

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

VAIDAS ŠIMANSKAS

BENDRUOMENIŲ DALYVAVIMO VIEŠAJAME VALDYME
LIETUVOJE INOVACINIS POTENCIALAS

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas
doc.dr. Mantas Bileišis

VILNIUS
2014

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

BENDRUOMENIŲ DALYVAVIMO VIEŠAJAME VALDYME
LIETUVOJE INOVACINIS POTENCIALAS

Viešojo administravimo
Magistro baigiamasis darbas
Studijų programa 621N71001

Vadovas
doc.dr. Mantas Bileišis

_____ 2014-

Recenzentas

_____ 2014

Atliko

_____ 2014

stud. V.Šimanskas

VILNIUS

2014

LENTELĖS

1 lentelė. Naujojo viešojo valdymo bruožų ir darnaus vystymosi dimensijų sąsajos	13
2 lentelė. Veiksniai, turintys įtakos piliečių dalyvavimui teikiant viešąsias paslaugas	44
3 lentelė. Veiksnių veiksmų grupės, kuriuos atliekant vietos bendruomenės funkcionalumas Didėja	56
4 lentelė. Tyrimo modelis	70
5 lentelė. Dzūkijos etnografinės srities bendruomenės, įtrauktos į tyrimą	72
6 lentelė. Vilniaus bendruomenių, dalyvavusių Vilniaus bendruomenių asociacijos tyrime, sąrašas	76
7 lentelė. Svarbumas, dalyvaujan viešajame valdyme	81
8 lentelė. Bendruomenės narių įsitraukimo į viešąjį valdymą motyvai	82
9 lentelė. Bendruomenės narių dalyvavimo galimybės viešajame valdyme	83
10 lentelė. Motyvatoriai, kurie skatintų bendruomenes aktyviau dalyvauti viešajame valdyme	84
11 lentelė. Galima viešojo valdymo inovacijų rizika	86
12 lentelė. Dzūkijos etnografinės srities bendruomenių sąrašas ir veiklos tikslai	111
13 lentelė. Keblumai, sunkumai, su kuriais susiduria bendruomenė	113
14 lentelė. Bendruomenių ateities planai	113
15 lentelė. Vilniaus bendruomeninių organizacijų svetainių apžvalga	115
16 lentelė. Paslaugos, teikiamos bendruomenių nariams	116
17 lentelė. Gyventojų grupės, kurioms teikiamos paslaugos	116
18 lentelė. Keblumai, sunkumai, su kuriais susiduria bendruomenės	116
19 lentelė. Bendruomenių socialiniai partneriai	117
20 lentelė. Bendruomenių ateities planai, inovacijos	117
21 lentelė. Vilniaus bendruomenių asociacijos narių sąrašas	118
22 lentelė. Vilniaus miesto savivaldybės bendruomenių, įtrauktų į tyrimą ir informantus, sąrašas	128

PAVEIKSLAI

1 paveikslas. Šiuolaikinio viešojo administravimo tobulinimo modelis	16
2 paveikslas. Lietuvos vietos savivaldos forma	17
3 paveikslas. Saugios savivaldybės plėtros problemos ir priemonės joms spręsti	20
4 paveikslas. Prioriteto „Veikli ir solidari visuomenė“ tikslai ir uždaviniai	25
5 paveikslas. Prioriteto „Visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas“ tikslai ir uždaviniai	27
6 paveikslas. Prioriteto „Kultūra“ tikslai ir uždaviniai	28
7 paveikslas. Prioriteto „Regioninė plėtra“ tikslai ir uždaviniai	30
8 paveikslas. Institucinės Lietuvos inovacijų infrastruktūros principinė schema	31
9 paveikslas. Inovacijų formavimosi schema	35
10 paveikslas. Keturi inovacijų tipai	37
11 paveikslas. Inovacijų infrastruktūros sąsajos	38
12 paveikslas. Vietos savivaldos institucijų inovacijų tipai ir lygmenys	39
13 paveikslas. Absorbcinio gebėjimo ir vystymosi gebėjimo inovacijų modelis	43
14 paveikslas. Bendruomeniškumo atsiradimas mažose bendrijose	47
15 paveikslas. Bendruomeniškumo ugdymo galimybės seniūnijoje	53
16 paveikslas. Bendruomeniškumo atsiradimas didelėse bendrijose	55

TURINYS

ĮVADAS	6
1.NAUJOJO VIEŠOJO VALDYMO SAMPRATA	11
2.INOVACIJOS VIEŠAJAME VALDYME	23
2.1.Europos Sąjungos ir Lietuvos inovacijų politika	23
2.2.Inovacijų lygmenys ir klasifikavimas	34
2.3.Inovacijų vaidmuo viešajame valdyme	40
3.FUNKCIONALIOS VIETOS BENDRUOMENĖS SAMPRATA	46
3.1.Funkcionalios vietos bendruomenės apibrėžimai	46
3.2.Piliečių dalyvavimo sprendimų priėmimo procese galimybės	49
3.3.Vietos bendruomenės funkcionalumą lemiantys veiksmai ir veiksniai	54
3.4.Bendruomenių centruose teikiamos paslaugos	59
4.BENDRUOMENIŲ DALYVAVIMO VIEŠAJAME VALDYME LIETUVOJE INOVACINIO POTENCIALO TYRIMAS	64
4.1.Tyrimo metodologija	64
4.2.Tyrimo duomenų analizė	71
4.3.Tyrimo rezultatus apibendrinančios išvados	87
IŠVADOS IR SIŪLYMAI	90
LITERATŪRA	95
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS	104
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA	106
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA	108
PRIEDAI	110
1 PRIEDAS. Dzūkijos etnografinės srities bendruomenių tyrimo duomenys	111
2 PRIEDAS. Vilniaus bendruomeninių organizacijų svetainių duomenys	115
3 PRIEDAS. Vilniaus bendruomenių tyrimo duomenys	116
4 PRIEDAS. Vilniaus bendruomenių asociacijos narių sąrašas	118
5 PRIEDAS. Vilniaus bendruomenių asociacijos anketinis tyrimas	119
6 PRIEDAS. Vilniaus miesto savivaldybės bendruomenių pirmininkų tyrimo duomenys	128
7 PRIEDAS. Informantų interviu	129

IVADAS

Temos aktualumas. Demokratinio valdymo sinonimu laikomas Naujasis viešasis valdymas, kuriuo pabrėžiama valstybės, privataus sektoriaus ir pilietinės visuomenės organizacijų sąveika politinio, ekonominio ir administracinio valdymo srityse (Domarkas, 2011). Darnaus vystymosi atveju Naujasis viešasis valdymas akcentuoja gamtos išsaugojimą, mokslą, galimybių investicijoms sudarymą ir vietos poreikių tenkinimą, panaudojant įvairias priemones. Nepaisant Naujojo viešojo valdymo esminių savybių (atvirumo, prieinamumo, atskaitomybės, įtraukiamumo, numatomumo ir skaidrumo, universalumo), jos gali kisti atsižvelgiant į nacionalinės teisės sistemą, tačiau jos stiprios tarptautinės teisės dokumentuose, ginančiuose žmogaus teises.

Vietos savivalda yra kiekvienos demokratinės visuomenės sąlyga, atributas. Būtent vietos savivaldos lygmeniu įmanoma visiškai įgyvendinti vieną pagrindinių demokratijos principų - visi piliečiai turi lygias teises ir galimybes dalyvauti bendruomenės reikalų valdyme. Dabartinės viešojo sektoriaus tendencijos rodo, kad geram valdymui būdingas piliečių dalyvavimas, pliuralizmas, subsidiarumas, skaidrumas, atsiskaitomumas, prieinamumas, bendradarbiavimas ir efektyvumas.

Junevičius, Ereminaitė (2012) Lietuvoje išskiria šiuos problemiškesnius aspektus, turinčius įtakos piliečių dalyvavimui: informacijos teikimo problemos; nepanaudotos piliečių dalyvavimo savivaldoje galimybės; projektų ir sprendimų vertinimų objektyvumo problemos; valdžios sprendimų priėmimo nespėjamumas ir grįžtamojo ryšio iš valdžios institucijų nebuvimas; per didelis valdžios ir piliečių santykių formalizavimas; šviečiamosios informacijos stoka. Mokslininkų teigimu, Lietuvoje iki šiol nėra numatytas piliečių įtraukimo į vietos valdžios sistemą mechanizmas, dėl to neveikia vietos valdžios institucijų atsiskaitymo gyventojams mechanizmas, o tai pašalina juos iš sprendimų priėmimo proceso. Valdžia priima sprendimus savo nuožiūra, nejausdama gyventojų ir centrinės valdžios kontrolės. Didelę įtaką viešojo administravimo sistemai daro vienpakopė vietos savivaldos sistema, kas rodo itin žemą Lietuvos valstybės politinės decentralizacijos lygį. Neužbaigta administracinė – teritorinė reforma nesudaro sąlygų ir neįpareigoja vietos valdžios institucijų bendradarbiauti su pilietine visuomene bei jai atstovauti politiniu vietos valdžios lygmeniu. Valstybės ir vietos valdžios institucijos nebendradarbiauja, todėl išlieka žemas komunikacijos laipsnis. Lietuvoje savivaldybių biudžetai mažėja, todėl nesitikima geresnių rezultatų viešajame valdyme.

Įgyvendindama Valstybės pažangos strategiją „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ (patvirtintą Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015, Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programą (patvirtinta LR Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1482), kurioje numatyta sukurti pažangią, modernią ir stiprią valstybę, pasižyminčią sumanios visuomenės, sumanios ekonomikos ir sumanaus

valdymo derme. Programa apima ne tik svarbiausias nacionalinės politikos nuostatas, pirmiausia išdėstytas pagrindiniame nacionaliniame ilgos trukmės strateginio planavimo dokumente (strategija „Lietuva 2030“), bet ir pagrindines Europos Sąjungos politikos nuostatas, išdėstytas ES pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategijoje „Europa 2020“ (2010 m. birželio 17 d. patvirtino Europos Vadovų Taryba).

XXI a. pradžioje išryškėjęs poreikis modernizuoti viešąjį valdymą suprantamas kaip visuma būtinų priemonių, tarp kurių itin svarbios tampa inovacinės ideologijos, inovatyvių idėjų ir viešojo sektoriaus organizacijų inovatyvios praktikos sklaida. Inovacijų plėtra įvardijama kaip esminis viešojo valdymo modernizavimo procesų indikatorius, padedantis įgyvendinti reikšmingiausias ir reikalingiausias pokyčius, kurie gali padėti užtikrinti efektyvias valdymo modifikacijas. Racionali veikla ir efektyvus, tikslingas turimų išteklių panaudojimas laikomi svarbiausiais inovatyvumo plėtros veiksniais, tačiau ne mažiau svarbu įvertinti ir eliminuoti ar bent maksimaliai sumažinti sėkmingo inovacijų diegimo valstybėje trukdžius.

Raipos ir Jurkšienės (2013) statistinių duomenų analizė leidžia teigti, kad Baltijos šalių viešųjų organizacijų inovatyvumas laikomas silpnai išvystytu ir inovatyvumo rodikliai yra prasti, palyginti su senesiomis ES valstybėmis. Viešosios organizacijos dažniau kopijuoja esamas inovacines praktikas, trūksta radikalesnio inovatyvumo. Daugumas organizacijų vengia diegti radikalias inovacijas ir būti visiškai naujų viešųjų paslaugų pradininkėmis valstybėje, nėra linkusios bendradarbiauti su kitomis organizacijomis.

Inovacijų praktinis taikymas atsilieka nuo jų poreikio savivaldos institucijų organizacinio potencialo vystymo lygmenyje: inovacijų poreikis viršija jų praktinio taikymo lygį. Taikomų inovacijų nauda vietos savivaldos institucijose daugiausia pasireiškia komunikavimo ir informacinių sistemų srityse. Didžiausiomis kliūtimis, taikant inovacijas vietos savivaldos institucijose, įvardijamas nepakankamas institucijų savarankiškumas, menki finansiniai išteklių ir motyvacijos inovacijoms stoka.

Pasak Bučinsko ir kt. (2012), viešajame valdyme, siekiant užtikrinti inovacijų sėkmę, būtina valdyti riziką, išbandyti inovacinius procesus ir paslaugas. Sprendžiant problemas būtina aiškiai suformuoti rizikos valdymo strategiją (skirtinguose inovacinių procesų etapuose nustatyti ir įvertinti riziką, galimas pasekmes, priežastis bei naudą, paskirstyti atsakomybę ir imtis veiksmų, siekiant užkirsti kelią arba sumažinti riziką organizacinės veiklos perspektyvoje). Būtina atrasti tinkamą balansą tarp rizikos vengimo ir prisiėmimo (nustatyti priimtinausias rizikos ribas).

Visuomenė, kurioje veikia įvairūs piliečių susivienijimai, bendrijos, asociacijos ir kitos organizacijos, galinčios apsisaugoti nuo piktnaudžiavimo valdžia. Interesų gynimas, žmonių grupės susivienijimas yra tie veiksmai, kuriuos atliekant vietos bendruomenė tampa funkcionali (Nefas,

Smalskys, Šlapkauskas, 2011). Atliktos apklausos rodo, kad 34 procentai visuomenės narių dalyvauja vietos bendruomenių veikloje, visuomeninių organizacijų ir judėjimų veikloje dalyvauja vos 11 procentų asmenų ir tik 45 procentai 16–24 metų jaunimo yra aktyvūs, tai yra dalyvauja vietos organizacijų ar savivaldos institucijų veikloje.

Siekama skatinti bendruomenes dalyvauti sprendžiant vietos reikalus ir teikti veiksmingą pagalbą pažeidžiamoms visuomenės grupėms, aktyvinti gyventojus, organizuoti visuomeninį gyvenimą, spręsti socialines ir aplinkos problemas, integruoti socialinėje atskirtyje esančius gyventojus. Būtina plėtoti pagalbos bendruomenių veiklai, vietos plėtros strategijų kūrimui ir įgyvendinimui priemones, sudarančias sąlygas spręsti lėšų naudojimo viešiesiems poreikiams tenkinti klausimus. Siekiama, kad gyventojai būtų veiklesni, aktyviau dalyvautų savanoriškoje veikloje.

Temos iširtumas. Novikovas (2005) analizavo vietos savivaldos esmę ir socialinę paskirtį visuomenėje; Petrauskienė (2005) tyrė Lietuvos savivaldybių vidaus administravimo tobulinimo galimybes; Butkevičius (2010) analizavo pilietinio nepaklusnumo ir demokratijos socioeducacinę dimensiją; Pitrenaitė (2010, 2011) apibrėžė saugios savivaldybės kūrimo Lietuvoje gaires; Domarkas (2011) analizavo viešojo administravimo paradigmos kaitos atspindžius; Domarkas, Juknevičienė, Kareivaitė (2012) rašė apie institucinės dimensijos vaidmenį darnaus vystymosi koncepcijoje; Junevičius, Ereminaitė (2012) atliko Austrijos ir Lietuvos savivaldos sistemos lyginamąją analizę; Astrauskas, Pitrenaitė, Mikulskienė (2012) analizavo planavimo savivaldybėje sistemos tobulinimo galimybes saugios savivaldybės (saugios bendruomenės) modelio įgyvendinimo procese; Kvieskienė ir Kvieska (2012) aprašė socialinės ekonomikos inovacijų įtaką visuomenės gerovei; apie Naująjį viešąjį valdymą, kaip pilietinę vertybę, rašė Guogis ir Šilinskytė (2013).

Strazdas, Jakubavičius, Gečas (2003) aprašė inovacijas, finansavimą, rizikos kapitalą; Arimavičiūtė (2008) tyrė inovacinės veiklos ypatumus vietos savivaldos institucijose; Domarkas, Juknevičienė (2010) analizavo inovacijų vaidmenį viešojo administravimo organizacijų veikloje absorbcinio gebėjimo aspektu; Melnikas (2011) tyrinėjo naujus iššūkius burokratijai: internacionalizavimo procesus, tinklaveiką, sektorių konvergenciją; Bučinskas, Raipa, Giedraitytė (2012) pateikė inovacinių procesų valdymo viešajame sektoriuje dekompozicijos metodologinį aspektą; Giedraitytė ir Raipa (2012) aprašė rizikos valdymą viešojo sektoriaus inovaciniuose procesuose; Raipa, Jurkšienė (2013) atliko inovacijų plėtros viešajame sektoriuje lyginamąją analizę.

Savivaldžių (vietos), funkcionalios vietos bendruomenių raidą ir perspektyvą šiuolaikinėje Lietuvoje analizavo Nefas (2006, 2007, 2008, 2009, 2010); apie decentralizaciją ir teritorinę savivaldą Lietuvoje rašė Daugirdas ir Mačiulytė (2006); Ališauskas, Jankauskienė, Kairytė (2008) analizavo nuostatų kaitą kaimo bendruomenių veikloje; Kašėtienė (2009) tyrė socialinių paslaugų poreikį kaimo seniūnijos bendruomenėje; apie piliečių dalyvavimą sprendimų priėmimo procese

rašė Bernotienė (2010); Zaleskienė ir Suboč (2010) tyrė jaunimo socialinį aktyvumą priimant sprendimus; Aleksandravičius ir Žukovskis (2011) tyrė kaimo bendruomenių raidą ir jų veiklos tikslus; Stumbraitė – Vilkišienė (2011) tyrė piliečių dalyvavimui, teikiant viešąsias paslaugas, įtakos turinčius veiksnius; Civinskas ir Dvorak (2011) analizavo viešųjų paslaugų teikimo centrų steigimo galimybes Lietuvoje; Mickus (2011) analizavo daugiafunkcinių centrų steigimo galimybes; Šinkūnienė (2011) rašė apie bendruomeninės muzikos terapijos taikymą sociokultūriniame darbe; Ribašauskienė ir Šalengaitė (2011) vertino jaunimo dalyvavimą kaimo raidos procesuose; seniūnijų raidos aspektus nagrinėjo Staponienė ir Žilinskas (2012); Baršauskienė, Leliūgienė (2001, 2012) tyrinėjo sociokultūrinį darbą bendruomenėje.

Darbo naujumas. Darbo autorius, atlikęs mokslinės literatūros analizę, pastebėjo, kad mažiau atskleistas bendruomenių dalyvavimo viešajame valdyme inovacinis potencialas, todėl šiame darbe šis aspektas yra nagrinėjamas.

Tyrimo objektas - bendruomenių dalyvavimo viešajame valdyme inovacinis potencialas.

Problema. Kokia šiuo metu bendruomenių dalyvavimo viešajame valdyme patirtis, siekiant užsibrėžtų tikslų ir atstovaujant bendruomenių interesus? Kokie veiksniai lemia bendruomenių dalyvavimą viešajame valdyme? Kas skatintų bendruomenes aktyviau dalyvauti viešajame valdyme?

Darbo tikslas – nustatyti bendruomenių dalyvavimo viešajame valdyme inovacinį potencialą.

Darbo uždaviniai:

1. Pateikti naujojo viešojo valdymo charakteristiką.
2. Teoriškai pagrįsti inovacijų vaidmenį viešajame valdyme.
3. Apžvelgti vietas ir funkcionalias bendruomenes.
4. Atlikti tyrimą, kuriuo siekiama atskleisti bendruomenių dalyvavimo viešajame valdyme patirtis ir motyvatorius aktyviau dalyvauti viešajame valdyme.

Darbe taikyti informacijos rinkimo ir kokybinio tyrimo *metodai:*

1. Teisinės, mokslinės *literatūros analizė*;
2. Dzūkijos etnografinės srities bendruomenių internetinių svetainių *daugiafaktorinė tikslinių duomenų analizė*.
3. Vilniaus miesto bendruomenių *dokumentų analizė*.
4. Vilniaus bendruomenių asociacijos bendruomenių *anketinis tyrimas*.
5. *Pusiau standartizuotas* (struktūruotas, formalizuotas) Vilniaus bendruomenių pirmininkų *interviu*.
6. *Kontent analizės metodas* (struktūrizuoto pobūdžio analizė).
7. *Lyginimo metodas*.
8. *Apibendrinimo metodas*.

Darbo praktinė reikšmė. Praktinis aktualumas: praktinis svarbumas, nepakankama mokslinė analizė šiuo klausimu, savalaikiškumas, socialinė ir ekonominė visuomenės situacija. Tikimasi, kad tyrimų rezultatai parodys kokia bendruomenių dalyvavimo viešajame valdyme patirtis ir motyvatoriai aktyviau dalyvauti viešajame valdyme.

Darbo struktūra. Darbą sudaro keturi skyriai. Pirmame skyriuje pateikiama naujojo viešojo valdymo samprata. Antrajame skyriuje teoriškai pagrindžiamos inovacijos viešajame valdyme: Europos Sąjungos ir Lietuvos inovacijų politika, inovacijų lygmenys ir klasifikavimas, inovacijų vaidmuo viešajame valdyme. Trečias skyrius skirtas funkcionalios vietos bendruomenės sampratai: pateikiami funkcionalios vietos bendruomenės apibrėžimai, apžvelgiamos piliečių dalyvavimo sprendimų priėmimo procese galimybės, išskiriami vietos bendruomenės funkcionalumą lemiantys veiksmi ir veiksniai, pristatomos bendruomenių centruose teikiamos paslaugos.

Darbo apimtis – 111 puslapiai (be priedų). Darbe pateikiama 22 lentelės, 16 paveikslų, 90 panaudotos literatūros šaltinių, 7 priedai.

1. NAUJOJO VIEŠOJO VALDYMO SAMPRATA

XX a. formuojantis viešojo administravimo mokslui, susikūrė trys modeliai: tradicinis hierarchinis modelis, Naujoji viešoji vadyba ir naujasis viešasis valdymas. Naujasis viešasis valdymas akcentuoja pilietiškumą, demokratiją, skaidrumą, atvirumą, pliuralizmą, aktyvią nevyriausybinių organizacijų veiklą ir svarbiausiu uždaviniu jis laiko „piliečių įgalinimą“. Šiame darbe šis modelis pasirinktas kaip akcentuojantis bendruomenių aktyvumą, kai patys bendruomenės nariai skatinami spręsti savo likimą.

Kaip alternatyva viešojo administravimo modeliams pateikiamas Naujasis viešasis valdymas dėl savo socialinio angažuotumo, socialinės kokybės, socialinio bei pilietinio įgalinimo klausimų sprendimo, kuris reikšmingas „socialinę traumą“ išgyvenusiai Lietuvai, nes kyla neatidėliotini piliečių „įgalinimo“ uždaviniai, formuojant ir vystant bendruomenes, kai būtina reali savivalda (Guogis, 2013).

Kintant šiuolaikinio viešojo valdymo sampratai iš naujosios viešosios vadybos į naująjį viešąjį valdymą, kinta ir svarbiausi institucijų, veikiančių darnaus vystymosi srityje, siekiai, prioritetai bei veiklos principai.

XX a. pabaigoje, kai buvo pripažinta, jog ekonominė, socialinė ir aplinkosauginė sritys turi vystytis suderintai, susidarė prielaidos atsirasti naujai ekonominių, socialinių ir aplinkosauginių tikslų suderinamumo tendencijai – darnaus vystymosi koncepcijai. Domarko, Juknevičienės, Kareivaitės (2012) teigimu, kylant vis daugiau ekonominių problemų, veikiant socialinių grupių interesams, didėjant aplinkosauginiams reikalavimams, formuojantis pasauliniams instituciniams tinklams, darnus vystymasis tapo neatsiejamas šiuolaikinės demokratinės visuomenės atributas, siekinys, kad kuo mažesnė žala būtų padaryta žmogui ir aplinkai. Darniu vystymusi gali būti laikomas toks procesas, kuriame užtikrinamas ilgalaikis ekonomikos augimas, darnus socialinis vystymasis bei racionalus aplinkos išteklių panaudojimas institucine sistema grįstoje demokratinėje visuomenėje, integruojant ekonominių, socialinių ir aplinkosauginių tikslų įgyvendinimą institucinėje plotmėje į vieningą vystymosi kontekstą.

Siekiant darnaus vystymosi, akcentuojamas reformų, grįstų teisinių ir teisminių institucijų pertvarkomis, įstatymų valdžia ir valdymu, vaidmuo (Sachik ir kt., 2011). Demokratinio valdymo sinonimu laikomas Naujasis viešasis valdymas, kuriuo pabrėžiama valstybės, privataus sektoriaus ir pilietinės visuomenės organizacijų sąveika politinio, ekonominio ir administracinio valdymo srityse (Domarkas, 2011). Besivystančiose ir išsivysčiusiose šalyse valstybės institutas atlieka svarbų vaidmenį perorientuojant ir performuojant socialines ir ekonomines veiklas dėl jam daromo nuolatinio įvairiapusiško spaudimo (Governance for Sustainable Human Development, 1997):

1. Privatus sektorius siekia palankesnės rinkos aplinkos ir geresnio balanso tarp valstybės ir rinkos (akcentuojamas ekonominis aspektas);
2. Piliečiai reikalauja didesnės valdžios atskaitomybės ir atsakomybės bei decentralizacijos (pabrėžiamas socialinis aspektas);
3. Tarptautinės organizacijos turi įtakos apibrėžiant socialinio, ekonominio ir aplinkosauginio vystymosi tendencijas, kurios gali turėti įtakos net valstybės identitetui (atsiskleidžia visi aspektai – socialinis, ekonominis, aplinkosauginis ir institucinis).

Naujojo viešojo valdymo sąlygomis institucijos orientuojasi į aiškius tikslus ir rezultatus piliečiams bei paslaugų gavėjams, veikia efektyviai, atlikdamos aiškiai apibrėžtas funkcijas ir vaidmenis, laikosi vertybių, priima kompetentingus ir skaidrius sprendimus, ugdo gebėjimus, įtraukia piliečius. Todėl šioje aplinkoje darnaus vystymosi institucinė dimensija privalo remtis gerai veikiančiais įstatymų leidžiamaisiais ir rinkiminiais procesais (dalyvavimo ir atskaitomybės principais) bei tvirta teisine ir teismine sistema (įstatymų viršenybe ir žmogaus teisių gynimu). 1997 m. Jungtinių Tautų dokumente valdymas žmogaus darniam vystymuisi buvo akcentuota, kad gerasis viešasis valdymas turi užtikrinti tinkamą tarpininkavimą tarp skirtingų visuomenės interesų, siekiant visos visuomenės poreikius geriausiai atitinkančio konsensuso, kuris turi būti pagrįstas ilgalaikė perspektyva ir strategija, atspindinčiomis istorinį, kultūrinį ir socialinį kontekstą ir integruojančiomis ekonominį ir ekologinį aspektus. Šiame dokumente nurodomi aštuoni Naujojo viešojo valdymo bruožai. Šių bruožų sąsajos su darnaus vystymosi dimensijomis aprašytos 1 lentelėje.

1 lentelė. Naujojo viešojo valdymo bruožų ir darnaus vystymosi dimensijų sąsajos

NVV bruožai		Sąsajos su darnaus vystymosi dimensijomis			
Pavadinimas	Esmė	Ekonominė dimensija	Socialinė dimensija	Aplinkosauginė dimensija	Institucinė dimensija
Piliečių dalyvavimas	Organizuota pilietinė visuomenė.	-Kurdami ekonominių produktą, ekonomikos subjektai užtikrina socialinę gerovę ne tik sau, bet ir valstybei. - Savo interesų įtvirtinimas valstybės ekonominėje politikoje.	- Keitimasis informacija ir patirtimi. - Teisė viešai reikšti savo poreikius ir jiems atstovauti. - Pagalba socialiai pažeidžiamoms grupėms.	- Prielaidos gamtos apsaugai. - Ekologinių idėjų sklaida. - Darnaus vystymosi tarptautinių programų bei strategijų sudarymas ir skatinimas jas įgyvendinti.	- Teisės aktų leidybos inicijavimas. - Į(si)traukimas į aplinkos apsaugos prevencinių priemonių kūrimą, įgyvendinimą.
Teisinė valdžia	Aiški teisinė struktūra; žmogaus teisių apsauga.	- Ekonomikos subjektų veiklos reguliavimo aiškumas. - Aiški ekonominės atsakomybės sistema.	- Aiški socialinės atsakomybės sistema. - Žmogaus teisių apsaugos sistema. - Nepriklausomų ir nešališkų teisių paslaugų teikimas. - Žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimas viešosios tvarkos priemonėmis.	- Ekonominių aplinkos apsaugos priemonių (aplinkosauginių mokesčių, ekologinių licencijų ir kt.) įgyvendinimas.	- Teisės aktų leidyba. - Darnaus vystymosi programų ir strategijų įgyvendinimas. - Aplinkos apsaugos prevencinių priemonių įgyvendinimo administravimas.
Skaidrumas	Laisvai prieinama informacija; teisiškai pagrįstas sprendimų priėmimas ir jų vykdymas.	- Socialiai atsakingas verslas. - Ekonominių sprendimų pagrįstumas valstybės teisės aktais. - Laisvai prieinama informacija verslo kūrimui, plėtrai ir inovatyvumui.	- Suvokiamo turinio informacija pateikiama viešai, tiesiogiai ir laisvai prieinamu būdu. - Sprendimų socialinė atsakomybė.	- Informacijos aplinkosaugos klausimais sklaida. - Aplinkosauginių sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo pagrįstumas.	- Siekis mažinti šešėlinės ekonomikos mastus. - Valstybės valdymo ir administravimo institucijų sprendimų teisėtumas, teisingumas ir kontrolė.
Jautrumas	Reakcija laiku į visų interesų grupių poreikius.	- Greita reakcija į ekonominių nuosmukį ar finansinę krizę. - Dezinformacijos įtaka ekonominiams procesams. - Reakcija į tarptautinius, nacionalinius ir vietinius institucinius sprendimus.	- Socialiai pažeidžiamų grupių poreikių tenkinimas atitinkamu laikotarpiu. - Parama laiku, kad būtų panaikinti ekologiniai krizių padariniai.	- Siekiamybė neatsinaujinančius išteklius pakeisti atsinaujinančiais. - Ekologinių krizių padarinių panaikinimas.	- Deklaruojamas siekis tarnauti visoms interesų grupėms. - Politinių ir teisiųjų sprendimų priėmimas reaguojant į aplinkos pokyčius. - Prevencinių priemonių suaktyvinimas.

1 lentelės tęsinys

NVV bruožai		Sąsajos su darnaus vystymosi dimensijomis			
Pavadinimas	Esmė	Ekonominė dimensija	Socialinė dimensija	Aplinkosauginė dimensija	Institucinė dimensija
Konsensusas	Tinkamas tarpininkavimas tarp skirtingų interesų.	- Ekonominių subjektų bendradarbiavimas organizaciniu lygmeniu.	- Socialinių grupių bendradarbiavimas organizaciniu lygmeniu.	- Tarptautinių ir nacionalinių organizacijų atstovavimas, siekiant konsensuso.	- Tinkamas tarpininkavimas tarp skirtingų interesų. - Viešojo intereso įteisinimas.
Teisingumas	Vienodos galimybės visiems individams ar jų grupėms, kad būtų užtikrinta socialinė gerovė.	- Teisingas ekonominis atlygis. - Teisė naudotis visomis sąlygomis verslo kūrimui, plėtrai ir inovatyvumui.	- Socialinės grupės jaučiasi visavertėmis visuomenės narėmis. - Teisė naudotis sukurtais visuomeninėmis ir privačiomis gėrybėmis.	- Visų visuomenės grupių teisė vienodai ir teisingai naudotis gamtos ištekliais. - Teisė į išteklių naudojimo ribotumą.	- Sąlygų teisingumui įgyvendinti suformavimas ir palaikymas. - Ekonominių, socialinių ir ekologinių sąlygų įteisinimas.
Efektyvumas ir veiksmingumas	Racionalus turimų išteklių panaudojimas.	- Efektyvi ir veiksminga ekonominė veikla. - Ekonominės grąžos užtikrinimas.	- Optimalus poreikių patenkinimas. - Socialinės gerovės užtikrinimas.	- Subalansuotas gamtos išteklių naudojimas. - Gamtos apsaugos vykdymas.	- Racionalus interesų grupių poreikių tenkinimas. - Efektyvi valstybės politika.
Atskaitomybė	Vieša atskaitomybė visuomenei ir instituciniams dalininkams.	- Teisė į konfidencialią verslo informaciją. - Ataskaitų už vykdomą veiklą teikimas.	- Viešų asmenų atsakomybė ir atskaitingumas už savo veiklą ir sprendimus. - Teisė gauti ataskaitas.	- Aplinkosaugos normų įgyvendinimo vertinimas.	- Skaidrumo ir teisinės valdžios priemonių naudojimas. - Aplinkosaugos normų nustatymas, įgyvendinimo kontrolė.

Šaltinis: sudaryta Domarko, 2012

Nepaisant Naujojo viešojo valdymo esminių savybių (atvirumo, prieinamumo, atskaitomybės, įtraukiamumo, numatomumo ir skaidrumo) universalumo, jos gali kisti atsižvelgiant į nacionalinės teisės sistemą, tačiau jos stiprios tarptautinės teisės dokumentuose, ginančiuose žmogaus teises. Tai gali būti reikšminga prielaida institucijoms tinkamai organizuoti visų sričių, tarp jų ir darnaus vystymosi, valdymo ir administravimo procesus. Darnaus vystymosi atveju Naujasis viešasis valdymas akcentuoja keturias pagrindines veiklas: gamtos išsaugojimą, mokslą, galimybių investicijoms sudarymą ir vietos poreikių tenkinimą, panaudojant įvairias priemones (pvz., planavimą, reguliavimą, išlaidų formavimą, pajamų gavimą, sutarčių sudarymą ir pan.). Tam, kad Naujasis viešasis valdymas veiktų darnaus vystymosi keliu, jis dar turi remtis tvirtomis aplinkos apsaugos, socialine ir ekonomine politikomis, demokratinėmis, į piliečių poreikius reaguojančiomis institucijomis, teisės normomis, antikorporcinėmis priemonėmis, lyčių lygybe ir investicijoms imlia aplinka. Nors Naujasis viešasis valdymas pagrįstas teisingų sprendimų

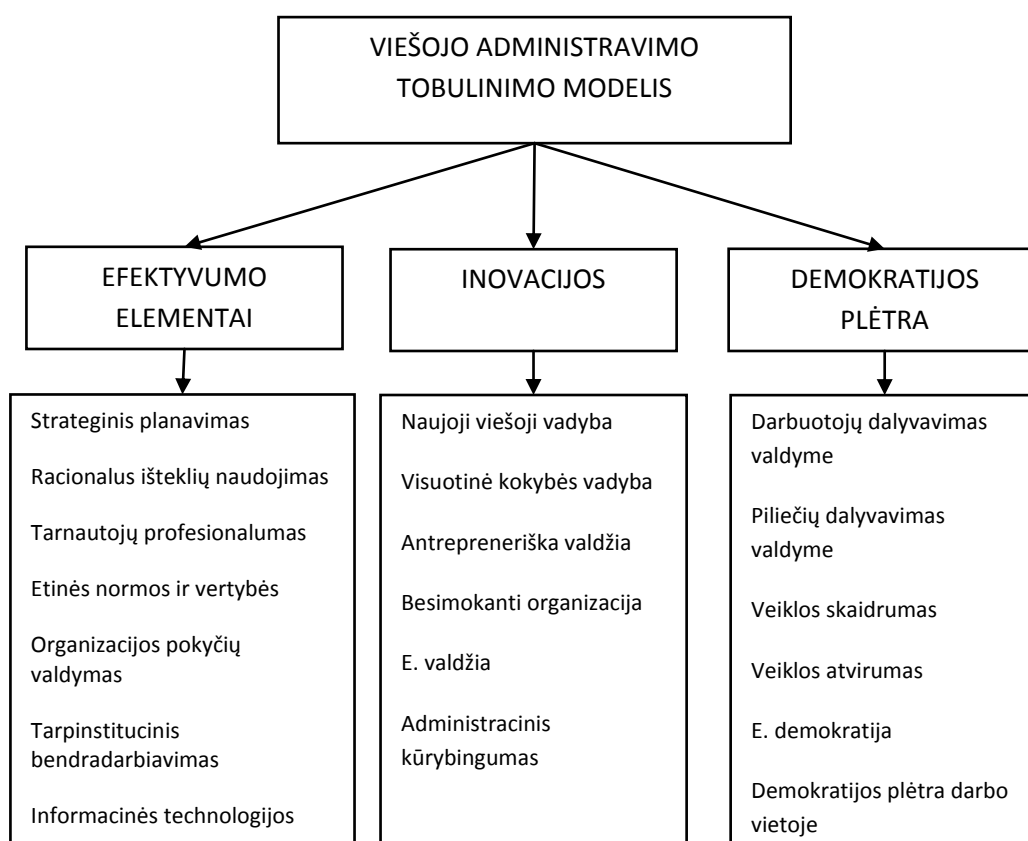
priėmimo procedūrų laikymusi visuose viešojo intereso lygmenyse, pilietinės visuomenės įsitraukimu į sprendimų priėmimą, teisių ir pareigų gynimu teisinėmis priemonėmis, jis pats savaime dar negarantuoja visuomenės gerovės ir darnaus vystymosi, tačiau tinkamai funkcionuojančios valdymo institucijos skatina socialinį stabilumą ir teisinį tikrumą (Sachiko ir kt., 2011).

Institucijos padeda piliečiams siekti darnos, suteikia lygias galimybes ir užtikrina socialinį, ekonominį ir politinį priėjimą prie išteklių. Valstybės institucijos teikia svarbų indėlį žmogaus teisių palaikymo, aplinkos apsaugos, stabilų makroekonominių sąlygų sudarymo, sveikatos apsaugos standartų palaikymo, išteklių judėjimo teikti svarbiausias viešąsias paslaugas, tvarkos palaikymo ir infrastruktūros formavimo, saugumo bei socialinės harmonijos užtikrinimo ir kitose srityse. Siekiant, kad valdžios ir viešojo sektoriaus institucijos tinkamai atliktų savo darbą, būtina nustatyti problemas, suformuoti darbotvarkes ir sukurti žmonėms galimybes veikti ir dirbti kartu, kuriant atviros valdžios idėją ir formuojant atitinkamą viešąją politiką idėjai įgyvendinti (West ir kt., 2009). Naujojo viešojo valdymo sąlygomis institucijos orientuojasi į aiškius tikslus ir rezultatus piliečiams bei paslaugų gavėjams, veikia efektyviai, atlikdamos aiškiai apibrėžtas funkcijas ir vaidmenis, laikosi vertybių, priima kompetentingus ir skaidrius sprendimus, ugdo gebėjimus, ypač akcentuojant efektyvumą, įtraukia piliečius (The Good Governance Standard for Public Services, 2004). Darnaus vystymosi koncepcijoje išryškinius institucinės dimensijos vaidmenį pastebima, kad, siekiant subalansuotai patenkinti ekonominius, socialinius ir ekologinius poreikius, būtina sudaryti formalių institucijų tinklą. Toks tinklas suformuotų tinkamą aplinką darnaus vystymosi mechanizmams veikti, įgalintų institucijas efektyviai, veiksmingai ir atsakingai įsitraukti į darnos formavimo, palaikymo ir rėmimo sistemą, teigiamai veiktų valstybinės veiklos rodiklius. Naujasis viešasis valdymas pabrėžia institucinės dimensijos įvedimo tikslingumą, nes institucijos, savo veikloje įgyvendindamos tokio valdymo principus, suformuoja lygiomis teisėmis pagrįstą socialinę, ekonominę ir aplinkosauginę prieigą prie viešųjų gėrybių ir valstybės išteklių, laviruodamos tarp įvairių socialinių grupių ir jų interesų padeda siekti darnaus vystymosi tikslų, sudaro prielaidas perspektyviam visuomenės siekių ir poreikių subalansuotumui (Domarkas ir kt., 2012).

Save valdantys socialiniai vienetai (teritorinės bendruomenės) tam tikra prasme nepriklausomi nuo valstybinių institutų, tačiau derina savo veiksmus su jais, sukurdami sudėtingą demokratinę visuomenės valdymo sistemą. Valstybinė valdžia ir vietinė valdžia negali egzistuoti atskirai viena nuo kitos, nes valdžios šaltinis yra tauta, todėl abi turi veikti bendrai jos interesų labui. Vietos savivalda yra kiekvienos demokratinės visuomenės sąlyga, atributas. Būtent vietos savivaldos lygmeniu įmanoma visiškai įgyvendinti vieną pagrindinių demokratijos principų - visi piliečiai turi

lygias teises ir galimybes dalyvauti bendruomenės reikalų valdyme. Kuo visuomenė demokratiškesnė, tuo labiau joje išplėtoti savivaldos pagrindai (Novikovas, 2005).

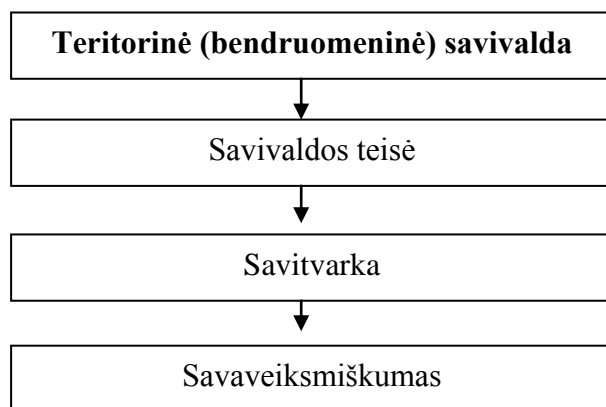
Kad būtina skatinti savivaldybių ir kitų institucijų bendradarbiavimą, piliečių dalyvavimą institucijų veikloje vykdant bendrus projektus, kuriant partnerystę su Lietuvos ir užsienio šalių organizacijomis, teigia Petrauskienė. Arčiausiai gyventojų yra vietos savivaldos institucijos, todėl jos geriausiai gali atstovauti piliečių interesams, o šių įtraukimas į savivaldybių veiklą teiktų abipusę naudą. Savivaldybės turi galimybę išsiaiškinti piliečių požiūrį į tam tikrus klausimus, todėl sulaukti neigiamos gyventojų reakcijos priėmus sprendimus yra mažesnė tikimybė. Piliečių įtraukimas į institucijų valdymą padidintų institucijų atvirumą visuomenės akyse, keltų jų sąmoningumą, Lietuvos savivaldybėse būtų diegiami demokratiniai principai plačiau. 2005 metais, remiantis viešojo administravimo tobulinimo priemonių analize, buvo pasiūlytas viešojo administravimo tobulinimo modelis (1 pav.) (Petrauskienė, 2005).

1 pav. Šiuolaikinio viešojo administravimo tobulinimo modelis

Vietos valdžios organai, vadovaudamiesi Europos vietos savivaldos chartija, pagal įstatymų nustatytas ribas turi teisę ir gebėjimą tvarkyti ir valdyti pagrindinę viešųjų reikalų dalį, prisiimant visą atsakomybę ir vadovaudamasi vietos gyventojų interesais (Europos vietos savivaldos chartija, 1985). Taigi, vietos savivaldos institucijos turi tam tikrą autonomiją savarankiškai veikti atitinkamoje teritorijoje. Vietos savivalda Lietuvoje yra teritorinė (forma pavaizduota 2 pav.), kur praktikoje įgyvendinama veikiant atskiroms savivaldybėms ir seniūnijoms (Junevičius, Ereminaitė, 2012).

2 pav. Lietuvos vietos savivaldos forma

Šaltinis: sudaryta pagal Junevičių, Ereminaitę, 2012, p. 450

Dabartinės viešojo sektoriaus tendencijos rodo, kad geram valdymui būdingas piliečių dalyvavimas, pliuralizmas, subsidiarumas, skaidrumas, atsiskaitomumas, prieinamumas, bendradarbiavimas ir efektyvumas. Junevičius, Ereminaitė (2012) Lietuvoje išskiria šiuos problemiškesnius aspektus, turinčius įtakos piliečių dalyvavimui: informacijos teikimo problemos (keblu rasti reikiamą informaciją, dažnai ji būna neinformatyvi ir neišsami vykdomosios valdžios ir savivaldybių lygmeniu); nepanaudotos piliečių dalyvavimo savivaldoje galimybės (referendumai, bendruomenių tarybos, apklausos); projektų ir sprendimų vertinimų objektyvumo problemos; valdžios sprendimų priėmimo nenusipėjamumas ir grįžtamojo ryšio iš valdžios institucijų nebuvimas; per didelis valdžios ir piliečių santykių formalizavimas (taisyklių, o ne galimybių akcentavimas); šviečiamosios informacijos stoka (trūksta švietimo politikos, mokant jaunosius piliečius kaip naudotis galimybėmis bendraujant su valdžia). Mokslininkų teigimu, Lietuvoje iki šiol nėra numatytas piliečių įtraukimo į vietos valdžios sistemą mechanizmas, dėl to neveikia vietos valdžios institucijų atsiskaitymo gyventojams mechanizmas, o tai pašalina juos iš sprendimų priėmimo proceso. Valdžia priima sprendimus savo nuožiūra, nejausdama gyventojų ir centrinės valdžios kontrolės. Didelę įtaką viešojo administravimo sistemai daro vienpakopė vietos savivaldos sistema, kas rodo itin žemą Lietuvos valstybės politinės decentralizacijos lygį. Neužbaigta administracinė –

teritorinė reforma nesudaro sąlygų ir neįpareigoja vietos valdžios institucijų bendradarbiauti su pilietine visuomene bei jai atstovauti politiniu vietos valdžios lygmeniu. Valstybės ir vietos valdžios institucijos nebendradarbiauja, todėl išlieka žemas komunikacijos laipsnis. Lietuvoje savivaldybių biudžetai mažėja, todėl nesitikima geresnių rezultatų viešajame valdyme, tačiau ne vien biudžeto dydis lemia valdžios efektyvumą ir jos veiklos kokybę. Bendruomeniškumo stiprinimas labiausiai priklauso nuo savivaldybės žmoniškųjų išteklių ir jų veiklos realizavimo kokybės.

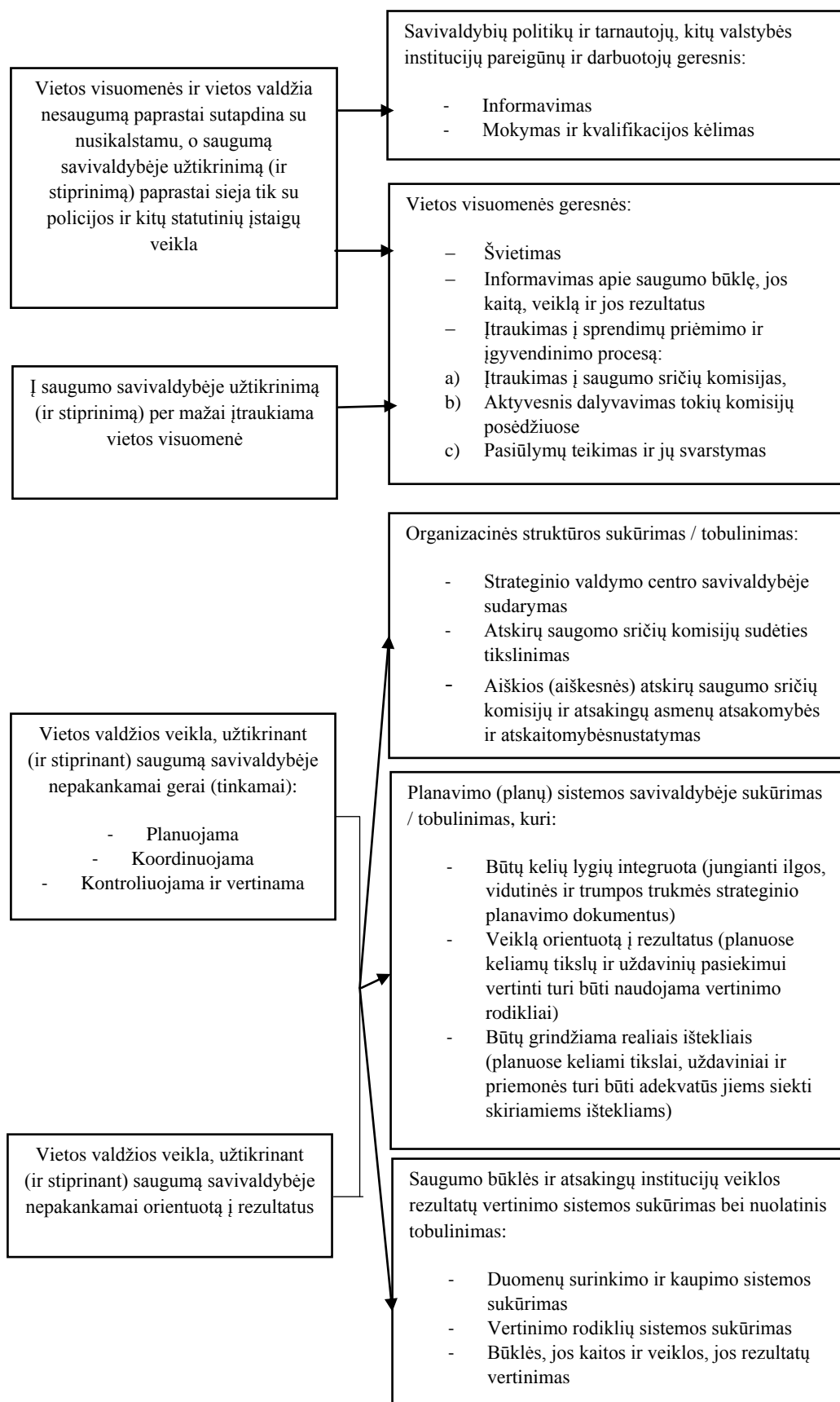
Kiekviena Lietuvos savivaldybė, Pitrėnaitės teigimu, susiduria su daugiau ar mažiau gyventojų saugumo užtikrinimo problemomis. Suvokiant saugumo problemų svarbą gyvenimo kokybei, valstybės institucijos ir vietos organizacijos įgyvendina gyventojų saugumo būklę gerinančias programas ir projektus. Vykdydamos joms nustatytas funkcijas, visuomenės saugumą užtikrinančios institucijos turėtų plėtoti tarpinstitucinį bendradarbiavimą (pvz., policija, sveikatos įstaigos, vietinės valdžios institucijos, socialines paslaugas teikiančios organizacijos, mokyklos ir kt.) bei bendradarbiauti su nevyriausybinėmis organizacijomis, bendruomenių atstovais bei kitomis organizacijomis. Įgyvendinant saugumo politiką savivaldybės lygmenyje, savivaldybių politikų ir administratorių kartu su kitomis suinteresuotomis institucijomis užduotis – kurti ir įgyvendinti saugumo užtikrinimo metodus ir priemones bei stiprinti bendruomenes, kurių indėlis į saugumo stiprinimą gali būti labai reikšmingas. Tačiau Lietuvos savivaldybėse iki šiol nėra bendros praktikos ar įdiegto bendro modelio, užtikrinti ir plėtoti gyventojų saugumą, o bendradarbiavimo tarp suinteresuotų subjektų organizavimo patirtis šioje srityje yra labai įvairi. Bendruomenių lygmens saugumo stiprinimo programos grindžiamos bendradarbiavimu tarp įvairių bendruomenės sektorių ir jos narių dalyvavimu, nustatant saugumo problemas ir ieškant priemonių joms spręsti (Merzel, 2003). Remiantis Saugios bendruomenės programa pasiūlytos priemonės kurti saugią savivaldybę galėtų būti pagrindu plėtoti bendrą Lietuvos specifinėms sąlygoms tinkantį saugios savivaldybės modelį. Saugios savivaldybės kūrimas ir plėtra padėtų standartizuoti saugumo klausimų sprendimą savivaldybės lygmenyje ir sudarytų prielaidas laiku pastebėti saugumo problemas ir operatyviai reaguoti į pokyčius. Tai – viena iš šiuolaikiškų priemonių, skatinanti sutelkti valstybės, vietos savivaldybių ir bendruomenių pastangas bendromis jėgomis stiprinti gyventojų, turto ir aplinkos saugumą (Pitrėnaitė, 2010, 2011).

Astrauskas ir kt. (2012) atliko studiją ir parengė Saugios savivaldybės koncepciją. Jų teigimu, pagrindai teigtina, kad saugumo užtikrinimo (didinimo) savivaldybėse problemos – per siauras požiūris į gyventojų saugumą ir už jį atsakingus subjektus savivaldybėje; nepakankamai gerai koordinuojama, planuojama, kontroliuojama ir vertinama šių atsakingų subjektų veikla; nepakankamai į rezultatus orientuota jų veikla; per mažai įtraukiama ir apie saugumo būklę ir atsakingų asmenų (subjektų) veiklą saugumo užtikrinimo (didinimo) srityje per mažai informuojama

vietos visuomenė – yra glaudžiai tarpusavyje susijusios ir lemia viena kitą. Siekiant sėkmingai spręsti svarbiausias saugumo užtikrinimo (didinimo) savivaldybėje problemas, konkrečioje savivaldybėje reikalinga nuosekliai, sistemiškai ir santykinai ilgą laikotarpį taikyti kompleksą teisinių, organizacinių ir kitų priemonių, skirtų situacijai saugumo užtikrinimo srityje gerinti, kurias galima suskirstyti (sugrupuoti) į keturias grupes, iš kurių viena svarbesnių – planavimo sistemos savivaldybėje tobulinimas. Lietuvos vietos savivaldybėms, siekiančioms įgyvendinti saugios bendruomenės koncepciją (modelį) pateikia tarpusavyje susijusių ir taikytinų kartu kompleksą priemonių, kurios atitinka tam tikrus reikalavimus: jos yra pagrįstos (t. y. aiškios, paprastos, logiškos); ekonomiškos (t. y. jų taikymas, diegimas nereikalautų pernelyg didelių išlaidų); tausojančios (t. y. sudarytų sąlygas ir toliau funkcionuoti toms valstybėms ir savivaldybių institucijoms, įstaigoms, pareigūnams ir tarnautojams, kurių veikla ir šiandien vykdoma pakankami efektyviai); rezultatyvios (t. y. būtų tokios, kurios lemtų laukiamus realius teigiamus pokyčius) (3 pav.) (Astrauskas ir kt., 2012).

Saugios savivaldybės plėtros problemos

Priemonės problemoms spręsti

3 pav. Saugios savivaldybės plėtros problemos ir priemonės joms spręsti

Šaltinis: Astrauskas ir kt., 2012, p.

Kaip teigia Kvieskienė ir Kvieska (2012a, 2012b), Lietuvoje veikia tarpinė socialinė partnerystės savikontrolės sistema, kurioje valstybė ir socialiniai partneriai papildo vieni kitų veiksmus. Socialinės partnerystės įtaka investicijų, naujovių, socialinių inovacijų plėtrai yra lemiamą. Kelių sektorių partnerystė visada inicijuoja naujų darbo vietų, idėjų atsiradimą, socioekologinės aplinkos ir gyvenimo kokybės gerėjimą ir kokybiškesnę bei efektyvesnę socialinių sprendimų būdą. Remiantis socialine partneryste, formuojasi socialiniai tinklai, skėtinės ir tinklinės organizacijos, didinančios tarpsektorinį pasitikėjimą. Kokybiška viešojo ir privataus sektorių partnerystė gerina socioekologinę aplinką bei žmonių gyvenimo kokybę ir plėtoja socialinį kapitalą, o pilietinių organizacijų dalyvavimas gerina bendruomenių gyvenimą ir skatina inovacijas bei investicijas. Socialinei partnerystei ir tinkliniam bendradarbiavimui būtinas užtikrinantis santykių kokybę pasitikėjimas, todėl labai svarbu ne tik bendrauti šeimoje ir darbe, bet ir dalyvauti visuomeninėje, pilietinėje veikloje. Bendravimas, partnerystė yra pati svarbiausia žmogaus veikla, skatinanti kūrybą, padedanti greičiau priimti sprendimus. Kuo daugiau bendradarbiaujama, tuo labiau didėja socialinis kapitalas, plėtojami socialiniai tinklai.

Piliečių įtraukimas į nuolatinę visuomeninę veiklą, skatinant juos burtis į įvairias bendruomenines ir pilietines organizacijas, pasak Nefo ir kt. (2011), yra vienas iš būdų puoselėti socialinę atsakomybę ir humanitarines idėjas. Demokratinės visuomenės pagrindu yra laikomos pilietinės visuomenės organizacijos, kurios sudaro sąlygas aktyviems piliečiams atsiskleisti dirbant visuomenei naudingą darbą ir kontroliuoja viešojo sektoriaus organizacijų veiklą, garantuoja žmogaus teisių laikymąsi, šalina trūkumus (Guogis, Šilinskytė, 2013).

Iš postkomunistinių valstybių sistemos transformacijos bene aiškiausiai matyti, kad pilietinės valstybės kūrimosi procesui didesnę įtaką daro socialiniai, o ne ekonominiai veiksniai. Būtent socialinis rinkos kontekstas yra itin svarbus ekonominių sistemų veiksmingumui. Didėjanti intelektualinio ir socialinio kapitalo reikšmė šiuolaikinėje žinių visuomenėje skatina naujai sudėlioti prioritetus. Tyrimu (Butkevičius, 2010) nustatyta, kad naujajame pasaulyje, ekonominės, politinės ir socialinės raidos etape vykstantys neprievarstinio pobūdžio konfliktai yra strateginė demokratinės visuomenės bendrųjų vertybių ir interesų gynybos išraiška. Tuo atveju, kai dėl vienu ar kitu priežasčių yra žlugdomas pilietinės visuomenės vertybinis pamatas, atsiranda nepaklusnumo ir priešinimosi prasmė bei veiksmas. Socialinė komunikacija padeda kurtis pilietiniams tinklams ir piliečiams gauti kokybišką informaciją, o tuo pačiu metu skatina jų pilietinį aktyvumą ir tikslingą veikimą. Gerai organizuotos pilietinės akcijos padeda išspręsti ir pačias sudėtingiausias visuomenės problemas. Piliečiai turi mokėti civilizuotai daryti poveikį valdžiai ir jos sprendimams ir atsirandant socialinėms įtampoms ar grėsmėms, arba padidėjus išrinktos valdžios savivalei ją įgalinti keisti poziciją ar neprotingus sprendimus. Kiekvienas pilietis turi teisę turėti savo nuomonę bei asmeninę

laisvę ją išsakyti ir to neturi bijoti. Pilietinis nepaklusnumas, prisidedantis prie tautinio identiteto išsaugojimo globalizacijos sąlygomis yra viena iš dimensijų, prisidedanti prie demokratinės valstybės valdymo. Socialinė komunikacija krizės sąlygomis padeda išvengti smurtinių konfliktų formų ir tame jos vertė visuomenei yra milžiniška. Grėsmės nacionaliniam saugumui iškyla tada, kai žmonės negali pasakyti tai, ką jie galvoja. Iš esmės, visuomenės pasipriešinimas jos teisėtus interesus pažeidžiantiems procesams skatina bendravimą ir bendradarbiavimą ir tuo būdu padeda išvengti smurtinių konfliktų grėsmės. Pilietinio nepaklusnumo dimensijos realizavimas leidžia piliečiams pasijausti pilnateisiais visuomenės nariais. Pilietinio nepaklusnumo dėka žmonės atsikrato egoizmo, turi galimybę galvoti apie bendruomenę, visą visuomenę, susitelkti prasmingiems veiksams, vykstantiems bendrųjų vertybių pagrindu. Efektyviausias sprendimas – socialinė partnerystė tarp socialinio dialogo dalyvių.

Apibendrinant gali teigti, kad Naujojo viešojo valdymo sąlygomis institucijos orientuojasi į aiškius tikslus ir rezultatus piliečiams bei paslaugų gavėjams, veikia efektyviai, atlikdamos aiškiai apibrėžtas funkcijas ir vaidmenis, laikosi vertybių, priima kompetentingus ir skaidrius sprendimus, ugdo gebėjimus, įtraukia piliečius. Gerasis viešasis valdymas turi užtikrinti tinkamą tarpininkavimą tarp skirtingų visuomenės interesų, siekiant visos visuomenės poreikius geriausiai atitinkančio konsensuso, kuris turi būti pagrįstas ilgalaikė perspektyva ir strategija, atspindinčiomis istorinį, kultūrinį ir socialinį kontekstą ir integruojančiomis ekonominį ir ekologinį aspektus. Nepaisant Naujojo viešojo valdymo esminių savybių (atvirumo, prieinamumo, atskaitomybės, įtraukiamumo, numatomumo ir skaidrumo) universalumo, jos gali kisti atsižvelgiant į nacionalinės teisės sistemą, tačiau jos stiprios tarptautinės teisės dokumentuose, ginančiuose žmogaus teises. Tam, kad Naujasis viešasis valdymas veiktų darnaus vystymosi keliu, jis dar turi remtis tvirtomis aplinkos apsaugos, socialine ir ekonomine politikomis, demokratinėmis, į piliečių poreikius reaguojančiomis institucijomis, teisės normomis, antikorupcinėmis priemonėmis, lyčių lygybe ir investicijoms imlia aplinka.

2. INOVACIJOS VIEŠAJAME VALDYME

2.1. Europos Sąjungos ir Lietuvos inovacijų politika

Europos Komisija parengusi teisės aktus, nurodančius, kokiose srityse inovacijoms tikslus reikėtų kelti, norint, kad Europa turėtų galimybę sėkmingai diegti inovacijas. Europos Sąjungos lygmeniu įvairiais strateginiais dokumentais ir programomis siekiama skatinti mažų ir vidutinių įmonių inovacinę veiklą, tobulinti mokslo sistemą, skatinti informacinės visuomenės plėtrą ir prisidėti prie finansinės krizės įveikimo.

Nuo 2005 m. Lisabonos strategijos dėmesys buvo nukreiptas į tikslus, susijusius su darbo vietų ir ekonomikos augimu, mokslo sistemos tobulinimu, Europos inovacijų ir technologijų instituto sukūrimu, darbo rinkos plėtra, žinių mainais tarp universitetų ir pramonės šakų. 2000 m. Lisabonos strategijoje dėmesys nukreiptas į finansinę krizę, klimato pokyčius, energijos išteklius ir demografinius pokyčius.

Toliau pristatomi Europinės bendrijos inovacijų politikos dokumentai:

„Europos inovacijų planas“ programos prioritetai apima:

1. Bendradarbiavimo programą (skatina bendrus mokslinius tyrimus visoje Europoje ir kitose partnerėse šalyse);
2. Idėjų programą (finansuojami esantys moksliniai tyrimai ties mokslo ir pažinimo riba, nepriklausomai nuo teminių prioritetų);
3. Žmonių programą (teikia didelę paramą mokslinių tyrimui mobilumui ir kerjeros plėtrai Europos Sąjungoje ir jos išorėje);
4. Pajėgumų programą (skirta stiprinti optimizuoti žinių pajėgumus, kurių reikia Europai, jei ji taptų klestinti žinių ekonomika);
5. Branduolinių tyrimų programą (žinių bazės sukūrimas, reikalingas branduolinei sintezei įgyvendinti).

„Eureka“ remia Europos bendrovių konkurencingumą, kuriant tarptautinį bendradarbiavimą ir naujus tinklus inovacijoms. Pagrindinis programos tikslas – realizuoti aukštos kokybės mokslinių tyrimų ir plėtros pastangas rinkoje, kurios nukreipia į gyvenimo kokybės gerinimą. Suteikiant galimybę atlikti tokius tyrimus, remiama mokslinių tyrimų ir technologijų plėtra bei gerinama produktų ir paslaugų kokybė.

2007 m. Komisija priėmė Pirmaujančios rinkos iniciatyvą, kurią bendradarbiaudamos vykdo valstybės narės, įmonės, nevyriausybinės organizacijos ir Europos Komisija, siekdamos sutrumpinti naujų produktų ir paslaugų pateikimo rinkai laiką. Be to, šia iniciatyva norima paskatinti naujų rinkų kūrimą tokiose šešiose srityse kaip elektroninė sveikata, apsauginiai tekstilės gaminiai, darni/tausi

statyba, perdirbimas, biologiniai produktai (bioproduktai) ir atsinaujinantys energijos ištekliai taikant tikslingas strategijas. Visi šeši rinkos sektoriai yra inovaciniai, turi tvirtą technologinį ir pramoninį pagrindą Europoje.

Europos komisijos strateginis planas, skatinantis naujoves - „Inovacijų sąjunga“. Tai viena pavyzdinių 2020 m. Europos strategijos iniciatyvų, skirtų protingai, tvariai ir integracinei ekonomikai. „Inovacijų sąjungos“ plano tikslai apima tris pagrindinius dalykus:

1. Paversti Europą pasaulinės klasės mokslo iniciatore ir vykdytoja;
2. Gerokai pakeisti privataus ir viešojo sektoriaus bendradarbiavimo būdus, ypač naudojant inovacijų partnerystę;
3. Pašalinti tokias kliūtis, kaip brangus patentavimas, rinkos susiskaldymas, lėtas standartų nustatymas ir kvalifikacijos trūkumas.

Šis planas pateikia platesnę inovacijos sampratą, kuri apima ne tik technologinius pokyčius, bet ir naujus verslo modelius, paslaugas, kurie atneša papildomos pridėtinės vertės vartotojams. Viešos ir socialinės bei komercinių inovacijų sąjunga padeda plėtoti gerovės politiką tarp Europos gyventojų.

Įgyvendindama Valstybės pažangos strategiją „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ (patvirtintą Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015 (Žin., 2012, Nr. 61-3050), Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programą (patvirtinta LR Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1482), kurioje numatyta sukurti pažangią, modernią ir stiprią valstybę, pasižyminčią sumanios visuomenės, sumanios ekonomikos ir sumanaus valdymo derme. Programa apima ne tik svarbiausias nacionalinės politikos nuostatas, pirmiausia išdėstytas pagrindiniame nacionaliniame ilgos trukmės strateginio planavimo dokumente (strategija „Lietuva 2030“), bet ir pagrindines Europos Sąjungos politikos nuostatas, išdėstytas ES pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategijoje „Europa 2020“ (2010 m. birželio 17 d. patvirtino Europos Vadovų Taryba). Programa suplanuota integruotai ir orientuota į pažangą. Svarbių nacionalinių (Nacionalinė reformų darbotvarkė (Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. balandžio 27 d. nutarimu Nr. 491), regioninių ir ES strateginių dokumentų (pavyzdžiui, ES Baltijos jūros regiono strategija (2009 m. spalio 29–30 d. patvirtino Europos Vadovų Taryba) ir kt.) nuostatos taip pat atsispindi Programoje.

Socialines inovacijas skatina tai, kad, nepaisant didelių pastangų per pastarąjį dešimtmetį spręsti socialinės sanglaudos problemas, net ir ekonominio pakilimo metais gyventojų, atsidūrusių žemiau skurdo rizikos lygio, dalis išliko stabili ir siekė 20 procentų. Prioritetui „Veikli ir solidari visuomenė“ įgyvendinti numatyti tikslai ir uždaviniai pavaizduoti 4 paveiksle.

Bendrasis tikslas	Gerinti gyvenimo kokybę, stiprinti socialinę sanglaudą ir užtikrinti visiems lygias galimybes		
	2.1. Didinti gyventojų gerovę ir socialinę aprėptį	2.2. Didinti bendruomenių ir nevyriausybinių organizacijų vaidmenį	2.3. Didinti gyventojų kokybišką užimtumą
	2.1.1. Siekti vaiko ir šeimos gerovės, stiprinti ir saugoti visuomenės sveikatą	2.2.1. Gerinti bendruomenių veiklos sąlygas	2.3.1. Skatinti darbo jėgos paklausą kokybiškoms darbo vietoms
	2.1.2. Didinti labiausiai nuo darbo rinkos nutolusių asmenų paskatas ir galimybes dalyvauti įgyvendinant aktyvios įtraukties priemones	2.2.2. Stiprinti nevyriausybinių organizacijų vaidmenį	2.3.2. Didinti dalyvavimą darbo rinkoje
Uždaviniai	2.1.3. Užtikrinti gyventojų pajamų apsaugos sistemos finansinį stabilumą	2.2.3. Plėtoti savanorišką veiklą ir ugdyti visuomenės socialinę atsakomybę	2.3.3. Užtikrinti darbo rinkos dinamiką ir įtrauktį į ją
	2.1.4. Didinti viešųjų paslaugų prieinamumą		

4 pav. **Prioriteto „Veikli ir solidari visuomenė“ tikslai ir uždaviniai**

Šaltinis: 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programa, patvirtinta LR Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1482

Valstybės institucijos savo paslaugas veiksmingiau planuoja ir teikia dalyvaujant neformalioms gyventojų grupėms ir nevyriausybiniams organizacijoms. Ypač reikšmingas gyventojų telkiamasis vietiniu lygmeniu ir artimiausioje gyvenamojoje aplinkoje, nuo kurios labiausiai priklauso daugelis gyvenimo kokybės veiksnių. Lietuvoje jau veikia nemažai bendruomeninių ir kitų nevyriausybinių organizacijų, nors jų tankis ir daromas poveikis visuomenėje dar nepakankamas. Svarbu, kad pilietinių organizacijų entuziazmas galėtų būti realizuotas, kad jų veikla būtų veiksminga, papildytų ir tikslintų valstybės institucijų veiklą, artintų ją prie gyventojų (ypač silpnųjų ir socialiai pažeidžiamų) poreikių. Todėl bendruomenių ir nevyriausybinių organizacijų veiksmingumo ir veiklos efektyvumo didinimas – vienas iš prioritetinių tikslų.

Kitų šalių ir Lietuvos patirtis rodo, kad bendruomenės kultūrinės ir socialinės vietos problemas neretai sprendžia gerokai efektyviau nei valstybės institucijos. Siekiama skatinti bendruomenės dalyvauti sprendžiant vietos reikalus ir teikti veiksmingą pagalbą pažeidžiamoms visuomenės grupėms, aktyvinti gyventojus, organizuoti visuomeninį gyvenimą, spręsti socialines ir aplinkos problemas, integruoti socialinėje atskirtyje esančius gyventojus. Būtina plėtoti pagalbos bendruomenių veiklai, vietos plėtros strategijų kūrimui ir įgyvendinimui priemones, sudarančias sąlygas spręsti lėšų naudojimo viešiesiems poreikiams tenkinti klausimus. Siekiama, kad gyventojai būtų veiklesni, aktyviau dalyvautų savanoriškoje veikloje, būtų išplėtos savanoriškos veiklos viešajame ir nevyriausybiniame sektoriuose galimybės, sustiprinti organizacijų gebėjimai pasitelkti

savanorius. Siekį numatoma įgyvendinti propaguojant savanorystę ir kuriant savanoriškai veiklai palankias sąlygas.

Šalyje trūksta sistemingos viešųjų ir administracinių paslaugų plėtros (iki šiol nėra įvertinta visų visuomenei teikiamų paslaugų apimtis ir tikslingumas, trūksta minimalių paslaugų kokybės standartų, nepakankamai aktyviai tiriamas paslaugų vartotojų pasitenkinimas teikiamomis paslaugomis, jų aptarnavimo viešojo valdymo institucijose kokybė, nesudaromos sąlygos didesnei paslaugų teikėjų konkurencijai, į paslaugų teikimą menkai įtraukiami piliečiai, privatus sektorius, vietos bendruomenės ir nevyriausybinės organizacijos). Paslaugos plėtojamos nepakankamai įvertinus, kur ir kaip jų vartotojai norėtų jas gauti. Tik gerinant visuomenei teikiamų paslaugų kokybę, didinant šių paslaugų prieinamumą ir įtraukiant vartotojus į paslaugų teikimo procesą, būtų užtikrinamas viešojo valdymo institucijų, paslaugų vartotojų išteklių racionalus panaudojimas ir patenkinti teisėti visuomenės lūkesčiai gauti kokybiškas ir lengvai prieinamas paslaugas. Prioritetui „Visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas“ įgyvendinti numatyti tikslai ir uždaviniai pavaizduoti 5 paveiksle.

Bendrasis tikslas	Siekti visuomenės poreikius atitinkančių ir į šalies pažangą orientuotų viešojo valdymo rezultatų		
	5.1. Stiprinti strategines kompetencijas viešojo valdymo institucijose ir gerinti šių institucijų veiklos valdymą	5.2. Užtikrinti viešojo valdymo procesų atvirumą ir skatinti visuomenę aktyviai juose dalyvauti	5.3. Gerinti paslaugų kokybę ir didinti jų prieinamumą visuomenei
Tikslai			
Uždaviniai	5.1.1. Diegti į rezultatus orientuotą ir įrodymais grįstą valdymą	5.2.1. Užtikrinti viešojo valdymo institucijų veiklos skaidrumą ir viešosios informacijos prieinamumą visuomenei	5.3.1. Gerinti paslaugų kokybę taikant subsidarumo principą ir kuo aktyviau į tai įtraukiant visuomenę
	5.1.2. Didinti viešojo valdymo institucijų veiklos efektyvumą	5.2.2. Sudaryti sąlygas visuomenei dalyvauti viešojo valdymo procesuose	5.3.2. Gerinti asmenų aptarnavimą viešojo valdymo institucijose ir didinti teikiamų paslaugų prieinamumą visuomenei
	5.1.3. Stiprinti institucinius gebėjimus ir didinti valstybės tarnybos patrauklumą		5.3.3. Kurti ir plėtoti visuomenei aktualias elektronines paslaugas bei sprendimus sveikatos, transporto, erdviųjų duomenų tvarkymo ir kitose srityse
	5.1.4. Užtikrinti saugios, patikimos, sąveikos valstybės informacinių išteklių ir bendro naudojimo informacinių technologijų infrastruktūros plėtrą ir optimizuotą valdymą		

5 pav. Prioriteto „Visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas“ tikslai ir uždaviniai

Šaltinis: 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programa, patvirtinta LR Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1482

Atlikti tyrimai rodo, kad apie pusė sprendimų projektų poveikio vertinimo rengėjų niekada nesikonsultuoja su visuomene dėl visų teisės aktų projektų (Ūkio ministerijos užsakymu 2009 metais

atliktos Sprendimų poveikio vertinimo kokybės, konsultacijų su visuomene ir interesų grupėmis būdų ir veiksmingumo analizės duomenys). Šalyje taip pat neatliekami sistemingi visuomenės dalyvavimo viešojo valdymo procesuose stebėjimai ir vertinimai. Viena iš riboto visuomenės dalyvavimo viešajame valdyme priežasčių yra valdžios skaidrumo stoka – pagal korupcijos suvokimo indeksą Lietuva vertinama 5 balais iš 10 ir yra 19 vietoje tarp ES valstybių narių. Netinkamas visuomenės informavimas ir nepakankamas jos dalyvavimas priimant viešojo valdymo sprendimus iš dalies lemia, kad Lietuvoje tik 39 procentai gyventojų pasitiki valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis (2010 metų gruodį – 2011 metų vasarį viešosios įstaigos „Transparency International“ Lietuvos skyriaus atliktos gyventojų apklausos duomenys). Viešojo valdymo institucijos turi sudaryti palankias sąlygas pačiai visuomenei įsitraukti į paslaugų kūrimo, tobulinimo ir teikimo procesus, taip pat ieškoti bendrų susitarimų su visuomene dėl jai teikiamų paslaugų kokybės.

Esminę įtaką sėkmingai šalies raidai ateityje turės Lietuvos piliečių kultūros, mąstymo, elgsenos pokyčiai ir visuomenėje vyraujančios vertybės. Kultūros sektorius turi tapti šių procesų katalizatoriumi, įtvirtinant sumanios ekonomikos ir visuomenės vertybines nuostatas – atvirumą, kūrybingumą ir atsakomybę. Kultūra grindžiamas kūrybingumas ne tik stiprina visuomenės pasitikėjimą savo jėgomis išsaugoti savo tapatybę ir siekti gerovės, tačiau taip pat daro įtaką naujų inovatyvių produktų ir paslaugų kūrimuisi, suteikia žmogui įkvėpimą mokytis ir stiprina bendruomenes, didina socialinių grupių sąsajas, gerina vietos įvaizdį, kuria viešojo ir privataus sektorių partnerystę, teigiamai veikia miestų ir regionų plėtrą. Siekiant bendruomeniškumo ir pasitikėjimo kultūros visuomenėje, atsakomybės ir solidarumo, būtina skleisti globalios Lietuvos idėją, skatinti visuomenės domėjimąsi kultūra ir dalyvavimą joje mažinant kultūrinę atskirtį ir puoselėjant kultūros įvairovę Lietuvoje. Todėl būtina užtikrinti sąlygas kultūrinėms žmogaus kompetencijoms ugdyti, pritaikyti, skleisti jas visą gyvenimą, skatinti kūrybingumą ir lyderystę. Bus siekiama užtikrinti kryptingą ir konsoliduotą kultūros sektoriaus potencialo panaudojimą, stiprinti jo poveikį teigiamiems pokyčiams visuomenės ir valstybės raidoje. Šių teigiamų pokyčių rezultatas – sustiprintas Lietuvos gyventojų pasitikėjimas savimi, pasididžiavimas savo šalies istorija ir kultūros paveldu, gyvąja etninės kultūros tradicija ir kūryba, pasiektas tautinių santykių darnumas ir realiai visuomenės poreikiams tarnaujanti pozityvi viešoji erdvė. Todėl svarbu kryptingai didinti visų kultūros sektorių gyvybingumą ir prieinamumą, kokybiškų kultūros paslaugų plėtrą visoms gyventojų grupėms. Tai neatsiejama nuo kultūros paslaugų ir kūrybiškumo subalansavimo atotrūkio tarp centro ir periferijos mažinimo visoje Lietuvos teritorijoje – būtina kompleksiškai investuoti į Lietuvos kultūros įstaigų tinklo infrastruktūrą, gerinti viešąsias kultūros paslaugas teikiančių įstaigų valdymą, suteikti impulsų naujų paslaugų, produktų ir iniciatyvų kūrimuisi, skatinti kūrybinių ir kultūrinių

industrijų plėtrą, kultūros skaitmeninio turinio plėtrą ir prieinamumą. Prioritetui „Kultūra“ įgyvendinti numatyti tikslai ir uždaviniai pavaizduoti 6 paveiksle.

Bendrasis tikslas	Stiprinti visuomenės tapatybę, kūrybingumą, plėtojant konkurencingas kultūros paslaugas visoje Lietuvoje	
	6.1. Stiprinti visuomenės kultūrinę tapatybę, didinti visuomenės kūrybingumą, bendruomeniškumą ir pilietiškumą	6.2. Plėtoti aukštos kokybės kultūros paslaugas – užtikrinti jų įvairovę, inovatyvumą, prieinamumą ir sklaidą
	6.1.1. Išsaugoti ir aktualizuoti kultūros paveldą, pritaikyti jį visuomenės ugdymo, jos kultūrinės tapatybės stiprinimo, kultūrinio ir pažintinio turizmo poreikiams 6.1.2. Skatinti kūrybingumą, lyderystę, dalyvavimą kultūrinėje veikloje, bendruomenių kultūrinį aktyvumą ir integraciją 6.1.3. Stiprinti ir vystyti Lietuvos piliečių ir lietuvių kilmės užsienio gyventojų nacionalinę tapatybę globalizacijos kontekste, formuoti pozityvią viešąją erdvę	6.2.1. Modernizuoti kultūros fizinę ir informacinę infrastruktūrą, plėtoti viešąsias erdves pritaikant visuomenės kultūrinių kompetencijų ugdymo poreikiams, plėtoti kultūros darbuotojų kompetencijas 6.2.2. Skatinti kūrybinių ir kultūrinių industrijų plėtrą, su menu ir kultūra susijusias inovacijas bei šių inovacijų tarpsektorinę plėtrą, kultūros eksportą 6.2.3. Vykdyti kultūros srities tyrimus, kultūros paslaugų poreikių analizę, su kultūra susijusius MTEP
Tikslai		
Uždaviniai		

6 pav. Prioriteto „Kultūra“ tikslai ir uždaviniai

Šaltinis: 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programa, patvirtinta LR Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1482

Siekiant didesnio visuomenės pasitikėjimo viešojo valdymo institucijomis, būtina tobulinti ne tik viešojo valdymo institucijų vykdomą viešojo administravimo (viešosios politikos įgyvendinimo) veiklą, tačiau ir viešosios politikos formavimo ir viešojo valdymo rezultatų sklaidos procesus. Atsižvelgiant į tai, daug dėmesio turi būti skiriama viešojo valdymo institucijų veiklos skaidrumo ir viešosios informacijos prieinamumo visuomenei užtikrinimui; visuomenės dalyvavimo viešojo valdymo sprendimų priėmimo, įgyvendinimo ir kituose procesuose skatinimui.

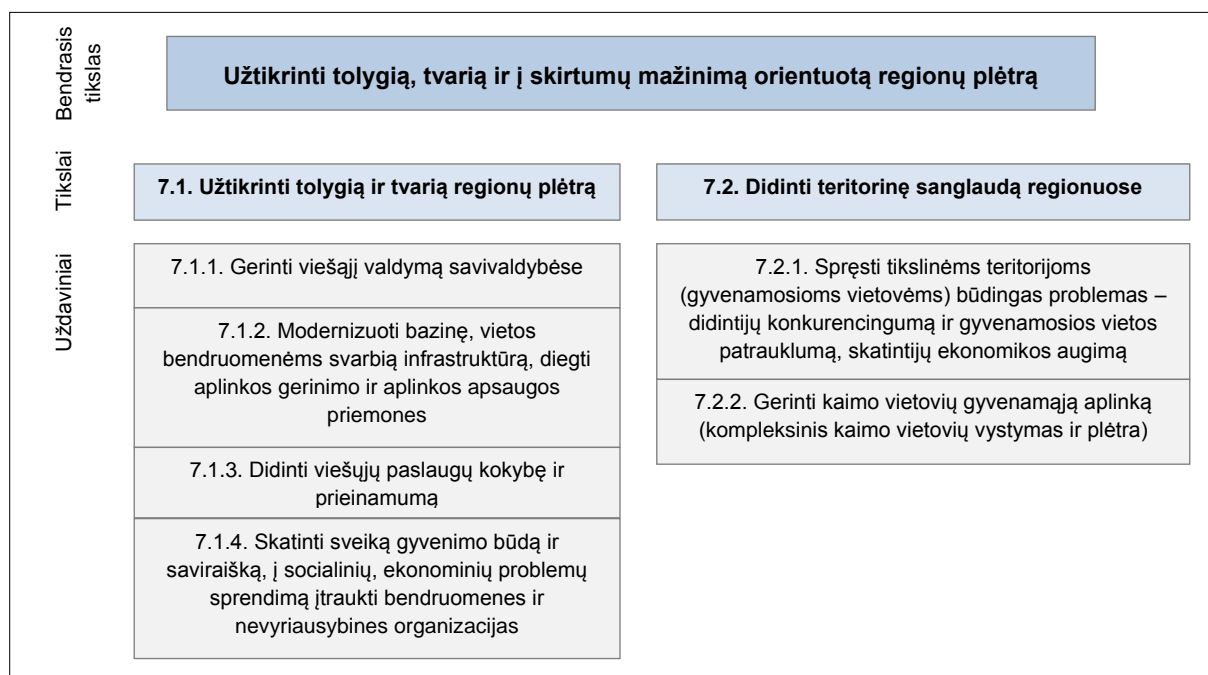
Siekiant sumanaus valdymo ir pilietinės visuomenės brandos, būtina perskirstyti valdžios galias iš valdžios institucijų gyventojams ir vietos bendruomenėms, skatinti valdžios ir visuomenės partnerystę. Bus siekiama, kad visuomenė ne tik būtų informuota apie viešojo valdymo pokyčius, bet ir žinotų apie galimybes dalyvauti viešojo valdymo procesuose ir jaustis valdžios įgalinta daryti įtaką priimamiems viešojo valdymo sprendimams. Siekiant plėtoti gyventojų ir vietos bendruomenių dalyvavimo viešajame valdyme iniciatyvas, būtina stebėti ir vertinti jų dalyvavimo viešajame valdyme veiksmingumą, skleisti gerąją viešojo valdymo institucijų ir gyventojų bei vietos bendruomenių bendradarbiavimo patirtį. Numatoma tobulinti konsultacijų su visuomene procedūras,

vykdyti elektroninės demokratijos ir kitas gyventojų ir vietos bendruomenių galimo dalyvavimo viešajame valdyme priemones.

Kad ribotais finansiniais ištekliais būtų teikiamos kokybiškos paslaugos, pirmiausia būtina nustatyti optimalią teikiamų paslaugų apimtį, įvertinti teikiamų paslaugų tikslingumą. Siekiant visuomenės poreikius atitinkančios paslaugų kokybės, tiek valstybės, tiek savivaldybių lygiu turi būti užtikrinamas nuolatinis paslaugų kokybės vertinimas, vertinami paslaugų vartotojų pasitenkinimo teikiamomis paslaugomis rodikliai, tiriami kintantys paslaugų vartotojų poreikiai ir lūkesčiai. Taip pat turi būti tobulinami paslaugų teikimo režimai ir jais remiantis nustatomi minimalūs paslaugų kokybės standartai. Be to, viešojo valdymo institucijos turi sudaryti palankias sąlygas pačiai visuomenei įsitraukti į paslaugų kūrimo, tobulinimo ir teikimo procesus, taip pat ieškoti bendrų susitarimų su visuomene dėl jai teikiamų paslaugų kokybės. Siekiama sudaryti sąlygas laisvai paslaugų teikėjų konkurencijai, kad paslaugų vartotojai galėtų gauti priimtinausias pagal kainos ir kokybės santykį paslaugas.

Siekiama stiprinti visuomenės kūrybingumą, jos sugebėjimą aktyviai formuoti kultūrinį tapatumą ir konkurencingai dalyvauti pasaulio kultūrų dialoge. Daug dėmesio bus skiriama visų visuomenės grupių, ypač jaunimo, kūrybiniais gebėjimams stiprinti, sąlygoms atskleisti ir talentams ugdyti, kūrybinei įvairių visuomenės grupių partnerystei, lyderystei bendruomenėse skatinti. Tam bus pasitelktos šiuolaikinės technologijos, kuriamas skaitmeninis kultūros turinys ir lengvinama jo prieiga, didinamas visuomenės skaitmeninis raštingumas.

Lietuvoje egzistuoja ženklūs regioniniai skirtumai infrastruktūros plėtros, viešųjų paslaugų kokybės ir prieinamumo srityse, dėl kurių ne visų regionų gyventojai turi lygias galimybes gauti kokybiškas ir prieinamas viešąsias paslaugas, tokių regionų patrauklumas gyventojams ir investuotojams išlieka mažas. Pavyzdžiui, atlikti tyrimai rodo, kad kai kuriose šalies savivaldybėse apskritai neteikiamos vaikų, senyvų žmonių ir neįgaliųjų dienos centrų paslaugos. Viešojo valdymo srityje, palyginti su centrinės valdžios institucijomis, vietos valdžiai būdingas mažas veiklos efektyvumas, lėtas viešojo sektoriaus inovacijų diegimas, menkas dėmesys viešųjų paslaugų plėtrai ir visuomenės dalyvavimui vietos reikaluose. Savivaldybės, arčiausiai žmonių esančios valdžios įstaigos, tobulindamos viešąjį valdymą, užtikrindamos visuomenės dalyvavimą vietos reikaluose, kokybiškas ir prieinamas viešąsias paslaugas ir plėtodamos infrastruktūrą, gali daug prisidėti prie socialinės ir ekonominės sanglaudos didėjimo šalyje. Būtinios kompleksinio pobūdžio investicijos siekiant atgaivinti miestų, miestelių ir kaimo vietovių tikslinių teritorijų bendruomeninę bei viešąją infrastruktūrą ir taip geriau panaudoti šių teritorijų potencialą, didinti teritorinę sanglaudą šalyje. Prioritetui „Regioninė plėtra“ įgyvendinti numatyti tikslai ir uždaviniai pavaizduoti 7 paveiksle.

7 pav. Prioriteto „Regioninė plėtra“ tikslai ir uždaviniai

Šaltinis: 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programa, patvirtinta LR Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1482

Savivaldybės mažai dėmesio skiria teikiamų viešųjų paslaugų kokybei ir prieinamumui užtikrinti – menkai tiriama paslaugų vartotojų aptarnavimo kokybė, tik pavienės savivaldybės įtraukia vietos bendruomenės ar nevyriausybinės organizacijas į viešųjų paslaugų teikimą. Tolygiai ir tvariai regionų plėtrai būtina aktyvi ir veikli visuomenė, tačiau pilietinis ir bendruomeninis šalies visuomenės aktyvumas nėra pakankamas. Atliktos apklausos rodo, kad 34 procentai visuomenės narių dalyvauja vietos bendruomenių veikloje, visuomeninių organizacijų ir judėjimų veikloje dalyvauja vos 11 procentų asmenų ir tik 45 procentai 16–24 metų jaunimo yra aktyvūs, tai yra dalyvauja vietos organizacijų ar savivaldos institucijų veikloje. Savivaldybės, arčiausiai piliečių esančios viešojo valdymo institucijos, vaidina itin svarbų vaidmenį telkiant ir stiprinant bendruomenes, skatinant visuomenę veikti bendram labui.

Ypatingą dėmesį numatoma skirti aplinkos kokybės gerinimui ir sveikatingumo didinimui, taip prisidedant prie darnios regionų plėtos. Investicijos į vietos bendruomenėms svarbios infrastruktūros plėtrą didintų vietovių patrauklumą tiek gyventojams, tiek verslui. Numatoma teikti paramą bendruomenių, nevyriausybinių organizacijų (įskaitant ir vietos veiklos grupes), specialistų ir kitų partnerių veiklai, sprendžiant vietos ekonomines, socialines problemas.

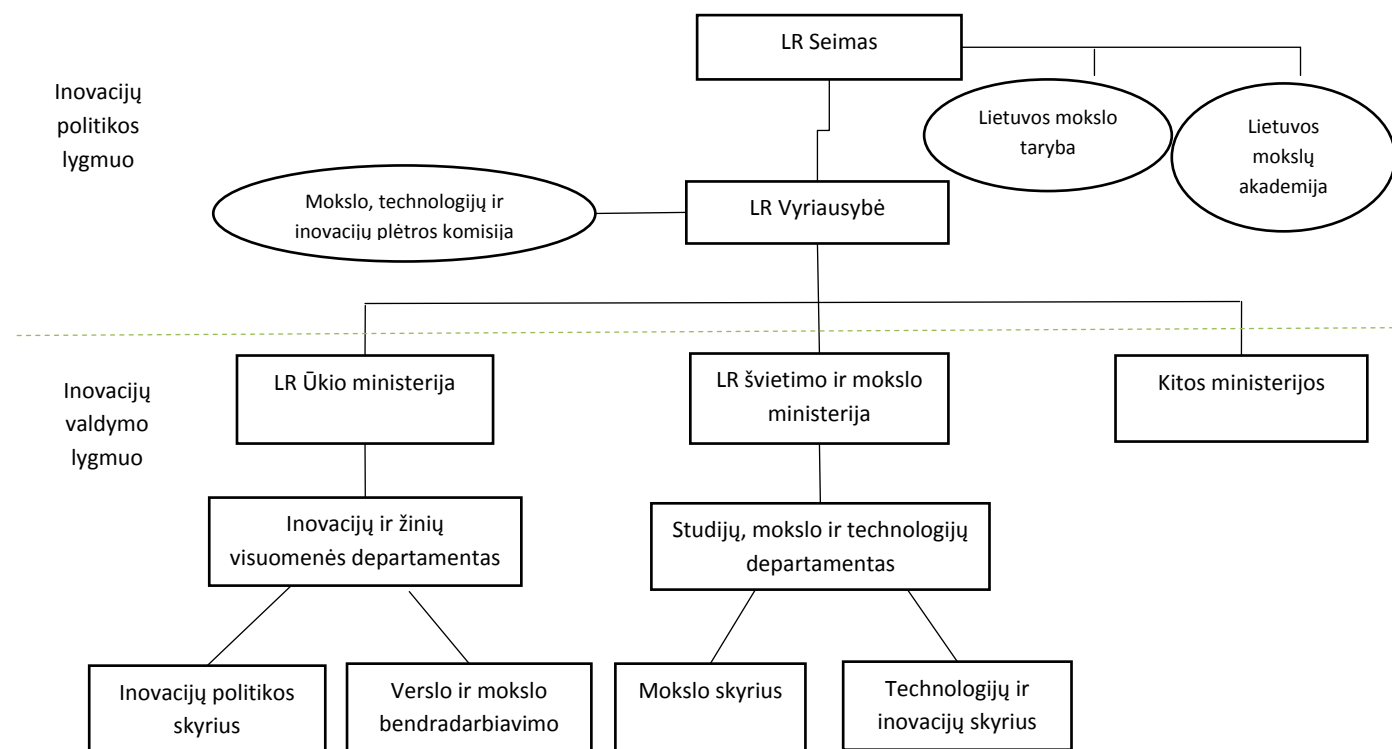
Europos Sąjungos programa „Europa piliečiams“ siūlo finansavimą 2014 – 2020 m. iniciatyvoms, kuriomis stiprinamas Europos atminimas ir skatinamas pilietinis dalyvavimas ES mastu. Programos vieni iš tikslų:

1. Skatinti Europos pilietiškumą ir gerinti pilietinio ir demokratinio dalyvavimo Europos Sąjungos lygiu sąlygas;

2. Skatinti demokratišką ir pilietinį piliečių dalyvavimą Europos Sąjungos lygiu, gerinant piliečių supratimą apie Europos Sąjungos politikos formavimo procesą ir skatinant galimybes visuomenės ir tarpkultūriniam dalyvavimui ir savanorystei Europos Sąjungos lygiu.

Tai dalis pagrindinių Europos Sąjungos inovacinės politikos dokumentų, kuriais siekiama padėti Europos Sąjungos narėms plėtoti pažangesnį požiūrį į inovacijas. Toks požiūris inovacijas paverstų svarbiausiu politikos tikslu, kuris skatintų ir remtų inovacijas, Europos Sąjungos ir regioninį/ nacionalinį bendradarbiavimą ir reguliariai stebėtų vykdomą pažangą. Europos Sąjungos dokumentai ir vykdoma politika yra svarbūs apibrėžiant inovacijos sampratą ir inovacijų politikos pagrindines priemones. Jie nurodo pagrindines gaires ir teikia paramą toms sritims, kur inovacijų diegimas yra būtinas. Lietuva, būdama Europos Sąjungos dalimi, turi galimybę siekti jos paramos, įgyvendinant nacionalinę šalies inovacijų politiką.

Lietuvoje už inovacijų politiką atsakingos Ūkio ministerija (atsakinga už inovacijas versle) ir Švietimo ir mokslo ministerija (atsakinga už inovacijų potencialo augimą, mokslinių tyrimų plėtrą bei dalinai už mokslo rezultatų komercializavimą). 8 paveiksle pateikta institucinė Lietuvos inovacijų infrastruktūra.

8 pav. Institucinės Lietuvos inovacijų infrastruktūros principinė schema

Šaltinis: pagal Baležentį, Žalimaite, 2012, p. 204

Vienas pagrindinių Lietuvos inovacinės politikos tikslų – didinti inovacijas diegiančių įmonių skaičių ir skatinti informacinės visuomenės plėtrą. Lietuvos inovacijų politika yra realizuojama per šias strategijas ir programas:

Valstybės ilgalaikės raidos strategijos (patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. IX-1187) pagrindinis tikslas – sukurti aplinką plėtoti šalies materialinei ir dvasinei gerovei, kurią apibendrintai nusako žinių visuomenė, saugi visuomenė ir konkurencinga ekonomika. Tai leistų sudaryti sąlygas plėtoti žmogaus pasirinkimo galimybes ekonominiu, socialiniu, kultūriniu ir politiniu gyvenimo aspektais; investuojant į švietimą, lavinimą ir sveikatos apsaugą, užtikrinti žmogaus galių stiprinimą (žmogaus kapitalą). Tai turi aprėpti visus šalies gyventojus, sudaryti sąlygas naudoti savo galias ekonominei ir kūrybinei veiklai, politikai, visuomeniniam gyvenimui bei poilsiui.

Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikėje strategijoje, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 12 d. nutarimu Nr. 853, numatoma konkurencingos valstybės vizija iki 2020 metų. Pateikiami Lietuvos makroekonominės raidos scenarijai 2007-2020 metų laikotarpiui ir atnaujinti strateginiai tikslai. Pagrindiniai ekonomikos strategijos projekte nustatyti siekiai: stabili ekonominė plėtra; sveika gamtinė aplinka; asmens saugumas fizine, teisine ir socialine prasmėmis; žmogaus kapitalo plėtra; pilietinės visuomenės plėtra.

Lietuvos inovacijų strategija 2010–2020 metams (ilgalaikio strateginio planavimo dokumentas) nustato Lietuvos inovacijų srities viziją, tikslus ir rezultatus, siekiamus įgyvendinti iki 2020 m. Pagrindinis šios strategijos tikslas – efektyviai mobilizuoti ir valdyti turimus valstybės išteklius: sukurti konkurencingą žinių ekonomiką, kuri remiasi naujosiomis technologijomis ir kvalifikuotais žmogiškais ištekliais. Strategijoje nurodoma vizija: Lietuvos ekonomikos pagrindas yra aukštos pridėtinės vertės produktų ir paslaugų gamyba; jos konkurencingumas pasaulinėje rinkoje bus apibūdinamas pagal aplinkos palankumą inovacijų verslui; švietimo, mokslo, tyrimų ir vystymo, bendradarbiavimo su verslu sistema padės šviesti kūrybingą visuomenę ir padės sukurti pagrindą aukšto lygio naujovėms.

Lietuvos inovacijų 2010–2020 metų strategijos įgyvendinimo 2010–2013 metų priemonių plane nurodomi pagrindiniai tikslai, uždaviniai, atsakingi asmenys ir rezultatai, kurie bus gauti įvykdžius atitinkamas priemones. Šis planas susitemina reikalingus pagrindinius akcentus šaliai, norinčiai save vadinti inovatyvia. Tai pasireiškia per integracijos į globalias rinkas didinimą, kūrybingos ir inovatyvios visuomenės ugdymą, įvairių inovacijų plėtojimą, sisteminio požiūrio į inovacijas diegimą.

Ilgalaikė mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros strategija (patvirtinta 2003 m. gruodžio 22 d. LR Vyriausybės nutarimu Nr. 1646) apima laikotarpį iki 2015 metų. Strategijos pagrindinis tikslas - stiprinti šalies mokslinį technologinį potencialą, siekti, kad jis kuo efektyviau būtų naudojamas šalies pažangai spartinti ir konkurencingumui didinti, atsižvelgiant į ribotus Lietuvos išteklius.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 963 buvo patvirtinta Mokslo ir technologijų parkų plėtros koncepcija, kurios pagrindu priimti ekonominiai bei politiniai sprendimai turi skatinti parkų, o kartu atskirų Lietuvos regionų ir visos valstybės ekonomikos plėtrą, sudaryti sąlygas sparčiau diegti ūkyje inovacijas, skatinti glaudesnę studijų, mokslo ir verslo visuomenės bendradarbiavimą, didinti užimtumą.

Europos Sąjungos inovacijų politika, Pogosian ir Dzemydos (2012) teigimu, atitinka daugumą inovacijas skatinančių veiksnių, ypač bendradarbiavimo tarp verslo įmonių ir mokslo bei pačių verslo įmonių, ir šis skatinimas gali būti vienas pagrindinių veiksnių, kuris sudaro prielaidas kurti naujas idėjas ir naujoves. Tinkamai įgyvendinama Lietuvos inovacijų politika gali teigiamai prisidėti prie inovacijų plėtros įmonėse, ypač skatinant inovacijų diegimą finansuojant inovacinius projektus versle, sudarančius prielaidas verslo plėtrai.

Minėti mokslininkai pateikia rekomendacijas įmonių vadovams, kurie siekia diegti efektyvias inovacijas:

1. Plėtoti bendradarbiavimą su išorine aplinka (tyrimo rezultatai parodė, kad bendradarbiavimas su universitetais, klientais ir tiekėjais yra reikšmingas veiksnys, kuris turi įtakos inovaciniams procesams);

2. Stiprinti organizacinę struktūrą (šviesti darbuotojus inovacijų klausimais ir taip prisidėti prie žinių tobulinimo, naujų idėjų, vystymo ir sklaidos, kurios padėtų diegiant inovacijas).

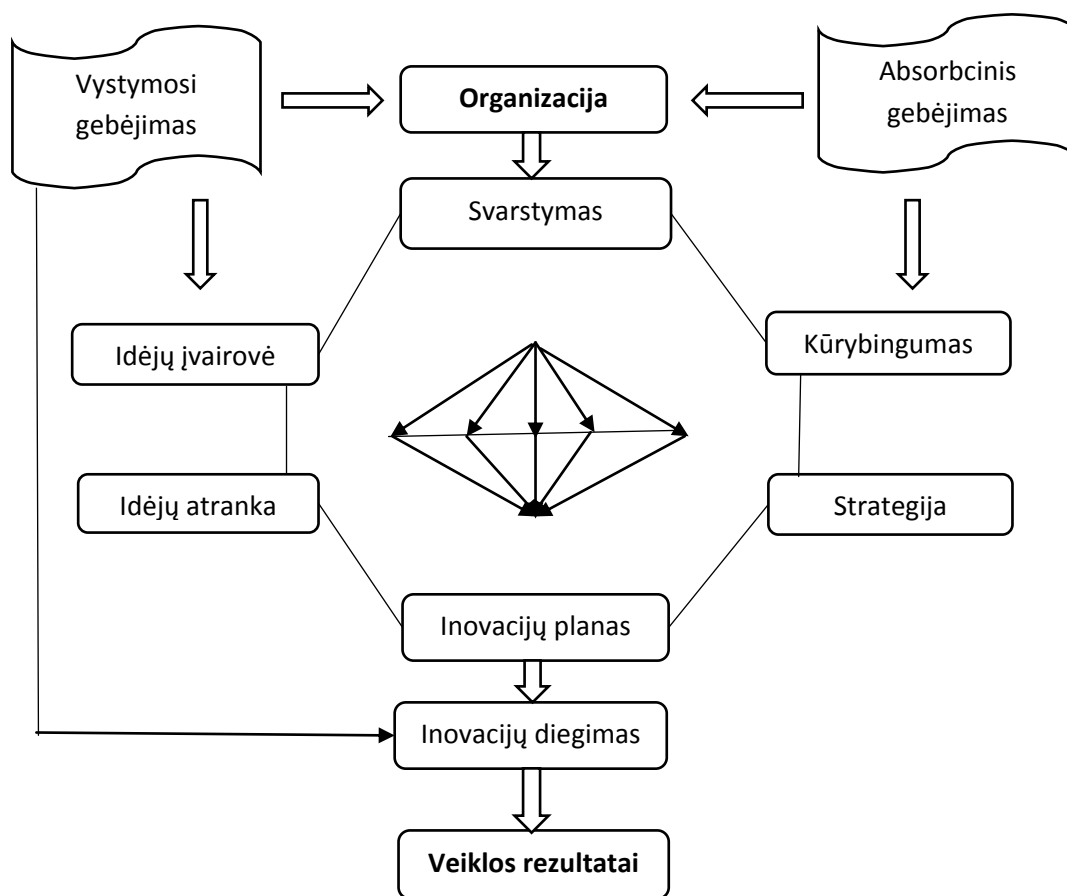
Apibendrinant galima teigti, kad Europos Sąjungos inovacinės politikos dokumentais siekiama padėti Europos Sąjungos narėms plėtoti pažangesnę požiūrį į inovacijas. Toks požiūris inovacijas paverstų svarbiausiu politikos tikslu, kuris skatintų ir remtų inovacijas, Europos Sąjungos ir regioninį/ nacionalinį bendradarbiavimą ir reguliariai stebėtų vykdomą pažangą. Europos Sąjungos dokumentai ir vykdoma politika yra svarbūs apibrėžiant inovacijos sampratą ir inovacijų politikos pagrindines priemones. Jie nurodo pagrindines gaires ir teikia paramą toms sritims, kur inovacijų diegimas yra būtinas. Europos komisijos strateginis planas, skatinantis naujoves - „Inovacijų sąjunga“ - viena pavyzdinių 2020 m. Europos strategijos iniciatyvų, skirtų protingai, tvariai ir integracinei ekonomikai. Europos Sąjungos programa „Europa piliečiams“ siūlo finansavimą 2014 – 2020 m. iniciatyvoms, kuriomis stiprinamas Europos atminimas ir skatinamas pilietinis dalyvavimas ES mastu. Lietuva, būdama Europos Sąjungos dalimi, turi galimybę siekti jos paramos,

įgyvendinant nacionalinę šalies inovacijų politiką. Lietuvos inovacijų strategijos 2010–2020 tikslas – efektyviai mobilizuoti ir valdyti turimus valstybės išteklius: sukurti konkurencingą žinių ekonomiką, kuri remiasi naujosiomis technologijomis ir kvalifikuotais žmogiškais ištekliais. Lietuvos inovacijų 2010–2020 metų strategijos įgyvendinimo 2010–2013 metų priemonių planas susitemina reikalingus pagrindinius akcentus šaliai, norinčiai save vadinti inovatyvia. Tai pasireiškia per integracijos į globalias rinkas didinimą, kūrybingos ir inovatyvios visuomenės ugdymą, įvairių inovacijų plėtojimą, sisteminio požiūrio į inovacijas diegimą. Įgyvendindama Valstybės pažangos strategiją „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programą, kurioje numatyta sukurti pažangią, modernią ir stiprią valstybę, pasižyminčią sumanios visuomenės, sumanios ekonomikos ir sumanaus valdymo derme. Europos Sąjungos inovacijų politika atitinka daugumą inovacijas skatinančių veiksnių, ypač bendradarbiavimo tarp verslo įmonių ir mokslo bei pačių verslo įmonių, ir šis skatinimas gali būti vienas pagrindinių veiksnių, kuris sudaro prielaidas kurti naujas idėjas ir naujoves. Tinkamai įgyvendinama Lietuvos inovacijų politika gali teigiamai prisidėti prie inovacijų plėtros įmonėse, ypač skatinant inovacijų diegimą finansuojant inovacinius projektus versle, sudarančius prielaidas verslo plėtrai.

2.2. Inovacijų lygmenys ir klasifikavimas

XX a pabaigoje prasidėjusios reformos verčia valstybes vadovautis inovatyviomis valdymo sistemomis, o inovacijų diegimas tapo neišvengiamas formuojant valdymo metodus, teikiant viešąsias paslaugas ar kuriant viešuosius produktus. Inovacijų plėtra įvardijama kaip esminis viešojo valdymo modernizavimo procesų indikatorius, padedantis įgyvendinti reikšmingiausias ir reikalingiausias pokyčius, kurie gali padėti užtikrinti efektyvias valdymo modifikacijas.

Strazdas ir kt. (2008) pateikia inovacijų formavimosi modelį (9 pav.), kuris būdingas daugeliui viešojo administravimo organizacijų. Tačiau, pasak mokslininkų, daugelyje organizacijų inovacijų diegimo veikloje pasigendama tikslumo ir efektyvumo (Domarkas, Juknevičienė, 2010).

9 pav. Inovacijų formavimosi schema

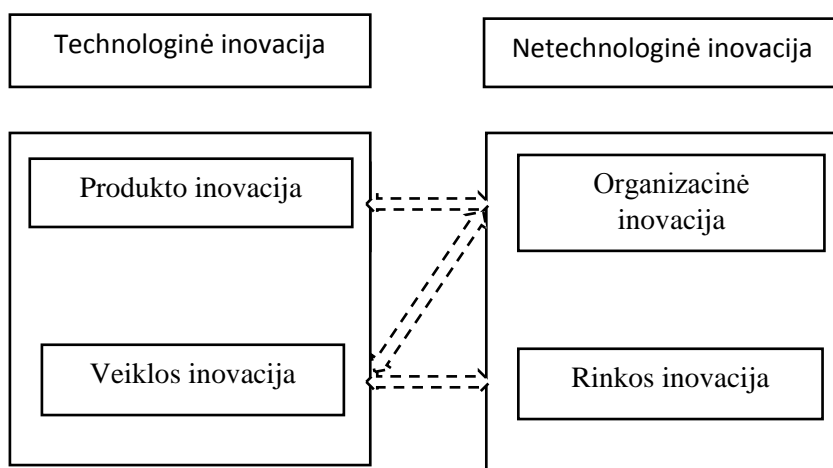
Šaltinis: sudaryta Domarko, Juknevičienės, 2010, p. 82

XXI a. pradžioje išryškėjęs poreikis modernizuoti viešąjį valdymą suprantamas kaip visuma būtinų priemonių, tarp kurių itin svarbios tampa inovacinės ideologijos, inovatyvių idėjų ir viešojo sektoriaus organizacijų inovatyvios praktikos sklaida. Vertindami inovacinių procesų plėtrą, mokslininkai išskiria keletą trajektorijų, nukreiptų į viešojo valdymo modernizavimo strateginių tikslų siekimą, tai: naujų organizacinių struktūrų, veikiančių tarpsektorinės integracijos principais, kūrimas, strateginis modernizavimo pobūdis, kai inovatyvumo lygmuo priklauso nuo organizacinių gebėjimų identifikuoti ir numatyti modernizavimo procesų valdymo esmines kryptis ir įgyvendinimo mechanizmus. Inovacijų valdymo kokybinės dimensijos rodo organizacijų gebėjimą modernizuotis. Inovatyvumas šiais laikais neatsiejamas nuo intelektualio kapitalo panaudojimo ne tik privačiose struktūrose, bet ir viešojo valdymo aplinkoje. Kartu viešojo valdymo inovacijų vietą ir vaidmenį modernizuojant viešųjų struktūrų veiklą vis labiau lemia globalūs pokyčiai politinėje, ekonominėje ir socialinėje erdvėse. Todėl ir pokyčiai, viešojo valdymo modernizavimas, ir inovacijoms palankios aplinkos kūrimas bei kitos inovatyvumo procesų plėtros dedamosios gali būti traktuojamos ne tik

kaip objektyvi globalizacijos pasekmė, bet ir kaip sėkmingos organizacinės subjektyvios veiklos rezultatas. Viešojo valdymo inovatyvumo struktūra impikuoja daugelį svarbių viešųjų organizacijų specialistų gebėjimų, būtinų siekiant užtikrinti valdymo kokybės gerinimą, naujų, sėkmingai veikiančių viešųjų organizacijų kūrimą. Viešųjų organizacijų atstovai Lietuvoje viešojo valdymo inovatyvumo lygmenį vertina gana palankiai ir pastaraisiais metais įžvelgia nemažai teigiamų pokyčių. Tam tikra dalis organizacijų teigiamai vertina inovatyvumo plėtotes kryptis strategijas, visų pirma bendradarbiavimą su kitomis struktūromis, kuriant naujas paslaugas. Pastebėta intensyvios inovacijų plėtros požymių, tačiau per daugybę metų susiformavęs didelis atotrūkis nuo bendro ES valstybių inovatyvumo vidurkio sunkiai įveikiamas. Racionali veikla ir efektyvus, tikslingas turimų išteklių panaudojimas laikomi svarbiausiais inovatyvumo plėtros veiksniais, tačiau ne mažiau svarbu įvertinti ir eliminuoti ar bent maksimaliai sumažinti sėkmingo inovacijų diegimo valstybėje trukdžius. Raipos ir Jurkšienės statistinių duomenų analizė leidžia teigti, kad Baltijos šalių viešųjų organizacijų inovatyvumas laikomas silpnai išvystytu ir inovatyvumo rodikliai yra prasti, palyginti su senosiomis ES valstybėmis. Viešosios organizacijos dažniau kopijuoja esamas inovacines praktikas, trūksta radikalesnio inovatyvumo. Daugumas organizacijų vengia diegti radikalias inovacijas ir būti visiškai naujų viešųjų paslaugų pradininkėmis valstybėje, nėra linkusios bendradarbiauti su kitomis organizacijomis. Kaip didžiausias barjeras, lemiantis menką inovatyvumo lygį viešosiose organizacijose, įvardijamas finansinių ir žmogiškųjų išteklių trūkumas. Pagrindiniais barjeriais laikomas menkas rizikos toleravimas, idėjų generavimo ir kūrybiškumo trūkumas, klaidingi darbuotojų įsitikinimai ir nuostata priešintis pokyčiams, menki žinių perpratimo gebėjimai, netinkamas atsakomybės paskirstymas, skirtingų organizacijų bendravimo spragos, netikslingas finansinių lėšų paskirstymas, vadovo parama ir pagalba inicijuojant inovacijų diegimą ir plėtrą organizacijoje (Raipa, Jurkšienė, 2013).

Pogosian, Dzemydos (2012) teigimu, nauji produktai, veiklos metodai, tiekimo šaltiniai, rinkų tyrimas, būdai, kaip būtų galima plėtoti verslą, gali reprezentuoti inovaciją. Remiantis Lundvallo (1992) klasifikacijomis (Bigliardi, Dormio, 2009) išskiriami keturi inovacijų tipai:

- 1) Produkto inovacija (nauja gėrybė, paslauga ar idėja);
- 2) Veiklos inovacija (esančios produkcijos pritaikymas, naujos infrastruktūros degimas ir naujų technologijų taikymas);
- 3) Organizacinė inovacija (pokyčiai, kurie vyksta rinkodaros, pirkimų, pardavimo, administravimo, valdymo, personalo politikoje);
- 4) Rinkos inovacija (naujų teritorinių rinkų tyrinėjimas ir jų skverbimasis į jau egzistuojančias) (10 pav.).

10 pav. Keturi inovacijų tipai

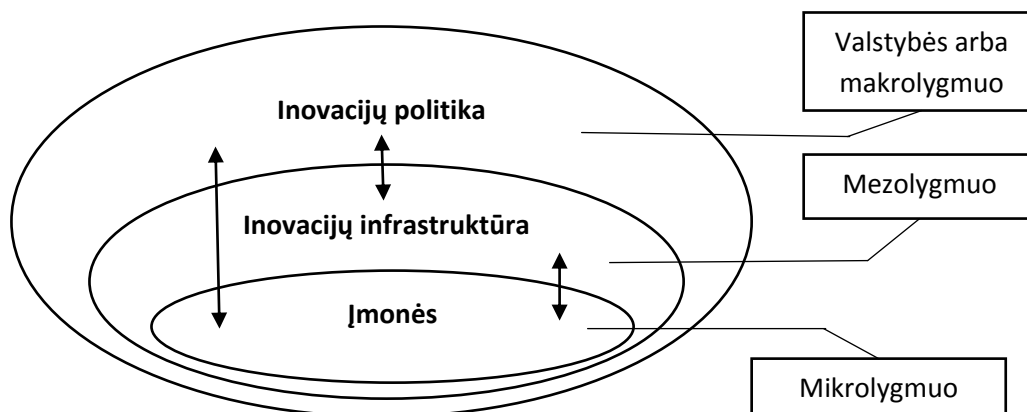
Šaltinis: Pogosian, Dzemyda, 2012, p. 65

Strazdas ir kt. (2003) inovacijas skirsto pagal: turinį; įgyvendinimo lygį; įgyvendinimo mastą; naujumo lygį; organizacines ypatybes; pobūdį; galutinį rezultatą; poveikį. Pagal turinį išskiriami šie inovacijų tipai:

1. Produkto – sukuriami, pagaminami ir naudojami nauji produktai;
2. Technologinės – naujos technologijos diegiamos ir taikomos įvairiose veiklos srityse;
3. Socialinės – naujos valdymo, ekonominės ir organizacinės struktūros, kurios sukuriamos ir diegiamos įvairiose veiklos srityse;
4. Kompleksinės – produkto, technologinių ir socialinių tipų derinys.

Ališauskas ir kt. šią klasifikaciją papildė naujumo lygiu ir išskiria radikalias (sukuriamas nauja) ir modifikuojamas (papildomai kas jau anksčiau sukurta) inovacijas. Tačiau populiariausias inovacijų skirstymas pagal tai, kas naujo yra sukuriamas – pagal tai galima numatyti inovacinės veiklos kryptį.

Pasak Baleženčio ir Žalimaitės (2012), inovacijų infrastruktūros grupuotinos į tokius lygmenis: inovacijų politikos, inovacijų valdymo, inovacijų infrastruktūros organizacijos. Mokslininkai apibendrina, kad dauguma autorių inovacijų sistemą suvokia kaip bendrą visumą, kurią sudaro tarpusavyje sąveikaujančios institucijos, siekiančios skatinti inovacinės veiklos plėtrą. 11 paveiksle pateikiama inovacijų infrastruktūros schema, vaizduojanti jos sąsajas inovacijų sistemoje ir veikiančias sistemos funkcionalumą.

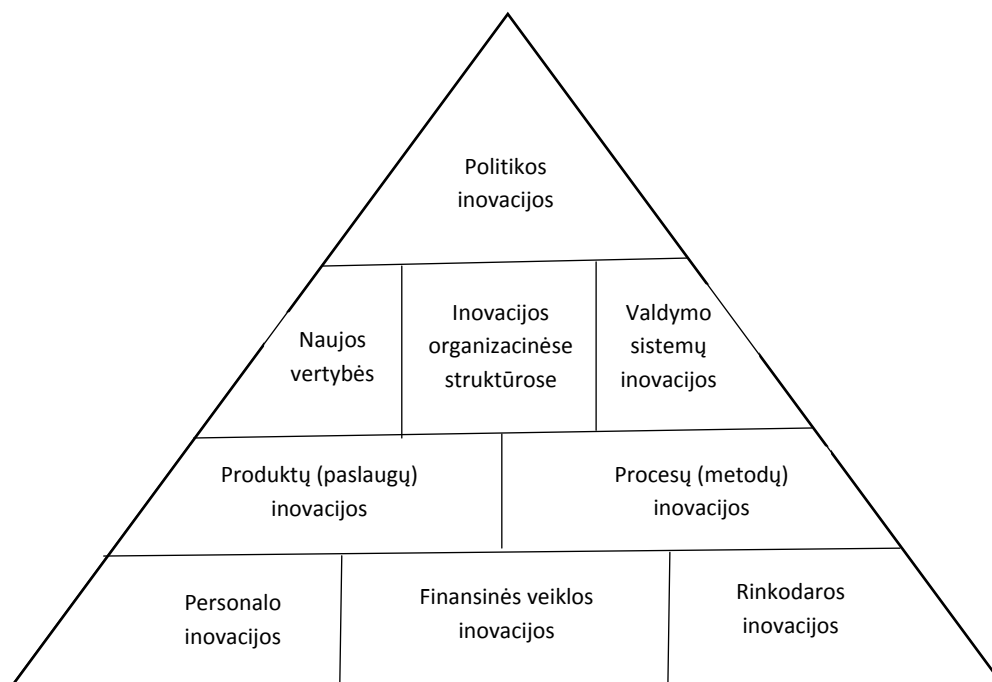

11 pav. Inovacijų infrastruktūros sąsajos

Šaltinis: parengta pagal Jakubavičių ir kt., 2008, p. 203

Vietos savivaldos institucijų inovacijoms, kaip teigia Arimavičiūtė (2008), paslaugų inovacijų tipologiją galima taikyti tik iš dalies (lieka neįvertintos politinės inovacijos visais paslaugų tipizavimo požiūriais). Tikslinga išskirti šias vietos savivaldos institucijų inovacijas, siejant jas su strategijų hierarchija:

1. Politinio lygmens inovacijas;
  2. Organizacinio potencialo inovacijas (naujas vertybes, inovacijas organizacinėse struktūrose ir valdymo sistemų inovacijas);
  3. Administravimo lygmens inovacijas (paslaugų ir procesų inovacijos);
  4. Funkcinių veiklų lygmens inovacijas (personalo, finansinės veiklos ir rinkodaros inovacijas)
- 12 pav.).

12 pav. Vietos savivaldos institucijų inovacijų tipai ir lygmenys

Šaltinis: Arimavičiūtė, 2008, p. 27

Inovacijų praktinis taikymas atsilieka nuo jų poreikio savivaldos institucijų organizacinio potencialo vystymo lygmenyje: inovacijų poreikis viršija jų praktinio taikymo lygį. Taikomų inovacijų nauda vietos savivaldos institucijose daugiausia pasireiškia komunikavimo ir informacinių sistemų srityse. Didžiausiomis kliūtimis, taikant inovacijas vietos savivaldos institucijose, įvardijamas nepakankamas institucijų savarankiškumas, menki finansiniai ištekliai ir motyvacijos inovacijoms stoka.

Butkevičienė (2010), analizuodama socialinių inovacijų sampratą, išskiria svarbias dimensijas ir teigia, kad svarbu akcentuoti ir tokius jų aspektus:

- Žmogiškųjų poreikių patenkinimą (turinio/produkto dimensija);
- Socialinę sąveiką, socialinę įtrauktį (proceso dimensija);
- Didesnes galimybes sociopolitinei veiklai bei prieigai prie išteklių (įgalinimo dimensija);
- Naujumą (šis bruožas yra būdingas visoms inovacijoms);
- Nematerialumą (tai idėjos, projektai, žinios);
- Netikrumą/ riziką (socialinės inovacijos nebūtinai bus priimtos bendruomenėje).

Tiriant sėkmingų socialinių inovacijų atvejus, pastebėta, kad reikia atkreipti dėmesį į:

- Žinių svarbą, kuriant socialines inovacijas;
- Individualios antreprenerystės reikšmę;

- Socialinių tinklų ir socialinio kapitalo įtaką;
- Iš mobilizacijos apačios į viršų svarbą.

Socialinių inovacijų vystymo alternatyvos:

- Išoriniai veikėjai kuria ir diegia socialines inovacijas (perspektyva iš viršaus į apačią);
- Vietos bendruomenės kuria ir diegia socialines inovacijas (perspektyva iš apačios į viršų);
- Išoriniai agentai padeda vietos bendruomenėms kurti ir diegti inovacijas. Išorinių agentų įtaka gali reikštis tam tikra izomorfiškumo forma.

Apibendrinant galima teigti, kad dauguma autorių inovacijų sistemą suvokia kaip bendrą visumą, kurią sudaro tarpusavyje sąveikaujančios institucijos, siekiančios skatinti inovacinės veiklos plėtrą. Inovacijų infrastruktūros grupuotinos į tokius lygmenis: inovacijų politikos, inovacijų valdymo, inovacijų infrastruktūros organizacijas. Išskiriami keturi inovacijų tipai: produkto inovacija; veiklos inovacija; organizacinė inovacija; rinkos inovacija. Inovacijos skirstomos pagal: turinį; įgyvendinimo lygį; įgyvendinimo mastą; naujumo lygį; organizacines ypatybes; pobūdį; galutinį rezultatą; poveikį. Tačiau populiariausias inovacijų skirstymas pagal tai, kas naujo yra sukuriama – pagal tai galima numatyti inovacinės veiklos kryptį.

2.3. Inovacijų vaidmuo viešajame valdyme

Inovatyvumas – vienas esminių naujojo viešojo valdymo veiksmų. Inovacijų poreikis suprantamas kaip naujų idėjų, technologijų, formų, metodų, procedūrų paieška, siekiant tobulinti valdymo institucijų ir visuomenės struktūrų, interesų grupių sąveiką, priimant globalius iššūkius.

Globali visuomenė ir vykstantys pokyčiai viešąsias organizacijas skatina leisti tikslų siekimo būdus, kas, pasak Bučinsko ir kt. (2012), įmanoma tuomet, kai viešojo valdymo organizacijos, teikdamos piliečių grupėms viešąsias paslaugas, plėtoja originalias idėjas ir kryptis, gerina viešojo ir privataus sektorių tarpusavyje santykius bei kuria inovatyvią aplinką ilgalaikiams partnerystės projektams (kurių tikslas – kurti viešas ir privačias struktūras: komisijas, patariamąsias institucijas, kitas valdymo veiklos formas). Suvokimas, kad piliečiai yra tik paslaugų gavėjai, nespartiną naujų idėjų ir naujojo viešojo valdymo priemonių įgyvendinimo. Pagrindiniai modernios viešojo valdymo aplinkos kokybinio lygio indeksai, pasak Melniko (2011), apibrėžiami kaip formalių ir neformalių visų socialinio gyvenimo sričių struktūrų sąveikos intensyvėjimas, tarpsektorinė integracija, organizacinių sistemų horizontalių ir vertikalinių ryšių transformacija bei tiesioginių ir netiesioginių ryšių multidimensiniai pokyčiai. Potuček (2004) pažymi kooperacijos su pilietinės visuomenės institutais formų būtinumą, pilietinės visuomenės ugdymo tikslumą, užtikrinant įvairių socialinių visuomenės grupių poreikių ir lūkesčių tenkinimą. Inovacijų valdymas yra sudėtingas procesas,

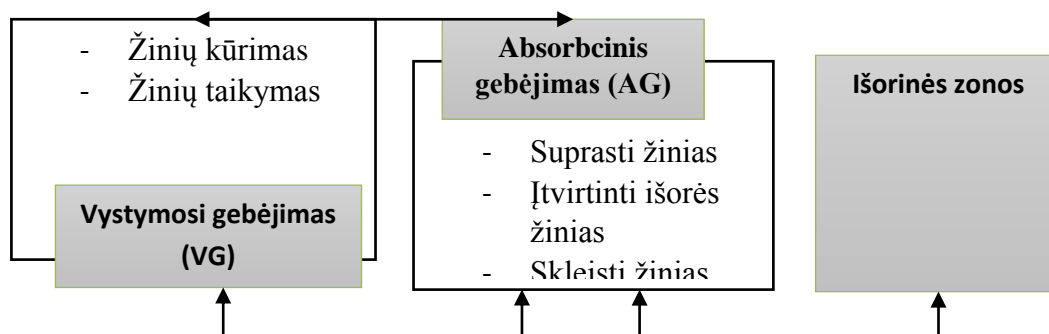
apimantis ekonomines, socialines, politines, kultūrideologines dimensijas, psichologines organizacinės aplinkos sritis, kurios nustato šiuolaikines viešųjų organizacijų plėtros perspektyvas. Inovatyvios idėjos, sprendimų rengimas ir įgyvendinimas skatina viešųjų organizacijų vadovus ir administratorius nuolat kaupti žinias ir įgyti patirties, sistemingai mokytis ir lavintis. Būtinai socialiai orientuotas valdymas, humaniškesni visuomeniniai santykiai, harmonizuojantys viešųjų institucijų, verslo ir nevyriausybinio sektoriaus sąveiką. Būtina kryptinga inovacinė viešųjų organizacijų veikla, nukreipta į teisinės, ekonomines ir politines sąlygas. Ji turi remtis naujausiomis metodologijomis ir praktiniu instrumentarijumi – tarpsektorine integracija, strategiškai orientuota socialiai atsakinga viešąja politika, esminėmis demokratinio valdymo vertybėmis (Bučinskis ir kt., 2012).

Naujojo viešojo valdymo sprendimų priėmimas priklauso nuo politinės aplinkos, politikų, aukščiausio lygmens vykdomosios valdžios institucijų paramos ir visuomenės pritarimo, siekiant, kad priimant sprendimus dalyvautų bendruomeninės, asocijuotos struktūros, būtų vieša ir privati partnerystė, t.y. valdymo funkcijų pasiskirstymas, jų perdavimas pelno ir nepelno organizacijoms (Lane, 2009).

Raipa ir kt. (2012) teigia, kad sprendimų valdymo proceso sudėtingumą lemiantys faktoriai yra siejami su neapibrėžtumu, sunkiai prognozuojamų tikėtinų rezultatų dimensijomis, kadangi globalizacijos suponuoti pokyčiai, transformacijos reikalauja iš viešojo sektoriaus institucinių netradicinių sprendimų procesų metodų ir procedūrų įtvirtinimo, inovatyvių veiklos vadybos tendencijų plėtotės, demokratinio valdymo konteksto klasikinės sampratos reikšmių platesnio interpretavimo, visuomenės ženklesnio dalyvavimo kaip viešųjų sprendimų partnerio, viešųjų paslaugų bendrakūrėjo, visateisio tinklaveikos praktinio realizavimo sprendimo rengimo ir įgyvendinimo procesuose dalyvio. Šiandienų sprendimo inovatyvių pobūdį, socialiai orientuotas tendencijas lemia gausybė faktorių, tokių kaip organizacijų vadovų gebėjimai disponuoti ir vertinti gausius informacijos šaltinius, naudotis pasaulinių organizacijų patirtimi bei naujausiomis viešojo valdymo teorinėmis-metodologinėmis konstrukcijomis, suvokiant naujojo viešojo valdymo doktriną kaip dinamišką, kompleksinę teorinių postulatų ir valdymo praktikos reikšmių visumą, galinčią pozityviai veikti viešojo valdymo inovacinės aplinkos kūrimą, administracinio kūrybingumo plėtrą, intelektualinių, politinių ir ekonominių išteklių strateginį panaudojimą. Socialinį šiuolaikinių viešojo valdymo sprendimų pobūdį lemia globalizacijos suponuoti visuomenės vystymosi pokyčiai, struktūriniai konfliktai, tam tikri paradoksaliūs reiškiniai, nežinomi ankstesnėse viešojo valdymo stadijose. Minėti pokyčiai reikalauja iš valstybės valdymo institucijų tikslingesnio socialiai orientuotų valstybės strateginių kryptų nustatymo, politikos formavimo ir įgyvendinimo procedūrinių elementų, atspindinčių pasaulines demokratinio valdymo plėtros tendencijas. Juose galima tipologizuoti kaip socialiai orientuotų valdymo technologinių sistemų, viešojo valdymo pertvarkos

mechanizmu, t. y. viešojo valdymo praktikos, pokyčius orientuotus į socialinės politikos (kaip vienos svarbiausių viešosios politikos rūšių) rengimo ir įgyvendinimo reinventorizavimą, socialinių visuomenės problemų sprendimų prioritetinį pobūdį valstybės strategijoje, išaugusį korporatyvinės socialinės atsakomybės lygmenį ir kt. Visa tai reikalauja palankių organizacijų vidinės ir išorinės veiklos sąlygų, kurios neatsiranda savaime, o įtvirtinamos palaiptams, naudojant pažangiausias inovacinės veiklos praktikas, veiklos vadybos tobulinimo priemones – pokyčių valdymą, kokybės vadybą, viešojo sektoriaus marketingo teikiamas galimybes. Socialinis sprendimų viešajame sektoriuje pobūdis savaime nėra inovacija, kol jis nėra įgyvendinimas. Todėl viešojo valdymo teoretikų pastangos naujojo viešojo valdymo sąlygomis yra nukreiptos sėkmingų inovacijų valdymo pokyčių prielaidų sistemų kūrimui, kaip tam tikrų, palaiptams veiklos sekų cikliško proceso konstravimui. Esminiais inovatyvių socialiai orientuotų sprendimų veiksmiais ir faktoriais įvairiuose modeliuose dažniausiai išskiriami: įgyvendinimo tikslų ir uždavinių inovatyvumas, tarporganizacinės sąveikos būtinumas, informacinės sklaidos, tarporganizacinės komunikacijos, tinkamos lyderystės, sistemingos stebėsenos užtikrinimas, kontrolės ir vertinimo sistemų funkcionavimas, sistemingas inovacinių pokyčių valdymo procesų atnaujinimas naujomis idėjomis, inovaciniai projektai. Itin svarbiomis aplinkybėmis skatinant inovacinės aplinkos kūrimą viešojo valdymo sistemose laikoma galimybė užtikrinti inovacijų valdymo, inovatyvios veiklos skatinimo metodologinių nuostatų institucionalizaciją, t. y. užtikrinti inovacijų valdymo sėkmės sąveiką su naujos organizacinės elgsenos formavimu.

Kaip teigia Domarkas ir Juknevičienė (2010), inovacijos viešajame administravime sąlygojamos pasaulinių raidos tendencijų: technologijų pažangos, didėjančios demokratizacijos vaidmens ir ekonominės bei politinės globalizacijos. Visa tai lemia, kad didėja viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimo vaidmuo ir intensyviai keičiasi viešojo administravimo organizacijų veiklos pobūdis. Kintantis inovacijų vaidmuo viešajame administravime reiškiasi valstybės valdymo ir administravimo pokyčiais. Inovacijos, nors ir besiskiriančios savo prigimtimi ir rezultatais, yra svarbūs viešojo administravimo fundamentaliosios ir taikomosios bazės veiksniai: mokslinės inovacijos susietos su vadybos ir administravimo mokslo krypties pažanga; technologinės inovacijos taikomos viešųjų paslaugų teikimo metodams ir priemonėms tobulinti; vadybinės inovacijos taikomos naujiems organizavimo ir valdymo metodams diegti ir organizacijų veiklai gerinti. Inovacijų sklaidą viešajame administravime lemia šio sektoriaus organizacijų ir jų narių (viešojo administravimo žmogiškųjų išteklių) absorbcinis ir vystymosi gebėjimai. Absorbcinis gebėjimas sudaro prielaidas pritraukti geras idėjas iš kitur, taip sudarydamas sąlygas kurti ir plėtoti naujas organizacijos veiklos tobulinimo nuostatas. Vystymosi gebėjimas padeda tas nuostatas įgyvendinti praktiškai (13 pav.).

13 pav. Absorbcinio gebėjimo ir vystymosi gebėjimo inovacijų modelis

Šaltinis: Mahroum ir kt., 2008, p. 83

Viešojo administravimo organizacijų ir valstybės inovacinę veiklą sąlygoja pačių organizacijų veikla, susijusi su inovacijų politikos kūrimu, inovacijų valdymo procesais ir inovacijų aplinkos formavimu nacionalinės inovacijų sistemos kontekste. Organizacijų inovacinį pajėgumą lemia strateginės ir kultūrinės prielaidos bei inovacijų kūrimo ir diegimo procese dalyvaujančių asmenų individualios savybės. Pagrindinė strateginė prielaida – inovaciniai procesai ir dėl jų atsirandančios inovacijos turi koreliuoti su organizacijos strateginiais tikslais. Prie kultūrinių prielaidų priskiriama kūrybingumą ir novatoriškumą kelianti darbo aplinka, organizacinio klimato ir organizacinės kultūros ugdymas. Inovacijų kūrimo ir diegimo aspektu svarbios individualios savybės yra originalus mąstymas bei individualumo toleravimas ir skatinimas, nepaisant biurokratinėse organizacijose labiau propaguojamų įvertinto ir taisyklių susaistyto elgesio principų (Domarkas, Juknevičienė 2010).

Pasak Bučinsko ir kt. (2012), viešajame valdyme, siekiant užtikrinti inovacijų sėkmę, būtina valdyti riziką, išbandyti inovacinius procesus ir paslaugas.

Viešojo valdymo inovacijų rizika gali būti suvokiama kaip technologinė, strateginė, organizacinė, rinkos, finansinė, neramumų ir reputacijos rizika. Rizikuojama, kad inovaciniai procesai perims pasenusius organizacinius įgūdžius, daug kainuos, inovacijos turės nenumatytų pasekmių, bus nukreiptos ne tiems socialiniams ar ekonominiams poreikiams tenkinti. Rizikos valdymas gali susidurti su problemomis: abejonių ir informacijos asimetrija, ribotu racionalumu ar rizikos neaiškumo baime, nenoru rizikuoti. Sprendžiant problemas būtina aiškiai suformuoti rizikos valdymo strategiją (skirtinguose inovacinių procesų etapuose nustatyti ir įvertinti riziką, galimas pasekmes, priežastis bei naudą, paskirstyti atsakomybę ir imtis veiksmų, siekiant užkirsti kelią arba sumažinti riziką organizacinės veiklos perspektyvoje). Būtina atrasti tinkamą balansą tarp rizikos vengimo ir prisiėmimo (nustatyti priimtinausias rizikos ribas). Siekiant nubrėžti sprendimų

priėmimo gaires, reikia sukurti organizacinės atrankos („galimybių“) taisykles, nuolat stebėti ir tirti kitų valstybių, organizacijų, tam tikrų sektorių, technologinių naujovių, mokslinių tyrimų, inspektavimo ir audito išvadas. Sėkmingam rizikos valdymui yra reikšmingas ir viešojo valdymo subjektų pasiryžimas bei nebijojimas rizikuoti, prisiimti atsakomybę. Darbuotojų įgalinimas laikomas vienu esminių veiksmų, skatinančių nebijoti rizikuoti ir imtis iniciatyvos. Inovatyviausios organizacijos yra tos, kurios turi ypač platų tarpinstitucinį bendradarbiavimo spektrą – centrinė bei vietinė valdžia, viešųjų paslaugų teikėjai, nevyriausybinės organizacijos, privataus sektoriaus organizacijos, akademinė bendruomenė, visuomenė. Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystė ne tik suteikia galimybę perimti abipusę praktiką, sukurti ir įdiegti efektyvesnes viešąsias paslaugas, bet ir leidžia kartu prisiimti atsakomybę bei pasidalinti rizika. Būtina, kad naujojo viešojo valdymo kontekste partneriai aiškiai apibrėžtų, pasiskirstytų riziką ir kad daugiausiai jos prisiimtų geriausiai suprantantys, sugebantys kontroliuoti riziką bei galintys padidinti visuomeninę naudą (Giedraitytė, Raipa, 2012).

Piliečių dalyvavimą teikiant viešąsias paslaugas, pasak Stumbraitės – Vilkišienės (2011), lemia ne tik motyvacija, bet ir kiti veiksniai, kaip: įgūdžiai, vertybės, administratorių pozicija, socialiniai ryšiai, sprendžiamų klausimų aktualumas, piliečių tarpusavio pasitikėjimas, teisinės, socialinės, administracinės galimybės ir pan. Remiantis atliktų tyrimų rezultatais, skiriamos šešios veiksmų grupės, darančios didžiausią įtaką piliečių dalyvavimui teikiant viešąsias paslaugas bei lemiančios dalyvavimo intensyvumą, t.y. formos pasirinkimą (asmeniniai, lyderio, komandos, sisteminiai, kontekstiniai (situaciniai), paslaugos kokybės vertinimo veiksniai) (2 lentelė).

2 lentelė. Veiksniai, turintys įtakos piliečių dalyvavimui teikiant viešąsias paslaugas

Veiksmų grupė	Aprašymas
Asmeniniai	Asmens įgūdžiai Motyvacija (paskatos): materialinė, nematerialinė, neigiama Vertybės (asmeninės pareigos jausmas, pasitikėjimas savimi ir kitais)
Lyderio	Skatinimo veiksmingumas: konsultacijos, parama ir pagalba iš administratorių ar piliečių grupės lyderių Lyderio pozicijos ir atsakomybės supratimas (laukimas vs kvietimas)
Komandos	Piliečių bendravimas tarpusavyje Pagalba, vieni kitų palaikymas Bendro intereso, o ne asmeninės naudos akcentavimas Aktuali problema visiems grupės nariams
Sisteminiai	Dalyvavimo priemonės ir galimybės: teisinės, socialinės (pajamos, šeimyninė padėtis, darbo laikas, socialinis kapitalas – dalyvavimas nepolitinių organizacijų veikloje), administracinės struktūros ir procesai (atvirumas), dalyvavimo būdai (aktyvūs vs pasyvūs, pasirinkimo galimybė)
Kontekstiniai (situaciniai)	Specifinės aplinkybės, lemiančios piliečių aktyvumą ar pasyvumą, pvz., kalbos barjeras, neįgalumas, ekstremali situacija
Paslaugos kokybės vertinimo	Lūkesčiai: ko tikimasi, kaip įsivaiduojama tobula paslauga Pasitenkinimas: paslaugos kokybė atitinka ar net viršija lūkesčius (pasyvus arba aktyvus dalyvavimas) Nepasitenkinimas: paslaugos kokybė netenkina (pasyvus arba aktyvus dalyvavimas)

Apibendrinus galima teigti, kad inovacijų poreikis suprantamas kaip naujų idėjų, technologijų, formų, metodų, procedūrų paieška, siekiant tobulinti valdymo institucijų ir visuomenės struktūrų, interesų grupių sąveiką, priimant globalius iššūkius. Inovacijos viešajame administravime sąlygojamos pasaulinių raidos tendencijų: technologijų pažangos, didėjančios demokratizacijos vaidmens ir ekonominės bei politinės globalizacijos. Visa tai lemia, kad didėja viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimo vaidmuo ir intensyviai keičiasi viešojo administravimo organizacijų veiklos pobūdis. Esminiais inovatyvių socialiai orientuotų sprendimų veiksmais ir faktoriais įvairiuose modeliuose dažniausiai išskiriami: įgyvendinimo tikslų ir uždavinių inovatyvumas, tarporganizacinės sąveikos būtinumas, informacinės sklaidos, tarporganizacinės komunikacijos, tinkamos lyderystės, sistemingos stebėsenos užtikrinimas, kontrolės ir vertinimo sistemų funkcionavimas, sistemingas inovacinių pokyčių valdymo procesų atnaujinimas naujomis idėjomis, inovaciniai projektai. Itin svarbiomis aplinkybėmis skatinant inovacinės aplinkos kūrimą viešojo valdymo sistemose laikoma galimybė užtikrinti inovacijų valdymo sėkmės sąveiką su naujos organizacinės elgsenos formavimu. Kintantis inovacijų vaidmuo viešajame administravime reiškiasi valstybės valdymo ir administravimo pokyčiais. Viešajame valdyme, siekiant užtikrinti inovacijų sėkmę, būtina valdyti riziką, išbandyti inovacinius procesus ir paslaugas.

3. FUNKCIONALIOS VIETOS BENDRUOMENĖS SAMPRATA

3.1. Funkcionalios vietos bendruomenės apibrėžimai

Sąvokų, artimų ar tapačių žodžiui „bendruomenė“ vartojimas problematiškas, nes dėl kai kurių sąvokų, pvz. „bendruomenė“, „bendrija“ Lietuvos ir užsienio viešojo administravimo bei kitų mokslų atstovai neturi vieningos nuomonės. Vertimai iš užsienio kalbos dažnai neatitinka lietuviško konteksto. Labiausiai mus domina bendruomenės, vietos bendruomenės ir funkcionalios vietos bendruomenės sąvokos, ypač tuo, ko jos skiriasi nuo kitų giminingų, sąvokų.

Kalbotyros moksle žinomos kelios giminingos, bet netapačios sąvokos: „visuomenė“, „bendruomenė“, „bendrija“. Prie jų minėtini ir svietimos kilmės žodžiai „asociacija“, „sociumas“. Žodžius „visuomenė“, „bendruomenė“, „bendrija“ kalbininkai tam tikru atžvilgiu laiko lygiaverčiais. Žodis „visuomenė“ yra talpiausias, o bendruomenės sąvoka siauresnė. Šio žodžio atitikmuo yra lietuvių kalboje vartojamas lotyniškos kilmės žodis „asociacija“ (lot. Associatio - „sujungimas“) (Tarptautinių žodžių žodynas, 1985, p. 49).

Romerio (1995) pastaba liudija nevienodą šių sąvokų supratimą net ir mokslinėje literatūroje, nes, pasak teisininko, „visuomenė gali būti arba universalinė, jei mes kalbėsime iš viso apie žmonių socialinį bendravimą pasaulyje (visame Žemės rutuly), arba vietinė, jei mes kalbame apie kurios nors tam tikros vietos socialinį bendravimą (galima kalbėti apie Europos visuomenę ir apie Zarasų visuomenę, apie kalnų visuomenę, apie sodžiaus visuomenę, apie kurio nors vieno kaimo visuomenę ir apie kalėjimo visuomenę)“ (Romeris, 1995, p. 74).

Lingis (1997) teigia, kad tikrasis buvimas bendruomenėje suvokiamas kaip sumanytas ir įgyvendinamas darbų tikrumas ir bendruomenė priimama kaip kūrinys.

Baršauskienės ir Leliūgienės (2001) teigimu, bendruomenė gali būti neaiški realybė, kurią galima nujauti intuityviai ir apibrėžta sistema. Remiantis organizuotos studijos samprata, galima pažinti bendruomenę, jos daromą poveikį ir įtaką bendruomenės nariams.

Po naujosios Vietos savivaldos įstatymo redakcijos (2008), bendruomenės terminas buvo išskaidytas į savivaldybės ir gyvenamosios vietovės bendruomenes bei bendruomeninės organizacijos sąvokas. Gyventojų savivaldai buvo sudarytos platesnės galimybės. Savivaldybės bendruomenė apibrėžiama kaip savivaldybės nuolatiniai gyventojai su bendrais viešaisiais poreikiais, interesais. Savivaldos susieti su savivaldybės taryba ir kitos viešojo administravimo funkcijas atliekančiais savivaldybės subjektais.

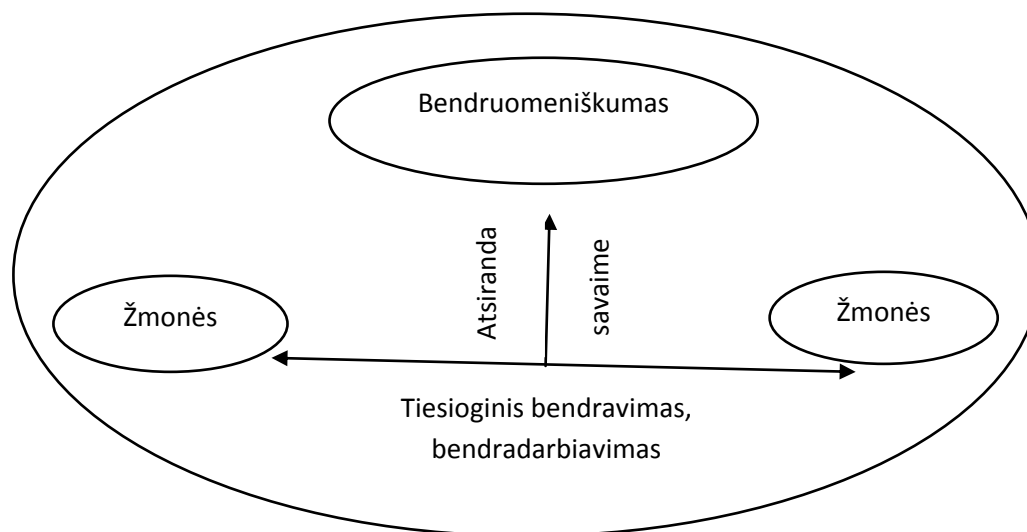
Bendruomeninė organizacija, pasak Čiupailos (2010, p. 14), „tai asociacija, kurios steigėjai ir nariai yra gyvenamosios vietovės bendruomenės gyventojai, jų paskirtis - per iniciatyvas įgyvendinti

viešuosius interesus, susijusius su gyvenimu kaiminystėje. Tyrimai rodo, kad miesto gyventojų bendruomenėms dėmesio skiriama daug mažiau, negu kaimo bendruomenėms. Atkočiūnienė (2010) teigia, kad būtent kaimo bendruomenės kenčia dėl dėmesio stokos, blogo įvaizdžio, menkų išteklių, nepakankamo išvystytų gebėjimų ir verslumo, mažai išplėtoto infrastruktūros lygio, prastos gyvenimo kokybės, didelių migracijų. Išvardytos problemos egzistuoja, tačiau su daugeliu jų susiduria ir miesto bendruomenė, galbūt skiriasi jų priežastys ir pasekmės, bet esmė lieka ta pati: apie jas žinoma kur kas mažiau miesto lygmenyje.

Apibūdinant vietos bendruomenę, yra pabrėžiami bendri interesai. Tuomet aiškėja, kad bendruomenė yra žmonių grupė, kurios narius jungia bendras interesas ir vidinis jausmas, jie priklauso tai žmonių grupei, tačiau ne bet kur, t. y. neapčiuopiamoje erdvėje, o tam tikroje teritorijoje. Taip pat svarbus komponentas - lokolizacijos požymis (Anzebacher, 1992), padedantis vietos bendruomenę suprasti kaip grupę žmonių, gyvenančių apibrėžtoje teritorijoje, susijusių bendru interesu ir vidiniu jausmu ir priklauso tai pačiai žmonių grupei.

Pasak Lukšaitės (2005), lokolizacijos terminas plačiai vartojamas istorijos moksle, kuris suvokiamas taip pat - „nedidelė visuomenės bendrija: pavietas, kaimas, miestelis, miesto dalis ar gatvė“ ir teigia, kad dažniausiai tai teritoriniu pagrindu susidariusi bendrija, parodanti, kad yra susijusi glaudžiais vietiniais ryšiais.

Remiantis Būdvyčiu (1994), mažesnėse bendrijose, turinčiose ilgalaikius narius, bendruomeniškumo atsiradimą skatina teritorinis artumas, taigi, mažesnėse bendrijose bendruomeniškumas atsiranda savaime (14 pav.).

14 pav. Bendruomeniškumo atsiradimas mažose bendrijose

Funkcionalios vietos bendruomenė - grupė žmonių, gyvenančių apibrėžtoje teritorijoje ir atliekančių tam tikrus veiksmus tos vietos labui, todėl atsiranda bendri interesai ir vidinis jausmas, kad jie priklauso tai pačiai žmonių grupei (Nefas ir kt., 2011).

Funkcionalios vietos bendruomenės kriterijai:

1. Yra lyderis (iai);
2. Aktyvios piliečių grupės (formalus bendruomenės centras), kurios sistemingai renkasi į susirinkimus ir formuoja bendruomenės poreikius;
3. Yra bent viena nevyriausybinė organizacija;
4. Veikia komunikacinė sistema;
5. Gilinamasi į dvasines vertybes, etnokultūrą, kuri sukuria palankią terpę bendruomenės individui augti bei tobulėti;
6. Individų, kaimynų, grupių, organizacijų tarpusavio sąveika bei organizuojama socialinė tvarka;
7. Pasitikėjimas savimi ir savo kaimynais;
8. Įgyvendinami demokratijos principai ir kt. (Nefas ir kt., 2011).

Tai, ką mes vadiname funkcionalia vietos bendruomene, Vakarų šalyse vadinama pilietine bendruomene ir nurodoma, kad jai būdingas piliečių dalyvavimas viešuose reikaluose, o jų tarpusavio ryšiai grindžiami horizontaliais savitarpiško ir bendravimo santykiais, kurių esmė - tarpusavio pagarba ir pasitikėjimas net tada, kai požiūriai į esminius dalykus skiriasi (Putnam, 2001).

Lietuvoje, pasak Baršauskienės ir Leliūgienės (2001), tik pastaraisiais metais sparčiai kuriasi formalizuota institucija - bendruomenės centras, t.y. vieta, kurioje susirenka skirtingo amžiaus, išsilavinimo, visuomeninės padėties žmonės, ateinantys įgyti žinių, perduoti savo patirtį, spręsti bendrų problemų, dirbti dėl to paties tikslo.

Nefo (2006) teigimu, pilietinė visuomenė, kaip ir bendruomeniškumas, yra idėjos, todėl joms įgyvendinti kiekvienoje konkrečioje vietovėje reikia sukurti konkretų instrumentą. Toks instrumentas ir yra vietos bendruomenė. Visose gyvenamosiose vietovėse natūraliai susidaro vietos bendruomenės, bet pilietinei visuomenei formuoti padės, kitaip tariant, jos pagrindas bus funkcionalios vietos bendruomenės, t.y. tos, kuriose įsikūrusios ne tik bendruomeninės organizacijos, bet kur bendruomenišką veiklą propaguoja ir institucija, tokios formalios institucijos kaip mokykla, seniūnija, bažnyčia ir kt. bei įgyvendinamos socialinės, kultūrinės ir kitos vietos savivaldų, ypač savarankiškų, funkcijos.

Pilietinė visuomenė yra sąmoninga piliečių visuomenė, kurios nariai teisinėmis priemonėmis sugeba ginti savo interesus. Visuomenė, kurioje veikia įvairūs piliečių susivienijimai, bendrijos, asociacijos ir kitos organizacijos, galinčios apsisaugoti nuo piktnaudžiavimo valdžia. Interesų

gynimas, žmonių grupės susivienijimas yra tie veiksmai, kuriuos atliekant vietos bendruomenė tampa funkcionali (Nefas ir kt., 2011).

Apibendrinant galima teigti, kad funkcionali vietos bendruomenė - grupė žmonių, gyvenančių apibrėžtoje teritorijoje ir atliekančių tam tikrus veiksmus tos vietos labui, todėl atsiranda bendri interesai ir vidinis jausmas, kad jie priklauso tai pačiai žmonių grupei. Funkcionalios vietos bendruomenės kriterijai: yra lyderis (iai); aktyvios piliečių grupės (formalus bendruomenės centras), kurios sistemingai renkasi į susirinkimus ir formuoja bendruomenės poreikius; yra bent viena nevyriausybinė organizacija; veikia komunikacinė sistema; gilinamasi į dvasines vertybes, etnokultūrą, kuri sukuria palankią terpę bendruomenės individui augti bei tobulėti; individų, kaimynų, grupių, organizacijų tarpusavio sąveika bei organizuojama socialinė tvarka; pasitikėjimas savimi ir savo kaimynais; įgyvendinami demokratijos principai ir kt. (Nefas ir kt., 2011).

3.2. Piliečių dalyvavimo sprendimų priėmimo procese galimybės

Demokratinėje šalyje skatinamas visuomenės narių tiesioginis įtraukimas į sprendimų priėmimo procesus, nes valdžios institucijų ir piliečių dialogas ir partnerystė rengiant sprendimus yra pilietinės ir demokratinės visuomenės plėtros pagrindas. „Gyventojų dalyvavimas galėtų būti vertinamas ir kaip sudėtinė teisės dalyvauti valdant savo šalį – principo, apibūdinančio demokratinės valstybės santykius su piliečiais – dalis“ (Lietuvos konstitucinė teisė, 2001, p. 330).

Visuomenės dalyvavimas įtraukia gyventojus į ekonominius ir socialinius sprendimus, t.y., dalyvavimas suteikia galimybę daryti įtaką sprendimams ir sudaro sąlygas platesniu mastu dalyvauti ir mažėti konfliktams bendruomenėse (Petukienė ir kt., 2007). Piliečių dalyvavimo sprendimų priėmimo procese sąvoka gali būti suprantama kaip „valdžios institucijos sprendimų priėmimo metodas, pagrįstas atskirų piliečių, suinteresuotų piliečių grupių (interesų grupių) įtraukimu į sprendimų rengimo, svarstymo, derinimo, priėmimo procedūrą teisės aktų nustatytais būdais, siekiant, kad jų bendri lūkesčiai, patirtis, norai bei interesai būtų visapusiškai išnagrinėti ir įvertinti prieš priimant sprendimus“ (Viešasis valdymas, 2010, p. 203). Petukienė ir kt. (2007) tai apibrėžia kaip tiesioginį piliečių ar interesų grupių dalyvavimą politikos procese.

Tam, kad piliečių dalyvavimo sprendimų priėmimo procesas būtų efektyvus ir kokybiškas, piliečių dalyvavimo sprendimų priėmimo procesas turi būti teisiškai reglamentuotas. Šį procesą reglamentuojantys teisės aktai: Lietuvos Respublikos Konstitucija (joje nustatyti pagrindiniai principai, kurie detalizuojami įstatymuose ir poįstatyminiuose teisės aktuose), tarptautiniai teisės aktai (Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencija, JTO Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, Europos socialinė chartija (pataisyta), Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencija,

taip pat Europos Tarybos priimti teisės aktai – Europos vietos savivaldos chartija, Europos Tarybos Ministrų rekomendacijos), įstatymai (piliečių dalyvavimu sprendimų priėmimo procese nustatanto būdus ir priemones), poįstatyminiai teisės aktai (Vyriausybės nutarimai, ministrų įsakymai, savivaldybių tarybų sprendimai detalizuoja dalyvavimo procedūras) ir savivaldybių administravimo subjektų priimami teisės aktai. Seniūnijų organizavimo ir veiklos tvarką reglamentuoja vietos savivaldos įstatymai. 2000 m. Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymo pakeitimo įstatyme (Valstybės žinios, 2000, Nr. 91-2832) apibūdintos seniūnijos ir seniūno, seniūnaičio sąvokos, nurodytos jų funkcijos.

Lietuvoje gyventojų dalyvavimo sprendimų priėmime numatyti įvairūs būdai: rinkimai, teisė dalyvauti įstatymų leidyboje, peticijos teisė, teisė vienytis į asociacijas, dalyvauti susirinkimuose, mitinguose, demonstracijose, visuomeniniuose svarstymuose, judėjimuose, vietos gyventojų apklausos, seniūnaičių rinkimai ir kt. Raipa (2001) piliečių dalyvavimo formas suskirstė į organizacines (piliečių grupės, specifinės interesų grupės, piliečių komitetai), individualias (balsavimas, dalyvavimas programose ir projektuose), informacijos sklaidos (dalyvavimas mitinguose, konferencijose, spaudoje, rengiant publikacijas), informacijos paieškos (darbas su dokumentais, situacijų analizė, apžvalgos ir kt.).

Savivaldybės seniūnijose labiausiai jaučiamas bendruomenės dalyvavimas, čia jis labiausiai ir matomas. Todėl Vietos savivaldos įstatymo nuostatos, reglamentuojančios atstovavimą gyvenamųjų vietovių bendruomenėms, yra labai svarbi gyventojų dalyvavimą sprendimų priėmimo procese užtikrinanti priemonė. Vietos savivaldos įstatymo 33 straipsnio nuostatos nustato gyvenamųjų vietovių (vienos ar kelių) bendruomenės gyventojai gali išsirinkti gyvenamosios vietovės bendruomenės atstovus – seniūnaičius, kurių pagrindinis uždavinys – rūpintis bendruomenės interesais ir atstovauti bendruomenei seniūnijoje, prireikus ir savivaldybės institucijose bei savivaldybės teritorijoje veikiančiose valstybės įstaigose.

Vietos savivaldos įstatyme (2010) pateikta nuostata naujai įsteigtoje seniūnaičio pareigybėje: yra skirtos funkcijos tiesioginiam bendravimui su gyventojais, vykdant jų apklausas, atstovaujant jų interesams seniūnijoje, rengiant gyventojų ir savivaldybės bei valstybės institucijų atstovų susirinkimus, teikiant informaciją apie pastarųjų institucijų darbo tvarką, skatinant gyventojus prižiūrėti gyvenamąją aplinką, plėtoti ir organizuoti kultūrinį ir sportinį gyvenimą. Kulakausko (2010, p. 29) teigimu, „į savivaldybės tarybą mažoritarinio, teritorinio atstovavimo pagrindu išrinktas narys tik tuo atveju bus tikras konkrečios teritorinės bendruomenės atstovas, o ne tam tikros teritorijos gyventojų išrinktas delegatas, jei tokia teritorinė bendruomenė funkcionuoja kaip gyvybinga ir integrali vietos savivaldos sistemos dalis“. Būtent šis faktas nebuvo apsvarstytas, prieš įteisinant privalomą seniūnaitijų steigimą ir seniūnaičio darbą visuomeniniais pagrindais.

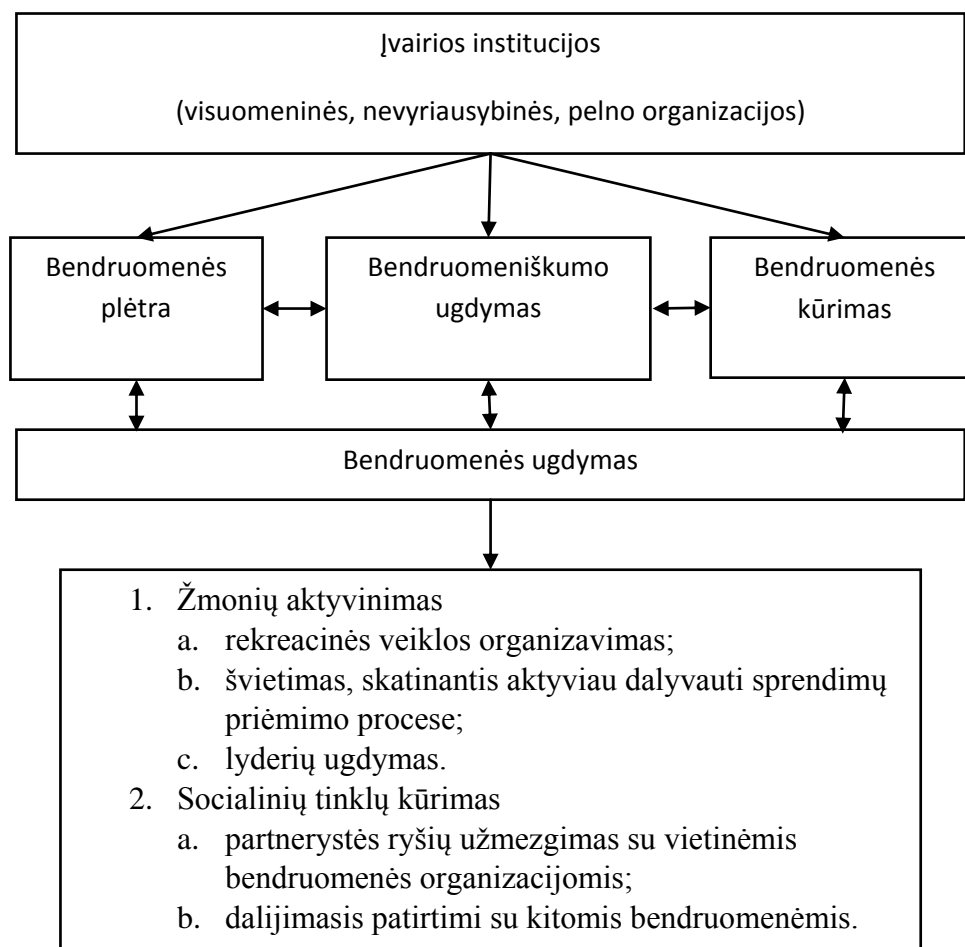
Atliktas tyrimas parodė (Nefas, 2008), kad, siekiant Lietuvos kaimų ir miestelių vietos bendruomenių funkcionalumo, tarp daugelio valstybinių veiksmų vietos politikai, administracijos darbuotojai, taip pat ir seniūnai, pirmumą turi teikti šiems veiksniams: 1) savivaldybės administracijoje paskirti darbuotoją, koordinuojantį vietos bendruomenių iniciatyvas; 2) savivaldybės biudžete numatyti lėšų vietos bendruomenių projektams; 3) savivaldybėje vykdyti bendruomenių centrų koordinacinius pasitarimus. Vietos politikai ir administracijos darbuotojai kartu su bendruomenių aktyvu turi diskutuoti dėl seniūno vaidmens kuriant patariamąsias tarybas, kadangi, seniūnui rodant per daug iniciatyvumo jas kuriant, galimas vyraujančios seniūno įtakos susiformavimas, o visai nedalyvaujant – pavojus, kad kai kuriose vietos bendruomenėse tokios tarybos nesusikurs ir dėl to nukentės vietos bendruomenės funkcionalumas. Savivaldybės administracijos ir seniūnijų darbuotojams reikia organizuoti šviečiamuosius seminarus, kad nebijotų į savo funkcijų vykdymą įtraukti vietos bendruomenių žmonių, kadangi visos funkcijos, kurias vykdo savivaldybės administracija, yra skirtos būtent vietos bendruomenės žmonėms, o pastariesiems nedalyvaujant veikloje, didėja nepasitenkinimas tuo, kas ir kaip daroma, t. y. vietos bendruomenė neįgalinama ką nors atlikti (funkcionuoti), o laukiama, kad valdžios institucijos viską padarys.

2010 metais buvo atlikta dešimties tyrimui atrinktų savivaldybių (Alytaus miesto, Druskininkų, Klaipėdos miesto, Pagėgių, Raseinių rajono, Rietavo, Šiaulių miesto, Vilniaus miesto, Vilniaus rajono, Zarasų rajono) administracijų direktorių apklausa, susijusi su gyventojų dalyvavimu vietos reikalų tvarkyme savivaldybėse ir buvo apklausta 20 seniūnijų 160 seniūnų iš įvairaus tipo šalyje dominuojančių savivaldybių (Vilniaus miesto, Alytaus miesto, Klaipėdos miesto, Šiaulių miesto, Vilniaus rajono, Raseinių rajono, Zarasų rajono, Druskininkų, Pagėgių ir Rietavo savivaldybės). Tyrimu nustatyta, kad modernios šiuolaikinės savivaldybės tikslas yra bendruomenės lyderystė, kuri pasireiškia šiomis iniciatyvomis: kuriant bendruomenės sanglaudos programas, vystant vietinę strateginę partnerystę, skatinant vietines iniciatyvas bei bendradarbiavimą su privačiu sektoriumi. Tyrimu nustatyta, kad „Dažnai bendruomenės nariai nedalyvauja veikloje, nes neturi pakankamai informacijos apie problemų sprendimą arba neįsivaizduoja savo vaidmens jas sprendžiant. Taipogi bendruomenės nepasitiki savo galimybėmis daryti įtaką vietos reikalų tvarkyme. Nėra tinkamo ryšio tarp seniūnijos darbuotojų ir vietos gyventojų, seniūnai skeptiškai vertina seniūnaičių veiklą. Tai yra pagrindiniai veiksniai, trukdantys vietos gyventojams dalyvauti priimant sprendimus savivaldybėse.“ Teigiama, kad savivaldybių administracijų struktūros turėtų būti tobulinamos, sudarant palankias sąlygas vietos gyventojams dalyvauti savivaldybės veikloje (remiantis Europos šalių praktika, tai gali būti realizuojama kuriant smulkias savivaldybes arba steigiant savivaldybės administracijos struktūrinius teritorinius padalinius). Teritorijos dydis turi tiesioginės įtakos gyventojų dalyvavimo vietos reikalų tvarkyme aktyvumui (didelėse savivaldybėse bendruomenės nėra aktyvios; kuo

mažesnė teritorija, tuo didesnės galimybės suburti vietos gyventojus). Dauguma seniūnijos problemų turėtų būti sprendžiama remiantis seniūnaičio (gyvenamosios vietovės bendruomenės atstovo) ir seniūno bendradarbiavimu. Analizuojant seniūnaičių veiklą, darytina išvada, kad ji yra neatsiejama nuo finansavimo. Seniūnaičiai veikia visuomeniniais pagrindais, tačiau jie turi nuolat palaikyti ryšį su bendruomenės atstovais, vykti į seniūniją, periodiškai informuoti seniūną apie vietos reikalus, teikti informaciją gyventojams ir rinkti jų atsakymus. Kai kurių seniūnaičių išlaidų kompensavimas turėtų teigiamos įtakos jų veiklos efektyvumui ir kokybei (Gyventojų dalyvavimo vietos reikalų tvarkyme studija, 2010).

Kad seniūnija turėtų inicijuoti bendruomeniškumo ugdymą ir padėti bendruomenėms kurtis, patvirtina Nefo (2007) atlikto tyrimo rezultatai, atskleidę, kad daugumos respondentų nuomone (43 proc.), seniūnijos įtaka skatinant bendruomeniškumą yra didelė. Nuo 2001 m. gyventojų bendruomenės suaktyvėjo, o bendruomeninių organizacijų kūrimosi iniciatyva įgavo naują postūmį, kada Atviros Lietuvos fondas inicijavo projektą „Ryšio tarp bendruomenių ir bendruomenių tinklo stiprinimas“. Tačiau Leliūgienės (2010) teigimu, Lietuvos piliečių aktyvumas išlieka žemas, nors ir įsteigtos bendruomeninės organizacijos, bendruomenių centrai, turi nepakankamai žmogiškųjų ir intelektinių išteklių, pvz. darbui su vaikais ir jaunimu, skirtingų kultūrų atstovais. Tačiau vis daugiau dėmesio skiriama visapusiškai kaimynystės principais paremtai pagalbai tiek kaimo, tiek miesto bendruomenėse.

Bendruomeniškumo ugdymas glaudžiai siejasi su bendruomenės plėtros, kūrimo, bendruomenės ugdymo procesais, kurie skatina vienas kitą. Leliūgienė (2012) pastebi, kad bendruomeniškumo ugdymo samprata artima bendruomenės kūrimo sampratai. Bendruomeniškumo ugdymo procese turi dalyvauti įvairios institucijos, organizuodamos įvairią bendruomeninę veiklą, skatindamos gyventojus dalyvauti sprendimų prėmimo procese bei realizuodamos bendruomenės ugdymą. 15 paveiksle bendruomeniškumo ugdymas siejamas su bendruomenės plėtros, bendruomenės kūrimo bei ugdymo procesais.

15 pav. **Bendruomeniškumo ugdymo galimybės seniūnijoje**

Šaltinis: Leliūgienė, 2012, p. 56; pagal Spierts, 2003

Staponienės ir Žilinsko (2012) teigimu, siekiant tobulinti seniūnijų ir gyvenamųjų vietovių bendruomenių veiklą ir jų bendradarbiavimą, tikslinga priimti atskirą bendruomenių organizavimo ir veiklos tvarką reglamentuojantį įstatymą, įteisinti gyvenamosios vietovės bendruomenes kaip seniūnijų bendruomenes.

Lietuvoje pastaraisiais metais bendruomenės tapo aktyvesnės, viešinančios savo veiklą ir apjungiančios vis daugiau pilietišku narių. Aktyvi bendruomenių veikla, kaip teigia Guogis, Šilinskytė (2013), gali užtikrinti ekonomišką, efektyvą ir veiksmingą viešojo valdymo modelio įgyvendinimą viešajame sektoriuje ir sudarytų sąlygas realiai taikyti šiuolaikinius socialinio teisingumo, lygybės, etikos principus.

Apibendrinant galima teigti, kad gyventojų dalyvavimas galėtų būti vertinamas ir kaip sudėtinė teisės dalyvauti valdant savo šalį – principo, apibūdinančio demokratinės valstybės santykius su

piliečiais – dalis. Piliečių dalyvavimo sprendimų priėmimo procese sąvoka suprantama kaip valdžios institucijos sprendimų priėmimo metodas, pagrįstas atskirų piliečių, suinteresuotų piliečių grupių (interesų grupių) įtraukimu į sprendimų rengimo, svarstymo, derinimo, priėmimo procedūrą teisės aktų nustatytais būdais, siekiant, kad jų bendri lūkesčiai, patirtis, norai bei interesai būtų visapusiškai išnagrinėti ir įvertinti prieš priimant sprendimus. Tam, kad piliečių dalyvavimo sprendimų priėmimo procesas būtų efektyvus ir kokybiškas, piliečių dalyvavimo sprendimų priėmimo procesas turi būti teisiškai reglamentuotas. Lietuvoje gyventojų dalyvavimo sprendimų priėmimo numatyti įvairūs būdai: rinkimai, teisė dalyvauti įstatymų leidyboje, peticijos teisė, teisė vienytis į asociacijas, dalyvauti susirinkimuose, mitinguose, demonstracijose, visuomeniniuose svarstymuose, judėjimuose, vietos gyventojų apklausos, seniūnaičių rinkimai ir kt.

3.3. Vietos bendruomenės funkcionalumą lemiantys veiksmi ir veiksniai

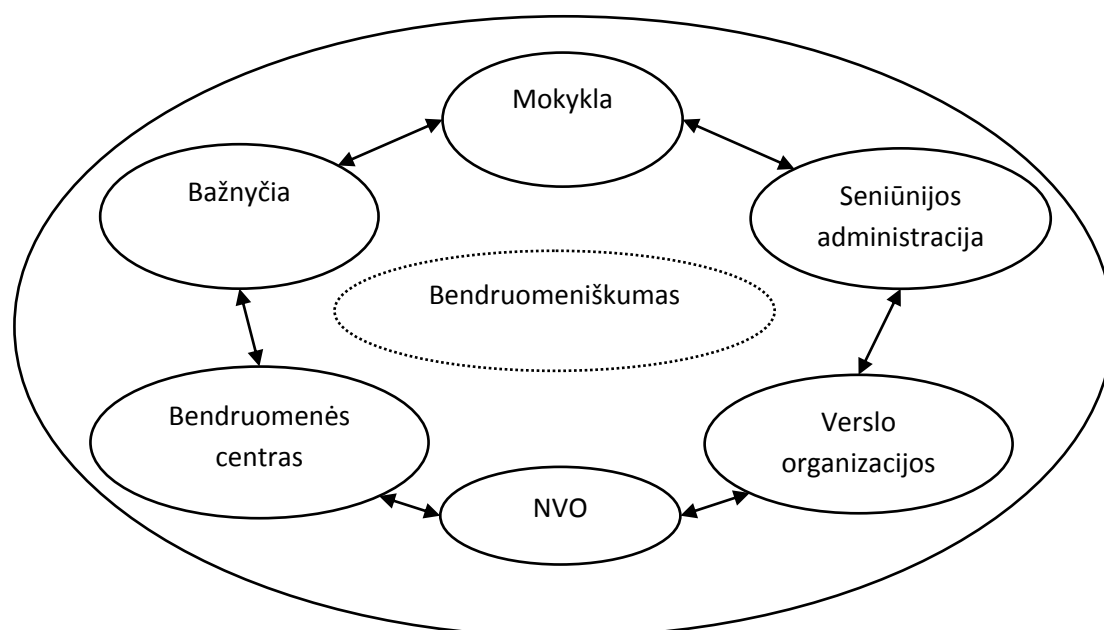
Demokratinėse valstybėse vietos bendruomenės egzistuoja kaip natūrali gyventojų socialinė jungtis. Vietos bendruomenė yra grupė žmonių, gyvenančių apibrėžtoje teritorijoje ir atliekančių tam tikrus veiksmus tos vietos labui, dėl ko atsiranda bendrų interesų, taip pat vidinis jausmas, jog jie priklauso tai pačiai žmonių grupei. Savivaldžios (vietos) bendruomenės veikimas ypač priklauso nuo vietos valdžios (mero, seniūno) požiūrio į valdymo decentralizavimą, taip pat nuo vietos bendruomenės neformalių lyderių požiūrio į atsakomybės prisiėmimo sprendžiant vietos problemas, vietos bendruomenės vietos politikos supratimo lygio ir nuo praktinės sėkmės vietos bendruomenėje, sprendžiant įvairias vietos problemas (Savivaldybių administracijų struktūros analizė, 2010).

Vietos bendruomenės funkcionalumui įtakos turi tam tikri veiksniai ir atliekami veiksmai, tačiau svarbiausias – gyventojų aktyvumas. Lietuvoje veikia apie 800 kaimo bendruomenių. Tai – neformalios teritorinės organizacijos, kurios jungia vietinę bendruomenę ir atlieka nemažai kultūrinių bei socialinių funkcijų. Tačiau savų finansinių išteklių, patirties ir laiko trūkumas joms yra kliūtis plėsti veiklą ir dalyvauti įvairiuose projektuose, kurie leistų spręsti vietinės bendruomenės problemas (Daugirdas, Mačiulytė, 2006). Piliečių dalyvavimo sėkmė būtų didesnė, jei piliečiai aktyviai dalyvautų sprendžiant savo bendruomenės problemas ir taip prisidėtų prie demokratiškosios procesų vyksmo (Bernotienė, 2010).

Guogio, Šilinskytės (2013) teigimu, bendruomenių veikla Lietuvoje susiformavo didėjant vietos gyventojų aktyvumui, kai šie ėmė siekti patys daryti įtaką juos supančiai aplinkai, tobulinti kultūros, socialines, edukacines, infrastruktūros sritis, kurioms teikiamas per mažas dėmesys. Bendruomenių veiklos efektyvumas pasireiškia tvarkant vietos reikalus, tenkinant gyventojų

poreikius, bendruomenėms buriantis į organizacijas, tarpusavyje derinant ir koordinuojant bendrus klausimus, dalijantis gerąja praktika ir plėtojant bendradarbiavimą su to regiono savivaldybėmis, taip įsitraukiant į sprendimų priėmimą ir atstovaujant bendruomenės poreikiams.

Leliūgienės (2012) teigimu, didesnėse bendrijose (teritoriniuose vienetuose) viena iš pagrindinių sąlygų, reikalingų bendruomeniškumui atsirasti, yra žmonių būrimasis į didesnes socialines organizacijas bei jų bendradarbiavimas. Tyrinėjant didesnę teritorinę bendriją (pvz. seniūniją), pagrindinės socialinės organizacijos, vienijančios panašių interesų žmones ir padedančios atsirasti bendruomeniškumui, yra seniūnijos administracija, bažnyčia, mokykla (kitos mokymo įstaigos), nevyriausybines organizacijos, darbovietės, bendruomenės centrai (16 pav.).

16 pav. **Bendruomeniškumo atsiradimas didelėse bendrijose**

Šaltinis: Leliūgienė, 2012, p. 40; remiantis Būdvyčiu, 1994; Nefu, 2000

Nefas (Nefas, 2007), atrinkę pačius įtakingiausius tradicinius veiksnius (remdamasis tyrimais „Savivalda ir bendruomenė 1999“ ir „Veikianti vietos bendruomenė 1997-2000“), tyrimo „Vietos bendruomenė 2001“, metu analizavo, ar jie egzistuoja dabartinėje viešojoje politikoje. Atliekant tyrimus, buvo atrinktos institucijos, veikiančios teritoriniu principu - savivaldybė (seniūnija) ir Bažnyčia (parapija), dvi institucijos, kurių įtaka vietos bendruomenei labai svarbi, - mokykla ir kultūros įstaigos, ir du reiškiniai, vykstantys vietos bendruomenėje, - fizinis žmogaus saugumas ir socialinė pagalba. Tyrimu norėta sužinoti, ar šiuolaikinis žmogus dar tiki, kad jam kas nors gali padėti. Tyrimu nustatyta, kad institucijos, kuriomis labiausiai tikima, kad prisidės prie bendruomeniškumo kūrimo, yra seniūnija, mokykla, Bažnyčia ir kultūros namai. Taip pat svarbūs

veiksniai - bendrovės šventės, talkos, pagalba atsitikus nelaimei ir pinigine parama. Dėl teiginio, kad bendruomeniškumas yra silpnas dėl prastos ekonominės padėties, o bendruomenių kūrimas priklauso nuo piniginės paramos, vienareikšmiško atsakymo nebuvo: jaunesnių žmonių nuomonė šiuo klausimu skiriasi, vyresni kaip 30 metų nurodo didžiulę pinigų įtaką, o vyriausi, turintys daugiau kaip 60 metų, mano, kad pinigai čia ne vaidina jokie vaidmens. Buvo nustatytos tam tikros kiekvieno veiksnio veiksmų grupės, kuriuos atliekant vietos bendruomenės funkcionalumas didėja. Šie veiksmai yra vadybinio, juridinio ir vertybinio pobūdžio (Nefas ir kt., 2011) (3 lentelė).

3 lentelė. Veiksnių veiksmų grupės, kuriuos atliekant vietos bendruomenės funkcionalumas didėja

Veiksmai	Vadybiniai	Juridiniai	Vertybiniai
Seniūnija (Savivaldybė)	<ul style="list-style-type: none"> - vyksta bendruomenių centrų (BC) koordinaciniai pasitarimai, - seniūnijos funkcijas sistemingai vertina vietos bendruomenių žmonės, - seniūnijos darbuotojai įtraukia vietos bendruomenių žmones, - skatina vietos bendruomenes parengti vietovės plėtros (strateginius) planus 	<ul style="list-style-type: none"> - savivaldybės administracijoje yra darbuotojas, koordinuojantis bendruomenių iniciatyvas, - savivaldybės biudžete skiriamos lėšos vietos bendruomenių projektams, - gyvenamosios vietos atstovams, numatytiems savivaldos įstatyme, turi būti suteikiama daugiau teisių, - seniūnas - vietos bendruomenių komiteto narys 	<ul style="list-style-type: none"> - seniūno iniciatyvumas kuriant patariamąsias seniūnijų tarybas, - savivaldybės politikų ir administracijos vadovų lankymasis vietos bendruomeninių renginiuose ir jų veiklos skatinimas
Bažnyčia (parapija)	<ul style="list-style-type: none"> - dvasininkai bendrauja su tikinčiais ne tik Bažnyčioje, bet ir parapijoje, rodo iniciatyvą bendrauti su mokyklos, kultūros namų, bibliotekos, seniūnijos, policijos vadovais, - parapijos taryba yra parapijiečių išrinktas kolegialus organas, ji sprendžia tik klebono pasiūlytus klausimus, taip pat dvasininkų ir parapijiečių - vietos bendruomenės narių pasiūlytus klausimus 	<ul style="list-style-type: none"> - parapijos taryba gauna lėšų iš biudžeto vietos bendruomenei svarbiems socialiniams, kultūriniais, saugumo klausimams spręsti, - vietos dvasininkai yra bendruomeninių tarybų nariai 	<ul style="list-style-type: none"> - dvasininkai propaguoja bendruomenišką iniciatyvą, dalyvauja vietos bendruomenės renginiuose
Mokykla	<ul style="list-style-type: none"> - mokyklos vadovai koordinuoja savo veiklą su vietos bendruomenės lyderiais, - joje vyksta vietos bendruomenės renginiai, - pedagogai sistemingai organizuoja vietos bendruomenės žmonių savišvietą, - į mokyklos needucacinių funkcijų vykdymo vertinimą įtraukiami vietos bendruomenių žmonės, - pedagogai į edukacines programas įtraukia faktus apie bendruomeniškumą 	<ul style="list-style-type: none"> - BC sudaromos sąlygos mokyklų ištekliams (patalpomis, telefonu, kompiuteriu ir t.t.), - pedagogai yra seniūnijų bendruomeninių tarybos nariai 	<ul style="list-style-type: none"> - pedagogai skatina mokinius dalyvauti vietos bendruomenių iniciatyvuose, - jie patys aktyviai dalyvauja vietos bendruomenių iniciatyvuose

Kultūros įstaigos (kultūros namai, biblioteka)	<ul style="list-style-type: none"> - kultūros įstaigos vadovai koordinuoja savo veiklą su vietos bendruomenių lyderiais, - kultūros įstaigose vyksta vietos bendruomenių renginiai, - į kaimų, miestelių kultūrinių renginių planavimą įtraukiami vietos bendruomenių žmonės, - į vietos kultūros namų veiklos vertinimą įtraukiami vietos bendruomenių žmonės 	<ul style="list-style-type: none"> - kultūros įstaigų darbuotojai yra seniūnijų bendruomenių nariai, - BC sudaromos sąlygos naudotis kultūros įstaigų ištekliais (patalpomis, telefonu, kompiuteriu ir t.t.) 	<ul style="list-style-type: none"> - kultūros įstaigų darbuotojai palaiko vietos bendruomenės kultūrinias iniciatyvas, - kultūros įstaigų darbuotojai rodo iniciatyvą bendrauti su mokykla, Bažnyčia, vietos policininku
Organizuojant socialinę pagalbą	<ul style="list-style-type: none"> - dalyvauja BC susirinkimuose, - pagalba tais, kurie negali pasirūpinti savimi, stengiamasi įtraukti, - savivaldybėje yra speciali programa, kuri įtraukia į socialinių problemų sprendimą 	<ul style="list-style-type: none"> - savivaldybės biudžeto išmokos mokomos tik pritarus seniūnijos patariamajai tarybai, - „Carito“ ir kitos socialinės pagalbos organizacijos sudaro sutartis dėl socialinių paslaugų teikimo, - seniūnijos socialinis darbuotojas yra BC narys 	<ul style="list-style-type: none"> - seniūnijoje (savivaldybėje) vertinama socialinę pagalbą teikiančių asmenų veikla - jie nuolat pagerbiami - ir filantropų veikla, jie irgi nuolat pagerbiami
Organizuojant fizinį žmogaus saugumą	<ul style="list-style-type: none"> - saugumas kaimuose ir miesteliuose tiriamas sistemingai apklausiant vietos bendruomenių žmones, - savivaldybė ir policijos komisariatas bendradarbiauja skatindami kurti „Stabdyk nusikalstamumą“ grupes, - politiniai ir administraciniai lyderiai yra mokomi, kaip organizuoti vietos bendruomenės žmones, kilus fizinei grėsmei 	<ul style="list-style-type: none"> - savivaldybėje sudaromos sąlygos kaimuose ir miesteliuose gyvenantiems ir dirbantiems policininkams, - vietos policininkas yra BC narys 	<ul style="list-style-type: none"> - yra policininkas, kuris nuolat bendrauja su seniūnu, mokyklos direktoriumi, klebonu, kultūros namų, bibliotekos direktoriumi, - yra policininkas, kuris nuolat dalyvauja vietos bendruomenės renginiuose

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus, remiantis Nefas, Smalskys, Šlapkauskas, 2011

Nefas (2010), analizuodamas vadybos funkcijų raišką Lietuvos vietos bendruomenių veikloje, nustatė, kad vadybos funkcija „prognozavimas ir planavimas“ funkcionaliame vietos bendruomenės veikloje vykdoma, kadangi bendruomenės apibrėžia savo veiklos kryptis, tikslus, uždavinius, o kai kurios tai daro vadovaujantis strateginio planavimo metodika. Vadybos funkcija „organizavimas bei aktyvinimas“ ir „motyvavimas“ svarba funkcionaliame vietos bendruomenės veikloje kol kas yra nepakankamai suvokta, kadangi bendruomenės savo veikloje sunkiai arba visai negeba išskirti pagrindinių renginių, veiklos sričių ar prioritetų ir neskiria dėmesio, kad ir neformalių organizacijų žmonėms reikalingi papildomi motyvatoriai. Vadybos funkcija „koordinavimas ir reguliavimas“ funkcionaliame vietos bendruomenių veikloje yra išreikšta, kadangi bendruomenės savo veiklą geba orientuoti į tam tikras gyventojų grupes ir tai jų veiklą daro efektyvesnę. Vadybos funkcija „kvalifikacijos kėlimas (mokymas)“ ir „resursų (finansinių ir žmonių) valdymas“ atveju nustatyta, kad šios veiklos turi epizodinių apraiškų. Vadybos funkcija „kontrolė“, kurios metu orientuojamasi į

iškeltus tikslus, kas bendruomenės gyvenime pakito juos pasiekus, kokias problemas pavyko išspręsti ir koks yra panaudotų gautų finansų rezultatas yra visai nevykdoma.

Atliktas tyrimas parodė (Nefas, 2008), kad bendruomenėje labai svarbus vaidmuo tenka kunigui lyderiui, kuris savo veikloje remiasi viešumo parapijiečių dalyvavimo, darbų ir atsakomybių pasidalijimo principais. Dvasininkai, kurie gebės atsakomybę pasidalinti bent su parapijos komiteto nariais, padės pagrindus šiuolaikinės parapijos vietos bendruomenėje funkcionavimui ir prisidės prie vietos bendruomenės funkcionavimo. Dvasininkams reikia atkreipti dėmesį į kolegialumą sudarant parapijų tarybas ir atsisakant autokratinio parapijų tarybų veikimo principo, kai svarstomus klausimus siūlo tik klebonas – tai akcentuoja absoliuti dauguma vietos bendruomenės narių. Savivaldybių tarybose turi būti diskutuojama dėl lėšų iš biudžeto skyrimo parapijų taryboms, vykdančioms vietos bendruomenėms aktualius socialinius, kultūrinius, fizinio saugumo projektus, nors vietos bendruomenės žmonės tai vertina nevienareikšmiškai. Išsklaidyti abejones turėtų padėti didesnis viešumas, kam skiriami pinigai, ir atsiskaitomumas, kokių rezultatų yra pasiekta.

Analizuojant veiksmus, kuriais mokykla galėtų padėti gerinti bendruomenės funkcionalumą, atlikus tyrimą (Nefas, 2008) išryškėjo, kad tuo aspektu svarbi pedagogų misija – skatinti mokinius dalyvauti vietos bendruomenės iniciatyvose, kartu patiems dalyvaujant tose iniciatyvose. Svarbu, kad dauguma tų iniciatyvų renginių vyktų mokyklose. Švietimo politiką formuojančios ir įgyvendinančios institucijos (tarp jų Švietimo ir mokslo ministerija, savivaldybių švietimo skyriai ir mokyklų administracijos) turėtų pagalvoti, ar tyrimo metu išryškėjęs nepritartimas, kad į edukacines programas būtų įtraukiama medžiaga apie bendruomeniškumą, o į mokyklos needucacinių funkcijų vertinimą įtraukiami vietos bendruomenės žmonės, nedidina izoliacijos tarp švietimo paslaugos teikėjo (mokyklos) ir gavėjo (vietos bendruomenės gyventojų), dėl ko paskui nukenčia paslaugos kokybė.

Atliktas tyrimas (Leliūgienė ir kt., 2011) parodė, kad tėvai savo vaikų bendruomeniškumą kiek stipriau ugdo šeimos ir mokyklos sistemose. Kiek mažiau dėmesio yra skiriama vaiko bendruomeniškumo ugdymui kaiminystėje ir visuomenėje. Pastebėta, kad tėvai ugdo vaikų bendruomeniškumą, iškeldami jį kaip vertybę, o tai daro diegdami vaikams dorovingumą, sąžiningumą, jautrumą kito nelaimi ir pilietiškumą. Vaikai yra skatinami palaikyti glaudžius santykius su broliais, seserimis, giminaičiais bei mokyklos draugais, tačiau tėvai ne visada moko savo vaikus, kaip reikia bendrauti su kaimynais. Taip pat pastebėta, kad tėvai siekia perteikti savo patirtį, moko laikytis tradicijų ir papročių. Tyrimo rezultatai atskleidė tendenciją, kad tėvai ugdo savo vaikų bendruomeniškumą mokydami atskirti teigiamą bendruomeniškumą nuo neigiamo: pasirinkti gerus draugus, padėdami stiprinti jų draugystę, skatindami vaiką dalyvauti popamokinėje veikloje, siekti gerų mokymosi rezultatų, rūpintis nukentėjusiais, socialiai pažeistais žmonėmis.

Išanalizavus jaunimo vertinimus dėl aktyviam pilietiškumui palankių sąlygų mūsų valstybėje, galima teigti, kad jaunimas iš esmės šias sąlygas vertina teigiamai. Akcentuojama, kad piliečiai turi teisę laisvai reiškti savo nuomonę, nesutampančią su valdžios veiksmais, jaunimas skatinamas dalyvauti bendruomenei naudingoje veikloje, jaunimui sudarytos palankios galimybės dalyvauti įvairių visuomeninių organizacijų veikloje (Zaleskienė, Suboč, 2010).

Apibrėždami savivaldžios (vietos) bendruomenės sąvoką kaip pagrindinius bruožus išskiriame žmonių tarpusavio interesų bendrumą ir lokalizaciją, kad šią bendruomenę atskirtume nuo kitų galimų bendruomenės raiškos formų. Lietuvoje stebint bendruomeniškumo politikai palankius veiksmus (valdžios požiūris, Vakarų šalių patirties sklaida) galime teigti, jog viešąją politiką vykdančių institucijų (seniūnijos, mokyklos, kultūros įstaigų, parapijų, socialinio saugumo institucijų) bendruomeniškumo skatinimas leidžia tikėtis savivaldžios (vietos) bendruomenės funkcionavimo kokybinių pokyčių artimiausiu metu ir su tuo susijusių pokyčių Lietuvos viešajame gyvenime (Nefas, 2007). Remdamiesi gana įvairiapusiškai apibrėžiama bendruomenės sąvoka, mokslininkai (Nefas, Smalskys, Šlapkauskas, 2011) siūlo vartoti tokią funkcionalios vietos bendruomenės apibrėžtį: funkcionali vietos bendruomenė tai žmonių grupė, kuri gyvena apibrėžtoje teritorijoje ir atlieka tam tikrus veiksmus tos vietos labui. Dėl to atsiranda bendri interesai ir vidinis jausmas, kad priklauso tai pačiai žmonių grupei.

Apibendrinant galima teigti, kad vietos bendruomenė yra grupė žmonių, gyvenančių apibrėžtoje teritorijoje ir atliekančių tam tikrus veiksmus tos vietos labui, dėl ko atsiranda bendrų interesų, taip pat vidinis jausmas, jog jie priklauso tai pačiai žmonių grupei. Savivaldžios (vietos) bendruomenės veikimas ypač priklauso nuo vietos valdžios (mero, seniūno) požiūrio į valdymo decentralizavimą, taip pat nuo vietos bendruomenės neformalių lyderių požiūrio į atsakomybės prisiėmimo sprendžiant vietos problemas, vietos bendruomenės vietos politikos supratimo lygio ir nuo praktinės sėkmės vietos bendruomenėje, sprendžiant įvairias vietos problemas. Vietos bendruomenės funkcionalumui įtakos turi tam tikri veiksniai ir atliekami veiksmai, tačiau svarbiausias – gyventojų aktyvumas, kai jie patys daro įtaką juos supančiai aplinkai, tobulina kultūros, socialines, edukacines, infrastruktūros sritis, kurioms teikiamas per mažas dėmesys.

3.4. Bendruomenių centruose teikiamos paslaugos

Socialinę pagalbą lemiantys veiksmai savivaldybėse stokoja tiek politinės valios, tiek įgyvendinimo sistemiškumo, kadangi vietos politikai ir administracijos darbuotojai vertina skirtingus veiksmus, o sutariama tik dėl filantropų pagerbimo svarbos. Kuriant vietos bendruomenėje socialinės

pagalbos sistemą ir tuo prisidedant prie vietos bendruomenės funkcionalumo, politikai ir administracijos darbuotojai turi remtis šiais prioritetiniais veiksmais: sistemingu vietos bendruomenėje socialinę pagalbą teikiančiųjų ir filantropų pagerbimu, skatinant socialinę pagalbą teikiančias organizacijas sudaryti socialinių paslaugų teikimo sutartis ir savivaldybės socialinės pagalbos politiką kreipti į tuos vietos bendruomenės žmones, kurie negali pasirūpinti savimi, o ne veltėdžius (Nefas, 2009). Svarbi problema yra ta, kad reikalingų paslaugų poreikiai ir lūkesčiai ne visada yra pakankamai aiškūs. Vartotojų lūkesčių ir poreikių konkretumas suformuotų jų nuomonę apie laukiamą paslaugų kokybę vertinant galutinę paslaugą (Kašėtienė, 2009).

Tyrimu (Civinskas, Dvorak, 2011) nustatyta, kad Lietuvoje yra aiškus specializuotų viešųjų paslaugų centrų (teikiančių kai kurias socialines ir administracines paslaugas) steigimo poreikis. Tokių asmenų aptarnavimo centrų steigimas sutelktų aptarnavimą (priimamųjų, socialinių skyrių, nestacionarių socialinių paslaugų įstaigų lankytojų) ir nukreiptų interesantų srautus. Taip galima būtų išvengti interesantų „siuntinėjimo“ problemos. Savo atstovus į socialinius viešųjų paslaugų centrus galėtų deleguoti „Sodros“, Darbo biržos institucijos. Šių įstaigų atstovai jau turi vadinamosios nuotolintos darbo vietos ir išvažiuojamųjų paslaugų praktikos. Skandinavijos šalių pavyzdžiu šiuose centruose galėtų savo paslaugas teikti ir budintis psichologas, socialinis darbuotojas. Socialinius viešųjų paslaugų centrus galima būtų steigti sudarant jungtinės veiklos sutartis.

Pasak Mickaus (2011), tyrinėtus centrus galėtume sugrupuoti į miestelių ir kaimų bendruomenių įsteigtus centrus bei į savivaldybių tarybų įsteigtus centrus. Atsižvelgiant į steigėją, skirtingi šių centrų ne tik valdymo, finansavimo modeliai, tikslinės klientų grupės, bet ir darbuotojų skaičius bei centrų veiklos apimtis. Tačiau išryškėja visų centrų pagrindinis tikslas – noras padėti vietos bendruomenės nariams, teikti visoms gyventojų grupėms socialines, psichologines, edukacines paslaugas. Šis veiklos krypties bendrumas leidžia daryti išvadą, kad nesvarbu, kas yra steigėjas, svarbiausia, kokioms tikslui centras yra steigiamas. Kelių suinteresuotų partnerių įsteigtos įstaigos veikla yra perspektyvesnė, nes pastovus bendradarbiavimas ir bendrų tikslų siekimas labiau pateisins bendruomenės narių lūkesčius. Steigiant naujus daugiafunkčius centrus pirmiausiai reikia išanalizuoti bendruomenės poreikį ir galimybes, jos unikalumą.

Bendruomenių lyderiai yra vieni svarbiausių kultūrinio gyvenimo veikėjų, kurių daugiafunkcinė ir aktyvi veikla skatina kultūrinės iniciatyvas, tarpinstitucinius dialogus, naujos ir prasmingos projektinės veiklos formas. Tyrimo duomenys parodė, kad bendruomenės nariai labai vertina savo lyderių indėlį formuojant kultūros ir meno projektus, nes būtent lyderių iniciatyvumas daugelio respondentų buvo įvertintas kaip vienas stipriausių kultūrinio gyvenimo grandžių. Remiantis tyrimu, kultūrinę veiklą bendruomenių viduje ypač stiprina giliai išreikštas tautiškumo jausmas. Problemiškiausi kultūrinio gyvenimo aspektai: neaktyvi bendruomenės narių dauguma, neadekvatus

finansavimas bei per mažas kultūros ir meno institucijų dėmesys tautinių mažumų kultūrinėms iniciatyvoms. Atliktas tyrimas atskleidė prasmingos kultūros ir meno institucijų veiklos trūkumą: bendruomenių nariai pasigenda meno projektų, dažniau organizuojamų tautinių bei religinių švenčių, projektų, skirtų vyresniosios kartos žmonėms. Paskatinus didesnę kultūros ir meno institucijų dėmesį etninėms bendrijoms, būtų galima išspręsti minėtas problemas, o tuo pačiu puoselėti ir stipriasias tautinių mažumų gyvenimo puses. Tarpetnines bendrijas remiančių institucijų ryškių lyderių nėra. Tyrimas parodė, kad kultūros ir meno institucijos tik iš dalies remia kultūrinę, meninę bendruomenių veiklą bei dažniausiai atlieka finansavimo, renginių organizavimo funkcijas. Dažniausiai bendruomenių ir kultūros, meno institucijų organizuojamos veiklos formos yra vasaros stovyklos jaunimui, religinės, tautinės šventės, meno projektai. Šie kultūrinės veiklos pavyzdžiai yra ne tik dažniausi, bet ir populiariausi etninėse bendruomenėse. Bendruomenių ir kultūros, meno institucijų dialogas atlieka ne tik svarbų kultūrinį, bet ir socialinį vaidmenį, nes tyrimo duomenimis, kultūrinė veikla skatina tautinių mažumų integraciją, suteikia progą joms pristatyti savo kultūrą bei gyvenimo būdą, taip pat atlieka socializacijos vaidmenį tarp bendruomenės narių ir tarp tautiečių, gyvenančių ne tik Lietuvoje, bet ir svetur. Tyrimas atskleidė, kad respondentai, vertindami kultūros ir meno institucijų indėlį į jų kultūrinį gyvenimą, buvo nusiteikę pozityviau, nei vertindami realius bendradarbiavimo paskatintus pokyčius, todėl pastebimas tęstinių ir nuoseklių projektų trūkumas (Molytė, 2006).

Šinkūnienės (2011) teigimu, bendruomenės socialinio kultūrinio ugdymo ypatumas yra tai, kad dirbantys specialistai veikia sociokultūrinio darbo sutelkties srityse, o siekdami šiam darbui būdingų socialinių ir kultūrinių tikslų jie taiko menines socialines veiklas. Sociokultūrinėje praktikoje muzikos terapijos metodų taikymas vertinamas kaip specifinės priemonės, kurios bendruomenės narių komunikacijai, išgyvenimui ir ekspresijai suteikia prasmę, formą ir išraišką. Bendruomeninės muzikos terapijos tikslas – apibrėžti ir išplėtoti teoriją, pagal kurią muzikavimo samprata būtų glaudžiai susijusi su socialine ir kultūrine praktika, veiktų kaip natūralus paramos sveikatai būdas ir tam tikra bendruomenės narių įgalinimo priemonė.

Ališauskas ir kt. (2008) tyrimu nustatė, kad populiaru ES nuostata mokytis visą gyvenimą kaimo bendruomenėse palaikoma, tik svarbu šią iniciatyvą „iš apačios į viršų“ deramai suprasti, nustatyti mokymosi poreikius, palaikyti ir paramą „iš viršaus“. Tyrimo metu išsiaiškinta, jog gerinant gyvenimo kokybę bendruomenės orientuojasi daugiausiai į infrastruktūros gerinimą, o mažiau dėmesio skiria žmoniškųjų išteklių ugdymo nuostatai. Skatinant kaimo plėtrą reikia daugiau dėmesio skirti kaimo gyventojų gebėjimų didinimui. Kaimo plėtros procesui svarbus yra ne tik ekonominės veiklos įvairinimas, infrastruktūros gerinimas, bet ir pačių gyventojų teigiamų nuostatų skatinimas. Kaimo žmonių gyvenimo kokybė vertinama poreikių tenkinimu, pradedant infrastruktūros, socialinių

paslaugų gerinimu ir baigiant švietimo bei kultūros veiklos plėtojimu. Dalyvavimas bendruomenės veikloje skatina ne tik horizontalių (tarp bendruomenės narių), bet ir vertikalių (su įvairiomis aukštesnėmis institucijomis) bendradarbiavimą. Vietos gyventojų įtraukimas į bendruomeninę veiklą suteikia jiems naują galimybę giliau pažvelgti į savo kaimo problemas, pamatyti savo aplinkos stiprybes ir neišnaudotas galimybes. Nustatyta, kad bendruomenių teigiamos nuostatos daugiausiai orientuotos į kultūrinę bei socialinę veiklos sritis ir pagrindiniai bendruomenių veiklos trukdžiai yra tinkamų patalpų centro kūrimui, įrangos veiklai bei žinių ir įgūdžių stoka.

Pagrindinis kaimo bendruomenių veiklos Lietuvoje tikslas, kaip rašo Aleksandravičius ir Žukovskis (2011), yra skatinti gyventojus, kad jie stengtųsi pagerinti savo gyvenimo sąlygas, motyvuoti juos saviugdai ir kultūrinei saviraiškai, sustiprinti solidarumo apraiškas, stengtis užkirsti kelią socialinės atskirties tendencijų plitimui. Kaimiškųjų bendruomenių organizacijų vykdoma veikla apima platų spektrą bendruomenės poreikių. Jos užsiima kultūros ir sporto renginių organizavimu, aplinkos tvarkymo talkų rengimu, rūpinasi vaikų ir jaunimo laisvalaikio užimtumu, kaimo infrastruktūros gerinimu, gyventojų švietimu, kaimo socialinių problemų sprendimu, atstovauja gyventojus valdžios institucijose ir kt. Galima išskirti šias pagrindines kaimo bendruomenių veiklos problemas: informacijos ir kai kurių paslaugų stoka kaimo vietovėse, bloga kaimo socialinės infrastruktūros objektų būklė, ribotos ekonominės plėtros galimybės ir kaimo gyventojų priklausomybė nuo socialinės paramos sistemos; mažas bendruomenės suinteresuotumas, sprendžiant jų pačių problemas; vienas iš galimų trukdžių naujoms veiklos kryptims plėtotis yra bendruomenės lyderių kompetencijos ir įgūdžių stoka.

Šiuo metu ES kaimo plėtros politikos teikiamos paramos galimybės neišnaudojamos optimaliai. Jaunų kaimo gyventojų dalyvavimo kaimo raidos procesuose mastas vertinamas kaip gana pasyvus ir neatitinkantis kaimo demografiniams procesams keisti būtinos įtraukties dinamikos. Nors Lietuvos kaimo vietovėse bendruomeninė ir vietos veiklos grupių veikla įgauna vis didesnę pagreitį, o ES paramos teikimo vietos iniciatyvoms strateginiuose dokumentuose ypatingai akcentuojamas jaunimo įtraukimas, vyraujančios neigatyvios jaunimo dalyvavimo bendruomeniniuose projektuose tendencijos suponuoja grėsmę regionų atsinaujinimui ir tvariai raidai (Ribašauskienė, 2011).

Tyrimu (Bedalienė, 2009) nustatyta, kad socialinės paslaugos šeimų poreikius patenkina iš dalies, kadangi reikalingas ne tik materialinės, bet ir psichologinės pagalba šeimoms, siekiančioms susitvarkyti gyvenimą. Taip pat reikalinga trumpalaikė socialinė globa šeimai laikinai praradus namus ar pabėgus nuo smurtaujančio šeimos nario.

Pasak Aleknavičienės (2009), apžvelgus institucijų, teikiančių pagalbą protinę ir kompleksinę negalią turintiems asmenims veiklą paaiškėjo, kad socialinė partnerystė nėra dar pakankamai išvystyta. Partnerystė neturi nei tradicijos, nei jai palaikyti reikiamos infrastruktūros, resursų ir

kompetencijos, priimama be didelio pasitikėjimo, neaiškūs jos principai ir siekiai, neapspręsta kaip ir koku būdu ji turėtų veikti sistemoje. Bendradarbiaujant institucijoms, neįgaliųjų bendrijoms, visuomenei, pasiektume daug kokybiškesnį, greitesnį ir efektyvesnį rezultatą. Taip būtų gerinama aplinka ir sąlygos visapusiškam negalią turinčio žmogaus augimui ir tobulėjimui.

Tarutienė (2009) tyrimu nustatė, kad apie užimtumo veiklą bendruomenėje žino dauguma žmonių su psichikos negalia, tačiau joje dalyvauja tik nedidė dalis, ypač mažai dalyvauja moterų. Dalyvaujantys užimtumo veikloje bendruomenėje dažniausiai renkasi individualų ir grupinį bendravimą, sportą, renginių lankymą, išvykas. Dalyvavimas užimtume bendruomenėje tiriamiesiems svarbus kaip laiko leidimo būdas, vyrams – galimybė bendrauti, moterims – mėgstama veikla. Retai užimtumas vertinamas kaip galimybė lavinti susilpnėjusius įgūdžius. Tiriamieji retai priklauso konkrečioms bendruomenės organizacijoms, nes nenori ar nežino, kur kreiptis, tačiau norėtų gauti daugiau ir išsamesnės informacijos.

Apibendrinant galima teigti, kad centrus galėtume sugrupuoti į miestelių ir kaimų bendruomenių įsteigtus centrus bei į savivaldybių tarybų įsteigtus centrus. Atsižvelgiant į steigėją, skirtingi šių centrų ne tik valdymo, finansavimo modeliai, tikslinės klientų grupės, bet ir darbuotojų skaičius bei centrų veiklos apimtis. Tačiau išryškėja visų centrų pagrindinis tikslas – noras padėti vietos bendruomenės nariams, teikti visoms gyventojų grupėms socialines, psichologines, edukacines paslaugas. Šis veiklos krypties bendrumas leidžia daryti išvadą, kad nesvarbu, kas yra steigėjas, svarbiausia, kokiems tikslui centras yra steigiamas. Kelių suinteresuotų partnerių įsteigtos įstaigos veikla yra perspektyvesnė, nes pastovus bendradarbiavimas ir bendrų tikslų siekimas labiau pateisins bendruomenės narių lūkesčius. Steigiant naujus daugiafunkčius centrus pirmiausiai reikia išanalizuoti bendruomenės poreikį ir galimybes, jos unikalumą. Bendruomenių lyderiai yra vieni svarbiausių kultūrinio gyvenimo veikėjų, kurių daugiafunkcinė ir aktyvi veikla skatina kultūrinės iniciatyvas, tarpinstitucinius dialogus, naujos ir prasmingos projektinės veiklos formas.

4. BENDRUOMENIŲ DALYVAVIMO VIEŠAJAME VALDYME LIETUVOJE INOVACINIO POTENCIALO TYRIMAS

4.1. Tyrimo metodologija

Mokslininkų tyrimų rezultatai atskleidžia bendruomenių dalyvavimo viešajame valdyme kai kuriuos aspektus ir probleminius klausimus: Junevičius, Ereminaitė (2012) Lietuvoje išskiria šiuos problemiškesnius aspektus, turinčius įtakos piliečių dalyvavimui: informacijos teikimo problemos; nepanaudotos piliečių dalyvavimo savivaldoje galimybės; projektų ir sprendimų vertinimų objektyvumo problemos; valdžios sprendimų priėmimo nuspėjamumas ir grįžtamojo ryšio iš valdžios institucijų nebuvimas; per didelis valdžios ir piliečių santykių formalizavimas; šviečiamosios informacijos stoka. Mokslininkų teigimu, Lietuvoje iki šiol nėra numatytas piliečių įtraukimo į vietos valdžios sistemą mechanizmas, dėl to neveikia vietos valdžios institucijų atsiskaitymo gyventojams mechanizmas, o tai pašalina juos iš sprendimų priėmimo proceso. Valdžia priima sprendimus savo nuožiūra, nejausdama gyventojų ir centrinės valdžios kontrolės. Didelę įtaką viešojo administravimo sistemai daro vienpakopė vietos savivaldos sistema, kas rodo itin žemą Lietuvos valstybės politinės decentralizacijos lygį. Neužbaigta administracinė – teritorinė reforma nesudaro sąlygų ir neįpareigoja vietos valdžios institucijų bendradarbiauti su pilietine visuomene bei jai atstovauti politiniu vietos valdžios lygmeniu. Valstybės ir vietos valdžios institucijos nebendradarbiauja, todėl išlieka žemas komunikacijos laipsnis. Lietuvoje savivaldybių biudžetai mažėja, todėl nesitikima geresnių rezultatų viešajame valdyme.

Inovacijų praktinis taikymas atsilieka nuo jų poreikio savivaldos institucijų organizacinio potencialo vystymo lygmenyje: inovacijų poreikis viršija jų praktinio taikymo lygį. Taikomų inovacijų nauda vietos savivaldos institucijose daugiausia pasireiškia komunikavimo ir informacinių sistemų srityse. Didžiausiomis kliūtimis, taikant inovacijas vietos savivaldos institucijose, įvardijamas nepakankamas institucijų savarankiškumas, menki finansiniai ištekliai ir motyvacijos inovacijoms stoka.

Tyrimu (Civinskas, Dvorak, 2011) nustatyta, kad Lietuvoje yra aiškus specializuotų viešųjų paslaugų centrų (teikiančių kai kurias socialines ir administracines paslaugas) steigimo poreikis. Leliūgienės (2010) teigimu, Lietuvos piliečių aktyvumas išlieka žemas, nors ir įsteigtos bendruomeninės organizacijos, bendruomenių centrai, turi nepakankamai žmoniškųjų ir intelektinių išteklių, pvz. darbi su vaikais ir jaunimu, skirtingų kultūrų atstovais. Tačiau vis daugiau dėmesio skiriama visapusiškai kaimynystės principais paremtai pagalbai tiek kaimo, tiek miesto bendruomenėse.

Savivaldžios (vietos) bendruomenės veikimas ypač priklauso nuo vietos valdžios (mero, seniūno) požiūrio į valdymo decentralizavimą, taip pat nuo vietos bendruomenės neformalių lyderių požiūrio į atsakomybės prisiėmimo sprendžiant vietos problemas, vietos bendruomenės vietos politikos supratimo lygio ir nuo praktinės sėkmės vietos bendruomenėje, sprendžiant įvairias vietos problemas (Savivaldybių administracijų struktūros analizė, 2010). Finansinių išteklių, patirties ir laiko trūkumas joms yra kliūtis plėsti veiklą ir dalyvauti įvairiuose projektuose, kurie leistų spręsti vietinės bendruomenės problemas (Daugirdas, Mačiulytė, 2006). Tyrimu nustatyta, kad institucijos, kuriomis labiausiai tikima, kad prisidės prie bendruomeniškumo kūrimo, yra seniūnija, mokykla, Bažnyčia ir kultūros namai. Taip pat svarbūs veiksniai - bendrovės šventės, talkos, pagalba atsitikus nelaimėi ir piniginė parama. Tyrimu (Civinskas, Dvorak, 2011) nustatyta, kad Lietuvoje yra aiškus specializuotų viešųjų paslaugų centrų (teikiančių kai kurias socialines ir administracines paslaugas) steigimo poreikis.

Tyrimo duomenys parodė, kad bendruomenės nariai labai vertina savo lyderių indėlį formuojant kultūros ir meno projektus, nes būtent lyderių iniciatyvumas daugelio respondentų buvo įvertintas kaip vienas stipriausių kultūrinio gyvenimo grandžių. Remiantis tyrimu, kultūrinę veiklą bendruomenių viduje ypač stiprina giliai išreikštas tautiškumo jausmas. Problemiškiausi kultūrinio gyvenimo aspektai: neaktyvi bendruomenės narių dauguma, neadekvatus finansavimas bei per mažas kultūros ir meno institucijų dėmesys tautinių mažumų kultūrinėms iniciatyvoms. Atliktas tyrimas atskleidė prasmingos kultūros ir meno institucijų veiklos trūkumą: bendruomenių nariai pasigenda meno projektų, dažniau organizuojamų tautinių bei religinių švenčių, projektų, skirtų vyresniosios kartos žmonėms. vyraujančios neigiamos jaunimo dalyvavimo bendruomeniniuose projektuose tendencijos suponuoja grėsmę regionų atsinaujinimui ir tvariai raidai (Ribašauskienė, 2011). Tyrimu (Bedalienė, 2009) nustatyta, kad socialinės paslaugos šeimų poreikius patenkina iš dalies, Pasak Aleknavičienės (2009), apžvelgus institucijų, teikiančių pagalbą protinę ir kompleksinę negalią turintiems asmenims veiklą paaiškėjo, kad socialinė partnerystė nėra dar pakankamai išvystyta.

Metodologija, kaip tikrovės pažinimo teorija, tirianti mokslinio mąstymo būdą bei principus, dažniausiai suprantama kaip bendros tyrimo strategijos sritis, o metodika suprantama kaip tyrimo taktika. Metodologija atskleidžia bendramokslines pažinimo priemones, o remdamasi filosofija, suteikia socialinių procesų nagrinėjimo dialektinį metodą, sisteminių – struktūrinių socialinių reiškinių ir objektų aiškinimą, jų analizės būdus, nurodo paieškų kryptį (Tidikis, 2003).

Šiame darbe pasirinkti *kiekybinis ir kokybinis tyrimai*. Bendruomenių dalyvavimo viešajame valdyme Lietuvoje inovacinio potencialo analizėje taikytas kompleksinis tyrimų modelis, derinantis *kiekybinius* (Dzūkijos etnografinės srities bendruomenių internetinių svetainių daugiafaktorinė tikslinių duomenų analizė, Vilniaus miesto bendruomenių dokumentų analizė, Vilniaus miesto

bendruomenių anketinis tyrimas) ir *kokybinį* (Vilniaus bendruomenių pirmininkų pusiau standartizuotas interviu) tyrimų metodus. Ši tyrimų prieiga įgalina tyrimo uždavinių analizę iš skirtingų perspektyvų (trianguliacija).

Kiekybinių ir kokybinių tyrimų metodologija grindžiama dvejomis skirtingomis filosofinėmis paradigmomis. Viena jų, labiau būdinga kiekybiniam tyrimui, – pozityvistinė (arba normatyvinė) socialinę realybę aiškina objektyvistiniu, o kita, būdinga kokybiniam tyrimui, – fenomenologinė (arba interpretacinė) – subjektyvistiniu požiūriu (Kardelis, 2005). Pagrindinė fenomenologijos idėja, anot Husserl'o, yra tvirtinimas, kad pasaulis yra toks, kokį jį suvokia žmonės (Tidikis, 2003).

Tyrimo objektas - bendruomenių dalyvavimo viešajame valdyme inovacinis potencialas.

Problema. Kokia šiuo metu bendruomenių dalyvavimo viešajame valdyme patirtis, siekiant užsibrėžtų tikslų ir atstovaujant bendruomenių interesus? Koki veiksniai lemia bendruomenių dalyvavimą viešajame valdyme? Kas skatintų bendruomenes aktyviau dalyvauti viešajame valdyme?

Tyrimo tikslas – atlikti tyrimą, kuriuo siekiama atskleisti bendruomenių dalyvavimo viešajame valdyme patirtis ir motyvatorius aktyviau dalyvauti viešajame valdyme.

Tyrimo uždaviniai:

1. Nustatyti, kas bendruomenėms svarbu, dalyvaujant viešajame valdyme?
2. Išskirti, kokius veiklos tikslus bendruomenės sau kelia?
3. Išryškinti, kokia bendruomenių veikla gyventojų vertinama palankiausiai ir aktyviausiai palaikoma?
4. Nustatyti, koki bendruomenės narių įsitraukimo viešajame valdyme motyvai?
5. Ištirti, kokius sunkumus bendruomenės patiria?
6. Atskleisti bendradarbiavimo su socialiniais partneriais patirtį.
7. Ištirti, kokius spręstinus klausimus bendruomenės deleguotų Vilniaus bendruomenių asociacijai ir Lietuvos vietos bendruomenių organizacijų sąjungai?
8. Nustatyti bendruomenių ateities planus (inovacijas).
9. Pateikti, kokią viešojo valdymo inovacijų riziką bendruomenių pirmininkai įžvelgia?

Darbe taikyti *tyrimo metodai:*

1. Dzūkijos etnografinės srities bendruomenių internetinių svetainių *daugiafaktorinė tikslinių duomenų analizė*; siekiant nustatyti: koki bendruomenės veiklos tikslai; koki keblumai, sunkumai, su kuriais susiduria bendruomenė; koki bendruomenės ateities planai (vizija, inovacijos)?

2. Vilniaus miesto bendruomenių *dokumentų analizė*, siekiant atskleisti: kokias paslaugas teikia bendruomenė nariams; koki keblumai, sunkumai, su kuriais susiduria bendruomenė; su kokiais socialiniais partneriais bendruomenės bendradarbiauja; koki bendruomenės ateities planai, inovacijos?

3. Vilniaus bendruomenių asociacijos bendruomenių *anketinis tyrimas*, siekiant ištirti: koki bendruomenės veiklos tikslai ir vizija; kokius įgyvendintus darbus teigiamai vertina bendruomenės nariai ir kokios veiklos yra palaikomos aktyviausiai; kuo bendruomenei padeda seniūnijos ir seniūnaičiai; kas bendruomenei sekasi sunkiausiai; kokius spręstinus klausimus bendruomenė deleguotų Vilniaus bendruomenių asociacijai (LBA) ir Lietuvos vietos bendruomenių organizacijų sąjungai (LVBOS)?

4. *Pusiau standartizuotas* (struktūruotas, formalizuotas) Vilniaus bendruomenių pirmininkų *interview*, siekiant išsiaiškinti: kas bendruomenei svarbu, dalyvaujant viešajame valdyme; kaip šiuo metu bendruomenės nariai dalyvauja viešajame valdyme ir kas motyvuoja juos įsitraukti dalyvauti; kokią viešojo valdymo inovacijų riziką bendruomenių pirmininkai įžvelgia?

5. *Kontent analizės metodas* (struktūrizuoto pobūdžio analizė), skirtas transkribuotų garsinių dokumentų turinio kiekybinei analizei atlikti.

6. *Lyginimo metodas*, siekiant derinti informaciją, gautą iš įvairių socialinių sistemų (bendruomenių dokumentų) ir skirtingų atsakingų asmenų (bendruomenių pirmininkų).

7. *Apibendrinimo metodas*, siekiant atspindėti tikrovės reiškinius ir bendruosius, esminius požymius bei savybes, gautas tyrimo metu.

Tyrimo validumo ir patikimumo užtikrinimas. Iš dvidešimt trijų Vilniaus bendruomenių asociacijai priklausančių bendruomenių apklausta devyniolika. Iš dvidešimt trijų galimų Vilniaus miesto bendruomenių pirmininkų atrinkti šeši, turintys kompetenciją, profesinės ir gyvenimiškos patirties bei išsamios informacijos apie tiriamą problemą bei laisvanoriškai sutiko duoti interviu. Tyrimo duomenų dalis buvo pateikta tiriamiesiems, kad jie galėtų susipažinti su gautais interviu rezultatais ir pateiktų savo nuomonę dėl jų tikslumo.

Tyrimo populiacija ir imtis. Reprezentatyvumas užtikrinamas atsižvelgiant į bendruomenių geografinį pasiskirstymą ir bendruomenių (ir jų pirmininkų) aktyvumą funkcijų atlikime.

Kiekybiniam tyrimui (atliktas 2013 m. lapkričio - gruodžio mėn.) pasirinkta Dzūkijos etnografinė sritis, nes jai priskiriamas Vilnius ir šie rajonai: Alytaus, Ignalinos, Lazdijų, Šalčininkų, Švenčionių, Varėnos. Analizuoti tik tų bendruomenių, kurios užsiregistravusios bendruomenių portale (www.bendruomenes.lt) ir kurios pateikusios tyrimui aktualią dokumentinę informaciją. Iš Šalčininkų ir Švenčionių rajonų bendruomenių nerasta nei vienos aktyviai veikiančios internetinės svetainės, kurioje būtų pateikiama tyrimui aktuali informacija, todėl šių rajonų bendruomenės nėra įtrauktos į tyrimą. Iš septynių Dzūkijos etnografinės srities rajonų tyrimui pasirinkti penki rajonai (Alytaus, Ignalinos, Lazdijų, Varėnos, Vilniaus miestai ir rajonai) - tai 71 procentas visų Dzūkijos etnografinės srities rajonų (1 priedas, 1 lentelė).

Kiekybiniam tyrimui pasirinktos Vilniaus miesto ir rajono bendruomenės. Tyrimui (atliktas 2014 m. sausio mėn.) atrinktos tos, kurios užsiregistravusios bendruomenių portale (www.bendruomenes.lt). Rastos 23 bendruomenės: 13 Vilniaus miesto bendruomenių ir 10 Vilniaus rajono bendruomenių. Išskirtos devynios, kurių svetainė naudojama ir atnaujinama, iš jų septynios Vilniaus miesto ir dvi Vilniaus rajono. Atlikus svetainių analizę, nustatyta, kad bendruomenių internetinėse svetainėse pateikta informacija nėra išsami, todėl atrinktos keturios Vilniaus miesto bendruomenės (Balsių bendruomenė, Visuomeninė organizacija „Naujininkų bendruomenė, Visuomeninė organizacija „Pilaitės bendruomenė“, Asociacija „Antakalniečių bendruomenė“) ir analizuota jų svetainėse pateikta išsami dokumentinė informacija – tai 17 procentų rastų bendruomenių (2 priedas, 6 priedas).

Vilniaus bendruomenių asociacijos (VBA) darbo grupė, kurios nariu yra ir magistro darbo autorius, 2014 m. vasario mėn. atliko anketinį tyrimą, kurio metu apklausė devyniolika iš dvidešimt trijų Vilniaus bendruomenių, priklausančių VBA – tai 83 procentai galimų bendruomenių (4 priedas).

Kokybinio tyrimo populiaciją sudaro dvidešimt trys Vilniaus bendruomenių pirmininkai. Tyrimo imtis – tikslinė, kriterinė, t.y. atrinkti šešių aktyviausių bendruomenių pirmininkai (tai 26 procentai visų Vilniaus miesto bendruomenių pirmininkų) (6 priedas). Esminis atrankos kriterijus – aktyviai dalyvaujančių viešajame valdyme bendruomenių pirmininkai. Jų išsilavinimas, darbo stažas, amžius, lytis, kvalifikacinė kategorija neturėjo didelės įtakos atrankai.

Giluminio tyrimo metodu buvo pasirinktas kokybinis tyrimas. *Duomenys rinkti* empirinio tyrimo metodu - pusiau standartizuoto interviu būdu. Interviu klausimai buvo kuriami remiantis bendrais interviu sudarymo reikalavimais, rekomendacijomis (Tidikis, 2003). Pusiau standartizuoto interviu procedūra ir klausimai standartizuojami tik iš dalies. Pasinaudota šios rūšies patogumu tuo, kad pašnekesys griežtai neformalizuojamas ir tarp klausėjo su informantu būna laisvesnė atmosfera. Interviu metodas buvo pasirinktas atsižvelgus į jo privalumus, nes metodas suteikia galimybę tyrėjui paaiškinti informantui klausimo prasmę, tyrėjas turi galimybę fiksuoti informanto emocines reakcijas ir požiūrį į apklausos temą, galima gauti išsamius atsakymus ir pateikti papildomų klausimų. Vieno interviu trukmė – vidutiniškai pusė valandos.

Duomenų analizei taikytas kokybinės (kontent) turinio analizės metodas. Kokybinė turinio analizė atlikta remiantis Bitino, Žydzūnaitės (2008) pateikta metodika. Interviu rezultatai buvo protokoluojami. Skaitant informantų atsakymų aprašus, buvo išskirti esminiai teiginiai (kategorijos), kurie perkelti į struktūruotas lenteles.

Tyrimo instrumentai.

Anketa, kuri buvo pateikta Vilniaus bendruomenių, priklausančių VBA, atstovams, sudarė aštuoni atviro pobūdžio klausimai: 1.Koki bendruomenės tikslai?; 2.Kokia bendruomeninės veiklos

vizija?; 3.Kokius įgyvendintus darbus teigiamai vertina bendruomenės nariai?; 4.Kokios veiklos bendruomenėje yra palaikomos aktyviausiai?; 5.Kuo bendruomenei padeda seniūnijos ir seniūnaičiai?; 6.Kas bendruomenei sekasi sunkiausiai?; 7.Kokius spręstinus klausimus bendruomenė deleguotų Vilniaus bendruomenių asociacijai (VBA)?; 8.Kokius spręstinus klausimus deleguotų Lietuvos vietos bendruomenių organizacijų sąjungai (LVBOS)? (5 priedas).

Interviu bendruomenių pirmininkams sudarė orientaciniai klausimai, padėję atskleisti darbo temą: Kaip bendruomenės šiuo metu dalyvauja viešajame valdyme? Ką galėtumėte pasiūlyti (kokias inovacijas), kad bendruomenės galėtų/norėtų aktyviau dalyvauti viešajame valdyme? Kokia, jūsų nuomone, galima viešojo valdymo inovacijų rizika? (6 priedas).

Kokybinio tyrimo organizavimas. Tyrimas vyko 2014 m. kovo mėnesį. Tyrėjas telefonu bendruomenių pirmininkams paaiškino kreipimosi į juos tikslą, įvardijo magistro darbo tyrimo problemą, tikslą, naudą jų bendruomenei ir susitarė dėl laiko ir vietos interviu. Susitikimui (interviu) su tyrėju pirmininkai pasirinko savo darbo vietą baigiantis darbo laikui. Informantai pageidavo, kad nebūtų skelbiamos jų pavardės, tačiau sutiko, kad interviu būtų įrašomas. Vėliau, suvedus informaciją į kompiuterį, interviu garso įrašai ištrinti, o interviu stenogramos informantams buvo išsiųstos elektroniniu paštu dėl informacijos patikslinimo, siekiant užtikrinti gautos pirminės informacijos tikslumą. Darbo autorius pateikė informantų charakteristiką taip, kad tyrimo dalyviai nebūtų atpažinti (nevartojo tyrimo dalyvių vardų).

4 lentelė. Tyrimo modelis

Tiriamieji	Imtis	Tyrimo metodai	Klausimai	Tyrimo atlikimo laikas
Dzūkijos etnografinės srities bendruomenės (Alytaus, Ignalinos, Lazdijų, Varėnos, Vilniaus miestų ir rajonų)	19 bendruomenių	Bendruomenių internetinių svetainių daugiakartinė tikslinių duomenų analizė	1.Koki bendruomenės veiklos tikslai? 2.Koki keblumai, sunkumai, su kuriais susiduria bendruomenė? 3.Koki bendruomenės ateities planai (vizija, inovacijos)?	2013 m. lapkričio - gruodžio mėn.
Vilniaus miesto bendruomenės (Balsių bendruomenė, Visuomeninė organizacija „Naujininkų bendruomenė, Visuomeninė organizacija „Pilaitės bendruomenė“, Asociacija „Antakalniečių bendruomenė“)	4 bendruomenės	Bendruomenių dokumentų analizė	1.Kokias paslaugas teikia bendruomenė nariams? 2.Koki keblumai, sunkumai, su kuriais susiduria bendruomenė? 3.Su kokiais socialiniais partneriais bendruomenės bendradarbiauja? 4.Koki bendruomenės ateities planai, inovacijos?	2014 m. sausio mėn.
Vilniaus bendruomenių asociacijos bendruomenės	19 respondentų	Anketinis tyrimas	1.Koki bendruomenės tikslai? 2.Kokia bendruomeninės veiklos vizija? 3.Kokius įgyvendintus darbus teigiamai vertina bendruomenės nariai? 4.Kokios veiklos bendruomenėje yra palaikomos aktyviausiai? 5.Kuo bendruomenei padeda seniūnijos ir seniūnaičiai? 6.Kas bendruomenei sekasi sunkiausiai? 7.Kokius sprendimus klausimus bendruomenė deleguotų Vilniaus bendruomenių asociacijai (VBA)? 8.Kokius sprendimus klausimus deleguotų Lietuvos vietos bendruomenių organizacijų sąjungai (LVBOS)?	2014 m. vasario mėn.
Vilniaus bendruomenių pirmininkai (Balsių bendruomenė, Gerosios Vilties bendruomenė, Karoliniškių bendruomenė, Visuomeninė organizacija „Naujininkų bendruomenė, Visuomeninė organizacija „Pilaitės bendruomenė“, Asociacija „Antakalniečių bendruomenė“)	6 informantai	Pusiau standartizuotas interviu Interviu trukmė apie 30 min.	1.Kaip bendruomenės šiuo metu dalyvauja viešajame valdyme? 2.Ką galėtumėte pasiūlyti (kokias inovacijas), kad bendruomenės galėtų/norėtų aktyviau dalyvauti viešajame valdyme? 3.Kokia, jūsų nuomone, galima viešojo valdymo inovacijų rizika?	2014 m. kovo mėn.

Tyrimo metu buvo laikomasi *tyrimo etikos* principų: teisinių tyrimo dalyvio apsaugos bei slaptumo; etinių; sąžiningumo; geravališkumo; tyrimo dalyviams tikslaus paaiškinimo; procedūriniais tiriamumo, glaustumo ir patikimumo. Anketinis tyrimas buvo vykdomas elektroniniu paštu. Siekiant, kad tyrimo dalyviams dalyvavimas tyrime būtų naudingas, buvo susitarta dėl grįžtamojo ryšio – apibendrintų tyrimo rezultatų ir išvadų pateikimo tyrimo dalyviams (artimiausiu Vilniaus bendruomenių asociacijos susitikimo metu).

4.2. Tyrimo duomenų analizė

Atlikus Dzūkijos etnografinės srities (Alytaus, Ignalinos, Lazdijų, Varėnos, Vilniaus miestų ir rajonų) devyniolikos bendruomenių dokumentų analizę, nustatyti šie bendruomenių veiklos tikslai (1 priedas, 5 lentelė):

1. Bendruomenės narių socialinių poreikių tenkinimas ir problemų sprendimas (17 bendruomenių):

- tenkinti svarbiausius bendruomenės narių socialinius poreikius (padėti bendruomenės nariams realizuoti savo dabartinį potencialą, ugdyti bendruomenės lyderius, gerinti socialinės rizikos šeimų esamą padėtį, senyvo amžiaus asmenis įtraukti į visuomeninį gyvenimą, gerinti vaikų poilsio sąlygas, patenkinti gausių šeimų poreikius, sugrąžinti sutrikusios raidos asmenis į visuomenę) (11);

- skatinti ir palaikyti bendruomenės narius draugiškai spręsti socialines problemas (8);

2. Bendruomenės narių pilietinio aktyvumo skatinimas ir plėtra, bendruomenės narių atstovavimas, bendruomenių bendradarbiavimas (12 bendruomenių):

- skatinti pilietinės ir bendruomeniškos visuomenės kūrimąsi ir ugdymą gyvenamojoje vietoje (12);

- skatinti savivaldos plėtrą (2);

- užtikrinti žmonių lygiateisį ir visavertį dalyvavimą visuomenės gyvenime (1);

- atstovauti bendruomenę vietos savivaldos ir kitose valstybės institucijose bei įstaigose (3);

- plėtoti ir palaikyti bendradarbiavimą su panašaus pobūdžio bendruomenėmis, asociacijomis Lietuvoje bei užsienyje (3);

3. Kultūros puoselėjimas ir paveldo saugojimas (11 bendruomenių):

- aktyviai organizuoti ir dalyvauti kultūriniuose renginiuose (9);

- puoselėti bendruomenės tradicijas, vertybes, tenkinti dvasinius poreikius (3);

- skatinti kultūrinio, istorinio, architektūrinio paveldo objektų išsaugojimą (3);

4. Gyvenamosios aplinkos puoselėjimas ir gyventojų gerbūvio poreikių tenkinimas (11 bendruomenių):

- tenkinti gyventojų ūkinius poreikius (6);
- kurti ir puoselėti saugią ir patogią gyvenamąją aplinką (9);

5. Verslumo skatinimas ir ekonominių problemų sprendimas (2 bendruomenės);

- skatinti bendruomenės narius spręsti ekonomines problemas (1);
- paprastam žmogui, kuris turi verslo idėją, praktiškai padėti jos įgyvendinimui, kad įmonė išsilaikytų ir augtų (1).

5 lentelė. Dzūkijos etnografinės srities bendruomenės, įtrauktos į tyrimą

Bendruomenės pavadinimas	Bendruomenių skaičius
Vilniaus Pilaitės bendruomenė; Vilniaus Balsių bendruomenė; Vilniaus Senamiesčio bendruomenė; Vilniaus Antakalniečių bendruomenė; Vilniaus Dvarčionių bendruomenė	5
Ignalinos r. Vintų bendruomenė; Ignalinos r. Meironių kaimo bendruomenė; Ignalinos r. Palūšės kaimo bendruomenė; Ignalinos r. Salos krašto bendruomenė; Ignalinos r. Strigailiško kaimo bendruomenė	5
Varėnos r. Gudžių kaimo bendruomenė; Varėnos r. Matuizų kaimo bendruomenė; Varėnos r. Marcinkonių kaimo bendruomenė; Varėnos r. Vydenių kaimo bendruomenė	4
Alytaus „Skruzdynėlis“; Alytaus „Verslo angelas“; Alytaus „Viltis“	3
Lazdijų r. Varnėnų kaimo bendruomenė; Lazdijų r. Veisiejų seniūnijos kaimo bendruomenė	2

Apibendrinus galima teigti, kad didžiosios dalies Dzūkijos etnografinės srities bendruomenių tikslų yra bendruomenės narių socialinių poreikių tenkinimas ir problemų sprendimas (n=17), bendruomenės narių pilietinio aktyvumo skatinimas ir plėtra, bendruomenės narių atstovavimas, bendruomenių bendradarbiavimas (n=12), kultūros puoselėjimas ir paveldo saugojimas (n=11), gyvenamosios aplinkos puoselėjimas ir gyventojų gerbūvio poreikių tenkinimas (n=11). Tik 2 bendruomenės išsikėlė verslumo skatinimo ir ekonominių problemų sprendimo tikslus.

Tyrimu siekta sužinoti, su kokiais sunkumais, keblumais bendruomenės susiduria (1 priedas, 4 lentelė). Dokumentuose atsispindėjo šie spręstini klausimai:

1. Mažas bendruomenės narių aktyvumas (7 bendruomenės):

- mažas bendruomenės suinteresuotumas, sprendžiant jų pačių problemas ir gyventojų priklausomybė nuo socialinės paramos sistemos (5);

- trūksta norinčių dirbti savanorių, jaunimo įsitraukimo (2);

2. Lėšų trūkumas, bendruomenių sumanymų įgyvendinimui (6 bendruomenės):

- trūksta lėšų, finansavimo (4);

- rėmimo stoka (1);

- sudėtinga gyventojų materialinė situacija (1);

3. Bendradarbiavimo stoka su valstybinėmis institucijomis ir pareigūnais (5 bendruomenės):

- per mažas valdžios dėmesys bendruomenės poreikiams (1);
- miesto valdžia ignoruoja gyventojų teritorines reikmes (1);
- seniūnas nebendradarbiauja su bendruomene, ignoruoja kvietimus atvykti į susitikimus (2);
- reikia daugiau dėmesio skirti dialogui su įstatymus leidžiančiosiomis bei vykdančiosiomis valdžios institucijomis ir su giminingomis Lietuvos bei užsienio organizacijomis, su plačiąja visuomene (1);

4. Paslaugų (socialinės pagalbos, vaikų priežiūros, patalpų, susisiekimo) bendruomenės nariams stoka (5 bendruomenės):

- trūksta kai kurių paslaugų (1);
- trūksta socialinės pagalbos (1);
- yra spragos organizuojant vaikų priežiūrą dienos centre (1);
- trūksta nuosavų patalpų (1);
- sudėtingai sprendžiamos susisiekimo problemos (1).

Apibendrinus galima teigti, kad mažiau nei pusė Dzūkijos etnografinės srities bendruomenių susiduria su šiais sunkumais, keblumais: mažu bendruomenės narių aktyvumu (n=7), lėšų trūkumu, bendruomenių sumanymų įgyvendinimui (n=6), stokoja bendradarbiavimo su valstybinėmis institucijomis ir pareigūnais (n=5), pasigenda paslaugų (socialinės pagalbos, vaikų priežiūros, patalpų, susisiekimo) bendruomenės nariams (n=5).

Dokumentuose atsispindėjo ir bendruomenių planai, siekiant gerinti dabartinę situaciją. Nustatyti šie siekiai (1 priedas, 5 lentelė):

1. Gerbūvio sukūrimas (9 bendruomenės):

- sukurti gražią, jaukią, švarią ir mielą vietovę, kurioje būtų gera ir patogų, jauku tiek vietiniams, tiek aplinkiniams (4);
- renovuoti turimas patalpas, kultūros namus, kuriuose galėtų organizuoti bendruomenei aktualias šventes bei diskusijas (3);
- ieškoti rėmimo ir finansavimo, įgyvendinti projektus vietovės gerinimui (3);

2. Pilietinio sąmoningumo ir bendruomenių aktyvumo skatinimas, bendradarbiavimas su valdžios institucijomis ir kitomis organizacijomis (7 bendruomenės):

- ugdyti žmonių pilietinį sąmoningumą (2);
- suburti bendruomenę, kuri vykdytų savanorišką veiklą ir įtrauktų svetur gyvenančius kraštiečius bendrai veiklai (2);
- skatinti žmones labiau įsitraukti į jų bendruomenės veiklą bei aktyviai dalyvauti organizuojamuose projektuose, spręsti vietos problemas (4);

- nuolat siekti dialogo su įstatymus leidžiančiosios bei vykdančiosios valdžios institucijomis, ir su giminingomis Lietuvos bei užsienio organizacijomis, ir su plačiąja visuomene (1);

3. Kultūros ugdymas, tradicijų puoselėjimas, verslumo ugdymas (5 bendruomenės):

- užtikrinti palankias sąlygas kultūrinei, meninei raiškai (1);
- muzikos instrumentų kaimo kapelai, įgarsinimo aparatūros pirkimas (1);
- atgaivinti lietuvių liaudies tradicijas bei istorinį paveldą (1);
- organizuoti renginius (1);
- rengti tobulinimosi seminarus, susitikimus, organizuoti paskaitas, siekiant ugdyti platesnį suvokimą apie verslą (1);

4. Bendruomenės narių tarpusavio santykių ir su bendraminčiais, gyvenančiais kitur, harmonizavimas (5 bendruomenės):

- plėtoti harmoningus, draugiškus bendruomenės narių tarpusavio santykius (3);
- tapti pripažintu, aktyviai veikiančiu, gausias šeimas vienijančiu centru Lietuvoje, bei suburti internetinę ir tiesioginę tarptautinę bendrystę su užsienio šalių gausias šeimas vienijančiomis organizacijomis (1);

- kurti bendruomeninių tarnybų tinklą sutrikusios raidos žmonėms ir jų šeimoms (1).

5. Sveikos gyvensenos puoselėjimas, rūpestis ekologija (3 bendruomenės):

- skatinti ekologiją (1);
- įkurti vaistažolių parką, sukurti paslaugų kelius (1);
- siekti, kad būtų vengiama neigiamo aplinkos poveikio (1).

Apibendrinant galima teigti, kad beveik pusė Dzūkijos etnografinės srities bendruomenių, siekdamas gerinti dabartinę situaciją, planuoja daugiau dėmesio skirti gerbūvio sukūrimui (n=9), pilietinio sąmoningumo ir bendruomenių aktyvumo skatinimui, bendradarbiavimui su valdžios institucijomis ir kitomis organizacijomis (n=7), mažiau nei pusė bendruomenių planuoja skirti dėmesį kultūros ugdymui, tradicijų puoselėjimui, verslumo ugdymui (n=5), bendruomenės narių tarpusavio santykių ir su bendraminčiais, gyvenančiais kitur, harmonizavimui (n=5) ir vos kelios bendruomenės - sveikos gyvensenos puoselėjimui, ekologijai (n=3).

Atlikus keturių Vilniaus miesto (Balsių bendruomenė, Visuomeninė organizacija „Naujininkų bendruomenė, Visuomeninė organizacija „Pilaitės bendruomenė“, Asociacija „Antakalniečių bendruomenė“) bendruomenių dokumentų analizę, nustatyta, kad:

1. Bendruomenės visiems savo bendruomenės nariams teikia šias paslaugas (3 priedas, 1 lentelė):

- Kuria bendruomenės tradicijas, organizuodami įvairius kultūros renginius (meno dirbtuvės, susitikimai su žymiais žmonėmis), sporto šventes, talkas, kurie padeda apjungti ir didinti bendruomenę (4 bendruomenės);

- Atstovauja bendruomenės narių interesus, susijusius su vietos politika (organizuoja gyventojų apklausas, diskusijas, susitikimus su politikais ir valdžios atstovais), bei padeda žmonėms susigaudyti painiuose įstatymuose (2 bendruomenės);

- Padeda gyventojams svarstant ir sprendžiant aktualius bendruomenei klausimus ir konkrečiam žmogui, sprendžiant jam aktualias problemas (2 bendruomenės).

2. Bendruomenėms trūksta (3 priedas, 3 lentelė) norinčių dirbti savanorių, trūksta lėšų, sudėtingai sprendžiamos susisiekiimo problemos, miesto valdžia ignoruoja gyventojų teritorines reikmes (po 1 bendruomenę).

3. Bendruomenės bendradarbiauja (3 priedas, 4 lentelė) su kitomis įstaigomis ir organizacijomis: valstybinėmis įstaigomis (4), kitomis Lietuvos ir užsienio bendruomenėmis (4), švietimo įstaigomis (2), policijos komisariatu, poliklinika, biblioteka, labdaros fondu, nevyriausybiniomis organizacijomis (po 1 bendruomenę).

4. Bendruomenės didelį dėmesį ketina skirti (3 priedas, 5 lentelė) bendruomenės problemų sprendimui, tarpusavio santykių gerinimui, aplinkos tvarkymui, gyventojų gerbūviui (po 2 bendruomenės), kultūrinės ir meninės veiklos plėtojimui, pilietinio sąmoningumo skatinimui, bendradarbiavimui su valstybinėmis institucijomis, rengiant ir įgyvendinant projektus (po 1 bendruomenę).

Apibendrinant galima teigti, kad aktyvios Vilniaus bendruomenės kuria bendruomenės tradicijas, padedančias apjungti bendruomenę; atstovauja bendruomenės narių interesus; padeda gyventojams svarstant ir sprendžiant aktualius bendruomenei klausimus. Bendruomenėms trūksta norinčių dirbti savanorių, lėšų, sudėtingai sprendžiamos vietos problemos, pasigendama sklandaus bendradarbiavimo su miesto valdžia. Bendruomenės linkusios bendradarbiauti su valstybinėmis įstaigomis, kitomis Lietuvos ir užsienio bendruomenėmis, švietimo įstaigomis, policijos komisariatu, poliklinika, biblioteka, labdaros fondu, nevyriausybiniomis organizacijomis. Didelį dėmesį bendruomenės ketina skirti bendruomenės problemų sprendimui, tarpusavio santykių gerinimui, aplinkos tvarkymui, kultūrinės ir meninės veiklos plėtojimui, pilietinio sąmoningumo skatinimui, bendradarbiavimui su valstybinėmis institucijomis.

Vilniaus bendruomenių asociacijai priklausančių bendruomenių (5 priedas; 6 lentelė) anketinio tyrimo metu buvo siekta išsiaiškinti: kokius tikslus kelia sau bendruomenės; bendruomenių veiklos vizijas; įgyvendintus darbus, kuriuos teigiamai vertina bendruomenės nariai; kokios veiklos bendruomenėje yra aktyviausiai palaikomos bendruomenės narių; kuo bendruomenėms padeda seniūnijos ir seniūnaičiai; kas bendruomenėms sunkiausiai sekasi; kokius sprendimus klausimus bendruomenės ketina deleguoti Vilniaus bendruomenių asociacijai (VBA) ir kokios pagalbos bendruomenės tikisi iš Lietuvos vietos bendruomenių organizacijų sąjungos (LVBOS)?

6 lentelė. Vilniaus bendruomenių, dalyvavusių Vilniaus bendruomenių asociacijos tyrime, sąrašas

1.	Antakalniečių bendruomenė
2.	Aukštųjų Panerių bendruomenė
3.	Balsių bendruomenė
4.	Gerosios Vilties bendruomenė
5.	Jeruzalės bendruomenė
6.	Justiniškėčių bendruomenė
7.	Karoliniškių bendruomenė
8.	Naujamiesčio bendruomenė „Vingis“
9.	Naujininkų bendruomenė
10.	Naujosios Vilnios bendruomenė
11.	Senamiesčio bendruomenė
12.	Šnipiškėčių bendruomenė
13.	Šnipiškių bendruomenė
14.	Užupio bendruomenė
15.	Užusienio bendruomenė
16.	Viršuliškių bendruomenė „Giesmė“
17.	Visorių bendruomenė
18.	Žirmūnų bendruomenė
19.	Žvėryno bendruomenė

Tyrimu nustatyta, kad bendruomenės kelia sau šiuos tikslus:

1. Noras gerinti, kurti saugią, kokybišką, subalansuotą gyvenamąją aplinką, puoselėti gyvenimo kokybę (6 bendruomenės);
2. Kultūrinio gyvenimo, tradicijų kūrimas (renginių, švenčių, varžybų organizavimas) (4 bendruomenės);
3. Atstovavimas vietos savivaldos ir kitose institucijose bei valdžios institucijoms sprendžiant mikrorajono problemas (4 bendruomenės);
4. Bendradarbiauti su analogiškais bendruomenėmis Lietuvoje bei užsienyje (2 bendruomenės);
5. Burti mikrorajone gyvenančius, dirbančius ar kitaip su juo susijusius asmenis vietos bendruomenės problemoms spręsti (2 bendruomenės);
6. Pritraukti kuo daugiau jaunimo bei senjorų aktyviam ir turiningam laisvalaikio praleidimui (1 bendruomenė).

Apibendrinant galima teigti, kad trečdalis Vilniaus bendruomenių tikslai yra noras kurti saugią, kokybišką gyvenamąją aplinką; vos kelios bendruomenės paminėjo: kurti tradicijas; atstovauti gyventojams vietos savivaldos bei kitose valdžios institucijose; burti rajone gyvenančius ir dirbančius asmenis; bendradarbiaujant su analogiškoms bendruomenėms Lietuvoje bei užsienyje; pritraukti jaunimą bei senjorus aktyviam ir turiningam laisvalaikio praleidimui.

Bendruomenių veiklos vizijos nedaug kuo skiriasi nuo išsikeltų tikslų:

1. Skatinti kultūrinį gyvenimą, užimtumą ir saviraišką (6 bendruomenės);
2. Atstovauti ir ginti visuomenėje bei valdžios institucijose vietos bendruomenės interesus (5 bendruomenės);
3. Kurti saugią ir patogią gyvenamąją aplinką (3 bendruomenės);
4. Vystyti bendruomeniškumą, savitarpio bendravimą, pagalbą (3 bendruomenės);
5. Vystyti vaikų, jaunimo bei pagyvenusių asmenų užimtumo ir tobulėjimo galimybes (2 bendruomenės);
6. Dalyvauti strateginio mikrorajono plano kūrime (1 bendruomenė);
7. Ginti žemės savininkų interesus, rengiant mikrorajono teritorijos detaliuosius planus (1 bendruomenė);
8. Palaipsniui pereiti prie vietos savivaldos (seniūnijos įkūrimo), daugiafunkcinio bendruomenės centro įkūrimo (1 bendruomenė);
9. Aktyvinti savanorišką veiklą (1 bendruomenė).

Apibendrinant galima teigti, kad daugelio Vilniaus bendruomenių veiklos vizijos yra kultūrinio gyvenimo, užimtumo ir saviraiškos skatinimas; visuomenėje bei valdžios institucijose vietos bendruomenės interesų atstovavimas ir gynimas. Mažiau nei pusės bendruomenių vizijoje atsispindi saugios ir patogios gyvenamosios aplinkos kūrimas; bendruomeniškumo, savitarpio bendravimo, pagalbos vystymas; vaikų, jaunimo bei pagyvenusių asmenų užimtumo ir tobulėjimo galimybių vystymas; dalyvavimas detaliųjų planų aptarime, rengiant mikrorajono teritorijos, kūrime, siekiant ginti bendruomenės narių ir žemės savininkų interesus; palaipsnis perėjimas prie vietos savivaldos (seniūnijos įkūrimo) ir daugiafunkcinio bendruomenės centro įkūrimo; savanoriškos veiklos aktyvinimas.

Tyrimo metu buvo prašoma įvardinti bent penkis įgyvendintus darbus, kuriuos teigiamai vertina bendruomenės nariai. Nustatyta, kad gyventojus džiugina:

1. Kuriamą saugią ir jaukią mikrorajonų aplinką (tvarkomos parkų erdvės, žalios trasos, bendruomenės sodas, išsaugoti nuo privatizavimo žemės sklypai mokyklai, vaikų darželiui, parkui, daugiafunkciniam centrai, žalioms rekreacinėms erdvėms, pastatytos mokyklos; draustinių, mikrorajonų reguliarus tvarkymas, sporto ir vaikų aikštynų renovacija, pastatytos vaikų žaidimo

aiškstelės, lauko treniruokliai ir t.t. (16 bendruomenių);

2. Kultūros renginiai (paskaitos, išvykos, kelionės, kalendorinės šventės, metų rato šventės, edukaciniai renginiai, susitikimai, laikraščio renginiai ir t.t.) (8 bendruomenės);

3. Darbas su senjorais (2 bendruomenės);

4. Laikraščių, metraščių leidyba (2 bendruomenės);

5. Pasiekta teisės aktų pataisų Vyriausybėje, Savivaldybėje (1 bendruomenė);

6. Bendradarbiavimas su kitomis bendruomenėmis (1 bendruomenė);

7. Jaunimo organizuojamos talkos (pvz: „Darom“) (1 bendruomenė);

8. Dalyvavimas projektinėje veikloje (LR ir Šveicarijos konfederacijos bendradarbiavimo programa, laimėtos lėšos projekto „Vietos bendruomenės gebėjimų stiprinimas ir gerosios patirties sklaida“ įgyvendinimui) (1 bendruomenė).

Apibendrinant galima teigti, kad Vilniaus bendruomenių gyventojai labiausiai vertina kuriamą saugią ir jaukią mikrorajonų aplinką, organizuojamus įvairius kultūrinius renginius. Kiek mažiau dėmesio skiria darbui su jaunimu ir senjorais, spaudos leidinių leidybai, bendradarbiavimui su valstybinėmis institucijomis bei bendruomenėmis, dalyvavimui projektinėje veikloje.

Siekta sužinoti, kokios veiklos bendruomenėje yra aktyviausiai palaikomos bendruomenės narių. Nustatyta, kad gyventojai aktyviausiai dalyvauja:

1. Tradiciniuose kultūriniuose renginiuose ir sporto šventėse (13 bendruomenių);

2. Svarstant teritorijos plėtros ir vystymo projektus (5 bendruomenės);

3. Talkose (2 bendruomenės);

4. Ūkinių reikalų ir saugios kaimynystės projektuose (1 bendruomenė);

5. Informacijos sklaidoje per media kanalus ir spaudą (1 bendruomenė);

6. Buvusių žemės savininkų žemės grąžinimo veikloje (1 bendruomenė).

Apibendrinant galima teigti, kad Vilniaus bendruomenių nariai yra aktyviausi, kai organizuojami tradiciniai kultūriniai ir sporto renginiai, svarstomi teritorijos plėtros vystymo projektai. Mažiau aktyvūs, kai vykdomos talkos, informacijos sklaida per visuomenės informavimo priemones, buvusių žemės savininkų žemės grąžinimo veikla.

Tyrimas atskleidė, kuo bendruomenėms padeda seniūnijos ir seniūnaičiai, sprendžiant gyventojams aktualius klausimus.

Nustatyta, kad ne visos bendruomenės atsakė į šį klausimą. Tačiau penkios iš jų atsakė, kad seniūnija nesuteikia jokios pagalbos („Buvęs seniūnas pilnai ignoravo vietos bendruomenės egzistavimo faktą.“; „Seniūnija visai nepadedą, jokios pagalbos.“; „Seniūnė nesitaria, neinformuoja seniūnaičių apie vykdomas ir planuojamas veiklas, nesusidoroja su VBT pavestais darbais.“; „Niekuo. Seniūniją panaikino. Seniūnas įkūrė savo konservatorių bendruomenės organizaciją, nes

mumyse matė grėsmę. Ką darė, nežinau.“; „Seniūnija šiais metais (nors, pasirodo, esu Taryboje) net neinformavo, ką ir kur išleido mūsų seniūnijai skirtus pinigus.“) (5 bendruomenės). Po vieną bendruomenę paminėjo, kad išduoda leidimus bendruomenės šventėms surengti ir suteikia ūkinę pagalbą, tvarkant aplinką.

Septynių bendruomenių teigimu, seniūnaičiai niekuo nepadedą („Seniūnaitė neįvykdė nei vieno įpareigojimo, sužlugdė rėmėjų paiešką, neužmezgė ryšių su verslininkais, iškreipia informaciją.“; „Dauguma seniūnaičių nedalyvauja organizuojamose priemonėse.“; „Seniūnaičiai niekuo nepadedą.“; „Teritorijos seniūnaitis yra ----piliėtis, gretimos seniūnaitijos yra įtakojamos bendruomenės veiklos bei vertybių.“; „Seniūnaičiai net ignoruoja. Pvz. kviečiami į talkas net neateina, organizuojant renginius-neprišideda.“; „Seniūnaičiai aktyvumo nerodo, tik dalyvauja VBT veikloje.“). Po dvi bendruomenės atsakė, kad apsiriboją VBT posėdžių veikla ir dalykiškai pataria. Po vieną bendruomenę atsakė, kad seniūnaičiai sprendžia, kaip panaudoti VBT lėšas; padeda spręsti kylančias problemas su valdžios institucijomis; suteikia informaciją tam tikrais klausimais pagal poreikį; dalyvauja rengiant projektus; padeda organizuoti kultūrinius renginius; reklamuoja bendruomenę.

Apibendrinant tyrimo rezultatus, galima teigti, kad seniūnija Vilniaus bendruomenėms padeda aplinkos tvarkymo darbuose ir išduoda leidimus organizuoti kultūrinius renginius. Penki respondentai teigė, kad seniūnija jokios pagalbos nesuteikia. Kai kurie seniūnaičiai bendruomenėms padeda spręsti kylančias problemas su valdžios institucijomis; pagal poreikį suteikia informaciją; dalyvauja rengiant projektus ir organizuojant kultūrinius renginius; tačiau septynios bendruomenės teigia, kad realios pagalbos jie mažai suteikia - tik apsiriboją VBT posėdžių veikla ir sprendimais, kaip panaudoti VBT lėšas.

Bendruomenės susiduria su sunkumais, todėl tyrimu buvo siekta išsiaiškinti, kas bendruomenėms sunkiausiai sekasi. Nustatyta, kad trūksta:

1. Aktyvių gyventojų (10 bendruomenės);
2. Projektų rašymo specialistų (3 bendruomenės);
3. Savanorių (3 bendruomenės);
4. Finansavimo (3 bendruomenės);
5. Bendradarbiavimo su savivaldybe (1 bendruomenė);
6. Gyventojų bendrų pastangų tvarkyti gyvenamojoje vietoje (1 bendruomenė);
7. Daugiau lietuviškos kultūrinės veiklos renginių (1 bendruomenė);
8. Ggyventojų apsaugos nuo gentifikacijos, atsikeliant naujiems turtingiems gyventojams ir didinant socialinę atskirtį (1 bendruomenė);
9. Paveldosauginių renginių (1 bendruomenė);

10. Pagalbos iš seniūnijos (1 bendruomenė).

Apibendrinant galima teigti, kad didžiajai daugumai Vilniaus bendruomenių sunkiausiai sekasi pritraukti aktyvių gyventojų, po tris bendruomenes paminėjo projektų rašymo specialistų ir savanorių trūkumą, rasti finansavimo, po vieną - bendradarbiavimo su savivaldybe, seniūnija, norėtusi daugiau lietuviškų kultūrinių ir paveldosauginių renginių, sprendžia klausimus, kaip apsaugoti bendruomenę nuo gyventojų gentrifikacijos, atsikeliant naujiems turtingiems gyventojams ir didinant socialinę atskirtį.

Svarbu buvo sužinoti, kokius sprendimus klausimus bendruomenės ketina deleguoti Vilniaus bendruomenių asociacijai. Nustatyta, kad bendruomenių lūkesčiai susiję su:

1. Bendradarbiavimu, partneryste su Lietuvos vietos bendruomenių organizacijų sąjunga (LVBOS), Lietuvos Vyriausybe, Seimu, savivaldybėmis (10 bendruomenių);
2. Informacijos apie skelbiamus projektus pateikimu (pvz. ES projektų rengimas ir įgyvendinimas) (6 bendruomenės);
3. Viešųjų ryšių politika, jos sklaida ir informacijos pateikimas plačiajai visuomenei (4 bendruomenės);
4. Mokymais, gebėjimų ugdymu (3 bendruomenės);
5. Vietos savivaldos įstatymo patobulinimu (2 bendruomenės);
6. Kultūriniais renginiais (2 bendruomenės);
7. Bendradarbiavimu ir sutelktumu (2 bendruomenės);
8. Finansiniu savarankiškumu (1 bendruomenė).

Apibendrinus tyrimo rezultatus, pagrindiniai klausimai, kuriuos deleguotų didžioji dauguma Vilniaus bendruomenių VBA, tai: bendradarbiavimo, partnerystės su LVBOS, Lietuvos Vyriausybe, Seimu, savivaldybėmis rezultatų viešinimo; informacijos apie skelbiamus projektus pateikimo. Kiek mažiau bendruomenių lūkesčių susiję su viešųjų ryšių politika, jos sklaida ir informacijos pateikimas plačiajai visuomenei; mokymai, gebėjimų ugdymas; vietos savivaldos įstatymo patobulinimo ir papildymo; kultūrinių renginių; bendradarbiavimo ir sutelktumo; finansinio savarankiškumo.

Nustatyta, kokios pagalbos bendruomenės tikisi iš LVBOS:

1. Bendradarbiavimo su Vyriausybe, Seimu, ministerijomis ir t.t. (6 bendruomenės);
2. Mokymų organizavimo (2 bendruomenės);
3. Įstatyminės bazės bendruomenėms tobulinimo (1 bendruomenė);
4. Savivaldos atkūrimo Lietuvoje (1 bendruomenė).

Apibendrinant galima teigti, kad trečdalis Vilniaus bendruomenių iš LVBOS tikisi bendradarbiavimo su Vyriausybe, Seimu ir ministerijomis. Kelioms bendruomenėms svarbi mokymų

organizavimo, įstatyminės bazės patobulinimo, projektų rengimo, savivaldos atkūrimo Lietuvoje pagalba.

Interviu su Vilniaus miesto bendruomenių pirmininkais metu buvo siekiama išsiaiškinti jų nuomonę apie tai, kas jiems svarbu, dalyvaujant viešajame valdyme, kas skatina gyventojus įsitraukti į savanorišką bendruomenės veiklą, kaip šiuo metu bendruomenės nariai dalyvauja viešajame valdyme ir kas pritrauktų naujų narių arba skatintų jau esamus aktyviau dalyvauti viešajame valdyme bei kokią viešojo valdymo inovacijų riziką bendruomenių pirmininkai įžvelgia (6 priedas, 7 priedas).

Bendruomenių pirmininkų nuomone, dalyvaujant viešajame valdyme yra svarbus gebėjimas identifikuoti problemas ir rasti visiems priimtina sprendimo būdą („*Viskas priklauso nuo iniciatyvumo ir gebėjimo identifikuoti problemas ir rasti visiems priimtina sprendimo būdą*“ (1)); kad pirmininko ryžtas sukurti gerovę atitiktų tos bendruomenės gyventojų lūkesčius („*Jeį pirmininko ryžtas sukurti gerovę savo bendruomenėje atitinka tos bendruomenės gyventojų lūkesčius, tai ir vadovaut - organizuot veiklą - lengviau, jei neatitinka, tai ir rezultatų nulis*“ (4)); kai bendruomenių pirmininkų veikla grindžiama savanoriškais pagrindais („*Visi bendruomenių pirmininkai yra savanoriai, jų veikla yra grindžiama savanoriškais pagrindais*“ (4)). Taip pat viešasis valdymas priklauso nuo šalia esančių bendraminčių, rėmėjų, savivaldos atstovų, seniūnijos požiūrio į bendruomenės gyvenimą („*<...> viešasis valdymas ypač priklauso nuo šalia esančių bendraminčių, rėmėjų, savivaldos atstovų, nuo seniūnijos požiūrio į bendruomenės gyvenimą. Vienas vedlys – kare ne vedlys*“ (4)) (7 lentelė).

7 lentelė. Svarbumas, dalyvaujan viešajame valdyme

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Kas svarbu dalyvaujant viešajame valdyme	Gebėjimas identifikuoti problemas ir rasti visiems priimtina sprendimo būdą	„Viskas priklauso nuo iniciatyvumo ir gebėjimo identifikuoti problemas ir rasti visiems priimtina sprendimo būdą“ (1)
	Pirmininko ryžtas sukurti gerovę atitinka tos bendruomenės gyventojų lūkesčius	„Jeį pirmininko ryžtas sukurti gerovę savo bendruomenėje atitinka tos bendruomenės gyventojų lūkesčius, tai ir vadovaut - organizuot veiklą - lengviau, jei neatitinka, tai ir rezultatų nulis“ (4)
	Bendruomenių pirmininkų veikla grindžiama savanoriškais pagrindais	„Visi bendruomenių pirmininkai yra savanoriai, jų veikla yra grindžiama savanoriškais pagrindais“ (4)
	Viešasis valdymas priklauso nuo šalia esančių bendraminčių, rėmėjų, savivaldos atstovų, seniūnijos požiūrio į bendruomenės gyvenimą.	„<...> viešasis valdymas ypač priklauso nuo šalia esančių bendraminčių, rėmėjų, savivaldos atstovų, nuo seniūnijos požiūrio į bendruomenės gyvenimą. Vienas vedlys – kare ne vedlys“ (4)

Apibendrinant bendruomenių pirmininkų nuomonę galima teigti, kad, dalyvaujant viešajame valdyme yra svarbus gebėjimas identifikuoti problemas ir rasti visiems priimtina sprendimo būdą;

kai pirmininko ryžtas sukurti gerovę atitinka tos bendruomenės gyventojų lūkesčius; bendruomenių pirmininkų veikla grindžiama savanoriškais pagrindais; viešasis valdymas priklauso nuo šalia esančių bendraminčių, rėmėjų, savivaldos atstovų, seniūnijos požiūrio į bendruomenės gyvenimą.

Interviu metu atsiskleidė, kas bendruomenės narius skatina įsitraukti į viešąjį valdymą. Bendruomenių pirmininkų nuomone, svarbus drąsus žvelgimas į ateitį („Tik drąsus žvelgimas į ateitį, jos planavimas <...> patraukia gyventojus jungtis ir prisidėti prie idėjų įgyvendinimo“. (1)), idėjų viešinimas („<...> tų idėjų viešinimas patraukia gyventojus jungtis ir prisidėti prie idėjų įgyvendinimo“. (1)), aktyvi vietos savivalda („Kuo vietos savivalda aktyviau reiškiasi, tuo daugiau žmonių patiki ir palaiko“. (1)) ir matomas rezultatas („<...> rezultatas yra labai svarbus motyvacinis veiksnys“. (6)) (8 lentelė).

8 lentelė. Bendruomenės narių įsitraukimo į viešąjį valdymą motyvai

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Narių įsitraukimo motyvai	Drąsus žvelgimas į ateitį	„Tik drąsus žvelgimas į ateitį, jos planavimas <...> patraukia gyventojus jungtis ir prisidėti prie idėjų įgyvendinimo“. (1)
	Idėjų viešinimas	„<...> tų idėjų viešinimas patraukia gyventojus jungtis ir prisidėti prie idėjų įgyvendinimo“. (1)
	Vietos savivaldos aktyvumas	„Kuo vietos savivalda aktyviau reiškiasi, tuo daugiau žmonių patiki ir palaiko“. (1)
	Rezultatas	„<...> rezultatas yra labai svarbus motyvacinis veiksnys“. (6)

Apibendrinant bendruomenių pirmininkų nuomonę galima teigti, kad bendruomenės narius skatina įsitraukti į viešąjį valdymą drąsiai žvelgiant į ateitį, bendruomenės idėjų viešinimas, aktyvi vietos savivalda ir gyventojams matomas rezultatas.

Bendruomenių pirmininkai atskleidė, kad dalyvauti bendruomenės veikloje gali visi norintys vietos gyventojai, kurie gali jungtis ir į bendruomenės tarybą („Viešumas ir projektų išankstinis pateikimas, jų svarstymas, nuomonių išklausa vyksta be skubos, tarsi natūralus procesas. Jo metu kiekvienas aktyviau besidomintis gali įsijungti į bendruomenės tarybą ar tiesiog į darbo grupę.“ (1); „Į bendruomenės tarybą renkame ir jau kitur turinčius visuomeninius postus - Vilniaus „Bočių“ Karoliniškių skyriaus pirmininkę, neįgaliųjų skyriaus pirmininkę, porą seniūnaičių ir kitus kur nors dalyvaujančius. Taip visi kartu lengviau suorganizuojam gausesnes šventes, kitas priemones.“ (3); „Dalyvavimas pasireiškia per narių domėjimąsi atskiromis sritimis, kaip antai – paveldas, teritorijų planavimas ir plėtra, bendruomenės gyvenamos teritorijos gerbūvio tvarkymas ir pan.“ (6)). Bendruomenės nariai kviečiami į susirinkimus, atvirus tarybos posėdžius („Bendruomenės tinklalapyje ir facebook socialiniuose tinkluose viešai skelbiam viską, kas vyksta, veiklos planus, ataskaitas, kviečiame į susirinkimus, kartą per mėnesį darome atvirus tarybos posėdžius <...>.“ (1)), o visų bendruomenės narių dalyvavimas pasireiškia per juos atstovaujančią bendruomenę

(„Bendruomenės narių dalyvavimas viešame valdyme pasireiškia per juos atstovaujančią bendruomenę, bendruomenei teikiant narių apibendrintus pasiūlymus viešojo valdymo srityje viešojo administravimo subjektams, o taip pat skundžiant viešojo administravimo subjektų priimtus sprendimus, kuriais gali būti pažeistos bendruomenės narių teisės, o taip pat įgyvendinant viešojo administravimo subjektų sutartinių santykių pagrindu pavestas funkcijas, kurių realizavimui viešojo administravimo subjektai priiminėja sprendimus.“ (2)) (9 lentelė).

9 lentelė. Bendruomenės narių dalyvavimo galimybės viešajame valdyme

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Bendruomenės narių dalyvavimas viešajame valdyme	Kiekvienas gali jungtis į bendruomenės tarybą	(„Viešumas ir projektų išankstinis pateikimas, jų svarstymas, nuomonių išklausymas vyksta be skubos, tarsi natūralus procesas. Jo metu kiekvienas aktyviau besidomintis gali įsijungti į bendruomenės tarybą ar tiesiog į darbo grupę.“ (1); „Į bendruomenės tarybą renkame ir jau kitur turinčius visuomeninius postus - Vilniaus „Bočių“ Karoliniškių skyriaus pirmininkę, neįgaliųjų skyriaus pirmininkę, porą seniūnaičių ir kitus kur nors dalyvaujančius. Taip visi kartu lengviau suorganizuojam gausnes šventes, kitas priemones.“ (3); „Dalyvavimas pasireiškia per narių domėjimąsi atskiromis sritimis, kaip antai – paveldas, teritorijų planavimas ir plėtra, bendruomenės gyvenamos teritorijos gerbūvio tvarkymas ir pan.“ (6)
	Kviečiami į susirinkimus, atvirus tarybos posėdžius	„Bendruomenės tinklalapyje ir facebook socialiniuose tinkluose viešai skelbiam viską, kas vyksta, veiklos planus, ataskaitas, kviečiame į susirinkimus, kartą per mėnesį darome atvirus tarybos posėdžius <...>.“ (1)
	Narių dalyvavimas pasireiškia per juos atstovaujančią bendruomenę	„Bendruomenės narių dalyvavimas viešame valdyme pasireiškia per juos atstovaujančią bendruomenę, bendruomenei teikiant narių apibendrintus pasiūlymus viešojo valdymo srityje viešojo administravimo subjektams, o taip pat skundžiant viešojo administravimo subjektų priimtus sprendimus, kuriais gali būti pažeistos bendruomenės narių teisės, o taip pat įgyvendinant viešojo administravimo subjektų sutartinių santykių pagrindu pavestas funkcijas, kurių realizavimui viešojo administravimo subjektai priiminėja sprendimus.“ (2)

Apibendrinant bendruomenių pirmininkų nuomonę galima teigti, kad dalyvauti bendruomenės veikloje gali visi norintys vietos gyventojai, kurie gali jungtis ir į bendruomenės tarybą. Bendruomenės nariai kviečiami į susirinkimus, atvirus tarybos posėdžius, o visų bendruomenės narių dalyvavimas pasireiškia per juos atstovaujančią bendruomenę.

Interviu metu nustatyta, kas skatintų bendruomenės narius ateityje aktyviau įsijugti ir dalyvauti viešajame valdyme. Pasak bendruomenių pirmininkų, viskas priklauso nuo pačių gyventojų („Mes galime siūlyti daug ir manau, kad tai darome pastoviai. Tik deja mūsų nieks iš valdžios atstovų negirdi, tai apie ką galima kalbėti toliau ir taip viskas jau laikosi ant mūsų didelio ryžto ir

atsidavimo bendruomenės veiklai – savanoriškais pagrindais, kiek tai dar tęsis nežinau, bet aš jau dirbu savo bendruomenėje 8 metai ir matau, kad viskas priklauso tik nuo mūsų pačių.“ (4)), taip pat skatintų pasiekiami rezultatai („Kuo daugiau bendruomenė galėtų pasiekti realių rezultatų, tuo būtų didesnis stimulus dalyvauti viešame valdyme (dabartiniu metu vyraujanti viešojo administravimo subjektų priimtų ar norimų priimti sprendimų atžvilgiu nuomonė – „vis tiek nieko negalima padaryti“, kuri labai dažnai pasitvirtina).“ (2)), savivaldos įstatyminės bazės tobulinimas („Keisti savivaldos įstatymą, jame numatant, valdymo sistemos decentralizaciją (5); „Bendradarbiavimo sutartis su vietos savivaldybe, nes nūdienos įstatyminė bazė nesudaro prielaidų bendruomėms realiai dalyvauti viešajame valdyme.“ (6)), idėjų generavimas ir įgyvendinimas („Nebijoti svajoti, tai užsirašyti, viešinti ir siekti. Pakeliui atsiras kas padeda ir palaiko.“ (1); „Bendruomenės turi inicijuoti ir įgyvendinti idėjas, leidžiančias konkuruoti su didžiais prekybos centrais, propaguoti sveikos gyvensenos ir sveikos mitybos idėjas.“ (5)), turimos patalpos („Bendruomenės turi turėti patalpas.“ (5)) (10 lentelė).

10 lentelė. Motyvatoriai, kurie skatintų bendruomenes aktyviau dalyvauti viešajame valdyme

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Motyvai, skatinsiantys bendruomenes aktyviau dalyvauti viešajame valdyme	Rezultatų pasiekimas	„Kuo daugiau bendruomenė galėtų pasiekti realių rezultatų, tuo būtų didesnis stimulus dalyvauti viešame valdyme (dabartiniu metu vyraujanti viešojo administravimo subjektų priimtų ar norimų priimti sprendimų atžvilgiu nuomonė – „vis tiek nieko negalima padaryti“, kuri labai dažnai pasitvirtina).“ (2)
	Viskas priklauso tik nuo mūsų pačių	„Mes galime siūlyti daug ir manau, kad tai darome pastoviai. Tik deja mūsų nieks iš valdžios atstovų negirdi, tai apie ką galima kalbėti toliau ir taip viskas jau laikosi ant mūsų didelio ryžto ir atsidavimo bendruomenės veiklai – savanoriškais pagrindais, kiek tai dar tęsis nežinau, bet aš jau dirbu savo bendruomenėje 8 metai ir matau, kad viskas priklauso tik nuo mūsų pačių.“ (4)
	Savivaldos įstatyminės bazės tobulinimas	„Keisti savivaldos įstatymą, jame numatant, valdymo sistemos decentralizaciją (5) „Bendradarbiavimo sutartis su vietos savivaldybe, nes nūdienos įstatyminė bazė nesudaro prielaidų bendruomėms realiai dalyvauti viešajame valdyme.“ (6)
	Patalpos	„Bendruomenės turi turėti patalpas.“ (5)
	Idėjų generavimas	„Nebijoti svajoti, tai užsirašyti, viešinti ir siekti. Pakeliui atsiras kas padeda ir palaiko.“ (1) „Bendruomenės turi inicijuoti ir įgyvendinti idėjas, leidžiančias konkuruoti su didžiais prekybos centrais, propaguoti sveikos gyvensenos ir sveikos mitybos idėjas.“ (5)

Apibendrinant bendruomenių pirmininkų nuomonę galima teigti, kad bendruomenės narius ateityje aktyviau įsijugti ir dalyvauti viešajame valdyme skatintų pasiekiami rezultatai, savivaldos įstatyminės bazės tobulinimas, idėjų generavimas ir įgyvendinimas, turimos patalpos, o viskas priklauso nuo pačių gyventojų.

Interviu metu bendruomenių pirmininkų buvo prašoma pateikti savo įžvalgas, kokia galima, jų nuomone, viešojo valdymo inovacijų rizika. Buvo įvardintos šios rizikos: viešojo valdymo sustabarėjimas, savivaldos įstatyme neapibrėžta veikla, per didelė valdžios galių centralizacija, subsidiarumo nebuvimas („Savivaldos įstatyme neapibrėžta veikla visada gali būti ignoruojama ir nepalaikoma nei moraliai, nei finansiškai.“ (1); „Bet kuri inovacija yra rizika, tačiau dabar didesnes rizikas kelia mūsų viešojo valdymo sustabarėjimas, per didelė valdžios galių centralizacija ir subsidiarumo nebuvimas tarp bendruomenių, vietos ir valstybės valdžios.“ (6)); savivaldybės administracijos nesitarimas su visuomene ir Savivaldybės administracijos nepriėmimas kitokios nuomonės („Ramiuose, seniai pastatytuose rajonuose išjudinti visuomenę sudėtinga, nes savivaldybės administracija nesitaria su visuomene. Turėtų būti kaip pav. Kopenhagoje, savivaldybė birželio mėn viešai paskelbia kitų metų biudžeto projektą, iki rugsėjo pabaigos vyksta vieši svarstymai, siūlymai, po to atsižvelgiant į visuomenės pastabas, parengiamas galutinis kitų inovacijų planas, dažnai su dideliais pataisymais. Taip apsprendžiami ir kiti veiklos aspektai. Tik tokiu būdu galima pasiekti gerų viešojo valdymo rezultatų. Pas mus lyg ir bandoma pateikti svarstyti bendruosius, specialiuosius planus, tačiau tai dėl akių, todėl didžioji aktyviosios visuomenės dalis nusivylusi, nes jų nuomonės nereikia, visuomeninių komisijų, bendruomenių nuomonės taip pat, jeigu neatitinka administracijos nuomonės nepriimamos, o valdančioji dauguma balsuoja, kaip Meras reguliuoja.“ (3)); bendruomenių prisiimtų įsipareigojimų neįvykdymas, viešojo administravimo subjektų autoriteto menkinimas („Didžioji dauguma inovacijų yra rizikingos, tačiau jos ir yra progreso pagrindas, todėl inovacijų rizika turėtų būti prisiimama. Galimos rizikos dėl atskirų bendruomenių prisiimtų įsipareigojimų neįvykdymo, viešojo administravimo subjektų autoriteto menkinimo.“ (2)); seniūnijos nepasitikėjimas bendruomene ir konkurencijos baimė („Kol viskas vyksta mėgėjiškame lygyje, seniūnija tai palaiko ir „užsidirba“ sau nuopelnus, nors veikloje visiškai nedalyvauja. Kai tik reikalai tampa rimtesni, atsiranda nepasitikėjimas ir konkurencijos baimė. Priežastis viena - todėl ir kyla nepasitikėjimas, nes nežinia, kas vyksta - tolygu kontrolės praradimui.“ (1)); lyderių „perdegimas“, aplinkinių pasyvumas, valdininkų nepasitikėjimas, reikalų vilkinimas („Perdėtas atsidavimas ir lyderių „perdegimas“, veikla be atlygio (moralinio ar materialinio gali pavirsti vergove), aplinkinių pasyvumas ir valdininkų nepasitikėjimas, reikalų vilkinimas (geležinių klumpių nešiojimas) tampa nepakeliama našta privedanti prie nusivylimo.“ (1)); jaunimo motyvacijos nebuvimas savanoriškai veiklai („Riziką matau tame, kad jaunimas neturi tokios motyvacijos savanoriškai veiklai, kaip mūsų kartos žmonės. Kiek mes dar stengsimės įnešti inovacijas į bendruomenės veiklą, tai ir džiaugsimės tuo, bet mes ne „geležiniai“ robotai, kurie turi sutelkti visą savo bendruomenę inovacijom, kurių ir tai dar ne visi geranoriškai priima.“ (4) (11 lentelė).

11 lentelė. Galima viešojo valdymo inovacijų rizika

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Viešojo valdymo inovacijų rizika	Lyderių „perdegimas“	„Perdėtas atsidavimas ir lyderių „perdegimas“, veikla be atlygio (moralinio ar materialinio gali pavirsti vergove), aplinkinių pasyvumas ir valdininkų nepasitikėjimas, reikalų vilkinimas (geležinių klumpių nešiojimas) tampa nepakeliamą našta privedanti prie nusivylimo.“ (1)
	Aplinkinių pasyvumas	
	Valdininkų nepasitikėjimas	
	Reikalų vilkinimas	
	Seniūnijos nepasitikėjimas bendruomene ir konkurencijos baimė	„Kol viskas vyksta mėgėjiškame lygyje, seniūnija tai palaiko ir „užsidirba“ sau nuopelnus, nors veikloje visiškai nedalyvauja. Kai tik reikalai tampa rimtesni, atsiranda nepasitikėjimas ir konkurencijos baimė. Priežastis viena - todėl ir kyla nepasitikėjimas, nes nežinia, kas vyksta - tolygu kontrolės praradimui.“ (1)
	Bendruomenių prisiimtų įsipareigojimų neįvykdymas	„Didžioji dauguma inovacijų yra rizikingos, tačiau jos ir yra progreso pagrindas, todėl inovacijų rizika turėtų būti prisiimama. Galimos rizikos dėl atskirų bendruomenių prisiimtų įsipareigojimų neįvykdymo, viešojo administravimo subjektų autoriteto menkinimo.“ (2)
	Viešojo administravimo subjektų autoriteto menkinimas	
	Savivaldybės administracijos nesitarimas su visuomene	„Ramiuose, seniai pastatytuose rajonuose išjudinti visuomenę sudėtinga, nes savivaldybės administracija nesitaria su visuomene. Turėtų būti kaip pav. Kopenhagoje, savivaldybė birželio mėn viešai paskelbia kitų metų biudžeto projektą, iki rugsejo pabaigos vyksta vieši svarstymai, siūlymai, po to atsižvelgiant į visuomenės pastabas, parengiamas galutinis kitų inovacijų planas, dažnai su dideliais pataisymais. Taip apsprendžiami ir kiti veiklos aspektai. Tik tokiu būdu galima pasiekti gerų viešojo valdymo rezultatų. Pas mus lyg ir bandoma pateikti svarstyti bendruosius, specialiuosius planus, tačiau tai dėl akių, todėl didžioji aktyviosios visuomenės dalis nusivylusi, nes jų nuomonės nereikia, visuomeninių komisijų, bendruomenių nuomonės taip pat, jeigu neatitinka administracijos nuomonės nepriimamos, o valdančioji dauguma balsuoja, kaip Meras reguliuoja.“ (3)
Savivaldybės administracijos nepriėmimas kitokios nuomonės		
Jaunimo motyvacijos nebuvimas savanoriškai veiklai	„Riziką matau tame, kad jaunimas neturi tokios motyvacijos savanoriškai veiklai, kaip mūsų kartos žmonės. Kiek mes dar stengsimės įnešti inovacijas į bendruomenės veiklą, tai ir džiaugsimės tuo, bet mes ne „geležiniai“ robotai, kurie turi sutelkti visą savo bendruomenę inovacijom, kurių ir tai dar ne visi geranoriškai priima.“ (4)	
Viešojo valdymo sustabarėjimas	„Savivaldos įstatyme neapibrėžta veikla visada gali būti ignoruojama ir nepalaikoma nei moraliai, nei finansiškai.“ (1) „Bet kuri inovacija yra rizika, tačiau dabar didesnes rizikas kelia mūsų viešojo valdymo sustabarėjimas, per didelę valdžios galių centralizacija ir subsidiarumo nebuvimas tarp bendruomenių, vietos ir valstybės valdžios.“ (6)	
Savivaldos įstatyme neapibrėžta veikla		
Per didelę valdžios galių centralizacija		
Subsidiarumo nebuvimas		

Apibendrinant bendruomenių pirmininkų nuomonę galima teigti, kad viešojo valdymo inovacijų rizika: viešojo valdymo sustabarėjimas, savivaldos įstatyme neapibrėžta veikla, per didelę valdžios galių centralizacija, subsidiarumo nebuvimas; savivaldybės administracijos nesitarimas su

visuomene ir Savivaldybės administracijos nepriėmimas kitokios nuomonės; bendruomenių prisiimtų įsipareigojimų neįvykdymas, viešojo administravimo subjektų autoriteto menkinimas; Seniūnijos nepasitikėjimas bendruomene ir konkurencijos baimė; lyderių „perdegimas“, aplinkinių pasyvumas, valdininkų nepasitikėjimas, reikalų vilkinimas; jaunimo motyvacijos nebuvimas savanoriškai veiklai.

4.3. Tyrimo rezultatus apibendrinančios išvados

Atlikus Dzūkijos etnografinės srities devyniolikos bendruomenių dokumentų analizę nustatyta, kad:

- didžiosios dalies bendruomenių tikslų yra bendruomenės narių socialinių poreikių tenkinimas ir problemų sprendimas, bendruomenės narių pilietinio aktyvumo skatinimas ir plėtra, bendruomenės narių atstovavimas, bendruomenių bendradarbiavimas, kultūros puoselėjimas ir paveldo saugojimas, gyvenamosios aplinkos puoselėjimas ir gyventojų gerbūvio poreikių tenkinimas;

- mažiau nei pusė bendruomenių susiduria su šiais sunkumais: mažu bendruomenės narių aktyvumu, lėšų trūkumu, bendruomenių sumanymų įgyvendinimui, stokoja bendradarbiavimo su valstybinėmis institucijomis ir pareigūnais, pasigenda paslaugų (socialinės pagalbos, vaikų priežiūros, patalpų, susisiekimo) bendruomenės nariams;

- beveik pusė bendruomenių, siekdamos gerinti dabartinę situaciją, planuoja daugiau dėmesio skirti gerbūvio sukūrimui, pilietinio sąmoningumo ir bendruomenių aktyvumo skatinimui, bendradarbiavimui su valdžios institucijomis ir kitomis organizacijomis, mažiau nei pusė bendruomenių planuoja skirti dėmesį kultūros ugdymui, tradicijų puoselėjimui, verslumo ugdymui, bendruomenės narių tarpusavio santykių ir su bendraminčiais, gyvenančiais kitur, harmonizavimui.

Atlikus keturių aktyvių Vilniaus miesto bendruomenių dokumentų analizę, nustatyta, kad:

- bendruomenės kuria bendruomenės tradicijas, padedančias apjungti bendruomenę; atstovauja bendruomenės narių interesus; padeda gyventojams svarstant ir sprendžiant aktualius bendruomenei klausimus;

- bendruomenėms trūksta norinčių dirbti savanorių, lėšų, sudėtingai sprendžiamos vietos problemos, pasigendama sklandaus bendradarbiavimo su miesto valdžia;

- bendruomenės linkusios bendradarbiauti su valstybinėmis įstaigomis, kitomis Lietuvos ir užsienio bendruomenėmis, švietimo įstaigomis, policijos komisariatu, poliklinika, biblioteka, labdaros fondu, nevyriausybinėmis organizacijomis;

- didelį dėmesį bendruomenės ketina skirti bendruomenės problemų sprendimui, tarpusavio santykių gerinimui, aplinkos tvarkymui, kultūrinės ir meninės veiklos plėtojimui, pilietinio sąmoningumo skatinimui, bendradarbiavimui su valstybinėmis institucijomis.

Apibendrinus Vilniaus bendruomenių asociacijos tyrimo rezultatus, galima teigti, kad:

- trečdalis bendruomenių tikslai yra noras kurti saugią, kokybišką gyvenamąją aplinką; vos kelios bendruomenės paminėjo: kurti tradicijas; atstovauti gyventojams vietos savivaldos bei kitose valdžios institucijose; burti rajone gyvenančius ir dirbančius asmenis; bendradarbiaujant su analogiškais bendruomenėmis Lietuvoje bei užsienyje; pritraukti jaunimą bei senjorus aktyviam ir turiningam laisvalaikio praleidimui.

- daugelio bendruomenių veiklos vizijos yra kultūrinio gyvenimo, užimtumo ir saviraiškos skatinimas; visuomenėje bei valdžios institucijose vietos bendruomenės interesų atstovavimas ir gynimas. Mažiau nei pusės bendruomenių vizijoje atsispindi saugios ir patogios gyvenamosios aplinkos kūrimas; bendruomeniškumo, savitarpio bendravimo, pagalbos vystymas; vaikų, jaunimo bei pagyvenusių asmenų užimtumo ir tobulėjimo galimybių vystymas; dalyvavimas detaliųjų planų aptarime, rengiant mikrorajono teritorijos, kūrime, siekiant ginti bendruomenės narių ir žemės savininkų interesus; palaipsnis perėjimas prie vietos savivaldos (seniūnijos įkūrimo) ir daugiafunkcinio bendruomenės centro įkūrimo; savanoriškos veiklos aktyvinimas.

- bendruomenės gyventojai labiausiai vertina kuriamą saugią ir jaukią mikrorajonų aplinką, organizuojamus įvairius kultūrinius renginius. Kiek mažiau dėmesio skiria dirbui su jaunimu ir senjorais, spaudos leidinių leidybai, bendradarbiavimui su valstybinėmis institucijomis bei bendruomenėmis, dalyvavimui projektinėje veikloje.

- bendruomenės nariai yra aktyviausi, kai organizuojami tradiciniai kultūriniai ir sporto renginiai, svarstomi teritorijos plėtros vystymo projektai. Mažiau aktyvūs, kai vykdomos talkos, informacijos sklaida per visuomenės informavimo priemones, buvusių žemės savininkų žemės gražinimo veikla.

- seniūnija bendruomenėms padeda aplinkos tvarkymo darbuose ir išduoda leidimus organizuoti kultūrinius renginius. Penki respondentų teigė, kad seniūnija jokios pagalbos nesuteikia. Kai kurie seniūnaičiai bendruomenėms padeda spręsti kylančias problemas su valdžios institucijomis; pagal poreikį suteikia informaciją; dalyvauja rengiant projektus ir organizuojant kultūrinius renginius; tačiau septynios bendruomenės teigia, kad realios pagalbos jie mažai suteikia - tik atsiriboja VBT posėdžių veikla ir sprendimais, kaip panaudoti VBT lėšas.

- didžiajai daugumai bendruomenių sunkiausiai sekasi pritraukti aktyvių gyventojų, po tris bendruomenės paminėjo projektų rašymo specialistų ir savanorių trūkumą, rasti finansavimo, po vieną - bendradarbiavimo su savivaldybe, seniūnija, norėtusi daugiau lietuviškų kultūrinių ir

paveldosauginių renginių, sprendžia klausimus, kaip apsaugoti bendruomenę nuo gyventojų gentrifیکacijos, atsikeliant naujiems turtingiems gyventojams ir didinant socialinę atskirtį.

- pagrindiniai klausimai, kuriuos deleguotų didžioji dauguma bendruomenių VBA, tai: bendradarbiavimo, partnerystės su LVBOS, Lietuvos Vyriausybe, Seimu, savivaldybėmis rezultatų viešinimo; informacijos apie skelbiamus projektus pateikimo. Kiek mažiau bendruomenių lūkesčių susiję su viešųjų ryšių politika, jos sklaida ir informacijos pateikimas plačiajai visuomenei; mokymai, gebėjimų ugdymas; vietos savivaldos įstatymo patobulinimo ir papildymo; kultūrinių renginių; bendradarbiavimo ir sutelktumo; finansinio savarankiškumo; visi

- trečdalis bendruomenių iš LVBOS tikisi bendradarbiavimo su Vyriausybe, Seimu ir ministerijomis. Kelios bendruomenės svarbi mokymų organizavimo, įstatyminės bazės patobulinimo, projektų rengimo, savivaldos atkūrimo Lietuvoje pagalba.

Apibendrinant bendruomenių pirmininkų nuomonę galima teigti, kad:

- dalyvaujant viešajame valdyme yra svarbus gebėjimas identifikuoti problemas ir rasti visiems priimtina sprendimo būdą; kai pirmininko ryžtas sukurti gerovę atitinka tos bendruomenės gyventojų lūkesčius; bendruomenių pirmininkų veikla grindžiama savanoriškais pagrindais; viešasis valdymas priklauso nuo šalia esančių bendraminčių, rėmėjų, savivaldos atstovų, seniūnijos požiūrio į bendruomenės gyvenimą;

- bendruomenės narius skatintų įsitraukti į viešąjį valdymą drąsa žvelgiant į ateitį, bendruomenės idėjų viešinimas, aktyvi vietos savivalda ir gyventojams matomas rezultatas;

- dalyvauti bendruomenės veikloje gali visi norintys vietos gyventojai, kurie gali jungtis ir į bendruomenės tarybą. Bendruomenės nariai kviečiami į susirinkimus, atvirus tarybos posėdžius, o visų bendruomenės narių dalyvavimas pasireiškia per juos atstovaujančią bendruomenę;

- bendruomenės narius ateityje aktyviau įsijugti ir dalyvauti viešajame valdyme skatintų skatintų pasiekiami rezultatai, savivaldos įstatyminės bazės tobulinimas, idėjų generavimas ir įgyvendinimas, turimos patalpos, o viskas priklauso nuo pačių gyventojų;

- viešojo valdymo inovacijų rizika: viešojo valdymo sustabarėjimas, savivaldos įstatyme neapibrėžta veikla, per didelę valdžios galių centralizacija, subsidiarumo nebuvimas; savivaldybės administracijos nesitarimas su visuomene ir Savivaldybės administracijos nepriėmimas kitokios nuomonės; bendruomenių prisiimtų įsipareigojimų neįvykdymas, viešojo administravimo subjektų autoriteto menkinimas; Seniūnijos nepasitikėjimas bendruomene ir konkurencijos baimė; lyderių „perdegimas“, aplinkinių pasyvumas, valdininkų nepasitikėjimas, reikalų vilkinimas; jaunimo motyvacijos nebuvimas savanoriškai veiklai.

IŠVADOS IR SIŪLYMAI

1. Naujojo viešojo valdymo sąlygomis institucijos orientuojasi į aiškius tikslus ir rezultatus piliečiams bei paslaugų gavėjams, veikia efektyviai, atlikdamos aiškiai apibrėžtas funkcijas ir vaidmenis, laikosi vertybių, priima kompetentingus ir skaidrius sprendimus, ugdo gebėjimus, įtraukia piliečius. Gerasis viešasis valdymas turi užtikrinti tinkamą tarpininkavimą tarp skirtingų visuomenės interesų, siekiant visos visuomenės poreikius geriausiai atitinkančio konsensuso, kuris turi būti pagrįstas ilgalaikė perspektyva ir strategija, atspindinčiomis istorinį, kultūrinį ir socialinį kontekstą ir integruojančiomis ekonominį ir ekologinį aspektus. Nepaisant Naujojo viešojo valdymo esminių savybių (atvirumo, prieinamumo, atskaitomybės, įtraukiamumo, numatomumo ir skaidrumo) universalumo, jos gali kisti atsižvelgiant į nacionalinės teisės sistemą, tačiau jos stiprios tarptautinės teisės dokumentuose, ginančiuose žmogaus teises. Tam, kad Naujasis viešasis valdymas veiktų darnaus vystymosi keliu, jis dar turi remtis tvirtomis aplinkos apsaugos, socialine ir ekonomine politikomis, demokratinėmis, į piliečių poreikius reaguojančiomis institucijomis, teisės normomis, antikorupcinėmis priemonėmis, lyčių lygybe ir investicijoms imlia aplinka.

2. Europos Sąjungos inovacinės politikos dokumentais siekiama padėti Europos Sąjungos narėms plėtoti pažangesnį požiūrį į inovacijas. Toks požiūris inovacijas paverstų svarbiausiu politikos tikslu, kuris skatintų ir remtų inovacijas, Europos Sąjungos ir regioninį/ nacionalinį bendradarbiavimą ir reguliariai stebėtų vykdomą pažangą. Europos Sąjungos dokumentai ir vykdoma politika yra svarbūs apibrėžiant inovacijos sampratą ir inovacijų politikos pagrindines priemones. Jie nurodo pagrindines gaires ir teikia paramą toms sritims, kur inovacijų diegimas yra būtinas. Lietuva, būdama Europos Sąjungos dalimi, turi galimybę siekti jos paramos, įgyvendinant nacionalinę šalies inovacijų politiką. Europos Sąjungos inovacijų politika atitinka daugumą inovacijas skatinančių veiksnių, ypač bendradarbiavimo tarp verslo įmonių ir mokslo bei pačių verslo įmonių, ir šis skatinimas gali būti vienas pagrindinių veiksnių, kuris sudaro prielaidas kurti naujas idėjas ir naujoves. Mokslininkai apibendrina, kad dauguma autorių inovacijų sistemą suvokia kaip bendrą visumą, kurią sudaro tarpusavyje sąveikaujančios institucijos, siekiančios skatinti inovacinės veiklos plėtrą. Inovacijų infrastruktūros grupuotinos į lygmenis (inovacijų politikos, inovacijų valdymo, inovacijų infrastruktūros organizacijos), tipus (produkto inovacija; veiklos inovacija; organizacinė inovacija; rinkos inovacija), skirtomos pagal turinį, įgyvendinimo lygį, įgyvendinimo mastą, naujumo lygį, organizacines ypatybes, pobūdį, galutinį rezultatą, poveikį. Inovacijos viešajame administravime sąlygojamos pasaulinių raidos tendencijų: technologijų pažangos, didėjančios demokratizacijos vaidmens ir ekonominės bei politinės globalizacijos. Visa tai lemia, kad

didėja viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimo vaidmuo ir intensyviai keičiasi viešojo administravimo organizacijų veiklos pobūdis. Esminiais inovatyvių socialiai orientuotų sprendimų veiksmams ir faktoriams įvairiuose modeliuose dažniausiai išskiriami: įgyvendinimo tikslų ir uždavinių inovatyvumas, tarporganizacinės sąveikos būtinumas, informacinės sklaidos, tarporganizacinės komunikacijos, tinkamos lyderystės, sistemingos stebėsenos užtikrinimas, kontrolės ir vertinimo sistemų funkcionavimas, sistemingas inovacinių pokyčių valdymo procesų atnaujinimas naujomis idėjomis, inovaciniai projektai. Kintantis inovacijų vaidmuo viešajame administravime reiškiasi valstybės valdymo ir administravimo pokyčiais. Viešajame valdyme, siekiant užtikrinti inovacijų sėkmę, būtina valdyti riziką, išbandyti inovacinius procesus ir paslaugas.

3. Funkcionali vietos bendruomenė - grupė žmonių, gyvenančių apibrėžtoje teritorijoje ir atliekančių tam tikrus veiksmus tos vietos labui, todėl atsiranda bendri interesai ir vidinis jausmas, kad jie priklauso tai pačiai žmonių grupei. Gyventojų dalyvavimas galėtų būti vertinamas ir kaip sudėtinė teisės dalyvauti valdant savo šalį – principo, apibūdinančio demokratinės valstybės santykius su piliečiais – dalis. Piliečių dalyvavimo sprendimų priėmimo procese sąvoka suprantama kaip valdžios institucijos sprendimų priėmimo metodas, pagrįstas atskirų piliečių, suinteresuotų piliečių grupių (interesų grupių) įtraukimu į sprendimų rengimo, svarstymo, derinimo, priėmimo procedūrą teisės aktų nustatytais būdais, siekiant, kad jų bendri lūkesčiai, patirtis, norai bei interesai būtų visapusiškai išnagrinėti ir įvertinti prieš priimant sprendimus. Tam, kad piliečių dalyvavimo sprendimų priėmimo procesas būtų efektyvus ir kokybiškas, piliečių dalyvavimo sprendimų priėmimo procesas turi būti teisiškai reglamentuotas. Savivaldžios (vietos) bendruomenės veikimas ypač priklauso nuo vietos valdžios (mero, seniūno) požiūrio į valdymo decentralizavimą, taip pat nuo vietos bendruomenės neformalių lyderių požiūrio į atsakomybės prisiėmimo sprendžiant vietos problemas, vietos bendruomenės vietos politikos supratimo lygio ir nuo praktinės sėkmės vietos bendruomenėje, sprendžiant įvairias vietos problemas. Vietos bendruomenės funkcionalumui įtakos turi tam tikri veiksniai ir atliekami veiksmai, tačiau svarbiausias – gyventojų aktyvumas. Atsižvelgiant į steigėją, skirtingi bendruomenių centrų ne tik valdymo, finansavimo modeliai, tikslinės klientų grupės, bet ir darbuotojų skaičius bei centrų veiklos apimtis. Tačiau išryškėja visų centrų pagrindinis tikslas – noras padėti vietos bendruomenės nariams, teikti visoms gyventojų grupėms socialines, psichologines, edukacines paslaugas.

4. Tyrimu nustatyta:

- Bendruomenėms, dalyvaujančioms viešajame valdyme, yra svarbu, kad bendruomenių narių veikla grindžiama savanoriškais pagrindais; kad pirmininko ryžtas sukurti gerovę atitiktų tos bendruomenės gyventojų lūkesčius; kad viešasis valdymas priklausytų nuo šalia esančių bendraminčių,

rėmėjų, savivaldos atstovų, seniūnijos požiūrio į bendruomenės gyvenimą; svarbus gebėjimas identifikuoti problemas ir rasti visiems priimtina sprendimo būdą;

- Didžiosios dalies bendruomenių tikslai, kuriuos įgyvendina, yra bendruomenės narių atstovavimas vietos savivaldos bei kitose valdžios institucijose; bendruomenės narių, ypač jaunimo ir senjorų, pilietinio aktyvumo skatinimas; bendruomenių su analogiškais bendruomenėmis Lietuvoje bei užsienyje bendradarbiavimas; bendruomenės narių socialinių poreikių tenkinimas (kultūros, tradicijų puoselėjimas, paveldo saugojimas, saugios gyvenamosios aplinkos kūrimas ir puoselėjimas, gyventojų gerbūvio poreikių tenkinimas) ir bendruomenei aktualių problemų sprendimas;

- Bendruomenių gyventojai labiausiai palaiko ir vertina kuriamą saugią ir jaukią mikrorajonų aplinką; organizuojamus įvairius kultūrinius ir sporto renginius; dalyvauja svarstant teritorijos plėtros vystymo projektus. Kiek mažiau dėmesio skiria darbui su jaunimu ir senjorais; informacijos sklaidai per visuomenės informavimo priemones ir spaudos leidinių leidybai; bendradarbiavimui su valstybinėmis institucijomis bei bendruomenėmis; dalyvavimui projektinėje veikloje; buvusių žemės savininkų žemės grąžinimo veiklai;

- Šiuo metu bendruomenių veikloje dalyvauti gali visi norintys vietos gyventojai, kurie gali jungtis ir į bendruomenės tarybą. Bendruomenės nariai kviečiami į susirinkimus, atvirus tarybos posėdžius, o visų bendruomenės narių dalyvavimas pasireiškia per juos atstovaujančią bendruomenę. Bendruomenės narius į viešąjį valdymą įsitraukti šiuo metu motyvuoja aktyvi vietos savivalda ir gyventojams matomas rezultatas, bendruomenės idėjų viešinimas ir drąsus žvilgsnis į ateitį. Įsitraukti naujus narius arba jau esamus aktyviau dalyvauti viešajame valdyme paskatintų pasiekiami rezultatai, savivaldos įstatyminės bazės tobulinimas, idėjų generavimas ir įgyvendinimas, turimos patalpos, nes viskas priklauso nuo pačių gyventojų;

- Bendruomenės susiduria su šiais sunkumais: mažas bendruomenės narių ir savanorių aktyvumas, projektų rašymo specialistų ir lėšų trūkumas apsunkina bendruomenių sumanymų įgyvendinimą ir vietos problemų sprendimą; pasigendama sklandaus bendradarbiavimo su miesto valdžia, valstybinių institucijų pareigūnais, seniūnijomis; pasigendama paslaugų bendruomenės nariams (socialinės pagalbos, vaikų priežiūros, patalpų, susisiekimo). Atkreipiamas dėmesys, kad gyventojams norėtųsi daugiau lietuviškų kultūrinių ir paveldosauginių renginių, būtų sprendžiamas klausimas, kaip apsaugoti bendruomenę nuo gyventojų gentrifikacijos, atsikeliant naujiems turtingiems gyventojams ir didinant socialinę atskirtį;

- Bendruomenės linkusios bendradarbiauti su valstybinėmis įstaigomis (švietimo įstaigomis, policijos komisariatu, poliklinika, biblioteka), kitomis Lietuvos ir užsienio bendruomenėmis (labdaros fondu, nevyriausybinėmis organizacijomis). Seniūnija bendruomenėms padeda aplinkos

tvarkymo darbuose ir išduoda leidimus organizuoti renginius, nors beveik trečdalis respondentų teigia, kad seniūnija jokios pagalbos bendruomenėms nesuteikia. Kai kurie seniūnaičiai bendruomenėms padeda spręsti kylančias problemas su valdžios institucijomis; pagal poreikį suteikia informaciją; dalyvauja rengiant projektus ir organizuojant kultūrinius renginius; tačiau trečdalis respondentų teigia, kad realios pagalbos jie mažai suteikia, t.y. apsiriboja VBT posėdžių veikla ir sprendimais, kaip panaudoti VBT lėšas;

- Pagrindiniai klausimai, kuriuos deleguotų didžioji dauguma bendruomenių Vilniaus bendruomenių asociacijai, tai: partnerystės su Lietuvos vietos bendruomenių organizacijų sąjunga (LVBOS), Lietuvos Seimu, Vyriausybe, savivaldybėmis rezultatų viešinimas; vietos savivaldos įstatymo tobulinimas; informacijos apie skelbiamus projektus pateikimas; viešųjų ryšių politika, jos sklaida ir informacijos pateikimas plačiajai visuomenei; mokymai ugdant narių gebėjimus; kultūrinių renginių organizavimas; bendradarbiavimas ir sutelktumas; finansinis savarankiškumas. Trečdalis bendruomenių iš LVBOS tikisi aktyvaus bendradarbiavimo su Seimu, Vyriausybe ir ministerijomis įstatyminės bazės patobulinimo, pagalbos savivaldos atkūrimo Lietuvoje, projektų rengimo klausimais;

- Ateityje bendruomenės planuoja aktyviau atstovauti ir ginti bendruomenių interesus, skatinti gyventojų pilietinį sąmoningumą ir aktyviau bendradarbiauti su valdžios institucijomis ir kitomis organizacijomis, sprendžiant bendruomenės problemas. Didesnį dėmesį skirs kultūrinės ir meninės veiklos plėtojimui, tradicijų puoselėjimui; vaikų, jaunimo bei senjorų užimtumo, saviraiškos ir tobulėjimo galimybių plėtojimui, verslumo ugdymui. Bendruomenių vizijose atsispindi saugios ir patogios gyvenamosios aplinkos kūrimas; bendruomenės narių tarpusavio santykių ir su bendraminčiais, gyvenančiais kitur, harmonizavimas. Bendruomenėms svarbus aktyvus narių dalyvavimas detaliųjų ir mikrorajono teritorijos planų aptarime, siekiant ginti bendruomenės narių ir žemės savininkų interesus. Planuojamas bendruomenių palaipsnis perėjimas prie aktyvios, savanoriškais pagrindais grįstos, vietos savivaldos ir daugiafunkcinių bendruomenės centrų įkūrimo;

- Bendruomenių pirmininkai viešojo valdymo inovacijų riziką išvelgia šiais aspektais: savivaldos įstatyme neapibrėžta veikla; per didelė valdžios galių centralizacija, subsidiarumo nebuvimas; viešojo valdymo sustabarėjimas ir viešojo administravimo subjektų autoriteto menkinimas; savivaldybės administracijos nesitarimas su visuomene ir kitokios nuomonės nepriėmimas; seniūnijos nepasitikėjimas bendruomene, konkurencijos baimė, reikalų vilkinimas; bendruomenių prisiimtų įsipareigojimų neįvykdymas, lyderių „perdegimas“; aplinkinių pasyvumas, motyvacijos nebuvimas savanoriškai veiklai.

Bendruomenių pirmininkams siūloma:

- Skatinti bendruomenės narių ir savanorių aktyvumą, aptariant savivaldos įstatyminės bazės tobulinimą, įgyvendinant bendruomenės narių sumanymus ir sprendžiant vietos problemas, bendradarbiaujant su seniūnijos ir miesto valdžios atstovais, nes dalyvauti gyventojus viešajame valdyme skatina jų idėjų įgyvendinimas ir pasiekti sprendžiamų klausimų rezultatai.
- Organizuoti daugiau kultūrinių ir paveldosauginių renginių, kas skatintų gyventojus tapti aktyviais bendruomenės nariais.
- Udyti bendruomenės narių verslumo kompetenciją, kad jie savanoriškai dalyvautų daugiafunkcinių bendruomenės centrų įkūrimo ir teiktų trūkstamas paslaugas bendruomenėje.

Seniūnaičiams siūloma:

- Glaudžiau bendradarbiauti ir bendruomenėmis, atsižvelgiant į jų interesus ir aktyviau atstovauti seniūnaitijos gyventojų interesams seniūnijoje, savivaldybės institucijose ir savivaldybės teritorijoje veikiančiose valstybės įstaigose, tuo pačiu suteikiant bendruomenių atstovams (pirmininkams) daugiau teisių sprendžiant bendruomenės problemas ir/ar įgyvendinant sumanymus.
- Pasirūpinti, kad informacija būtų savalaikė ir pasiektų visus teritorijos gyventojus.

Vilniaus bendruomenių asociacijai siūloma aktyviau atstovauti bendruomenes, tobulinant vietos savivaldos įstatyminę bazę, parengiant gyventojų dalyvavimo sprendimų priėmimo procese strategijas ir bendradarbiauti su Lietuvos vietos bendruomenių organizacijų sąjunga bei užtikrinti pasiektų rezultatų ir kitokios tikslinės informacijos sklaidą plačiai visuomenei.

LITERATŪRA

1. Administravimas: teorija, praktika, inovacijos. Alytus: Alytaus kolegija, 2002.
2. Aleknavičienė D. Socialinių institucijų partnerystės prielaidos ir galimybės teikiant pagalbą protinę ir kompleksinę negalią turintiems asmenims, Vilniaus pedagoginis universitetas, Magistro darbas (rankraštis), 2009.
3. Aleksandravičius A., Žukovskis J. Kaimo bendruomenių raida ir jų veiklos tikslai: siekiant darnumo visuomenėje. Management theory and studies for rural business and infrastructure development, 2011, Nr.1(25). ISSN 1822-6760.
4. Ališauskas Kęst., Jankauskienė A., Kairytė L. Nuostatų kaita kaimo bendruomenių veikloje. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos, 2008, Nr.3(12), p.5-13. ISSN 1648-9098.
5. Anzebacher A., Filosofijos įvadas. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1992, p. 229.
6. Arimavičiūtė M. Inovacinė veikla ir jos ypatumai vietos savivaldos institucijose. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos: mokslo straipsnių rinkinys. Šiauliai: Šiaulių Universitetas, 2008, Nr.4(13), p. 24-31. ISSN 1648-9098.
7. Astrauskas A., Pitrenaitė B., Mikulskienė B. Planavimo savivaldybėje sistemos tobulinimo galimybės saugios savivaldybės (saugios bendruomenės) modelio įgyvendinimo procese. Viešoji politika ir administravimas = Public policy and administration / Mykolo Romerio universitetas, Kauno technologijos universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012, t. 11, Nr.4, p. 563-580). ISSN 1648-2603.
8. Balčiūnienė I., Mažeikienė N. Socialiai atsakingo ir tolerantiško piliečio ugdymas: religinio ir pilietinio ugdymo dermė. Vilnius: Socialinis ugdymas, 2010, Nr.12 (23). ISSN 1392-9569.
9. Baležentis A., Žalimaitė M. Lietuvos inovacijų infrastruktūra: struktūrinis funkcinis požiūris. Viešoji politika ir administravimas = Public policy and administration / Mykolo Romerio universitetas, Kauno technologijos universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012, t. 11, Nr. 2, p. 198-212. ISSN 1648-2603.
10. Baležentis A., Žalimaitė M. Lietuvos inovacijų infrastruktūros organizacijos. Vadybos mokslas ir studijos - kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai: mokslo darbai = Management theory and studies for rural business and infrastructure development: research paper / Aleksandro Stulginskio universitetas. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė, 2011, [t.] 4(28), p. 35-42. ISSN 1822-6760.
11. Bandzevičienė R. Inovacijos socialinėje politikoje ir praktikoje. Socialinis darbas: mokslo darbai. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007, Nr. 6(1), p. 35-43. ISSN 1648-4789.

12. Bandzevičienė R. Inovacijų lyderystė. Verslo psichologija: žmogaus galimybės pokyčių laikotarpiu: mokslinės-praktinės konferencijos medžiaga 2011 m. balandžio 14 d., Vilnius / Mykolo Romerio universitetas. Socialinės politikos fakultetas. Psichologijos katedra. Vilnius: Baltijos kopija, 2011, p. 23. ISBN 9786094170249.
13. Baršauskienė V., Leliūgienė I. Sociokultūrinis darbas bendruomenėje. Kaunas: Technologija, 2001.
14. Bedalienė D. Socialinių paslaugų rizikos grupės šeimoms seniūnijose analizė. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, Magistro darbas (rankraštis), 2009.
15. Bernotienė M. Piliečių dalyvavimas sprendimų priėmimo procese: sąvoka ir esmė. Kn.: V. Smalskys (red.), Viešasis valdymas. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2010, p. 238–253.
16. Bieliauskienė R. Intelektinis kapitalas ir inovacijos kaip aktualus sociokultūros diskursas. Kaimo raidos kryptys žinių visuomenėje: mokslo darbai / Šiaulių universitetas. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2011, [Nr.] 2, p. 176-186. ISSN 2029-8846.
17. Bieliauskienė R. Kultūros centro ir meno mėgėjų kolektyvo funkcijos bendruomenėje. Meninės veiklos sociokultūriniai aspektai: mokymo priemonė. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, 2007, p. 106-117. ISBN 9789955202264.
18. Bilevičienė T. Gyvenimo kokybės rodiklių kaitos analizė. Societal innovations for global growth: research papers = Socialinės inovacijos globaliai plėtrai. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012, No. 1(1), p. 764-774. ISSN 2335-2450.
19. Birmontienė T., Jarašiūnas E., Kūris E. ir kt. Lietuvos konstitucinė teisė. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2001.
20. Bitinas A., Guogis A., Migun L., Važgytė G. Socialinių paslaugų administravimo tobulinimas Lietuvos savivaldybėse: Vilniaus ir Varėnos rajonų atvejų tyrimai. Socialinis darbas: mokslo darbai = Social work: academic papers / Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2010, Nr. 9(1), p. 18-26. ISSN 1648-4789.
21. Bitinas B. Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas. Vilnius: Kronta, 2002. ISBN 9955-595-92-2.
22. Bučinskas A., Raipa A., Giedraitytė V. Inovacinių procesų valdymo viešajame sektoriuje dekompozicija. Tiltai: socialiniai mokslai = Bridges: social sciences = Brücken / Klaipėdos universitetas. Klaipėda : Klaipėdos universiteto leidykla, 2012, [Nr.] 2, p. 1-14. ISSN 1392-3137.
23. Būdvytis S. Bendrijos kaip sociologinis objektas. Filosofija, sociologija, 1994, Nr.1, p. 24-34.

24. Butcher H. *Organizational Management for Community Practice*. Kn. Sarah Banks et al. *Managing Community Practice: Principles, Policies and Programmes*. Bristol: Policy Press, 2003.
25. Butkevičienė E.. Socialinės inovacijos kaimo bendruomenėse: metodologinė prieiga ir empirinės iliustracijos.
26. Butkevičius A. *Pilietinis nepaklusnumas ir demokratija: socioedukacinė dimensija*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, Magistro darbas (rankraštis), 2010.
27. Civinskas R., Dvorak J. *Viešųjų paslaugų teikimo centrų steigimo galimybės Lietuvoje*. Tiltai, 2011, Nr.4. ISSN 1392-3137.
28. Dauderys V., Bandzevičienė R. *Socialinių paslaugų inovacija*. Socialinis darbas: mokslo darbai. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, Nr. 7(1), p. 93-99. ISSN 1648-4789.
29. Daugirdas V., Mačiulytė J. *Decentralizacija ir teritorinė savivalda Lietuvoje*. Politologija, 2006, Nr. 3(43), p. 91–110.
30. Davulis G. *Socialinės politikos principai Europos Sąjungoje ir Lietuvoje*. Societal innovations for global growth: research papers = Socialinės inovacijos globaliai plėtrai. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012, No. 1(1), p. 582-597. ISSN 2335-2450.
31. Domarkas V. *Viešojo administravimo paradigmos kaitos atspindžiai dešimtmečio pabaigos publikacijose*. Viešoji politika ir administravimas, 2011, T. 10, Nr. 1, p. 9–16.
32. Domarkas V., Juknevičienė V. *Inovacijų vaidmuo viešojo administravimo organizacijų veikloje absorbcinio gebėjimo aspektu*. Viešoji politika ir administravimas / Mykolo Romerio universitetas, Kauno technologijos universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras. 2010, Nr. 31, p. 77-90. ISSN 1648-2603.
33. Domarkas V., Juknevičienė V., Kareivaitė R. *Institucinės dimensijos vaidmuo darnaus vystymosi koncepcijoje*. Viešoji politika ir administravimas, 2012, T. 11, Nr. 3 / 201, p. 461–472, ISSN 2029-2872.
34. Dzemyda I., Pogosian S. *Inovacijos versle ir jas lemiantys veiksniai teoriniu ir politiniu aspektu*. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos: mokslo darbai / Šiaulių universitetas. Socialinių mokslų fakultetas. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2012, Nr. 1(25), p. 63-76. ISSN 1648-9098.*
35. *Europos vietos savivaldos chartija*. Lietuvos Respublikos Seimas, 1985. http://www3.lrs-.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=48874 [2011-12-02].
36. Giedraitytė V., Raipa A. *Rizikos valdymas viešojo sektoriaus inovaciniuose procesuose*. Viešoji politika ir administravimas = Public policy and administration / Mykolo Romerio

- universitetas, Kauno technologijos universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012, t. 11, Nr.4, p. 607-618. ISSN 1648-2603.
37. Goberytė A. Pilietinės visuomenės ir bendruomenės vaidmuo darnaus vystymosi kontekste. Darnaus vystymosi strategija ir praktika: mokslo darbai / Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras. 2009, [t.] 1(3), p. 50-54. ISSN 2029-1558.
  38. Governance for Sustainable Human Development. A UNDP Policy Document. United Nations Development Programme, January 1997. <http://mirror.undp.org/magnet/policy/>
  39. Guogis A., Šilinskytė A. „Naujasis viešasis valdymas“ kaip pilietinė vertybė: Lietuvos bendruomenių aktyvumo atvejis. Tiltai, 2013, Nr.1. ISSN 1392-3137.
  40. Gyventojų dalyvavimas vietos reikalų tvarkyme studija. Vilnius: Vidaus reikalų ministerija, 2010.
  41. Inovacijų vadyba: inovacijų ir naujo produkto vystymas. Vilnius: Juozas Vijeikis, 2011, 188 p.
  42. Junevičius A., Ereminaitė S. Austrijos ir Lietuvos savivaldos sistemos lyginamoji analizė. Viešojo politika ir administravimas, 2012, T. 11, Nr. 3, p. 447–460.
  43. Kašėtienė N. Socialinių paslaugų poreikis kaimo seniūnijos bendruomenėje. Vilniaus pedagoginis universitetas, Magistro darbas (rankraštis), 2009.
  44. Kazlauskienė E., Bartuševičienė I., Šakalytė E. Inovacijų vystymo paslaugų sektoriuje teoriniai ir empiriniai aspektai. Practice and research in private and public sector - 2013 : 3rd international scientific conference: conference proceedings, April 11-12, 2013. [Elektroninis išteklius] / Mykolas Romeris university. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013, p. 397-405. ISSN 2029-7378.
  45. Kvieskienė G., Kvieska Vyt. Socialinės ekonomikos inovacijų įtaka visuomenės gerovei. Vilnius: Socialinis ugdymas, 2012, Nr.21(32). ISSN 1392-9569.
  46. Kvieskienė G., Kvieska Vyt. Socialinės partnerystės įtaka inovacijoms. Monografija, Vilnius: edukologija, 2012. ISBN 978-9955-20-797-9.
  47. Lane J.E. State Management. London: Routledge, 2009.
  48. Leliūgienė I. Socioedukacinis darbas bendruomenėje. Kaunas: Technologija, 2012. ISBN 978-609-02-0688-1.
  49. Leliūgienė I., Gedvilaitė L., Kaušylienė A. Tėvų vaidmuo, ugdant vaikų bendruomeniškumą. SU, 2011, Nr.17(28), p. 5-16. ISSN 1392-9569.
  50. Leliūgienė I., Sadauskas J. Bendruomenės sampratos traktuotės ir tipologija. Socialinių mokslų studijos: mokslo darbai = Social sciences studies: research papers / Mykolo Romerio

- universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011, Nr. 3(4), p. 1281-1297. ISSN 2029-2236.
51. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Žin., 1992, Nr. 33-1014.
  52. Lingis A. Nieko bendra neturinčių bendrija. Vilnius: Baltos lankos, 1997, p. 16.
  53. LR Vietos savivaldos įstatymas, 1994, Valstybės žinios, 1994, Nr.55-1049.
  54. Lukšaitė I. Lokalinės istorijos sampratos. Lietuvos lokaliųjų tyrimų padėtis, 2005, p. 5-11.
  55. Masiulis Kęst. Savivalda ir demokratija. Lietuvos politinė dešinė: posovietinio reiškinių bruožai. Vilnius: Demokratinės politikos institutas, 2002, p. 114-135. ISBN 9955951109.
  56. Masiulis Kęst., Sudnickas T., Židonis Ž., Gudelis D. Inovacijos Europos Sąjungos šalių regionuose: viešojo administravimo institucijų vaidmuo. Viešasis administravimas = Public administration: [teorinis ir praktinis žurnalas]. Vilnius: Viešojo administravimo lavinimo asociacija, 2009, Nr. 1(21), p. 6-11. ISSN 1648-4541.
  57. Melnikas B. Nauji iššūkiai burokratijai: internacionalizavimo procesai, tinklaveika, sektorių konvergencija. Biurokratija demokratinėje visuomenėje (redaktorius A.Raipa). Kaunas: Technologija, 2011, p. 255-277.
  58. Melnikas B. Transformacijų visuomenė: ekonomika, kultūra, inovacijos, internacionalizavimo procesai. Monografija. Vilnius: Technika, 2011, p. 480.
  59. Melnikas B., Jakubavičius A., Strazdas R. Inovacijos. Vilnius: Lietuvos inovacijų centras, 2000, p. 239.
  60. Merzel C., D'Afflitti J. Reconsidering community-based health promotion: promise, performance, and potential // Public Health, 2003, p. 557-574.
  61. Mickus J. Daugiafunkcinių centrų steigimo galimybės. Vilnius: Socialinis ugdymas, 2011, Nr.15(26), p. 65-75. ISSN 1392-9569.
  62. Molytė G. Bendruomenės ir kultūros bei meno institucijų bendradarbiavimo formos. Mykolo Romerio universitetas. Magistro baigiamasis darbas (rankraštis), 2006.
  63. Navaitis G., Nefas S., Ralys Kęst. Parapijos vaidmuo vietos bendruomenėje. Pedagogika: mokslo darbai. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, 2008, Nr. 90, p. 65-71. ISSN 1392-0340.
  64. Nefas S. Bendruomeninis judėjimas Vokietijoje ir JAV. O Lietuvoje? Bendruomeniškumas ir savivalda. Teminis straipsnių rinkinys, parengtas pagal 1999 m. spalio 14-15 d. Druskininkuose vykusio seminario „Bendruomeniškumas ir savivalda“ pranešimus ir diskusijas. Ats. Red. Grigas R. Kaunas.
  65. Nefas S. Funkcionali vietos bendruomenė kaip pilietinės visuomenės pagrindas. Viešoji politika ir administravimas, 2006, Nr. 17, p. 81-88. ISSN 1648-2603.

66. Nefas S. Funkcionali vietos bendruomenė Lietuvos kaimuose ir miesteliuose. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007.
67. Nefas S. Savivaldžių (vietos) bendruomenių raida ir perspektyva šiuolaikinėje Lietuvoje. Viešoji politika ir administravimas. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2007, Nr. 20, p. 70-80. ISSN 1648-2603.
68. Nefas S. Socialinės pagalbos žmogui organizavimas - vietos bendruomenės funkcija. Socialinis ugdymas. Socialinė pedagoginė pagalba. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, 2009, Nr. 8(19), p.48-58. ISSN 1392-9569.
69. Nefas S. Vadybos funkcijų raiška Lietuvos vietos bendruomenių veikloje. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos: mokslo darbai / Šiaulių universitetas. Socialinių mokslų fakultetas. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2010, Nr. 3(19), 1 dalis, p. 238-244. ISSN 1648-9098.
70. Nefas, Saulius. Lietuvos kaimų ir miestelių vietos bendruomenių funkcionalumą lemiantys veiksniai. Viešoji politika ir administravimas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, Nr. 23, p. 98-107. ISSN 1648-2603.
71. Nekrošienė R. Kaimo bendruomenės patirtis, organizuojant vaikų ekologinį turizmą ir vasaros stovyklas. Vadyba, 2008, Nr.2(13), p. 116-119. ISSN1648-7974.
72. Nikartas S. Bendruomenės vaidmuo nusikalstamumo prevencijoje: užsienio šalių patirties analizė. Teisės problemos, 2011. Nr. 2(72), p. 63-94. ISSN 1392-1592.
73. Novikovas A. Vietos savivaldos esmė ir socialinė paskirtis visuomenėje. Jurisprudencija, 2005, t. 77(69), p.58–64.
74. Paulikas V. K. Kaimo gyventojų atstovavimas savivaldybių tarybose. Viešoji politika ir administravimas. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2004, Nr. 9, p. 32-38. ISSN 1648-2603.
75. Paulikas V. K. Mokslas, mokymas ir inovacijos šiuolaikinėje visuomenėje. Mokslas ir technika. Vilnius: Mokslas ir technika, 2006, Nr.2, p. 5-10. ISSN 0134-3165.
76. Paulikas V. K., Lazdinis I. Darni aplinka - darni visuomenė. Darnaus vystymosi strategija ir praktika: mokslo darbai. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006, p. 47-55. ISBN 9955190507.
77. Paulikas, Vygandas Kazimieras, Lazdinis, Imantas. Vietos savivaldos raidos problemos. Savivaldos institucijų socialinis politinis veiksmingumas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006., p. 313-338. ISBN 9955190221.

78. Petrauskienė R. Lietuvos savivaldybių vidaus administravimo tobulinimas. Viešoji politika ir administravimas / Kauno technologijos universitetas, Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Technologija, 2005, Nr. 11, p. 65-73. ISSN 1648-2603.
79. Pitrenaitė B. Saugios savivaldybės kūrimo Lietuvoje gairės 152-163 vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai Nr.5 (29) Mokslo darbai, 2011. ISSN 1822-6760.
80. Pitrenaitė B. Saugios savivaldybės kūrimo Lietuvoje gairės. Vadybos mokslas ir studijos - kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai: mokslo darbai = Management theory and studies for rural business and infrastructure development: research paper / Aleksandro Stulginskio universitetas. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė, 2011, [t.] 5(29), p. 152-163. ISSN 1822-6760.
81. Pitrenaitė B. Saugios savivaldybės Lietuvoje vizija. Visuomenės saugumas globalizacijos kontekste: tarptautinės mokslinės – praktinės konferencijos „Globalizacijos iššūkiai užtikrinant visuomenės saugumą“ pranešimų rinkinys (2) = Security of society in the global context : the Annual International Scientific - Practical Conference “Challenges of globalization in securing public security”: conference proceedings (2), 2010 12 9-10 [Elektroninis išteklius] / Mykolo Romerio universitetas. Viešojo saugumo fakultetas. - 1 el p. 187-199.
82. Pitrenaitė B., Mikulskienė B. Saugios savivaldybės kūrimas Lietuvoje ir jo eigos vertinimas. Societal innovations for global growth: research papers = Socialinės inovacijos globaliai plėtrai. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012, No. 1(1), p. 40-53. ISSN 2335-2450.
83. Putnam R. D. Kad demokratija veiktų. Vilnius: Margi raštai, 2001, p. 119-122.
84. Raipa A. Viešasis administravimas ir piliečių dalyvavimas. Viešojo administravimo efektyvumas. Kaunas: Technologija, 2001.
85. Raipa A., Buškevičiūtė J., Giedraitytė V. Inovatyvus socialiai orientuotų sprendimų pobūdis šiuolaikiniame viešajame valdyme. Socialinis darbas: mokslo darbai = Social work: academic papers / Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012, Nr. 11(1), p. 47-58. ISSN 1648-4789.
86. Raipa A., Giedraitytė V. Viešojo valdymo reformos: inovatyvūs sprendimai. Viešasis administravimas = Public administration / Lietuvos viešojo administravimo lavinimo institutų asociacija. Vilnius LVALIA, 2013, Nr. 2(38), p. 41-51. ISSN 1648-4541.
87. Raipa A., Jurkšienė L. Inovatyvumas modernizuojant viešąjį valdymą: Baltijos šalių ir Danijos lyginamoji analizė. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos: mokslo darbai /

- Šiaulių universitetas. Socialinių mokslų fakultetas. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2013, Nr. 3(31), p. 22-32. ISSN 1648-9098.
88. Ribašauskienė E., Šalengaitė D. Jaunimo dalyvavimo kaimo raidos procesuose vertinimas. Management theory and studies for rural business and infrastructure development, 2011, Nr.1(25). ISSN 1822-6760.
89. Romeris M. Valstybė. T.1. Vilnius: Pradai, 1995, p. 74.
90. Sachiko M., Durwood Z. Rule Of Law, Good Governance, and Sustainable Development. Proceedings of the Seventh International Conference on Environmental Compliance and Enforcement, 2011, p. 15–21. <http://www.conserveafrica.net/2011/03/rule-of-law-good-governance-and.html>.
91. Savivaldybių administracijų struktūros analizė. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, 2010. <http://www.vrm.lt/index.php?id=1336>, p. 77].
92. Šinkūnienė J. R. Bendruomeninės muzikos terapijos taikymas sociokultūriniame darbe. SU, 2011, Nr.18(29), p. 49-59. ISSN 1392-9569.
93. Šlapkauskas Vyt. Socialinių inovacijų sampratos tyrimas: teorinės (vertybinės) išvalgos. SOCIN 2012: 1st international interdisciplinary conference on social innovations : abstracts' book of Mykolas Romeris University research days 2012 "Social innovations: theoretical and practical insights" [Elektroninis išteklius] / Mykolas Romeris University. Vilnius: Mykolas Romeris University, 2012, p. 283-284. ISBN 9789955194590.
94. Spierts M. Balansavimas ir aktyvinimas: metodiškai organizuotas sociokultūrinis darbas. Vilnius, 2003.
95. Staponienė V., Žilinskas G. Lietuvos Respublikos seniūnijų raidos aspektai. Viešoji politika ir administravimas, 2012 T. 11, Nr. 1 / 2012, p. 117–128. ISSN 2029-2872.
96. Staškevičius J. A. Inovatika: monografija, 2004.
97. Strazdas R., Jakubavičius A., Gečas K. Inovacijos. Finansavimas, rizikos kapitalas. Vilnius, 2003.
98. Stumbraitė – Vilkišienė E. Piliečių dalyvavimui, teikiant viešąsias paslaugas, įtakos turintys veiksniai. Tiltai, 2011, Nr.4. ISSN 1392-3137.
99. Subnational governments in the European Union. Organisation, responsibilities and finance// Dexia editions, 2008.
100. Tamošiūnaitė, Rūta. Inovacijos modernizuojant viešojo valdymo funkcijas. Socialinių transformacijų raiška: konferencijos santraukų knyga: jaunųjų tyrėjų konferencija, 2012 m. birželio 6 d., Vilnius / Mykolo Romerio universitetas. Doktorantų draugija, Akademinė

- vadybos ir administravimo asociacija (AVADA) [Elektroninis išteklius]. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012, p. 47-48. ISBN 9789955194347.
101. Tarptautinių žodžių žodynas, Vilnius: Požėlos spaustuvė, 1985, p. 49.
  102. Tarutienė D. J. Žmonių su psichikos negalia psichosocialinė reabilitacija institucijoje ir bendruomenėje. Vilniaus pedagoginis universitetas, Magistro darbas (rankraštis), 2009.
  103. The Good Governance Standard for Public Services. The Independent Commission for Good Governance for Public Services (UNESCAP), 2004. http://www.cipfa.org.uk/pt/download/governance_standard.pdf, p. 5.
  104. Tidikis R. Socialinių mokslų tyrimų metodologija: vadovėlis. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003. ISBN 9955-563-26-5.
  105. Venskutonytė G. Socialinės – teisinės pagalbos emigravusių tėvų vaikams teikimas. Vilniaus pedagoginis universitetas, Magistro darbas (rankraštis), 2010.
  106. Viešasis valdymas. Vilnius: M. Romerio universitetas, 2010.
  107. Vietos savivaldos įstatymas, 2010.
  108. West, D., Noveck, B. S., Sirianni, C. Innovation in Government: How to Make the Public Sector Faster, Smarter and More Connected. Washington: The Brookings Institution, 2009. http://www.brookings.edu/~media/Files/events/2009/0617_government_innovation/20090617_innovation.pdf. 25, p. 11–12.
  109. Zaleskienė I., Suboč V. Jaunimo socialinis aktyvumas priimant sprendimus. Socialinis ugdymas, 2010, Nr.12 (23). ISSN 1392-9569.
  110. Želvytė O., Pitrenaitė-Žilėnienė B., Tarpinstitucinio bendradarbiavimo stiprinant gyventojų saugumą Pasvalio rajone vertinimas. Vadybos mokslas ir studijos - kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai: mokslo darbai = Management theory and studies for rural business and infrastructure development: research paper / Aleksandro Stulginskio universitetas, Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas. Kaunas : ASU. ISSN 1822-6760. 2013, t. 35, Nr. 4, p. 623-631.
  111. Žydžiūnaitė V. Taikomųjų tyrimų metodologijos charakteristikos: mokomoji knyga. Vilnius: Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerija, 2006. ISBN 9955-695-36.

Šimanskas V. Bendruomenių dalyvavimo viešajame valdyje Lietuvoje inovacinis potencialas / Viešojo administravimo baigiamasis magistro darbas. Vadovas doc.dr. M. Bileišis. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Politikos ir vadybos fakultetas, 2014. - 130 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išanalizuotas bendruomenių dalyvavimo viešajame valdyje Lietuvoje inovacinis potencialas. Nagrinėjama, kokia šiuo metu bendruomenių dalyvavimo viešajame valdyje patirtis, siekiant užsibrėžtų tikslų ir atstovaujant bendruomenių interesus; koki veiksniai lemia bendruomenių dalyvimą viešajame valdyje ir kas skatintų bendruomenes aktyviau dalyvauti viešajame valdyje.

Pirmame skyriuje pateikiama naujojo viešojo valdymo samprata. Antrajame skyriuje teoriškai pagrindžiamos inovacijos viešajame valdyje: Europos Sąjungos ir Lietuvos inovacijų politika, inovacijų lygmenys ir klasifikavimas, inovacijų vaidmuo viešajame valdyje. Trečias skyrius skirtas funkcionalios vietos bendruomenės sampratai: pateikiami funkcionalios vietos bendruomenės apibrėžimai, apžvelgiamos piliečių dalyvavimo sprendimų priėmimo procese galimybės, išskiriami vietos bendruomenės funkcionalumą lemiantys veiksniai ir veiksniai, pristatomos bendruomenių centruose teikiamos paslaugos. Ketvirtoje dalyje atliekamas bendruomenių dalyvavimo viešajame valdyje inovacinio potencialo tyrimas.

Pagrindiniai žodžiai: bendruomenė, viešasis valdymas, inovacija.

Šimanskas V. The innovative potential of the local community participation in public administration in Lithuania / Public Administration Master's thesis. The head – Associate Professor Dr. M. Bileišis. – Vilnius: Mykolo Romerio University, Faculty of Policy and Management, 2014. - p. 130

ANNOTATION

The present Master's thesis is an attempt to study different aspects of the innovative potential of the local community participation in public administration in Lithuania. The paper examines the present-day possibilities of the local communities to take part in public administration while pursuing their goals and representing the interests of their communities. Furthermore, it discusses the factors influencing the local communities to participate in public administration and motivating them to take a more active role in it.

In Part One of the present paper, the characteristics and models of public administration are discussed and the corresponding legal documents are analysed. Part Two of the paper characterises the community and discusses the participation of citizens in community activities as well as in public administration, provided services and the partnership with diverse institutions. Part Three focuses on the importance of innovative approaches to community work and their influence on the public welfare. In Part Four of the present paper, the research on the innovative potential of community participation in public administration has been carried out and the result analysis is presented.

Key words: local community, public administration, innovation.

Šimanskas V. Bendruomenių dalyvavimo viešajame valdyje Lietuvoje inovacinis potencialas / Viešojo administravimo baigiamasis magistro darbas. Vadovas doc.dr. M. Bileišis. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Politikos ir vadybos fakultetas, 2014. - p.

SANTRAUKA

Magistro baigiamajame išanalizuotas bendruomenių dalyvavimo viešajame valdyje Lietuvoje inovacinis potencialas. Nagrinėjama, kokia šiuo metu bendruomenių dalyvavimo viešajame valdyje patirtis, siekiant užsibrėžtų tikslų ir atstovaujant bendruomenių interesus; koki veiksniai lemia bendruomenių dalyvavimą viešajame valdyje ir kas skatintų bendruomenes aktyviau dalyvauti viešajame valdyje.

Tyrimo objektas - bendruomenių dalyvavimo viešajame valdyje inovacinis potencialas. *Tyrimo tikslas* – atlikti tyrimą, kuriuo siekiama atskleisti bendruomenių dalyvavimo viešajame valdyje patirtis ir motyvatorius aktyviau dalyvauti viešajame valdyje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Nustatyti, kas bendruomenėms svarbu, dalyvaujant viešajame valdyje?
2. Išskirti, kokius veiklos tikslus bendruomenės sau kelia?
3. Išryškinti, kokia bendruomenių veikla gyventojų vertinama palankiausiai ir aktyviausiai palaikoma?
4. Nustatyti, koki bendruomenės narių įsitraukimo viešajame valdyje motyvai?
5. Iširti, kokius sunkumus bendruomenės patiria?
6. Atskleisti bendradarbiavimo su socialiniais partneriais patirtį.
7. Iširti, kokius spręstinus klausimus bendruomenės deleguotų Vilniaus bendruomenių asociacijai ir Lietuvos vietos bendruomenių organizacijų sąjungai?
8. Nustatyti bendruomenių ateities planus (inovacijas).
9. Pateikti, kokią viešojo valdymo inovacijų riziką bendruomenių pirmininkai įžvelgia?

Darbe taikyti *tyrimo metodai*: Dzūkijos etnografinės srities bendruomenių internetinių svetainių *daugiafaktorinė tikslinių duomenų analizė*. Vilniaus miesto bendruomenių *dokumentų analizė*. Vilniaus bendruomenių asociacijos bendruomenių *anketinis tyrimas*. *Pusiau standartizuotas* (struktūruotas, formalizuotas) Vilniaus bendruomenių pirmininkų *interview*. *Kontent analizės metodas* (struktūrizuoto pobūdžio analizė), *lyginimo metodas*, *apibendrinimo metodas*.

Tyrimu nustatyta, kad ateityje bendruomenės planuoja aktyviau atstovauti ir ginti bendruomenių interesus, skatinti gyventojų pilietinį sąmoningumą ir aktyviau bendradarbiauti su

valdžios institucijomis ir kitomis organizacijomis, sprendžiant bendruomenės problemas. Didesnį dėmesį skirs kultūrinės ir meninės veiklos plėtojimui, tradicijų puoselėjimui; vaikų, jaunimo bei senjorų užimtumo, saviraiškos ir tobulėjimo galimybių plėtojimui, verslumo ugdymui. Bendruomenių vizijose atsispindi saugios ir patogios gyvenamosios aplinkos kūrimas; bendruomenės narių tarpusavio santykių ir su bendraminčiais, gyvenančiais kitur, harmonizavimas. Bendruomenėms svarbus aktyvus narių dalyvavimas detaliųjų ir mikrorajono teritorijos planų aptarime, siekiant ginti bendruomenės narių ir žemės savininkų interesus. Planuojamas bendruomenių palaipsnis perėjimas prie aktyvios, savanoriškais pagrindais grįstos, vietos savivaldos ir daugiafunkcinių bendruomenės centrų įkūrimo;

Bendruomenių pirmininkai viešojo valdymo inovacijų riziką išvelgia šiais aspektais: savivaldos įstatyme neapibrėžta veikla; per didelė valdžios galių centralizacija, subsidiarumo nebuvimas; viešojo valdymo sustabarėjimas ir viešojo administravimo subjektų autoriteto menkinimas; savivaldybės administracijos nesitarimas su visuomene ir kitokios nuomonės nepriėmimas; seniūnijos nepasitikėjimas bendruomene, konkurencijos baimė, reikalų vilkinimas; bendruomenių prisiimtų įsipareigojimų neįvykdymas, lyderių „perdegimas“; aplinkinių pasyvumas, motyvacijos nebuvimas savanoriškai veiklai.

Darbo rezultatai bus pateikti tyrimo dalyviams artimiausiu Vilniaus bendruomenių asociacijos susitikimo metu.

Šimanskas V. The innovative potential of the local community participation in public administration in Lithuania / Public Administration Master's thesis. The head – Associate Professor Dr. M. Bileišis. – Vilnius: Mykolo Romerio University, Faculty of Policy and Management, 2014. - p.

SUMMARY

The present Master's thesis is the study of the innovative potential of the local community participation in public administration in Lithuania. The paper examines the present-day possibilities of the local communities to take part in public administration while pursuing their goals and representing the interests of their communities. Furthermore, it discusses the factors influencing the local communities to participate in public administration and motivating them to take a more active role in it.

The subject of the study is the innovative potential of the local community participation in public administration. *The goal of the study* is to carry out a survey which is aimed at eliciting the experience of the local communities in public administration and the factors motivating them to take a more active role in public administration.

The objectives of the study:

10. To identify the most important issues the local communities face while participating in public administration.
11. To specify the goals set by the local communities.
12. To elicit the community activities which are the most favourably evaluated and the most actively supported by the members of local communities.
13. To clarify the factors motivating community members to take part in public administration.
14. To identify the difficulties faced by local communities.
15. To reveal the experience of the collaboration between the local communities and their social partners.
16. To identify the problems which local communities would delegate to solve to both the Association of Vilnius local communities and the Union of Lithuanian local community organisations.
17. To determine the plans of the local communities for the future (innovations).
18. To discuss the hazard of the innovations in public administration envisaged by chairpersons of the local communities.

The major methods employed in the research paper are: the multi-factor data analysis of the websites of Dzukija local communities; the analysis of the documents of Vilnius communities; the survey carried out to question the chairpersons of Vilnius communities; a semi-standardised interview taken from the chairpersons of Vilnius communities; *Content analysis*; comparative method; summary.

After having carried out research, it was clarified that in the future local communities are planning to take a more active role in representing and defending their own interests, to raise community members' civic consciousness and to collaborate more actively with the authorities and other organisations while solving the problems of the communities. Moreover, local communities are planning to focus on fostering cultural traditions, occupation of children, youth and senior people, encouraging self-expression enterprise. The research also reflects that local communities attempt at creating safe and convenient living environment as well as harmonising the relationships among community members. Local communities find it crucially important to progress to active, volunteer-based local self-government and to found multi-functional community centres.

The chairpersons of communities envisage the hazards of the innovations in public administration due to the obscurities in laws determining self-government, the centralisation of the power of the authorities, the absence of sponsorship, rigid public administration, distrust in communities, the fear of competition, procrastination in solving problems, ignoring the undertaken responsibilities, passivity and lack of motivation for voluntary work.

The results of the research will be presented to the survey participants during the upcoming meeting of the Association of Vilnius local communities.

PRIEDAI

Dzūkijos etnografinės srities bendruomenių tyrimo duomenys

12 lentelė. Dzūkijos etnografinės srities bendruomenių sąrašas ir veiklos tikslai

Bendruomenės pavadinimas	Internetinis puslapis	Bendruomenės steigimo metai	Veiklos tikslai
Vilniaus Pilaitės bendruomenė	www.pilaitesbendruomene.lt	2002	Skatinti pilietinės visuomenės kūrimąsi gyvenamojoje vietovėje; skatinti savivaldos plėtrą; atstovauti Pilaitės bendruomenę vietos savivaldos ir kitose valstybės institucijose bei įstaigose; tenkinti svarbiausius Bendruomenės socialinius, kultūrinius, ūkinius poreikius; ugdyti Bendruomenės lyderius ir ruošti juos visuomeninei, administracinei ar kitai panašaus pobūdžio veiklai; kurti saugią ir patogią gyvenamąją aplinką; puoselėti Bendruomenės dvasines vertybes.
Vilniaus Balsių bendruomenė	www.balsiai.org	2005	Skatinti pilietinės visuomenės kūrimąsi gyvenamojoje vietovėje; atstovauti Balsių Bendruomenę vietos savivaldos ir kitose valstybės institucijose bei įstaigose; siekti tenkinti svarbiausius bendruomenės socialinius, kultūrinius, ūkinius poreikius; siekti kurti saugią ir patogią gyvenamąją aplinką.
Vilniaus Senamiesčio bendruomenė	www.gelbekimsenamiesti.lt	2012	Paveldo ir aplinkos puoselėjimas.
Vilniaus Antakalniečių bendruomenė	www.antakalnietis.lt	2009	Skatinti pilietinės ir bendruomeniškos visuomenės kūrimąsi ir ugdymą; siekti savivaldos plėtojimo; prisidėti prie Antakalnio seniūnijos gyventojų ūkinių, socialinių ir dvasinių poreikių tenkinimo; stebėti kad nebūtų bloginama gyvenamoji aplinka.
Vilniaus Dvarčionių bendruomenė	www.vilniausdvarcionys.tk	2008	Burti Dvarčionyse gyvenančius bei dirbančius ar kitaip susijusius asmenis Dvarčionių bendruomenės problemoms spręsti; Skatinti bendruomenės narių pilietinį aktyvumą, stiprinti organizuotumą; Teikti įvairiapusę informaciją ir pagalbą Dvarčionių bendruomenės nariams; Atstovauti asociacijos narius visose savivaldybės, valstybės institucijose, įstaigose, organizacijose bei visose kitose institucijose; Vystyti bendradarbiavimą su panašaus pobūdžio asociacijomis ir organizacijomis.
Lazdijų r. Varnėnų kaimo bendruomenė	www.varnenai.lt	2003	Skatinti bendruomeniškumą, projektų kūrimą, skatinti žmonių aktyvumą, sąlygų gerinimą.
Lazdijų r. Veisiejų seniūnijos kaimo bendruomenė	www.lazdijai.lt/go.php/lit/Veisiejų_seniunija	2001	Telkti bendruomenę, rašyti ir įgyvendinti projektus, didinti jaunimo užimtumą.
Varėnos r. Gudžių kaimo bendruomenė	www.gudziubendruomene.lt	2010	Plėtoti ir palaikyti ryšius su kitomis bendruomenėmis Lietuvoje bei užsienyje; rūpintis kaimo plėtra; padėti bendruomenės nariams realizuoti savo dabartinį potencialą bei pasijusti pilnaverčiais visuomenės nariais.
Varėnos r.	www.matuizu_kaimo_bendr	2001	Gerinti esamą padėtį socialinės rizikos šeimų,

Matuizų kaimo bendruomenė	uomene.lt		aktyviai dalyvauti jaunimui kultūrinuose renginiuose, akcijose, talkose, bendruomeniniame rate. Senyvo amžiaus asmenis taip pat įtraukti į visuomeninį gyvenimą, mažinti kasdienybės rutiną, tiek senyvo amžiaus asmenis, tiek jaunimą.
Varėnos r. Marcinkonių kaimo bendruomenė	www.marcinkoniu-kaimo-bendruomene.lt	2001	Aplinkos tobulinimas, vaikų poilsio sąlygų gerinimas, išitraukimas asmenų suinteresuotų šia veikla bendruomenine. Kultūrinė veikla.
Varėnos r. Vydenių kaimo bendruomenė	www.vydeniu_kaimo_bendr_uomene.lt	2012	Suburti šiuose kaimuose gyvenančius, dirbančius ar kitaip su šia vieta susijusius asmenis bendruomenės problemoms spręsti; skatinti bendruomenės narių pilietinį aktyvumą, stiprinti jų organizuotumą; kad kaimai būtų gyvesni. Išjudinti kaimo gyventojus iš kasdienės rutinos.
Ignalinos r. Vintų bendruomenė	www.ignalina.lt/KvintuB	2001	Skirti ypatingą dėmesį kaimo žmonių gerovei, kultūriniam gyvenimui bei jų buities gerinimui, draugiškai spręsti kylančias problemas.
Ignalinos r. Meironių kaimo bendruomenė	www.ignalina.lt/MeironiuKB	2009	Stengsis, kad kaimas taptų vieninga stipria bendruomene, kad draugiškai spręstu iškilusias problemas, prisidėtų prie krašto gražinimo, tradicijų, vertybių puoselėjimo.
Ignalinos r. Palūšės kaimo bendruomenė	www.ignalina.lt/PalusesKB	2009	Atgaivinti Palūšės kaimą, padaryti jį tokiu pat patraukliu ir įdomiu, kaip ir pajūrio kurortiniai miesteliai - Aukštaitijos nacionalinio parko ir Ignalinos rajono kurortinės vietovės pasidžiavimu.
Ignalinos r. Salos krašto bendruomenė	www.ignalina.lt/SalosKB	2008	Skatinti kultūrinio ir architektūrinio paveldo objektų išsaugojimą gyvenvietėse.
Ignalinos r. Strigailiško kaimo bendruomenė	www.ignalina.lt/StrigailiskioKB	2007	Skatinti ir palaikyti bendruomenės narius sprendžiant socialines, ekonomines, kultūrinės problemas, išsaugant kultūrinio - istorinio paveldo objektus, skatinti bendruomenės narių dalyvavimą visuomeninėje veikloje, spręsti iškilusias problemas, organizuoti švietėjišką, bei sportinę veiklą, socialinį, kultūrinį užimtumą ir laisvalaikį.
Alytaus „Verslo angelas“	www.versloangelas.lt/lt	2002	Padėti paprastam žmogui, kuris turi verslo idėją, praktiškai padėti jos įgyvendinimui, kad įmonė išsilaikytų ir augtų.
Alytaus „Skruzdynėlis“	www.skruzdynelis.lt	2003	Patenkinti gausių šeimų poreikius - tapti branduoliu, kuriame būtų plečiamas akiratis, ugdoma kūryba, iniciatyva, aktyvumas, teikiama tarpusavio pagalba, siekiant sau ir visuomenei parodyti, kad Gausi šeima - ne našta, o puikiai funkcionuojanti, aktyvi, kūrybinga visuomenės ląstelė.
Alytaus „Viltis“	www.viltis.lt	1989	Sugrąžinti sutrikusios raidos asmenis į visuomenę; Būti pagrindiniu veiksnium, užtikrinančiu sutrikusios raidos žmonių lygiateisį ir visavertį dalyvavimą visuomenės gyvenime; atstovauti šių žmonių ir jų šeimų interesams bei ginti jų teises.

13 lentelė. Keblumai, sunkumai, su kuriais susiduria bendruomenė

Bendruomenės pavadinimas	Keblumai, sunkumai, su kuriais susiduria bendruomenė
Vilniaus Pilaitės bendruomenė	Miesto valdžia ignoruoja Pilaitės gyventojų teritorines reikmes
Vilniaus Balsių bendruomenė	Sudėtingai sprendžiamos susisiekiimo problemos.
Vilniaus Senamiesčio bendruomenės	Seniūnas nebendradarbiauja su bendruomene, ignoruoja kvietimus atvykti į susitikimus.
Vilniaus Antakalniečių bendruomenės	Trūksta sode norinčių dirbti savanorių; trūksta lėšų.
Vilniaus Dvarčionių bendruomenė	Per mažas valdžios dėmesys bendruomenės poreikiams.
Lazdijų r. Varnėnų kaimo bendruomenė	Kol kas su sunkumais nesusidūrė.
Lazdijų r. Veisiejų seniūnijos kaimo bendruomenė	Asmenų pasyvumas, nenoras duoti, bet noras gauti.
Varėnos r. Gudžių kaimo bendruomenė	Trūksta finansavimo. Trūksta kai kurių paslaugų kaimo vietovėse, kaimo gyventojų priklausomybė nuo socialinės paramos sistemos. Mažas bendruomenės suinteresuotumas. (sprendžiant jų pačių problemas.)
Varėnos r. Matuizų kaimo bendruomenė	Finansavimas nepakankamas.
Varėnos r. Marcinkonių kaimo bendruomenė	Trūksta bendradarbiavimo, rėmimo, finansavimo realizuoti esamas vizijas.
Varėnos r. Vydenių kaimo bendruomenė	Finansavimo. Mažas bendruomenės suinteresuotumas, kaimo gyventojų priklausomybė nuo socialinės paramos sistemos.
Ignalinos r. Vintų bendruomenė	Bendruomeniškumo stoka, sudėtinga gyventojų materialinė situacija, socialinės pagalbos trūkumas.
Ignalinos r. Meironių kaimo bendruomenė	Trūksta nuosavų patalpų.
Ignalinos r. Palūšės kaimo bendruomenė	Daugiausia organizavimo rūpesčių atiteko bendruomenės pirmininkei.
Ignalinos r. Salos krašto bendruomenė	Paplūdimio tinklinio aikštelės, palūšės bendruomenė rengia dar tris projektus, kuriems dar negautas finansavimas.
Ignalinos r. Strigailišio kaimo bendruomenė	Trūksta jaunimo, paskatinimo.
Alytaus „Verslo angelas“	Laikui bėgant jaunimo grupė išsiplėtė ir atsirado poreikis ją suskirstyti į skyrius vykdančius atskiras funkcijas.
Alytaus „Skruzdynėlis“	Spragos organizuojant vaikų priežiūrą dienos centre.
Alytaus „Viltis“	Daugiau dėmesio skirti dialogui su įstatymus leidžiančiosiomis bei vykdančiosiomis valdžios institucijomis, ir su giminingomis Lietuvos bei užsienio organizacijomis, ir su plačiąja visuomene.

14 lentelė. Bendruomenių ateities planai

Bendruomenės pavadinimas	Bendruomenės ateities planai (vizija, inovacijos)
Vilniaus Pilaitės bendruomenė	Vietos gerbūvio, sveikos ekologijos, harmoningų tarpusavio santykių plėtojimą, palankių sąlygų kultūrinei, meninei raiškai užtikrinimą ir įvairiapusio ugdymo problemas mikrorajono lygmenyje, pilietinio sąmoningumo ir aktyvinimo skatinimas.
Vilniaus Balsių bendruomenė	Norima, jog Balsių bendruomenės būtų vieninga sprendama vietos problemas bei galėdama pasipriešinti vietos sprendimams.
Vilniaus Senamiesčio bendruomenės	Sukurti senamiestį, kuriame būtų jauku tiek vietiniams, tiek aplinkiniams. Siekiama, jog senamiestis toks pats patrauklus išliktų daugelį metų ir būtų išvengiama neigiamo aplinkos poveikio
Vilniaus Antakalniečių bendruomenės	Antakalnis turi būti gražus, jausus, švarus ir mielas, kuriame gyventi būtų gera ir patogiu kiekvienam iš mūsų. Gyventojai negali būti abejingi savo aplinkai.
Vilniaus Dvarčionių bendruomenė	Dvarčionys turi būti maloni vieta gyventi, kurioje žmonės nebūtų praradę tarpusavio ryšio
Lazdijų r. Varnėnų kaimo bendruomenė	Didinti bendruomenės narius ir kurti projektus.

Lazdijų r. Veisiejų seniūnijos kaimo bendruomenė	Vizija: parašyti projektą, kuris padėtų įkurti vaistažolių parką, sukurti paslaugų kelius. Renovuoti turimas patalpas.
Varėnos r. Gudžių kaimo bendruomenė	Dalyvavimas 2015-2020m. projektuose, finansavimo pretendavimas, kultūros namų (Vydenių. K.) renovavimas. Bendruomenė parengė projektą: „Kad muzika grotų ir dainos skambėtų Vydenių krašte“. Už gautas lėšas pirksime: muzikos instrumentus kaimo kapelai; įgarsinimo aparatūrą; kompiuterinę įrangą.
Varėnos r. Matuizų kaimo bendruomenė	Tvarkingas, patogus gyventi kaimas su paslaugia, draugiška kaimo ir kraštiečių bendruomene.
Varėnos r. Marcinkonių kaimo bendruomenė	Dalyvavimas projektuose, rėmimas, finansavimas.
Varėnos r. Vydenių kaimo bendruomenė	Dalyvavimas projektuose, jų šgyvendinimas vietovės labai, Marcinkonių kaimo gerinimui.
Ignalinos r. Vintų bendruomenė	Suburti bendruomenę, kuri vykdytų veiklą ir įtrauktų svetur gyvenančius kraštiečius, bendrai skatintų savanorystę, ugdytų pilietiškumą ir atgaivintų lietuvių liaudies tradicijas bei istorinį paveldą.
Ignalinos r. Meironių kaimo bendruomenė	Ateityje norėtų nuosavų patalpų, kuriose galėtų organizuoti bendruomeniai aktualiausias šventes bei diskusijas.
Ignalinos r. Palūšės kaimo bendruomenė	Ateityje rašys projektus, kad įgyvendintų sumanytas idėjas, tikslus.
Ignalinos r. Salos krašto bendruomenė	Kaimo bendruomenė žada kitais metais aktyvinti kaimynines bendruomenes ir organizuoti tinklinio varžybas.
Ignalinos r. Strigailišio kaimo bendruomenė	Skatins žmones labiau įsitraukti į jų bendruomenės veiklą bei aktyviai dalyvauti organizuojamuose projektuose.
Alytaus „Verslo angelas“	Rengiami tobulinimosi seminarai, susitikimai, vedamos paskaitos. Siekiant ugdyti platesnį suvokimą apie verslą, ateityje bus vedamos verslo plano ir buhalterinės apskaitos paskaitos. Veiklos metu nariai mokosi bendradarbiauti ir dirbti komandoje. Skatinama atsakingai žiūrėti į atliekamus darbus, mokytis planuoti ir ieškoti informacijos aplinkoje.
Alytaus „Skruzdynėlis“	Vizija - tapti pripažintu, aktyviai veikiančiu, gausias šeimas vienijančiu centru Lietuvoje, bei suburti internetinę ir tiesioginę tarptautinę bendrystę su užsienio šalių gausias šeimas vienijančiomis organizacijomis.
Alytaus „Viltis“	Ateityje inicijuos bei skatinspažangias, bet nelengvai prigyjančias reformas; kurs bendruomeninių tarnybų tinklą sutrikusios raidos žmonėms ir jų šeimoms; nuolat sieks dialogo su įstatymus leidžiančiosios bei vykdančiosios valdžios institucijomis, ir su giminingomis Lietuvos bei užsienio organizacijomis, ir su plačiąja visuomene.

Vilniaus bendruomeninių organizacijų svetainių duomenys

15 lentelė. Vilniaus bendruomeninių organizacijų svetainių apžvalga 2013 m. lapkritis - gruodis
(www.bendruomenes.lt)

Savivaldybė	Bendruomeninės organizacijos pavadinimas	Interneto svetainė	Informacijos atnaujinimo vertinimas
Vilniaus miesto savivaldybė	Vilniaus miesto Kalnėnų bendruomenė	http://kalnenai.weebly.com	Svetainė naudojama ir atnaujinama
Vilniaus miesto savivaldybė	Naujininkų bendruomenė	http://naujininkai.org	Svetainė naudojama ir atnaujinama
Vilniaus miesto savivaldybė	Salininkų bendruomenės asociacija	http://salininkai.eu	Svetainė naudojama ir atnaujinama
Vilniaus miesto savivaldybė	Antakalniečių bendruomenė	http://www.antakalnietis.lt/	Svetainė naudojama ir atnaujinama
Vilniaus miesto savivaldybė	Balsių bendruomenė	http://www.balsiai.org	Svetainė naudojama ir atnaujinama
Vilniaus miesto savivaldybė	Šnipiškių bendruomenės centras	http://www.bendruomenes.lt/svetaine/snipiskes	Svetainė naudojama ir atnaujinama
Vilniaus rajono savivaldybė	Riešės bendruomenė	http://www.musuriese.lt	Svetainė naudojama ir atnaujinama
Vilniaus miesto savivaldybė	Pilaitės bendruomenė	http://www.pilaitesbendruomene.lt	Svetainė naudojama ir atnaujinama
Vilniaus rajono savivaldybė	Rastinėnų-Bubų bendruomenė	www.rastinenai.lt	Svetainė naudojama ir atnaujinama
Vilniaus miesto savivaldybė	Fabijoniškių bendruomenės asociacija	http://www.fabijoniskiubendruomene.lt/	Svetainė senokai atnaujinta
Vilniaus miesto savivaldybė	Gyventojų asociacija „Dvarčioniškiai“	http://www.vilniausdvarcionys.tk	Svetainė senokai atnaujinta
Vilniaus miesto savivaldybė	Tuskulėnų vietos bendruomenė	http://tuskulenubendruomene.blog.com	Labai senai atnaujinta svetainė
Vilniaus rajono savivaldybė	Vilniaus r. bendruomenė "Paberžės Santara"	http://www.bendruomenes.lt/svetaine/paberzessantara	Labai senai atnaujinta svetainė
Vilniaus rajono savivaldybė	Rudaminos seniūnijos bendruomenės centras	http://www.bendruomenes.lt/svetaine/rudaminacentras	Labai senai atnaujinta svetainė
Vilniaus miesto savivaldybė	Žirmūnų bendruomenė	http://zirmunai.blogas.lt/	Labai senai atnaujinta svetainė
Vilniaus rajono savivaldybė	Bokstas	www.bokstas.eu	Labai senai atnaujinta svetainė
Vilniaus rajono savivaldybė	Putiniškių bendruomenė	www.putiniskes.lt	Labai senai atnaujinta svetainė
Vilniaus rajono savivaldybė	Slabados kaimo bendruomenė	www.slabada.lt	Labai senai atnaujinta svetainė
Vilniaus miesto savivaldybė	Viršuliškių bendruomenės centras "Giesmė"	http://www.bendruomenes.lt/svetaine/Giesme	Svetainėje paskelbti tik kontaktai
Vilniaus rajono savivaldybė	Jano Obsto bendruomenė	http://www.bendruomenes.lt/svetaine/janobst	Svetainėje paskelbti tik kontaktai
Vilniaus miesto savivaldybė	Jeruzalės bendruomenės centras	http://www.bendruomenes.lt/svetaine/Jeruzale	Svetainėje paskelbti tik kontaktai
Vilniaus rajono savivaldybė	Kiemelių bendruomenė	http://www.bendruomenes.lt/svetaine/Kiemeliai	Svetainėje paskelbti tik kontaktai
Vilniaus rajono savivaldybė	Sužionių bendruomenė	http://www.bendruomenes.lt/svetaine/suzioniu	Svetainėje paskelbti tik kontaktai

Vilniaus bendruomenių tyrimo duomenys

16 lentelė. Paslaugos, teikiamos bendruomenių nariams

Bendruomenės pavadinimas	Paslaugos, teikiamos bendruomenės nariams
Antakalniečių bendruomenė	Kultūriniai renginiai (meno dirbtuvės), talkų rengimas.
Balsių bendruomenė	Atstovaujami bendruomenės narių interesai susiję su vietos politika.
Naujininkų bendruomenė	Organizuojame gyventojų apklausas, diskusijas, susitikimus su politikais ir valdžios atstovais Naujininkams aktualiais klausimais. Išdiskutavę problemas, miesto valdžiai siūlome jų sprendimo būdus. Sudarome gyventojams sąlygas susitikti ir pasikalbėti, pabendrauti su žymiais žmonėmis. Mėginame padėti spręsti konkrečias žmonių problemas, susigaudyti painiuose įstatymuose. Renkame įvairią informaciją apie Naujininkus ir platiname ją, siekdami informuoti gyventojus apie svarbiausius įvykius. Organizuojame įvairias šventes, sporto turnyrus, talkas ir t.t. Įvairūs renginiai padeda apjungti ir didinti bendruomenę. Turime gražias tradicijas, kurios tęsiasi iš metų į metus, pasipildo naujomis. Didžiausia bendruomenės šventė yra "Naujininkų Federacijos" šventė, kuri vyksta kiekvienų metų rudenį ir sujungia visas aktyvias Naujininkų grupes: darželinukus, moksleivius, senjorus, verslininkus, Naujininkų gyventojus ir svečius.
Pilaitės bendruomenė	Sprendžiamos jų vietos problemos. Bendruomenės nariams rengiamos šventės.

17 lentelė. Gyventojų grupės, kurioms teikiamos paslaugos

Bendruomenės pavadinimas	Gyventojų grupės, kurioms teikiamos paslaugos
Antakalniečių bendruomenė	Visiems Antakalnio gyventojams
Balsių bendruomenė	Visiems Balsių gyventojams.
Naujininkų bendruomenė	Visiems Naujininkų gyventojams
Pilaitės bendruomenė	Visiems Pilaitės rajono gyventojams.

18 lentelė. Keblumai, sunkumai, su kuriais susiduria bendruomenės

Bendruomenės pavadinimas	Keblumai, sunkumai, su kuriais susiduria bendruomenė
Antakalniečių bendruomenė	Trūksta sode norinčių dirbti savanorių; trūksta lėšų.
Balsių bendruomenė	Sudėtingai sprendžiamos susisiekimo problemos.
Naujininkų bendruomenė	-
Pilaitės bendruomenė	Miesto valdžia ignoruoja Pilaitės gyventojų teritorines reikmes

19 lentelė. Bendruomenių socialiniai partneriai

Bendruomenės pavadinimas	Bendruomenės socialiniai partneriai
Antakalniečių bendruomenė	-
Balsių bendruomenė	Vilniaus miesto savivaldybė Punsko valsčiaus bendruomenė; Balsių mokykla; Lietuvos vietos bendruomenių organizacijų sąjunga Vilniaus bendruomenių asociacija
Naujininkų bendruomenė	Naujininkų seniūnija "Saulėtekio" vidurinė mokykla Naujininkų vidurinė mokykla Salininkų vidurinė mokykla "Juventos" gimnazija B.Jonušo muzikos m-klė Vilniaus labdaros fondas "Vaikai ir pasaulis" Vilniaus miesto 3 policijos komisariatas MPB "Geležinis Vilkas" Naujininkų poliklinika Naujininkų biblioteka Lopšelis-darželis "Pabiručiai" Lopšelis-darželis "Želmenėliai" Lopšelis-darželis "Liepsnelė" Lopšelis-darželis "Gervelė" Lopšelis-darželis "Gu gaideliai" Lopšelis-darželis "Lašelis" Lopšelis-darželis "Daigelis" Darželis-mokykla "Šaltinėlis"
Pilaitės bendruomenė	Verdėnė (folklorinis ansamblis) Lietuvos žalieji

20 lentelė. Bendruomenių ateities planai, inovacijos

Bendruomenės pavadinimas	Bendruomenės ateities planai, inovacijos
Antakalniečių bendruomenė	Antakalnis turi būti gražus, jaukus, švarus ir mielas, kuriame gyventi būtų gera ir patogu kiekvienam iš mūsų. Gyventojai negali būti abejingi savo aplinkai.
Balsių bendruomenė	Norima, jog Balsių bendruomenės būtų vieninga sprendama vietos problemas bei galėdama pasipriešinti vietos sprendimams.
Naujininkų bendruomenė	Sėkmingai gyvuojanti visuomeninė organizacija Naujininkų bendruomenė, siekdama gerinti verslo aplinką Naujininkų seniūnijoje, bendradarbiauti bei vykdyti bendrus projektus įsteigė Naujininkų verslo klubą. Naujininkų verslo klubas skatins bendrą verslo interesų formavimą ir atstovavimą Vilniaus miesto savivaldybėje, jos padaliniuose bei kitose institucijose. Bendravimas tarp klubo narių leis suformuoti asmeninį pasitikėjimą tarp įmonių, o tai paskatins artimiau bendradarbiauti įmones teikiant paslaugas, tiekiant prekes. Bus vykdomas tikslingesnis ir koordinuotas galimos paramos suteikimas socialiniams partneriams (švietimo, sveikatos, socialinės apsaugos, sporto ir kt. įstaigoms). Klubo nariai galės gauti informaciją apie naujai priimtus ar rengiamus aktualius įstatymus, kitus teisės aktus, vyks susitikimai su svarbių institucijų atstovais.
Pilaitės bendruomenė	Vietos gerbūvio, sveikos ekologijos, harmoningų tarpusavio santykių plėtojimą, palankių sąlygų kultūrinei, meninei raiškai užtikrinimą ir įvairiapusio ugdymo problemas mikrorajono lygmenyje, pilietinio sąmoningumo ir aktyvinimo skatinimas.

Vilniaus bendruomenių asociacijos narių sąrašas

**21 lentelė. Vilniaus bendruomenių asociacijos narių sąrašas
2014 m. sausio mėn.**

1.	Antakalniečių bendruomenė
2.	Aukštųjų Panerių bendruomenė
3.	Balsių bendruomenė
4.	Fabijoniškių bendruomenė
5.	Gerosios Vilties bendruomenė
6.	Grigiškių bendruomenė „Grija”
7.	Jeruzalės bendruomenė
8.	Justiniškėčių bendruomenė
9.	Karoliniškių bendruomenė
10.	Naujamiesčio bendruomenė „Vingis”
11.	Naujininkų bendruomenė
12.	Naujosios Vilnios bendruomenė
13.	Salininkų bendruomenė
14.	Senamiesčio bendruomenė
15.	Šnipiškėčių namai bendruomenė
16.	Šnipiškių bendruomenė
17.	Trakų Vokės bendruomenė „Versmė”
18.	Užupio bendruomenė
19.	Užusienio bendruomenė
20.	Viršuliškių bendruomenė „Giesmė”
21.	Visorių bendruomenė
22.	Žirmūnų bendruomenė
23.	Žvėryno bendruomenė

Vilniaus bendruomenių asociacijos anketinis tyrimas

1. Įvardinkite bendruomenės bent kelis tikslus, kurie yra jos varomoji jėga.

Atsakymas
<ul style="list-style-type: none"> - Gyvenamosios aplinkos puoselėjimas. - „Kova“ už savo teritoriją. - Dalyvavimas priimant sprendimus.
<ul style="list-style-type: none"> - Ūkinių problemų sprendimas, infrastruktūros vystymas naujame mikrorajone. - Strateginis mikrorajono plėtros ir veiklų planavimas, vietos savivalda. - Mokyklos ir vaikų darželio statyba ir įkūrimas. - Teritorijos priežiūra, apželdinimas, Mitologinio parko sukūrimas, sporto aikštelių įrengimas. - Kultūrinio gyvenimo, tradicijų kūrimas, renginių, švenčių, varžybų organizavimas. - Saugios kaiminystės projektai, žmonių sąmoningumo ir pilietiškumo ugdymas. - Bendradarbiavimas su giminingomis organizacijomis, nuolatinis tobulėjimas.
<ul style="list-style-type: none"> - Dabartiniu metu ir artimiausioje ateityje siekti, kad būtų gerinama gyvenamoji aplinka ir gyvenimo kokybė. - Ateityje įsitraukti į kultūrinių poreikių tenkinimą. - Turėti gyventojus vienijantį ir juos atstovauti galintį darinį.
<ul style="list-style-type: none"> - Pagrindinis tikslas - ežerėlio aplinkos sutvarkymas ir parko įrengimas
<ul style="list-style-type: none"> - Reikalui esant, atstovauti gyventojus vietos savivaldos ir kitose valstybės institucijose. - Padėti spręsti bendruomenės kultūrinius ir socialinius poreikius, švenčių paminėjimus. - Leidybinė veikla. - Bendradarbiauti su analogiškais bendruomenėmis Lietuvoje ir užsienyje.
<ul style="list-style-type: none"> - Atstovauti mikrorajono bendruomenę vietos savivaldos ir kitose valstybinėse institucijose ir įstaigose. - Kurti saugią, kokybišką, subalansuotą gyvenamąją aplinką. - Skatinti pilietinės aktyvios ir motyvuotos visuomenės kūrimąsi bei savivaldos plėtrą.
<ul style="list-style-type: none"> - Burti mikrorajone gyvenančius, dirbančius ar kitaip su juo susijusius asmenis vietos bendruomenės problemoms spręsti. - Skatinti bendruomenės narių pilietinį aktyvumą, stiprinti jų organizuotumą ir sugebėjimą atstovauti bendruomenės interesus. - Atstovauti ir ginti visuomenėje bei valdžios institucijose vietos bendruomenės interesus, konstruktyviai bendradarbiauti su Vilniaus miesto savivaldybe, sprendžiant mikrorajono problemas. - Teikti įvairiapusę informaciją ir pagalbą vietos bendruomenės nariams. - Teikti informaciją apie bendruomenės gyvenimą ir veiklos joje galimybes. - Plėtoti ir palaikyti ryšius su analogiškais struktūromis Lietuvoje ir užsienyje.
<ul style="list-style-type: none"> - Visuomenės pasyvumas. - Noras padaryti daugiau renginių.
<ul style="list-style-type: none"> - Išsaugoti paveldą / stengiamės, kad Senamiestis būtų toks, kad jame norėtūsi gyventi / bandom spręsti situacijas, susidariusias dėl didelio eismo, barų triukšmo, šiukšlių, nesąmoningų statybų.
<ul style="list-style-type: none"> - Suburti mikrorajono gyventojus į aktyvią bendruomenę, ieškoti, atrasti ir organizuoti vietos gyventojus jungiančias, aktualias ir reikalingas veiklas. - Padėti spręsti gyventojams kylančias problemas, padėti komunikuoti ir bendrauti su vietinės - vykdomosios valdžios atstovais.
<ul style="list-style-type: none"> - Gyvenamųjų erdvių puošimas bendromis pastangomis (skulptūra ir kt.). - Bendros šventės (Nepriklausomybės, Balandžio 1, Vėjo dienos, Baltos staltiesės ir kitos kalendorinės). - Pastatų, kiemų, erdvių priežiūra, komunalinės problemos (DNSB steigimai, saugumo kaiminystės ir t.t.). - Paveldosauginiai reikalai.
<ul style="list-style-type: none"> - Skatinti bendruomenės narių pilietinį aktyvumą, stiprinti jų organizuotumą ir sugebėjimą atstovauti bendruomenės interesus. - Tenkinti svarbiausius bendruomenės socialinius, kultūrinius, ūkinius poreikius. - Kurti saugią ir patogią gyvenamąją aplinką. - Plėtoti ir palaikyti ryšius su analogiškais struktūromis Lietuvoje ir užsienyje. - Rūpintis gyvenvietės teritorijos priežiūra, gerinimu ir plėtojimu.

<ul style="list-style-type: none"> - Skatinti pilietinės veiklos kūrimąsi, spręsti svarbiausias bendruomenės socialines ir kitas problemas. - Pritraukti kuo daugiau jaunimo ir senjorų aktyviam ir turiningam laisvalaikio praleidimui. - Rūpintis senjorų užimtumu, kad jie pasijustų pilnaverte visuomenės dalimi ir t.t.
<ul style="list-style-type: none"> - Įkurti vaikų žaidimo - sporto aikšteles (vaikų žaidimo, treniruoklių, krepšinio, teniso kortai). - Pastatyti bendruomenės centrą. - Įrengti bendruomenės šventėms sceną ir aikštelę. - Įkurti parką, pasivaikščiojimų takelius mūsų teritorijos miškuose. - Pastatyti vaikų darželį. - Sutvarkyti, apšviesti visus kelius ir įrengti pėsčiųjų bei dviračių takus mūsų teritorijoje. - Padaryti taip, kad per mūsų teritoriją kursuotų mikroautobusus. - Visos teritorijos apsauga. - Įrengti šunų aikštelę.
<ul style="list-style-type: none"> - Mikrorajono gyventojų savimonės ugdymas. - Bendruomenės narių teisėtų interesų atstovavimas.
<ul style="list-style-type: none"> - Gyventojų gynimas nuo neteisėtų savivaldybės veiksmų (teritorijų planavimas, saugumas, šildymas ir t.t.). - Darni mikrorajono plėtra (aplinkosauga, paminklosauga, savivalda ir t.t.).

2.Kokia jūsų bendruomeninės veiklos vizija?

Atsakymas
<ul style="list-style-type: none"> - Vienyti seniūnijos (dabar jau biuro) gyventojus, organizuojant bendras kultūrinės, sporto veiklas, bendraujant su valstybinėmis institucijomis, įpareigotomis teikti paslaugas bendruomenei, ir verslininkais, ketinančiais vykdyti veiklas „biuro“ teritorijoje.
<ul style="list-style-type: none"> - Dalyvauti strateginio mikrorajono plano kūrime. - Vystyti bendruomeniškumą, savitarpio bendravimą, pagalbą. - Kultūrinio gyvenimo, užimtumo ir saviraiškos skatinimas. - Palaiapsnis perėjimas prie vietos savivaldos (seniūnijos įkūrimo), daugiafunkcinio bendruomenės centro įkūrimas.
<ul style="list-style-type: none"> - Surasti ir suburti gyvenamojoje vietovėje iniciatyvius gyventojus, kurie atskleistų bendruomenės poreikius ir pritrauktų kitus gyventojus šių poreikių tenkinimui bei išskylančioms problemoms ir uždaviniams gyvenamojoje vietovėje spręsti. - Bendro pobūdžio uždaviniams spręsti ir bendruomenės visuomeninės reikšmės didinimui veikti per VBA.
<ul style="list-style-type: none"> - Išvalytas Jeruzalės ežerėlis, sutvarkyta ežerėlio aplinka, įrengtas parkas. - Organizuoti bendri renginiai kartu su Jeruzalės vidurine mokykla, Verkių regioniniu parku (mokyklos direktorius yra JBC tarybos narys, regioninio parko direktorė-JBC narė).
<ul style="list-style-type: none"> - Vizija paprasta, kaip ir dabar, stengiamės, kad gyventojai labiau išreiktų savo norus bendrai veiklai, kad būtų kuriama saugi ir patogi gyvenamoji aplinka, kad dalyvautų aplinkos tvarkymo talkose, prie kiekvieno namo kurtų jaukią artimą aplinką, laisvalaikio priemonėse dalyvautų ir jaunimas, senjorai ir neįgalūs į bendras priemones integruotusi. - Kad mikrorajone visiems būtų jauku gera gyventi, kad per Laisvės prospektą ties Norfa, būtų įrengta požeminė perėja su parduotuvytėmis, o nuo paviršiaus būtų nukelti neišvaizdūs kioskai, jų vietoje įrengti želdynai. - Kad būtų išspręstas automobilių parkavimas ir t.t.
<ul style="list-style-type: none"> - Savanoriška veikla, kurianti dvasinį ir materialinį komfortą bendruomenei ir kiekvienam jos nariui; - Aktyvus dalyvavimas panašaus pobūdžio organizacijose jungiančiose struktūrose; Savivaldos reforma, leidžianti Lietuvoje tikėtis turėti tikrą vietos savivaldą.
<ul style="list-style-type: none"> - Veiklos kryptys. - Steigiamajame susirinkime patvirtintos pagrindinės veiklos kryptys. - Burti mikrorajone gyvenančius, dirbančius ar kitaip susijusius asmenis bendruomenės problemoms spręsti; - skatinti bendruomenės narių pilietinį aktyvumą, stiprinti jų organizuotumą ir sugebėjimą atstovauti bendruomenės interesus. - Atstovauti ir ginti visuomenėje bei valdžios institucijose vietos bendruomenės interesus. - Teikti įvairią informaciją ir pagalbą vietos bendruomenės nariams. - Teikti informaciją apie gyvenimo ir veiklos mikrorajone galimybes. - Vystyti vaikų ir jaunimo bei pagyvenusių žmonių užimtumo ir tobulėjimo galimybes. - Skatinti namų gyventojų bendrijų kūrimąsi. - Organizuoti bendruomenės renginius.

- Spręsti socialines problemas.
- Telkti asmenis ir institucijas bendram darbui.
- Mes stengiamės aktyviai daryti gerus darbus - bandome įnešti pozityvumo ir džiaugsmo į mūsų visuomenę.
- Vietos bendruomenės aktyvo nuomone - svarbu pastoviai organizuoti tradicines, gyventojų labai laukiamas bendruomenės šventes ir įvairias socialines akcijas, kviešti į savo renginius ir palaikyti ryšius su kitomis Vilniaus miesto bendruomenėmis.
- Renginiai padeda/ skatina kartų bendravimą, gyventojų tarpusavio pagalbą, ugdo aktyvesnę gyventojų pilietiškumą ir bendradarbiavimą.
- Humanistinių ir bendražmogiškų vertybių puoselėjimas.
- Bendruomenės narių sąmonės kėlimas.
- Profesionalus renginių organizavimas, režisūra, scenografija ir t.t.
- Gyventojų interesų, tenkinančių daugumą tobulėjimo link, teisingas suformavimas, atstovavimas ir gynimas.
- Tenkinti pagrindinius gyventojų poreikius.
- Atstovauti ir ginti visuomenėje bei valdžios institucijose Užusienio bendruomenės interesus, konstruktyviai bendradarbiauti su seniūnija ir Vilniaus savivaldybe sprendžiant vietos bendruomenės problemas.
- Teikti įvairiapusę informaciją ir pagalbą bendruomenės nariams.
- Teikti informaciją apie vietos gyvenimą ir veiklos galimybes.
- Ginti žemės savininkų interesus rengiant mikrorajono teritorijos detaliuosius planus.
- Aktyvi bendruomenė-aktyvi visuomenė.
- Padaryti taip, kad būtų gera pas mus gyventi.
- Dirbsime iki kol pasensime.
- Mikrorajonas –suprojektuotas ir pastatytas kvartalas.
- Kvartalo plėtra turi būti kompleksinė, sprendžiant kiekvienos seniūnaitijos specifines problemas.
- Neries pakrantė – rekreacijos, sporto, poilsio zona – parkas.
- Pasiiekti, kad seniūnijoje veiktų savivalda, o bendruomenė užsiimtų sociokultūrine veikla tam įsteigtame Bendruomenės centre.

3.Parašykite bent penkis įgyvendintus darbus, kuriuos teigiamai vertina jūsų bendruomenės gyventojai.

Atsakymas
- Suburtos didžiausios mikrorajono mokyklos, vykdant tradicinę labdaros akciją.
- Yra biuro patalpos, kuriose galės vykdyti, vystyti visokias veiklas visi mikrorajono gyventojai, kūrybiniai kolektyvai.
- Gražaus bendradarbiavimo dėka antri metai iš VBT lėšų turtinamos bendruomenės erdvės, tvarkomos parko erdvės.
- Parengti ir įvykdyti puikūs projektai: parengta pėsčiųjų trasa paneriu, sukurtas ir toliau bus puoselėjamas bendruomenės sodas.
- Leidžiamas unikalus, savitas bendruomenės mėnraštis.
- Pasakoma bendruomenės nuomonė apie įžulų mikrorajono tankinimą, tranzito nesprenimo klausimus, neleistas statybas, bloginančias visų gyventojų gyvenamąją aplinką.
- Į bendruomenę suburti pilietiškai aktyvūs ir sąmoningi piliečiai.
- Išsaugoti nuo privatizavimo žemės sklypai mokyklai, vaikų darželiui, parkui, daugiafunkciniam centrai, žalioms rekreacinėms erdvėms.
- Pastatyta moderni mokykla, kurią lanko virš 800 mokinių.
- Įkurtas „skulptūrų parkas“ - visuomeninė erdvė poilsiui, bendruomenės renginiams, edukacijai.
- Organizuojamas kultūrinis bendruomenės gyvenimas, tradicinės šventės, edukaciniai renginiai, vakaronės, susitikimai, išvykos, informacijos sklaida.
- Bendruomenė aktyviai dalyvauja gyvenamosios vietovės detaliojo planavimo procese, per paskutinius 3 metus nebuvo patvirtinti 2 detalieji planai, kurių sprendiniai, bendruomenės nuomone, pažeidžia gyventojų interesus.
- Dabartiniu metu bendruomenė bylinėjasi su Vilniaus miesto savivaldybės administracija.

<ul style="list-style-type: none"> - Vanaginės geomorfologinio draustinio teritorijos, miško prie Santariškių bei Visorių mikrorajonų reguliarius tvarkymas. - Pastovus darbas su senjorais (paskaitos, susitikimai, kelionės). - Gintaro Steponavičiaus fondo projekto realizavimas.
<ul style="list-style-type: none"> - Bent dvi, trys kelionės po įdomias Lietuvos vietas, susitikimai su kitų miestų bendruomenių atstovais, buvom nuvykę į Joensu (Suomija) - su miestu Vilniaus bičiuliu. - Veikia saviveikliniai kolektyvai, kurie per įsimintinas datas koncertuoja, kviečiame kitų bendruomenių saviveiklininkus dalyvauti kartu. - Dalyvaujame jaunimo organizuojamoje pavasarinėje talkoje „Darom“.
<ul style="list-style-type: none"> - Naujų, vertingų knygų dovana J.Basanavičiaus progimnazijos mokyklai. - Sporto ir vaikų aikštyno renovacija. - Pastato Konarskio g. įtraukimas į saugomų paveldo objektų sąrašą. - Talkų organizavimas; vietos bendruomenės interesų atstovavimas teismuose.
<ul style="list-style-type: none"> - VO „Bendruomenė“ pagal Lietuvos Respublikos ir Šveicarijos konfederacijos bendradarbiavimo programą laimėjo projektą „Vietos bendruomenės gebėjimų stiprinimas ir gerosios patirties sklaida“ įgyvendinimui, kuris buvo įgyvendinamas 2013 metais. Kurio metu vyko bendruomenės gyventojams ir miesto bendruomenių atstovams mokymai, seminarai. Diskusijų klubas. Mikrorajono gyventojų apklausa. Laikraščio leidyba. Savęs pristatymas spaudoje, TV laidoje, šeimos-sporto šventė. - Bendruomenė turi savo galias tradicijas ir kiekvienais metais organizuoja kalendorines šventes, susitikimus, renginius: vietos bendruomenių federacijos šventė; Mokytojų dienos minėjimai; Pagyvenusių žmonių dienos minėjimas; Socialiai remtinų šeimų kalėdinė šventė (100 šeimų), susitikimas su Kalėdų seneliu; Kalėdinės eglutės bendruomenės kieme atidarymo šventė; Užgavėnės; Vasario 16 ir Kovo 11 d. minėjimai; Mažųjų atvėlykis; Šeimos – sporto šventė; Joninės; Mindauginės ir t.t. Šventėse dalyvauja visos bendruomenės gyventojai, švietimo įstaigų moksleiviai, auklėtiniai, pedagogai ir t.t. - Turime savo laikraštuką. - 2011 m. vietos bendruomenei buvo suteikta „Auksinės širdies“ nominacija už glaudų bendravimą ir bendradarbiavimą su bendruomenės nariais, gyventojais. - 2012 m. VO „Bendruomenė“ atstovai lankėsi naujai atidaromame vienuolyne, kuriam įkurtuvių proga dovanojo kambarines gėles. Vienuolės ketina teikti paslaugas žmonėms, sergantiems vėžiu. - Kasmet organizuojame vidurinės mokyklos dviratinių būrelio sporto varžybas. - Visada prisimenam savo kolegas, sveikinam jubiliejaus proga. 2012 m. gegužės 23 d. lopšelis - darželis „Du gaideliai“ paminėjo veiklos 50-metį. - 2013 m. „Saulėtekio“ mokykloje vyko koncertas "Pavasariniai sveikinimai", skirtas „Motinos dienai“ paminėti. - 2013 m. Vietos senjorų klubas paminėjo Trijų karalių šventę. - Bendruomenės atstovai dalyvavo konferencijoje "Vietos bendruomenių organizacijų veiklos patirtis ir perspektyvos". - 2012 m. Senjorų klubas dalyvavo kaimyninių šalių koncerte „Vilnius – Ryga“. - Bendradarbiaujam su Kirtimų kultūros centru; Naujosios Vilnios kultūros centru; su įvairiom Vilniaus miesto nevyriausybinėm organizacijom; Vilniaus miesto bendruomenėmis; Šalčininkų senjorų klubu. - 2012 m. Vietos bendruomenė, Lietuvos futbolo federacija ir Rasų seniūnija organizavo "Vėtros" stadiono tvarkymą ir futbolo varžybas. - Vietos bendruomenės aktyvumo dėka buvo pastatytas Vilniaus pietinis aplinkelis, išnyko didieji transporto kamščiai mikrorajone. Aplinkelis bus tiesiamas trimis etapais. Pirmajame etape tiesiama 7,7 km ilgio aplinkelio dalis sutaps su Kirtimų gatve – šis ruožas taps 4 eismo juostų keliu su žalia skiriamąja juosta viduryje ir sujungs Vilniaus–Kauno magistralę su Eišiškių plentu. - 2012 m. dalyvavom Vilniaus miesto savivaldybės „Sveikatinimo“ projekte.
<ul style="list-style-type: none"> - Olimpinės dienos. - Tradicinės krepšinio varžybos. - Joninių šventės. - Saugios kaiminystės patruliavimas. - Užgavėnių šventimas.
<ul style="list-style-type: none"> - 2004-2005 sustabdėme nesąmoningą plėtrą ir statybas Senamiestyje. - 2012-2013 VBT lėšomis pastatytos naujos vaikų žaidimo aikštelės + lauko treniruokliai. - 2013 sustabdyti Kurijos planai prekiauti alkoholiu ISM universiteto teritorijoje. - 2013 suremontuoti laiptai Lazdynų Pelėdos skvere.
<ul style="list-style-type: none"> - Kalėdų ir Advento renginiai socialiai remtiniams gyventojams. - Kultūrinės – pažintinės kelionės šnipiškėčių daugiavaikėms, aktyvioms šeimoms. - Vasaros stovyklos socialiai apleistų šeimų vaikams.

<ul style="list-style-type: none"> - Kultūrinio ugdymo ir švietimo kursai bendruomenės nariams. - Vietos mokyklų kiemų teritorijose miestiečių transporto statymo problemos sprendimų galimybės.
<ul style="list-style-type: none"> - Užupio angelo skulptūra, Užupio undinė, Užupio Konstitucijų lentos, agresyviems vystytojams palankaus Senamiesčio detalaus plano sustabdymas, menininkų skvoto Užupio meno inkubatoriaus legalizavimas ir finansavimo projektų pritraukimas, Užupio rajono tinklų renovacija, saugumo situacijos pagerinimas, platus gyventojų įsitraukimas, tarptautinis pripažinimas, turizmo srauto pritraukimas, tapimas vienos iš labiausiai lankytinos Vilniaus turistinės vietos.
<ul style="list-style-type: none"> - Įrengtas futbolo stadionas bei sporto ir poilsio aikštelės. - Pastoviai suteikiama pagalba žemės gražinimo klausimais. - Pastoviai prižiūrima ir tvarkoma gyvenvietės teritorija ir keliai. - Organizuojami renginiai ir šventės. - Rekonstruota koplytėlė. - Gyventojai turi bendruomenės veiklos centrą – bendruomenės namus.
<ul style="list-style-type: none"> - Kultūrinių renginių organizavimą. - Teminių vakarų organizavimą. - Vaikų ir jaunimo laisvalaikio užimtumą. - Sporto renginių organizavimą. - Skaityklos-bibliotekos paslaugų teikimą. - Ekskursijų organizavimą.
<ul style="list-style-type: none"> - Sutvarkytas miškelis bendruomenės šventėms rengti. - Dalinai įrengta vaikų ir sporto aikštelės. - Sutvarkytos pakelės nuo apaugusių medžių. - Pastatyta pusė suplanuotų šuniukų ekskrementams šiukšlinių. - Pastatytas kelio ženklas draudžiantis stovėti automobiliams (dėl žmonių saugumo). - Pastatytas bendruomenės reklaminis stendas. - Surengtos kelios bendruomenės šventės (dvi kaimynų šventės, Užgavėnės). - Padaryta aikštelių teritorijos topo nuotrauka ir krepšinio aikštelės projektas. - Dalinai aptvėrėme vaikų žaidimo ir sporto aikštelę.
<ul style="list-style-type: none"> - Interesų gynimas: pasipriešinta beisbolo stadiono statybai Neries pakrantėje. - Apgintas Tuskulėnų mokyklos stadionas nuo sunaikinimo. - Pasipriešinta didelio prekybos centro statybai Šeimyniškių g. - Renginiai: sporto renginiai (13), talkos parke – (11), Žiemos sporto šventės (3), Kalėdų šventės (2), Šeimos-Tėvo dienos šventė (2), Bendruomenės šventės (2), Užgavėnės (1).
<ul style="list-style-type: none"> - Lietuvos Vyriausybė buvo priversta suderinti visus teisės aktus ir pripažinti, kad neteisingai taikė Orhuso konvenciją. - Žingsnis savivaldos link – Konstituciniame teisme pripažintas mūsų ieškinyms dėl Konstitucijos pažeidimo LR Savivaldybių tarybų rinkimų įstatyme. - Suvaldytos neteisėtos statybos ir įstatymų pažeidimai mikrorajone. - Aktyvi paminklosauginė veikla mikrorajone (Plenerai, leidyba, projektai, apsauga ir t.t.). - Šilumos įstatymo pataisos (Veikla Vyriausybėje, Prezidentūroje ir t.t.). - Inicijavome Vilniaus bendruomenių asociacijos atsiradimą.

4. Kokios veiklos jūsų bendruomenėje yra aktyviausiai palaikomos?

Atsakymas
<ul style="list-style-type: none"> - Veiklos, skatinančios bendruomeniškumą.
<ul style="list-style-type: none"> - Tradicinės kultūros ir sporto šventės ir renginiai. - Teritorijos plėtros ir vystymo projektai. - Ūkinių reikalų ir saugios kaimynystės projektai. - Teminiai susitikimai, susirinkimai ir vakaronės. - Bendri bendruomenės ir mokyklos renginiai. - Informacijos sklaida per media kanalus ir spaudą, veiklos viešumas.
<ul style="list-style-type: none"> - Dėl gyvenamosios aplinkos ir gyvenimo kokybės gerinimo.
<ul style="list-style-type: none"> - Aplinkos tvarkymas.

- Saviveikla, kelionės, švenčių paminėjimo vakarėliai.
- Talkos, Kaimyno diena.
- Visos įvardinto veiklos yra palaikomos ir kasmet laukiamos.
- Renginių organizavimas. - Įstaigų lobizmas.
- Gyventojai tingi veikti. Jie laukia, kad kažkas kitas tai padarytų. Savanorystės beveik nėra. Kai kviečiame gyventojus prisijungti prie projektų ir veiklos išgirstame, kad jie neturi laiko. Taigi tenka keliems aktyviems piliečiams dirbti gerus darbus - o dauguma kitų tik stebi ir nieko neveikia.
- Įvairių švenčių ir renginių organizavimas šnipiškėčių bendruomenei.
- Švenčių rengimas. - Menininkų veikla. - Kultūriniai renginiai (vakarai, koncertai, parodos). - Kiemų tvarkymas. - Paveldosauginiai klausimai. - Renginiai vaikams.
- Buvusių žemės savininkų žemės gražinimo veikla. - Renginių ir akcijų organizavimo („Darom“, „Užsienis – mūsų namai“ ir pan.). - Sporto veikla jaunimui ir senjorams, sporto aikštelių įrengimas ir priežiūra. - Senjorų futbolo turnyrų „Užsienio pavasaris“ ir kitų organizavimas ir dalyvavimas. - Užsienio gyvenvietės teritorijos bei kelių priežiūra.
- Šaškių šachmatų klubinė veikla. - Skaityklos paslaugos. - Kompiuterinė klasė.
- Šventės aktyviausiai palaikomos. - Į talką taip pat neatsisako kaimynai ateiti ir padėti. - O dėl finansų gyventojai labai sunkiai prisideda.
- Paminklosauga. - Teritorijų planavimas. - Kultūrinė veikla.

5. Kuo jums padeda seniūnijos ir seniūnaičiai?

Atsakymas
- Seniūnija – ūkinė pagalba.
- Seniūnija padeda gauti leidimą bendruomenės šventei surengti. - Seniūnaitė neįvykdė nei vieno įpareigojimo, sužlugdė rėmėjų paiešką, neužmezgė ryšių su verslininkais, iškreipia informaciją.
- Dalyvauja rengiant dokumentų projektus, suteikia informaciją.
- Seniūnija padeda aplinkos tvarkymo darbuose transporto talonais šiukšlėms išvežti į Kazokiškių sąvartyną, šiek tiek tvarkymo priemonėmis.
- Dauguma seniūnaičių nedalyvauja organizuojamose priemonėse. - Atrodo, kad jie apsiriboja VBT posėdžių veikla (kartais organizuoja savo posėdžius) pirmoje seniūnaičių kadencijoje ir aš juo buvau, tačiau pamačiau, kad geriau tegu atsiranda kitas žmogus nors kiek prisidedantis prie visuomeninės veiklos. - Manau, kad yra blogai, kai vienas nori užimti kelis postus, neieškoma naujų.
- Seniūnaičiai niekuo nepadeda, seniūnė anksčiau dalyvaudavo susirinkimuose, padėjo įgyvendinti keletą darbų gyventojų buities labui. - Dabar nėra pastovios seniūnės.
- Kai kada seniūnija būna rėmėju, pagal galimybes. - Seniūnaičiai.

- Dalykiniais patarimais.
- Mūsų nariai yra seniūnaičiai. Tas labai padeda - sprendžiant kaip panaudoti VBT lėšas. - Kol buvo Seniūnas - tai mum seniūnija visiškai nieko nepadėjo. Kai jis išėjo į pensiją, ir liko jo pavaduotoja tai prasidėjo pozityvus bendravimas.
- Prisideda ir kartu organizuoja renginius šnipiškiečiams. - Reklamuoja, kviečia į renginius savo atstovaujimų seniūnaitijų gyventojus. - Padeda spręsti šnipiškiečiams kylančias problemas su valdžios institucijoms.
- Teritorijos seniūnaitis yra ----piliėtis, gretimos seniūnaitijos yra įtakojamos bendruomenės veiklos bei vertybių. - Buvęs seniūnas pilnai ignoravo vietos bendruomenės egzistavimo faktą, dabartinė seniūnijos vadovybė yra linkusi bendradarbiauti.
- Informacijos suteikimas bei tam tikrais klausimais pagal poreikį.
- Seniūnija visai nepadeda, jokios pagalbos. - Seniūnaičiai net ignoruoja. Pvz. kviečiami į talkas net neateina, organizuojant renginius-neprišideda.
- Kartais biržos darbininkais, kartais patarimais.
- Seniūnė nesitaria, neinformuoja seniūnaičių apie vykdomas ir planuojamas veiklas, nesusidoroja su VBT pavestais darbais, seniūnaičiai aktyvumo nerodo, tik dalyvauja VBT veikloje.
- Niekuo. Seniūniją panaikino. Seniūnas įkūrė savo konservatorių bendruomenės organizaciją, nes mumyse mate grėsmę. Ką darė, nežinau. - Seniūnija šiais metais (nors, pasirodo, esu Taryboje) net neinformavo, ką ir kur išleido mūsų seniūnijai skirtus pinigus.

6.Kas sekasi sunkiausiai?

Atsakymas
- Daugiau aktyvių gyventojų, neskaičiuojančių savo laisvo laiko, padedančių įvykdyti bet kokią užsibrėžtą veiklą.
- Suburti žmones bendroms veikloms. - Bendradarbiauti su savivaldybe, kaip lygiaverčiam partneriui. - Pritraukti jaunimą, suburti bendraminčių laisvalaikio klubą (trūksta tokios patirties ir kvalifikacijos NVO įgūdžių). - Projektų rašymo įgūdžių ir specialistų. Nepasitikima mūsų patirtimi ir gebėjimais. - Trūksta kvalifikuotų savanorių, jų skiriamas laikas yra ribotas, trūksta motyvacijos.
- Suaktyvinti gyventojus bendromis pastangomis tvarkytis gyvenamojoje vietovėje. - Apibrėžti bendruomenių galimybes ir jas įtvirtinti valdžios ir vietos savivaldos atžvilgiu. - Surinkti 2 procentų paramą.
- Savos patalpos. - Ežerėlio tvarkymas. - Gebėjimų stoka rengiant projektus. Reikalingi mokymai, konsultacijos. - Aktyvių narių trūkumas.
- Sunkiausia suburti visuomenę bendram reikalui. - Rengti projektus.
- Nugalėti skepsį, abejingumą. - Pilietiškumo, pasiaukojimo, altruizmo iš visuomenės.
- Žmonių aktyvumo. - Savanorystės pagrindų stoka gyventojų atžvilgiu. - Finansavimas.
- Labai pasyvūs žmonės, sunkiai integruojasi į lietuvių terpę. - Reikia daugiau lietuviškos kultūrinės veiklos renginių.
- Norėtūsi, kad gyventojai įsijungtų į visuomeninę veiklą.
- Pildyti paraiškas ir teikti ataskaitas finansavimo gavimui. - Projektams gaunamos lėšos nėra pakankamos, kad galima būtų realizuoti numatytas idėjas.

- Sunkokai sekasi paveikti žmonių abejingumą ir motyvuoti juos savanoriškai veiklai.
- Apsaugoti bendruomenę nuo gyventojų gentifikacijos atsikeliant naujiems turtingiems gyventojams ir didinant socialinę atskirtį. - Paveldosauginiai klausimai atliekant namų remontus, neišprususiems gobšiams savininkams. - Bendruomenės vardo ir idėjų vogimas siekiant asmeninės naudos. - Supainioti turtiniai-paprotiniai santykiai daugiabučiuose namuose, įvykdžius kreivas privatizacijas ir atsiradus NT vertelgoms, manipuliuojantiems tuo savo naudai.
- Sunkiausia pritraukti jaunimą dalyvauti veikloje. - Pagalba iš seniūnijos (Ji turėtų būti ir pagalbininke, ir patarėja, ir lygiaverte partnere).
- Sunkiausiai sekasi gauti lėšų, neturime žmogaus, kuris ruošų projektus, galinčio prižiūrėti internetinį puslapį.
- Vykdyti numatytus planus, nes narių aktyvumas menkas.
- Viskas nusibodo, jokios pagalbos iš nieko nebesitikim. - Kol nebus realios savivaldos, tol ir žaisime bendruomenės.

7.Kokius spręstinus klausimus deleguotumėte ir kokios pagalbos tikėtės iš Vilniaus bendruomenių asociacijos (VBA)?

Atsakymas
- Santykiuose su Vilniaus savivaldybe – bendradarbiavimo, partnerystės įgyvendinimo klausimą.
- Stiprinti bendruomenių bendradarbiavimą, kelti jų vadovų kvalifikaciją. - Stiprinti ryšius su savivaldybe, siekti partnerystės ir jos rezultatų viešinimo. - Viešųjų ryšių politika, jos sklaida ir informacijos pateikimas plačiajai visuomenei. - Finansinio savarankiškumo ugdymo ir mokymų. - Informacijos apie skelbiamus projektus pateikimo, konsultantų ir administratorių paieška.
- Bendruomenių vietos visuomeniniame gyvenime ir valdžių bei savivaldos atžvilgiu įtvirtinimas teisės aktuose. - Bendruomenių įgytos patirties ir pasiektos pažangos skleidimas. - VBA internetinėje svetainėje turėti bendruomenės puslapį.
- Pasidalinimas gerąja patirtimi. - Apsikeitimas informacija. - Informacija apie VBA ir savivaldybės bendradarbiavimą. - Informacija apie projektus. - Mokymai, gebėjimų ugdymas.
- Reikėtų kasmetinės bendruomenių šventės. - Pateikti bendrus reikalavimus miesto savivaldybei, kokias mieste problemas pirmiausia būtina išspręsti, nustatant jų svarbumą miesto mastu, o ne kiekviena bendruomenė atskirai. - Surasti projektų rengėjus silpnesnėms bendruomenėms (kad teikiant nesidubliuotų).
112. Vietos savivaldos įstatymo patobulinimo ir papildymo. 113. Vietos bendruomeninių organizacijų efektyvesnės veiklos. 114. Sėkmingo dalyvavimo projektinėje veikloje; mažiau formalizmo ir popierizmo.
115. Glaudaus bendradarbiavimo, sutelktumo. 116. Kad visi klausimai, svarbūs Vilniaus miesto gyventojams, būtų sprendžiami VBA – be konkurencijos. Pagal poreikius ir galimybes. 117. Glaudaus bendradarbiavimo su LVBOS; Lietuvos vyriausybės atstovais, Seimu, Savivaldybės valdžia ir t.t.
118. Seminarų, mokymų.
- Bendravimas ir bendradarbiavimas su vietos valdžios institucijomis, sprendžiant visoms Vilniaus bendruomenėms aktualius klausimus. - Įstatyminės bazės bendruomenėms tobulinimas. - Informavimas ir finansavimo paieškos bendruomenių projektams. - Europinių projektų Vilniaus bendruomenėms rengimas ir įgyvendinimas.
119. Bendrų interesų, kurių negali apginti vietinė bendruomenė savo pastangomis, suformavimas ir gynimas savivaldybių ir kitose valdžios institucijose.

120.	Daugiau darbo efektyvumo, mažinant gaišinamo brangaus gyvenimo laiko.
121.	Norėtume VBA matyti šioje veikloje kaip „vyresnį brolių“, kuris galėtų patarti, apginti, pateikti pavyzdį, padėti spręsti tam tikrus klausimus, nuteikti bendrą klausimų sprendimui, renginių organizavimui – „institucija, mokančia pagražinti žmonių gyvenimą kolektyvinio mąstymo ir patirties produktu“.
122.	Iš VBA tikimės bendrų sprendimų, tinkančių visoms Vilniaus m. bendruomeninėms organizacijoms.
123.	Spręstinas klausimas-bendruomeninės organizacijos santykis su seniūnija, bendradarbiavimas su seniūnaičiais.
124.	Tikimės dėl projektų ruošimo, kad daugiau lėšų turėtumėm, dėl mūsų bendruomenės sklaidos, dėl pagalbos su valdiškomis institucijomis kai jos reikės.
125.	Tikimės, kad VBA labiau skleis info, kas yra bendruomenės o kas yra bendrijos, nes labai daug žmonių to neatskiria.
126.	Bendrų projektų, patirties skleidimo, bendradarbiavimo.
127.	Logiškai turėtų bendradarbiauti su Vilniaus savivaldybe, kad gyventojai galėtų dalyvauti sprendimų priėmimo.

8. Kokius spręstinus klausimus deleguotumėte ir kokios pagalbos tikėtės iš LVBOS?

Atsakymas
- Kuravimo SADM ir kitų ministerijų projektus, projektų rengimo organizavimo.
- Vietos savivaldos įstatymo parengimo.
- Ryšių su giminingomis užsienio bendruomenėmis užmezgimo, vizitų, dalinimosi gerąja patirtimi.
- Bendradarbiavimo su Seimu, politikais ir ministerijomis, palankaus požiūrio į bendruomenių poreikius ir jų veiklos stiprinimą.
- Ryšiai su verslo, mokslo ir savivaldos partneriais.
- Mokymų organizavimo, finansinės paramos vietos savivaldai.
- Informacijos apie VRM programą „Bendruomenių inicijuojama vietos plėtra“.
- Informacijos apie Vyriausybės ir Seimo paramą bendruomenėms.
- Dėl bendruomenių įstatymo.
- Savo vietos ir vaidmens suradimo visuomenėje.
- Žinomumo ir veiklos viešinimo.
- Glaudaus bendradarbiavimo, sutelktumo.
- Kad visi klausimai, svarbūs Lietuvos gyventojams, būtų sprendžiami LVBOS – be konkurencijos. Pagal poreikius ir galimybes.
- Glaudaus bendradarbiavimo su VBA; Lietuvos vyriausybės atstovais, Seimu ir t.t.
- Seminarų, mokymų.
- Bendravimas ir bendradarbiavimas su Lietuvos Respublikos valdžios institucijomis, sprendžiant visoms bendruomenėms aktualius klausimus.
- Įstatyminės bazės bendruomenėms tobulinimas.
- Europinių projektų bendruomenėms rengimas, sklaida ir vykdymas.
- Teisingos savivaldos teisėkūros praktikos suformavimas ir įtvirtinimas.
- „Tėviško rūpestingumo“, kad bendruomeninė veikla turėtų iš ko gyventi ir žinotų kaip veikti.
- Tinkamo atstovavimo miestui ir plačiau.
- Savivaldos atkūrimas Lietuvoje.

Vilniaus miesto savivaldybės bendruomenių pirmininkų tyrimo duomenys

22 lentelė. Vilniaus miesto savivaldybės bendruomenių, įtrauktų į tyrimą ir informantus, sąrašas

Informanto numeris	Bendruomenės pavadinimas	Bendruomenės kontaktai
1	Balsių bendruomenė	Adresas: Bubilo g. 8, Vilnius Įmonės kodas 125791751 http://www.balsiai.org
2	Gerosios Vilties bendruomenė	Adresas: Geležinio Vilko g. 17-68, Vilnius Įmonės kodas 300562387
3	Karoliniškių bendruomenė	Adresas: Loretos Asanavičiūtės g. 20, Vilniaus m. Įmonės kodas 300551451
4	Visuomeninė organizacija „Naujininkų bendruomenė“	Adresas: Kaminkelio g. 10, Vilnius Įmonės kodas 125537379 http://naujininkai.org
5	Visuomeninė organizacija „Pilaitės bendruomenė“	Adresas: I. Kanto al., 19-15, Vilnius Įmonės kodas 125986858 http://www.pilaitesbendruomene.lt
6	Asociacija „Antakalniečių bendruomenė“	Adresas: Antakalnio g. 36, Vilniaus m. Įmonės kodas 300079278 http://antakalnietis.lt/antakalnio-bendruomene

Vilniaus bendruomenių pirmininkų interviu

Rašau magistro darbą tema „Bendruomenių dalyvavimo viešajame valdyje Lietuvoje inovacinis potencialas“. Norėčiau sužinoti jūsų, kaip Vilniaus miesto bendruomenės pirmininko, patirtį apie bendruomenių dalyvavimą viešajame valdyje ir galimas bendruomenių dalyvavimo viešajame valdyje inovacijas, galimas viešojo valdymo inovacijų rizikas. Prašau pasidalinti savo, kaip bendruomenės pirmininko, patirtimi, dalyvaujant viešajame valdyje.

Orientaciniai klausimai, padėsiantys atskleisti darbo temą:

- Kaip bendruomenės šiuo metu dalyvuoja viešajame valdyje?
- Ką galėtumėte pasiūlyti (kokias inovacijas), kad bendruomenės galėtų/norėtų aktyviau dalyvauti viešajame valdyje?
- Kokia, jūsų nuomone, galima viešojo valdymo inovacijų rizika?

Informantų interviu

1 informanto interviu

Viskas priklauso nuo iniciatyvumo ir gebėjimo identifikuoti problemas ir rasti visiems priimtina sprendimo būdą. Tik drąsus žvelgimas į ateitį, jos planavimas ir tų idėjų viešinimas patraukia gyventojus jungtis ir prisidėti prie idėjų įgyvendinimo. Taip susiformuoja vietos savivaldos užuomazga. Kuo ji aktyviau reiškiasi, tuo daugiau žmonių patiki ir palaiko. Kol viskas vyksta mėgėjiškame lygyje seniūnija tai palaiko ir užsidirba sau nuopelnus nors veikloje visiškai nedalyvauja. Kai tik reikalai tampa rimtesni atsiranda nepasitikėjimas ir konkurencijos baimė. Priežastis viena seniūnai visiškai nesidomi ir nedalyvauja bendruomenių gyvenime, todėl ir kyla nepasitikėjimas nes nežinia kas vyksta tolygi kontrolės praradimui. Viešumas ir projektų išankstinis pateikimas, jų svarstymas, nuomonių išklauskimas vyksta be skubos, tarsi natūralus procesas. Jo metu kiekvienas aktyviau besidomintis gali įsijungti į bendruomenės tarybą at tiesiog į darbo grupę. Bendruomenės tinklalapyje ir facebook socialiniuose tinkluose viešai skelbiam viską, kas vyksta, veiklos planus, ataskaitas, kviečiame į susirinkimus, karta per mėnesį darome atvirus tarybos posėdžius, bendradarbiaujame su Balsių mokykla. Mikrorajono infrastruktūros įrengimas: asfaltuota 16 km. gatvių, jų apšvietimas, mokyklos projekto įgyvendinimas, viešų erdvių sutvarkymas, apželdinimas, vaikų žaidimų, krepšinio, tinklinio aikštelių įrengimas, „Mitologinių skulptūrų parko“ sukūrimas. Pastarajame vyksta tradiciniai renginiai, sporto šventės, etnografiniai ir edukaciniai projektai, blusturgiai, jaunimo iniciatyvos muzikos popietės ir kt. Nebijokite svajoti, tai užsirašyti, viešinti ir siekti. Pakeliui atsiras kas padeda ir palaiko. Perdėtas atsidavimas ir lyderių „perdegimas“, veikla be atlygio (moralinio ar materialinio gali pavirsti vergove), aplinkiniu pasyvumas ir valdininkų nepasitikėjimas, reikalų vilkinimas (geležinių klumpių nešiojimas) tampa nepakeliama našta privedanti prie nusivylimo. Savivaldos įstatyme neapibrėžta veikla visada gali būti ignoruojama ir nepalaikoma nei moraliai, nei finansiškai.

2 informanto interviu

Bendruomenės narių dalyvavimas viešame valdyme pasireiškia per juos atstovaujančią bendruomenę, bendruomenei teikiant narių apibendrintus pasiūlymus viešojo valdymo srityje viešojo administravimo subjektams, o taip pat skundžiant viešojo administravimo subjektų priimtus sprendimus, kuriais gali būti pažeistos bendruomenės narių teisės, o taip pat įgyvendinant viešojo administravimo subjektų sutartinių santykių pagrindu pavestas funkcijas, kurių realizavimui viešojo administravimo subjektai priiminėja sprendimus. Bendruomenėje koreguoti detalieji planai, kad labiau atitiktų bendruomenės narių interesus. Kuo daugiau bendruomenė galėtų pasiekti realių rezultatų, tuo būtų didesnis stimulus dalyvauti viešame valdyme (dabartiniu metu vyraujanti viešojo administravimo subjektų priimtų ar norimų priimti sprendimų atžvilgiu nuomonė – „vis tiek nieko negalima padaryti“, kuri labai dažnai pasitvirtina). Didžioji dauguma inovacijų yra rizikingos, tačiau jos ir yra progreso pagrindas, todėl inovacijų rizika turėtų būti prisiimama. Galimos rizikos dėl atskirų bendruomenių prisiimtų išpareigojimų neįvykdymo, viešojo administravimo subjektų autoriteto menkinimo.

3 informanto interviu

Nuo 2005 metų lapkričio mėn., kai steigėmė Karoliniškių bendruomenę, buvau pasiūlytas bendruomenės pirmininku (kaip daug metų dirbęs savivaldybės administracijoje, buvęs miesto savivaldybės tarybos nariu ir gerai žinantis savivaldos reikalus), taip iki šiol vis perrenkamas. Bendruomenės tarybą renkame ir jau kitur turinčius visuomeninius postus- Vilniaus „Bočių“ Karoliniškių skyriaus pirmininkę, neįgaliųjų sk pirmininkę, porą seniūnaičių ir kitus kur nors dalyvaujančius. Taip visi kartu lengviau suorganizuojam gausesnes šventes, kitas priemones. Visuomenėje gyventojai neaktyvūs, patys organizuoti nieko nenori. Šventės, kelionės gyventojų norimos ir laukiamos. Karoliniškės pastatytos prieš 40 metų, iš esmės viską turi, jaunimo nedaug, smarkiai užsiėmę, jų tėvai, seneliai anūkus prižiūri, sodininkauja, dar sovietmečiu gautuose sklypeliuose, netoli Vilniaus, kiti pasiligoję, tai viešajame gyvenime reikštis neturi laiko, arba galvoja, kad jo nuomonė niekam nereikalinga. Be to, dauguma savanoriais būti nenori. Ramiuose, seniai pastatytuose rajonuose išjudinti visuomenę sudėtinga, nes savivaldybės administracija nesitaria su visuomene. Turėtų būti kaip pav. Kopenhagoje, savivaldybė birželio mėn viešai paskelbia kitų metų biudžeto projektą, iki rugsėjo pabaigos vyksta vieši svarstymai, siūlymai, po to atsižvelgiant į visuomenės pastabas, parengimas galutinis kitų inovacijų planas, dažnai su dideliais pataisymais. Taip apsprendžiami ir kiti veiklos aspektai. Tik tokiu būdu galima pasiekti gerų viešojo valdymo rezultatų. Pas mus lyg ir bandoma pateikti svarstyti bendruosius, specialiuosius planus, tačiau tai dėl akių, todėl didžioji aktyviosios visuomenės dalis nusivylusi, nes jų nuomonės nereikia, visuomeninių komisijų, bendruomenių nuomonės taip pat, jeigu neatitinka administracijos nuomonės nepriimamos, o valdančioji dauguma balsuoja, kaip Meras reguliuoja.

4 informanto interviu

Visi bendruomenių pirmininkai yra savanoriai, jų veikla yra grindžiama savanoriškais pagrindais, todėl viešasis valdymas ypač priklauso nuo šalia esančių bendraminčių, rėmėjų, savivaldos atstovų nuo seniūnijos požiūrio į bendruomenės gyvenimą. Vienas vedlys – kare ne vedlys. Jei pirmininko ryžtas sukurti gerovę savo bendruomenėje atitinka tos bendruomenės gyventojų lūkesčius, tai ir vadovaut - organizuoti veiklą lengviau, jei neatitinka, tai ir rezultatų – 0. Kadangi visa bendruomeninė veikla yra grindžiama savanoriškais pagrindais, renkasi visi tie, kam rūpi jo aplinka, kaimynai ir t.t. Todėl visi klausimai yra sprendžiami susitikimų metu, pasiskirstant darbo funkcijomis drauge su visa bendruomene. Mūsų didelis dėmesys yra skiriamas bendruomenės kultūrai, tradicijų puoselėjimui. Todėl kiekvienais metais drauge organizuojame visas kalendorines šėimas visai mūsų bendruomenei, kaip pvz: rugsėjo mėn. – Naujininkų Federacijos šventė; Senjorų diena; Kalėdinė eglutė – soc. remtinoms šeimoms; Užgavenės; Atvelykis; Šėimos sporto šventė ir t.t. Džiaugiamės, kad pavyko įgyvendinti ir ne vieną ES projektą, kurio dėka galėjome aktyviau įtraukti vietos bendruomenės narius į veiklą, organizuoti įvairius seminarus, keliones. Mes galime siūlyti daug ir manau, kad tai darome pastoviai. Tik deja mūsų nieks iš valdžios atstovų negirdi, tai apie ką galima kalbėti toliau ir taip viskas jau laikosi ant mūsų didelio ryžto ir atsidavimo bendruomenės veiklai – savanoriškais pagrindais, kiek tai dar tęsis nežinau, bet aš jau dirbu savo bendruomenėje 8 metai ir matau, kad viskas priklauso tik nuo mūsų pačių. O juk visi turim šėimas, pagrindinius darbus ir t.t. Riziką matau tame, kad jaunimas neturi tokios motyvacijos savanoriškai veiklai, kaip mūsų kartos žmonės. Kiek mes dar stengsimės įnešt inovacijas į bendruomenės veiklą, tai ir džiaugsimės tuo, bet mes ne „geležiniai“ robotai, kurie turi sutelkti visą savo bendruomenę inovacijom, kurių ir tai dar ne visi geranoriškai priima.

5 informanto interviu

Tiek, kiek suprantu, kas yra viešasis valdymas, tai iki dabar bendruomenė nelabai turėjo galimybių jame dalyvauti. Bendruomenės nariai dalyvauja viešajame valdyme sprendžiant kai kurias problemas, jei pavyksta išsireikalauti, kad jos būtų išspręstos. Tačiau, kad valdžios institucijos tartųsi, prašytų nuomonės ar kaip kitaip reaguotų vienais ar kitais klausimais, kol kas tokių sprendimų nėra. Kaip sėkmingiausius bendruomenės veiklos pavyzdžius galėčiau įvardinti tokius: kol kas išsaugotas 120 ha Pilaitės miškas; išsaugotas paplūdimys prie Salotės ežero (kol kas); Tarpininkaujant bendruomenei, Vilniaus miesto savivaldybės išpirkta žemė ir suformuotas paplūdimys prie Gilūžės ežero; Švenčiamos tradicinės Poezijos pavasario ir Baltų vienybės dieniai paminėti šventės; Kiekvienais metais išleidžiamas leidinukas su vietos gyventojų poezijos kūriniais; Pilaitės bendruomenės iniciatyva atsirado ir keletą spektaklių pastatė Pilaitės liaudies teatras. Didelė dalis informacijos patalpinama bendruomenės internetiniame puslapyje www.pilaitesbendruomene.lt. Kad bendruomenės galėtų ir norėtų aktyviau dalyvauti viešajame valdyme, reiktų keisti savivaldos įstatymą, jame numatant, valdymo sistemos decentralizaciją; Bendruomenės turi turėti patalpas; Bendruomenės turi inicijuoti ir įgyvendinti idėjas, leidžiančias konkuruoti su didžiais prekybos centrais, propaguoti sveikos gyvensenos ir sveikos mitybos idėjas. Viena tokia įgyvendinta Užupio idėja – turgeliai Vilniuje. Panašios veiklos dar labai trūksta ne tik apsirūpinant maistu, bet kuriant smulkųjį verslą, ekologinę žemdirbystę ir t.t. Viešojo valdymo inovacijų didelės rizikos nematau, bet tam reikia politinių sprendimų.

6 informanto interviu

Mano asmeninė patirtis kol kas kukli, nes tik metai, kaip esu išrinktas Bendruomenės pirmininku. Kol kas realių galimybių ir prielaidų bendruomenei dalyvauti viešajame valdyme matau labai mažai. Bendruomenės narių dalyvavimas viešajame valdyme pasireiškia per narių domėjimąsi atskiromis sritimis, kaip antai – paveldas, teritorijų planavimas ir plėtra, bendruomenės gyvenamos teritorijos gerbūvio tvarkymas ir pan. Tai yra pradinis motyvacinis veiksnys bendruomenės narių dalyvavimui. Pavyzdys – bendruomenės atstovai dalyvauja VBT, priimant sprendimus dėl iš Socmino gaunamų lėšų paskirstymo, tačiau kol šios lėšos yra įsisavinamos per Savivalybės institucijų organizuojamus viešuosius pirkimus, tol bendruomenės realiai labai mažai gali įtakoti šių lėšų paskirstymo rezultatus. Taigi, šiuo atveju rezultatas yra antrasis labai svarbus motyvacinis veiksnys. Viena iš galimybių inovacijom - bendradarbiavimo sutartis su vietos savivaldybe, nes nūdienos įstatyminė bazė nesudaro prielaidų bendruomenėms realiai dalyvauti viešajame valdyme. Kokia galima viešojo valdymo inovacijų rizika, negaliu atsakyti, nes tam reikia išsamesnių tyrimų, o svarbiausia stebėsenos laike, įvertinant viešojo sektoriaus efektyvumą, viešųjų paslaugų prieinamumą. Bet kuri inovacija yra rizika, tačiau dabar didesnes rizikas kelia mūsų viešojo valdymo sustabarėjimas, per didelę valdžios galių centralizacija ir subsidiarumo nebuvimas tarp bendruomenių, vietos ir valstybės valdžios.